VANDAAG

* Geen negatieve gevolgen Banco Latino p.2
* Hospitaalpersoneel staakt verder p.3
* Eman: 'Situatie Aruba onhoudbaar' p.5
* Sithoc gelijk tegen Jong Holland p.7
* Zeilsport op lesrooster p.11

HENNY EMAN ...onhoudbaar...

111E JAARGANG — NO.: 86 ZATERDAG 16 APRIL 1994

AMIGOE

Prikè

Anko's pandje: 'Beau Ravage'

Luchtacties van NACVO lijken onwaarschijnlijk:

Gorazde ligt open voor Servisch leger

BELGRADO/WASHINGTON - De Verenigde Naties hebben vrijdag overwogen de NAVO te vragen opnieuw luchtaanvallen uit te voeren op posities van de Bosnische Serviërs bij de moslim-enclave Gorazde, maar daarvan afgezien nadat een zwaargewonde Britse VN-soldaat veilig kon worden geëvacueerd. Nieuwe luchtaanvallen lijken voorlopig ook niet waarschjnlijk mede als gevolg van het gijzelen van tweehonderd Blauwhelmen door de Serviërs. Gorazde zou in feite min of meer open liggen voor de oprukkende Serviërs. Bij de Verenigde Naties ontkent men dit echter.

De zwaargewonde Britse VN-waarnemer die vrijdag uit Gorazde werd geëvacueerd, is later aan zijn verwondingen overleden. Zijn evacuatie naar Sarajevo was mogelijk geworden nadat de Bosnisch-Servische leider Karadzic daartoe een bestand had aangeboden. Als de Serviërs niet met de tijdelijke wapenstilstand hadden ingestemd, waren nieuwe luchtaanvallen mogelijk geweest, zo verklaarde de speciale VN-afgezant voor Joegoslavië, de Japanner Yasushi Akashi, zaterdagmorgen tegenover journalisten. Volgens sommige bronnen bij de VN zou de commandant van de VN-vredesmacht, de Britse generaal Michael Rose, vrijdag hebben gevraagd om nieuwe luchtacties, maar dit bericht werd door andere VN-woordvoerders ontkend.

VERZOEK MOSKOU

Een nieuwe luchtactie op korte termijn om de opmars van de Serviërs bij Gorazde te stoppen lijkt onwaarschijnlijk. Amerikaanse functionarissen zeggen dat de VS en hun bondgenoten het middel van de diplomatie verkiezen boven nieuw geweld. Ook het lot van de tweehonderd Blauwhelmen die door de Serviërs zijn opgepakt en de houding van de Russen, die de twee eerdere luchtacties falikant afwezen, pleiten volgens hen tegen nieuwe luchtaanvallen. Washington heeft inmiddels Rusland gevraagd druk op de Serviërs uit te oefenen om hun offensief tegen Gorazde te staken. Volgens de Bosnische radio kwamen alleen vrijdag al 35 mensen door het offensief van de Serviërs om het leven en raakten er tweehonderd gewond.

De Veiligheidsraad (V-raad) sprak vrijdagavond niet over de mogelijkheid van nieuwe luchtacties, maar zei wel dat de VN-vredesmacht "de noodzakelijke autoriteit heeft, overeenkomstig resoluties van de raad, haar mandaat met betrekking tot de beveiligde gebieden te vervullen". De raad, die haar afschuw uitsprak over de dood van een Britse VN-waarnemer in Bosnië, kan op elk gewenst moment bijeen komen als de situatie in Gorazde daar om vraagt. De Bosnische regering heeft inmiddels om een spoedzitting van de Veiligheidsraad (V-raad) gevraagd en wil dat de VN actie onderneemt om de val van Gorazde te voorkomen.

OVERGAVE GEVRAAGD

De Bosnisch-Servische legerleiding riep vrijdagavond de moslimtroepen in Gorazde op zich over te geven, zo meldde het persbureau Tanjug van klein-Joegoslavië (Servie en Montenegro). Eerder had een Amerikaanse functionaris in Washington die anoniem wilde blijven, verklaard dat de Serviërs alle strategische punten in Gorazde hebben ingenomen. Maar VN-functionarissen in New York zeiden dat de Servische opmars later op de avond was gestopt en dat de stad niet op het punt staat te vallen.

De Serviërs zijn al opgerukt tot op vijfhonderd meter van het hoofdziekenhuis aan de rechteroever van de Drina en "zitten praktisch al aan de toegang tot de stad", zo werd vernomen uit bronnen bij de VN-macht UNprofor voor ex-Joegoslavië in Zagreb. De tien VN-Blauwhelmen die nog in de moslimenclave in oost-Bosnië aanwezig zijn, verlaten de buitenwijken en gaan richting centrum, aldus de zegsman. Het Servische offensief had vier dagen stil gelegen na luchtaanvallen door de NAVO om militaire waarnemers van de VN tegen artillerievuur te beschermen. De Serviërs hervatten hun offensief ondanks alle waarschuwingen van de V-raad en de VS, en pogingen van de Russische gezant Vitaly Tsjoerkin om hen weer aan de onderhandelingstafel te krijgen.

Ook elders in Bosnië bleven de Serviërs VN-troepen dwarszitten en uitdagen. Rond de tweehonderd Blauwhelmen zijn door de Servische strijders opgepakt of onder huisarrest gesteld. Met ongeveer twintig VN-waarnemers, onder wie vijf nederlanders, is al een paar dagen geen contact meer geweest. Zij staan officieel te boek als vermist.

Jakarta: Verzetsleider van Atjeh gedood

JAKARTA - Indonesische militairen hebben naar eigen zeggen een leider van het verzet in Atjeh gedood. Een officier van de geheime dienst schoot Syukri neer voor de ogen van talloze getuigen in een winkelcentrum in de stad Banda Atjeh.

De verzetsleider had zich met een zwaard tegen zijn arrestatie verzet, zo zei zaterdag Rudi Sapriatna, de militaire commandant in Atjeh in het noorden van Sumatra. Syukri was een van de leiders van de verzetsbeweging Aceh Merdeka (Vrij Atjeh), die streeft naar een eigen Islamitische staat.

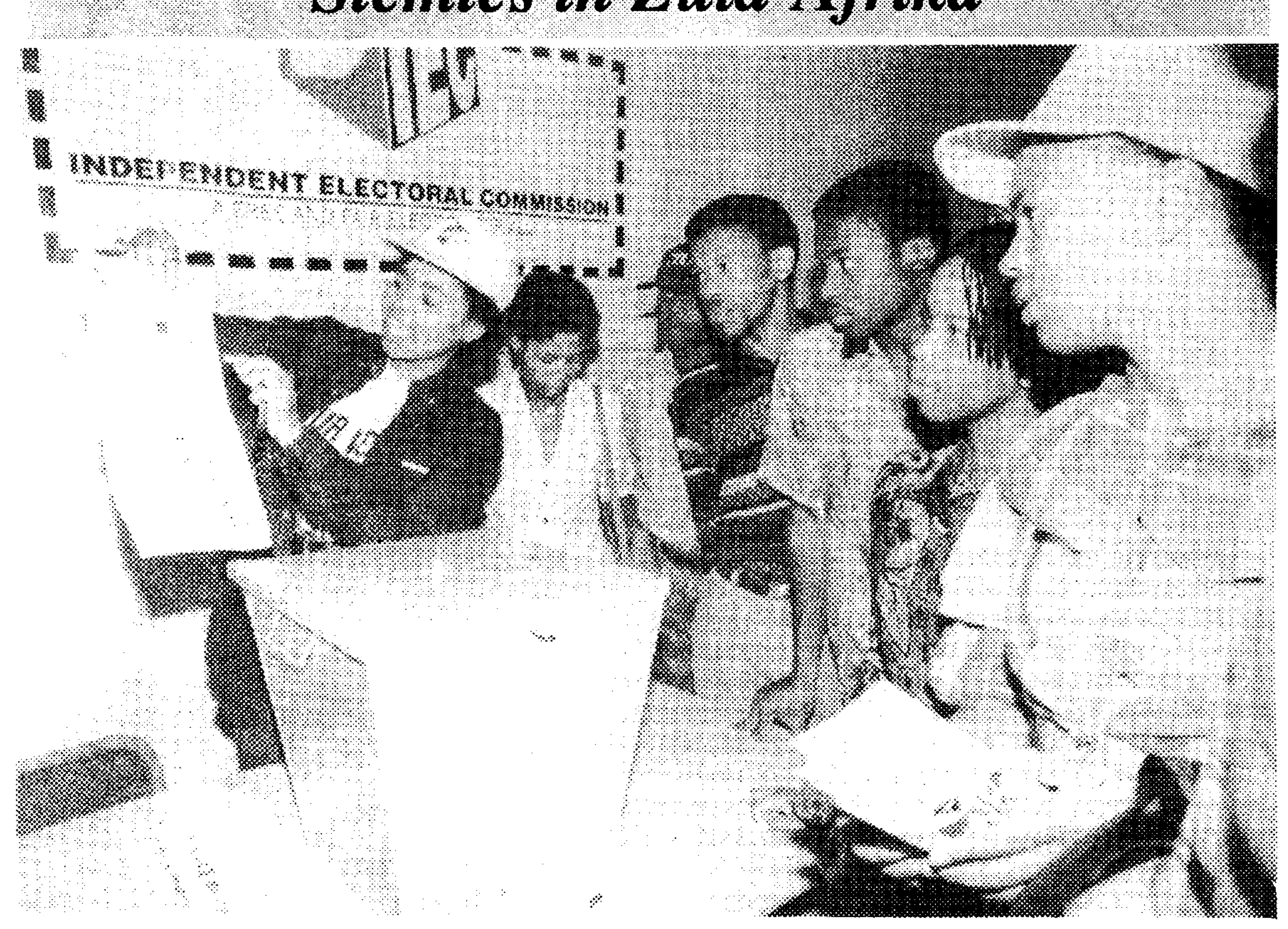
De verzetsleider werd gezocht sinds 1989, het jaar waarin hij een groep regeringssoldaten in een hinderlaag zou hebben gelokt. Bij de strijd tussen de separatisten en het Indonesische leger zijn sinds 1989 al honderden mensen omgekomen. De regering in Jakarta heeft duizenden extra militairen in het opstandige gebied gestationeerd.

Vijf Nederlandse officieren vermist in Bosnië

DEN HAAG - Onder de ongeveer twintig VN-waarnemers in Bosnië die door de leiding van de vredesmacht als "vermist" worden aangemerkt, bevinden zich inmiddels al vijf Nederlanders. Met deze UNMO's is de afgelopen dagen geen radiocontact meer geweest.

De totale groep UNMO's die onder "huisarrest" staat is nog veel groter en wordt geschat op 53. Met het merendeel van hen is echter nog wel telefoonverkeer mogelijk. Het VN-hoofdkwartier in Zagreb leidt uit die contacten af dat de UNMO's het onder de gegeven omstandigheden redelijk goed maken. De waarnemers met wie het contact is verbroken, worden door Zagreb als vermist beschouwd.

Stemles in Zuid-Afrika

■ *JOHANNESBURG - Margaret Tshoane (links) van de Onafhankelijke kiesraad van Zuid Afrika geeft uitleg aan stemgerechtigden hoe het stemmen over ruim tien dagen in zijn werk zal gaan. Voor het eerst zullen miljoenen zwarten in Zuid Afrika kunnen deelnemen aan dit onderdeel van het democratische proces.* (AFP-satellietfoto)

Ultimatum buitenlanders Ruanda verlengd:

RK-gewondenvervoer na moord gestaakt

NAIROBI - Het ultimatum dat het Ruandese opstandelingenleger van het FPR aan buitenlanders heeft gesteld, is met een etmaal verlengd. Niet-Ruandezen hadden tot vrijdag middernacht de tijd om het land te verlaten, zo is vrijdag bekend geworden.

Het Internationale Rode Kruis heeft na een uiterst schokkend voorval besloten het vervoer van gewonden in het land te staken. Bewapende burgers hielden donderdag in Kigali een Rode-Kruisvoertuig aan en dwongen de zes gewonde burgers uit te stappen. De gewonden werden vervolgens voor de ogen van de mensen van het Rode Kruis doodgeschoten.

De strijd in Kigali heeft nog niets aan heftigheid ingeboet. Duizenden mensen zijn het slachtoffer geworden van de orgie van geweld tussen de Hutu-meerderheid en de Tutsi-minderheid, zo meldt de VN-missie in het Midden-afrikaanse land (UNamir).

Anderhalve ton per uur

NEW YORK -Topman Michael Eisner van het Amerikaanse amusementsconcern Walt Disney company heeft vorig jaar met zijn inkomen alle records verbrijzeld.

Hij incasseerde maar liefst 203 miljoen dollar (Nf 390 miljoen), verreweg het grootste bedrag dat een bestuurder van een beursgenoteerde onderneming ooit verdiende. Dit betekent dat Eisner per uur omgerekend Nf 150.000 toucheerde, een bedrag waarvoor een normale sterveling jaren moet ploeteren. Volgens het Amerikaanse weekblad Business Week kwam het overgrote deel van Eisners inkomen binnen via het verzilveren van opties op aandelen. Dergelijke opties zorgen bij veel bedrijven in de Verenigde Staten voor uiterst lucratieve secundaire arbeidsvoorwaarden. Het normale salaris van Eisner, inclusief bonussen, bedroeg vorig jaar 'slechts' 750.000 dollar.

Moskou voor demilitariseren omgeving Gorazde

SARAJEVO - De Russische bemiddelaar, Vitaly Tsjoerkin, en VN-commandanten in Bosnië willen voorstellen alle zware wapens uit de moslimenclave Gorazde te verbannen. Vertegenwoordigers van de Verenigde Naties voeren zaterdagmiddag overleg met Radovan Karadzic, de leider van de Bosnische Serviërs, in diens hoofdkwartier in Pale.

De veiligheidszone van twintig kilometer rond Sarajevo zou model moeten staan voor de demilitarisering van Gorazde, aldus zaterdag woordvoerders van de VN. De Serviërs staan op het punt Gorazde in te nemen, nadat ze vrijdag opnieuw door de verdedigingslinies van de moslims waren gebroken. De Bosnische radio meldde zaterdag evenwel dat de verdedigers van de enclave zich nog steeds verzetten tegen de Servische opmars. In reactie op Bosnische kritiek over het uitblijven van NAVO-actie rond Gorazde verklaarde de speciale VN-afgezant Yasushi Akashi dat de VN niet van plan zijn "andermans oorlog te voeren".

Harlem: Agenten in de fout met handel in drugs

WASHINGTON - Een tiental politieagenten van een politiebureau in de wijk Harlem in New York is vrijdag gearresteerd wegens handel in drugs en poging tot moord. Dat heeft de federale openbare aanklager meegedeeld.

Het corruptieschandaal is het grootste sinds 1986, toen dertien agenten van een bureau in Brooklyn werden geschorst wegens fraude en drugshandel. Een groot deel van de illegale activiteiten van de agenten in Harlem is vastgelegd op videofilm. Ook zijn sinds eind 1992, toen het onderzoek werd gestart, bandopnames gemaakt van gesprekken. Als de agenten schuldig worden bevonden, kunnen ze gevangenisstraffen tegemoet zien van maximaal zeven jaar en boetes die kunnen oplopen tot een miljoen dollar.

Haagse diplomaten:

Lubbers favoriet bij opvolging van Delors

BRUSSEL - De kans dat de Nederlandse premier Lubbers de volgende voorzitter wordt van de Europese commissie, is flink toegenomen. De grootste fractie in het Europees parlement, de socialisten, zal geen bezwaar maken tegen een wisseling van de politieke kleur van de voorzitter.

De huidige voorzitter van de Europese commissie is de Franse socialist Jacques Delors. Hij houdt er op 1 januari 1995 na tien jaar mee op. Volgens Nederlandse diplomatieke bronnen hebben de regeringen onderling afgesproken, dat zijn opvolger een christen-democraat zal zijn. De benoeming behoeft echter de goedkeuring van het Europees parlement. In Nederlandse diplomatieke kringen worden de kansen van Lubbers zeer hoog aangeslagen. De Belgische premier Jean-Luc Dehaene wordt slechts als "reserve-kandidaat" gezien voor het geval Lubbers niet zou willen.

Lubbers blijft erg populair in Nederland:

Brinkman als premier: Nog geen zes procent mag hem

DEN HAAG - Het idee dat CDA-lijsttrekker Brinkman de volgende premier van Nederland zal zijn spreekt maar uitzonderlijk weinig mensen aan. In een vrijdag gepubliceerde enquete, georganiseerd door bureau Interview in opdracht van het tv-programma NOVA, scoort hij ver onder de lijsttrekkers van andere partijen.

De zittende premier Lubbers, eveneens van het CDA, scoort echter aanzienlijk hoger: ruim veertig procent van de kiezers zou Lubbers graag zien terugkeren als minister-president. Uit het onderzoek, dat Nova vrijdagavond bekendmaakte, blijkt dat er een forse kloof gaapt tussen Brinkman en zijn concurrenten. Van alle lijsttrekkers scoort de PvdA'er Kok het best: 23,5 procent van de kiezers zou hem graag als premier zien aantreden. D66'er Van Mierlo wordt door 14,2 procent gewenst en VVD-voorman Bolkestein door 8,3 procent. De score van CDA'er Brinkman komt niet hoger dan 5,9 procent. Veel beter zou het er voor het CDA uitzien als de zittende premier Lubbers lijsttrekker zou zijn. Hij blijkt namelijk veel populairder te zijn dan alle concurrenten: 40,6 procent van de kiezers zou hem graag terugzien in het torentje.

AFGERADEN

CDA-lijsttrekker Brinkman heeft het besluit om zijn omstreden commissariaat van Arscop niet neer te leggen genomen, tegen het dringende advies van een aantal leden van het dagelijks bestuur van zijn partij en enkele andere prominente CDA-ers. Volgens waarnemend partijvoorzitter Lodders-Elfferich heeft Brinkman uiteindelijk "zijn eigen afweging" gemaakt. "En daar doen we het mee", aldus Lodders-Elfferich vrijdag. Op de persconferentie waar Brinkman donderdag zijn besluit om aan te blijven als commissaris van Arscop bekendmaakte, werd door het CDA-bestuur een verklaring uitgegeven waarin het bestuur zich vierkant achter de lijsttrekker stelde.

■ *SEOUL - De eerste Amerikaanse Apache-helikopters zijn in Zuid Korea aangekomen als onderdeel van een lange termijn-planning om het defensiesysteem in Zuid Korea te moderniseren. Zo formuleerde brigadier generaal Robert H. Voglesong het. De Apache-helikopters (zie foto) worden spoedig gevolgd door Patriot-raketten. Apaches en Patriots hebben tijdens de Golfoorlog tegen Irak roem vergaard.* (AFP-satellietfoto)

Apache-helikopters in Zuid-Korea aangekomen

NAPA

DEZE WEEK in Ñapa:

* BEN STATIA voert namens de EMG het beleid uit bij Kodela. In een vraaggesprek met Rolf de Meijer zegt hij dat Kodela in de eerste plaats streeft naar een betere service aan de client en dat deze vaak het verschil niet blijkt te weten tussen Kodela en KAE. pag. 1

* OVER RELATIES tussen man en vrouw in het Caribisch gebied en in West Europa, gaat de verhandeling van René Römer op pag. 3. Daaruit blijkt o.m. dat langzamerhand het Westeuropese gezinsportret als ideaalbeeld wordt losgelaten.

* De Tienda di Lei (wetswinkel) verleent met vrijwillige studenten, momenteel zijn het er 15, rechtsbijstand aan personen die niet over de financiële middelen beschikken om een advocaat in de arm te nemen. Negentig procent van de gevallen heeft te maken met echtscheiding, alimentatie e.d. Een bijdrage van Jeffrey Sybesma op pag. 4

* In de serie over de Curaçaose bibliotheek, deze week een gesprek met Aurea Lodowica-Rosario over o.m. het nut van de bibliobus. pag. 9

* VERDER IN ÑAPA de rubrieken Buitenland, Boeken, de Kinderpagina, Natuur en Milieu, Ziek en Gezond, Schaken en de wekelijkse kruiswoordpuzzel.

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met de zaterdagkrant voor het totaalbedrag van een gulden.

■ *WILLEMSTAD — Hé, cowgirls in The Pub? Toch wel. Vrijdagmiddag was het even 'high noon at the wall saloon'. Eigenaren Henky en Gerard Odor noemden zich marshall en sherrif. En op country-achtige muziek van Smoking Guns uit Alabama werd er vuurwater gedronken. Naar verluidt is dit het nieuwtje voor de woensdagavonden.*

Toekomst Venezolaanse off shorebank nog onzeker

Tromp: Banco Latinoschandaal heef geen negatieve invloed op Curaçao

WILLEMSTAD — "De problemen bij Banco Latino nv en Banco Maracaibo hebben géén negatieve gevolgen voor de naam van de Antillen als betrouwbaar financieel centrum. Dat blijkt ook wel uit het feit dat geen van de overige zestien Venezolaanse offshore banken op Curaçao van plan is zich elders te vestigen." Aldus Centrale Bankdirecteur Emsley Tromp gistermiddag, na afloop van de vergadering van rekeninghouders en schuldeisers van Banco Latino nv in het ITC. "Wat er is mis- gegaan bij Banco Latino, is in Venezuela zelf misgegaan. Er zijn ook geen lokale mensen bij betrokken."

Zo'n 400 belanghebbenden uit Venezuela, Colombia en Miami woonden gisteren de voorlichting van de Centrale Bank bij. Er waren zeer zware veiligheidsmaatregelen getroffen in verband met eerdere aanslagen van boze rekeninghouders in Venezuela: er liepen tientallen politiemensen in burger en VKC-ers rond, waarvan verschillenden in kogelvrije vesten, onder leiding van de Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen, terwijl iedereen voor het betreden van de zaal electronisch gecontroleerd werd op wapens, bommen en ander tuig.

Veel mensen waren na afloop ontevreden. "Dit is je reinste oplichting," zei een gedupeerde Nederlander uit het buitenland. "De bank was gevestigd op Curaçao. Dit land staat dan garant voor onze tegoeden en als dat niet kan, moet het Koninkrijk er maar voor opdraaien." Onder de aanwezigen waren ook het Venezolaanse parlementslid Walther Marquez en vice-voorzitter van de financiële commissie van het Venezolaanse congres, William Davila. Ook zij waren absoluut niet tevreden met de uitleg die zij van de Centrale Bank kregen en zullen bij het Venezolaanse parlement aandringen op het uitoefenen van druk op de Antilliaanse regering, opdat er meer informatie loskomt.

Tromp toonde zich hierover geïrriteerd. "Wij kunnen nu eenmaal geen informatie verschaffen over wie wat heeft gedaan, of op welke rekeningen geld zou staan. We hebben een bankgeheim, dat kan niet geschonden worden. De uitspraken van Marquez en Davila zijn politieke uitspraken en brengen de positie van de crediteuren eerder in gevaar, dan dat zij behulpzaam zijn."

Veel van de informatie waar de rekeninghouders om vragen ontbreekt bovendien nog steeds. De Venezolaanse Centrale Bank stuurt ook nog documentatie wanneer zij die tegenkomen. Om die reden kon gisteren ook nog geen goedgekeurde accountantsverklaring worden gepresenteerd. Duidelijk is al wel dat er op grote schaal fraude moet zijn gepleegd door tenminste twee Venezolaanse topfiguren. De fraude zou zich bovendien op Venezolaans grondgebied hebben afgespeeld.

Alle vorderingen waarvoor de Bank van de Nederlandse Antillen -bijgestaan door de Nederlandse Centrale Bank en experts van de Federal Reserve Examiners uit de VS- geen bewijsmaterialen vond, werden geschrapt. Daaronder ook de 250 miljoen dollar aan vorderingen van de Mesa de Dinero, die in januari plotseling op de balans verschenen. Die boekingen kunnen niet worden gestaafd met bewijsmateriaal, zodat zij zijn terugverwezen naar de Venezolaanse zusteronderneming waar zij vandaan kwamen. Hetzelfde geldt voor twijfelachtige leningen. Voor de transacties met aanverwante bedrijven is slechts in 58 procent van de gevallen documentatie aanwezig, voor niet-gerelateerde instellingen 87 procent.

Twijfelachtig is bij voorbeeld de gang van zaken rond obligaties. In september stonden die genoteerd voor 462 miljoen dollar, verdwenen op de balans van oktober en november, maar kwamen weer op de proppen in december, nu voor een bedrag van 860 miljoen dollar. Van die 860 miljoen is waarschijnlijk 156 miljoen frauduleus opgevoerd. De Centrale Bank concludeert dat deze transacties waarschijnlijk werden verricht om de Banco Latino in Venezuela van geld te voorzien. In december sprong het balanstotaal van 900 miljoen dollar naar 2 miljard dollar. De Centrale Bank heeft dit nu teruggebracht naar 500 miljoen dollar.

Tromp presenteerde gisteren drie mogelijke scenario's hoe het nu met Banco Latino verder kan gaan. Het eerste, meest gunstige scenario, is rehabilitatie van de bank, maar dan is er een financiële injectie van 100 miljoen dollar nodig. Het is zeer de vraag of dat zal lukken.

Ook kunnen de rekeninghouders en de schuldeisers genoegen nemen met slechts een deel van hun tegoeden en de rest inzetten als kapitaal voor de bank. Probleem bij dit scenario, is dat letterlijk iedereen hiermee akkoord zal moeten gaan. Maar de rekeninghouders hebben tegengestelde belangen, zodat ook dit plan onuitvoerbaar lijkt. Mogelijk werkt het wel wanneer een betrouwbare, 'stevige' andere bank gevonden kan worden, met kennis van de Venzolaanse financiële markt. Tromp meldde, dat voor dit scenario momenteel met drie instellingen wordt onderhandeld.

Welke instellingen dat zijn, maakte hij niet bekend. Kandidaten zijn mogelijk de Banco Mercantil, ... die onlangs de heropenin[g] ... de Banco Latino In... tional (Miami) mo... maakte, en de ING Ba... laatste is al minder... aandeelhouder in de I... nion Bank, die weer v... procent van de Banco ... nv is.

Tot slot is er nog ... laatste, minst gewenst... nario en dat is het ba... van de bank. Tromp w... op, dat in dat geval e... altijd nog tussen de 40 ... procent aan de schuldei... kan worden terugbet... Uiterlijk 31 mei zal da... een besluit vallen. Voor... ninghouders met een ... varrekening erg laat; ... geld wordt immers p... minder waard, in tege... ling tot rekeninghouder... dollar-rekeningen.

De Venzolaanse re... heeft ondertussen al ... miljard gulden in de Ve... laanse Banco Latino m... stoppen. De hoge rent... de op één na grootste ... gaf (8 tot 12 procent) ... later bedoeld om fondse... te trekken, waarmee ... hoge schulden mo... worden afbetaald, die ... ontstaan na het doe... investeringen in met ... projectontwikkeling w... topfiguren van de ... belangen hadden. Inm... zijn er zo'n tachtig ar... tiebevelen de deu... gegaan.

Of de schuldigen i... bankschandaal gegrepen zullen worde... nog maar de vraag. ... tallen Venezolaanse ... dachten hebben de b... genomen. Het vermo... bestaat dat zij zich ... Europa bevinden. De m... Zuid-amerikaanse la... hebben bewust nooit ui... ringsverdragen met Eur... landen afgesloten, o... ondermeer oorlogsmis... gers en bankrovers zich ... hun kapitaal konden ... vestigen. Die politiek ... zich nu tegen die land... keren.

Dertienjarige herinnert zich 'inhalen'

Verklaringen drie getuigen werpen nieuw licht op verkeersongeluk

WILLEMSTAD — Vijf maanden na de eerste behandeling voor het Gerecht in eerste aanleg, kon officier van justitie mr. G.S. Joubert zijn requisitoir houden in de beroepszaak tegen buschauffeuse C.W., die op 3 juni van het vorig jaar betrokken was bij een ernstig verkeersongeluk op de Weg naar Westpunt, ter hoogte van Barber. Vier schoolgaande kinderen en een volwassene verloren daarbij het leven. Officier van Justitie Joubert verscheen op de strafzitting met drie getuigen, die een totaal ander licht werpen op het verkeersongeval.

= door Dennis Pikero =

De zaak was een aantal keren aangehouden, omdat het procesverbaal niet volledig was en het gerecht nader onderzoek noodzakelijk achtte. Daarop werd een aanvullend pv samengesteld.

Ook moest nog beslist worden of de verdediging, bestaande uit mr. A.C. Small en mr. G.J. Essink, een rapport van een deskundige van de verzekeringsmaatschappij Ennia Caribe nv mocht gebruiken. Later bleek dat die deskundige tot twee keer toe verstek liet gaan, waarop de verdediging rechter mr. F.A. Hartsuiker de mogelijkheid voorhield om de Enniadeskundige, Ludwig Voigt, te laten dagvaarden.

Het rapport van de Enniadeskundige en het pv opgesteld door KPNA-hoofdagent Mario Williams van de verkeerspolitie, stonden gisteren min of meer centraal op de strafzitting. De twee deskundigen verschilden van mening over de gang van zaken. Volgens de politie kwam de autobus na de botsing meteen op de personenauto en duwde die enkele meters verderop. De Enniadeskundige zei dat het best mogelijk was dat er een eerste botsing was, waarna de bus bij een tweede botsing op de auto terechtkwam en die enkele meters wegduwde. Het relaas van de verkeerspolitie had meer geloofwaardigheid door de verklaringen van drie getuigen, die officier Joubert op de strafzitting liet opdraven. Een 13-jarig meisje dat in de personenauto zat, kreeg in de maand september, drie maanden na het ongeluk, haar geheugen terug en begon over het ongeluk te vertellen. Van het een kwam het andere, want een tante van datzelfde meisje kon zich toen ook een gesprek met een collega herinneren. Dat gesprek, over de betrokkenheid van een eventueel derde voertuig ten tijde van het ongeluk, sloot aan bij het verhaal van het meisje.

Uit de verklaringen bleek dat het meisje zich kon herinneren dat de autobus, bestuurd door C.W., een grijze of witte auto aan het inhalen was. De bus kwam in botsing met de auto waarin het meisje zat en op dat moment verloor zij het bewustzijn.

De tante kon zich een gesprek met een collega herinneren, waarin deze haar vertelde dat een toerist genaamd Mario het ongeluk had zien gebeuren. De Venezolaanse toerist vertelde aan twee dames dat zijn auto door een autobus werd ingehaald op de Weg naar Westpunt en dat hij de botsing tussen de autobus en een tegemoetkomende personenauto zag gebeuren.

De Venezolaan schrok en reed terug naar Punda, waar hij zijn relaas vertelde aan twee medewerksters van hotel San Marco. Een van de medewerksters in het hotel verklaarde voor de rechter-commissaris niets van het verhaal van de Venezolaan Mario te weten. Voor officier van justitie Joubert is echter de puzzel opgelost. Buschauffeuse W. was aan het inhalen, reed met andere woorden op de linker weghelft toen de botsing plaatsvond op 3 juni.

GEEN AUTO

Er zijn echter verklaringen van een aantal getuigen die zeggen dat kort voor het ongeluk en daarna geen ander voertuig te zien was. Een ooggetuige verklaarde onder ede dat ze onder een boom schuin tegenover de Statuutbar te Barber op een bus stond te wachten en dat er helemaal geen auto in de buurt was. Ze zag alleen de bij het ongeluk betrokken personenauto en de autobus.

●nafhankelijk Amigoe-onderzoek ter plaatse, drie dagen na het ongeluk en op de dag van de begrafenis van de slachtoffers, heeft echter interessante gegevens opgeleverd. Er zijn nog twee getuigen die kunnen beamen dat er een derde voertuig betrokken was. Beide getuigen, de Dominicaanse serveerster van de Statuutbar en de Venezolaanse toerist Mario, zijn echter van het eiland af. De Dominicaanse werd gedeporteerd en Mario is afgereisd naar Venezuela en komt waarschijnlijk niet meer terug omdat hij in aanraking kwam met met jusitie op Curaçao.

Volgens het onderzoek kon niemand de derde auto zien, omdat deze, bestuurd door de Venezolaan Mario, net wegreed van de parkeerplaats van de Statuutbar.

Toen de getuige die onder de boom op de bus stond te wachten, zag zij C.W. in volle vaart komen aanrijden. Op dat moment reed Mario net weg uit de parkeerplaats. Het is dus aannemelijk dat de getuige de auto van de Venezolaan niet heeft gezien, want haar ogen waren gericht op de autobus en ze stond toen met haar rug naar de aangereden personenauto en de auto van de Venezolaan.

Buschauffeuse reed te hard bij Barber

Zeven maanden gëeist voor dodelijk ongeval

WILLEMSTAD — Officier van justitie mr. G.S. Joubert heeft gisteren zeven maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf geëist tegen de buschauffeuse C.W. Daarnaast wil Joubert dat rechter mr. F.A. Hartsuiker de beklaagde een boete oplegt van 35 gulden voor het rijden zonder een geldige keuringskaart, terwijl de officier bovendien intrekking van het rijbewijs van de vrouw voor vijf jaar vordert.

C.W. had volgens de officier, op 3 juni van het vorig jaar het ongeluk veroorzaakt waarbij vijf personen, onder wie vijf schoolgaande kinderen, om het leven kwamen. De chauffeuse ontkende in alle toonaarden dat ze te hard zou hebben gereden. Ze deed dat zowel voor de politie, de rechter-commissaris en het gerecht in eerste aanleg. Ze was ook niet van haar weggedeelte afgeweken, herhaalde ze gisteren voor de rechter.

Rechter Hartsuiker doet over twee weken uitspraak.

OPINIE

door Ronnie Rens Sr.

HET TOERISME IS op vele Caribische eilanden een vitale bron van inkomsten. Daarom kan niet worden geduld dat buitenlandse bezoekers met boeven en soms zelfs met moordenaars te maken krijgen. Een bij voorbeeld in Santo Domingo voorkomend gebeuren is dat, terwijl iemand op straat wordt beroofd, plotseling een man in burger die politieman blijkt te zijn, uit de menigte te voorschijn komt, zijn pistool trekt en de vluchtende misdadiger met een welgemikt schot velt. De agent gaat dan vervolgens een telefoontje plegen, komt naar buiten en wacht totdat een pick-up komt aanrijden. Daar wordt zonder omhaal het lijk in gedumpt. *Case closed.*

In de Verenigde Staten, waar het eigendom als heilig wordt beschouwd, heeft zelfs de burger in zijn woning vergaande rechten. Als een huisbewoner 's nachts wakker wordt, een dief in zijn huis aantreft en hem doodschiet, is dat het recht van de eigenaar. Op een ander zijn *property* mag men zich niet begeven. Ook in dit geval: *case closed* ; er volgt geen gerechtelijke vervolging van de huiseigenaar. Hij heeft bij de wet de bevoegdheid om in dit geval indringers zelf op te ruimen, aangenomen dat hij een vergunning heeft om een vuurwapen te bezitten.

Euron Reymundo Minguel werd op Curaçao al geruime tijd geterroriseerd door enkele anderen. Het werd hem zo heet onder de voeten, dat hij met zijn oom officieel aangifte ging doen op 25 maart. Er werd zelfs een poging ondernomen om Minguel te doden, maar de dader kon het wapen worden ontnomen. Oom en Minguel brachten het naar de recherche. Het vuurwapen droeg het nummer: 88443. De bedreigingen bleven aanhouden en de oom van Minguel bleef bellen met de rechercheur die de zaak in handen had. Er kwam geen actie. Afgelopen zondag werd de twintigjarige Minguel doodgeschoten door dezelfde mannen die hem eerder hadden bedreigd.

Een enquête heeft enkele maanden geleden uitgewezen dat de grootste vrees van de burger bestaat in het slachtoffer worden van de misdaad. "Ik ben zo bang van de nacht", zei een vrouw mij kortgeleden. Haar man is onlangs gestorven, sedertdien hebben ze al zever keer ingebroken. Van een potig mens is ze nu tot een wrak geworden. Ze vreest een fysieke aanslag op haar leven. Stelende druggebruikers zijn immers onberekenbaar. Een van hen stak op dit eiland een keurige jongeman, die geen mens kwaad deed, met negentien messteken dood. Een ander dreef bij zijn arrestatie een lang mes genadeloos in de buik van een agent, die het gelukkig overleefde.

Volgens Europese normen, die wij soms ook hier gretig hanteren, mag de burger het recht niet in eigen handen nemen. Hij staat dus totaal machteloos als hij een indringer in huis ontwaart. Daar de eigenaar zich nauwelijks mag verdedigen, is het aantal inbraken in Nederland en op Curaçao astronomisch hoog.

Wij pleiten niet voor Dominicaanse toestanden (hoe goed die ook werken) noch voor de Amerikaanse wetten (die het aantal huisinbraken opvallend laag houden). Maar als de politie de misdaad niet aan kan, zal de burger toch wel wettelijke middelen in handen moeten krijgen om zich te verdedigen. Het standpunt dat het recht niet in eigen hand mag worden genomen, is onder de huidige omstandigheden bijna niet houdbaar meer.

Staking in ziekenhuis duurt voort

Vakbond accepteert lening Sehos niet als voorwaarde

WILLEMSTAD — Het Sehos is bereid vóór volgende week 22 april de nieuwe cao te ondertekenen met de vakbond CBV. De ondertekening is echter gekoppeld aan de vraag of het ziekenhuis een lening zal kunnen afsluiten om de indexering te betalen. Deze voorwaarde werd gisteravond door de CBV afgewezen. De staking bij het ziekenhuis duurt voort.

Vanmorgen riep de CBV haar leden bijeen om uitleg te geven over de besprekingen. Na een acht uur durende gespreksronde tussen het Sehos en de CBV, was het voor de vakbond duidelijk dat de besprekingen muurvast zitten. "De brief van het Sehos is een herhaling van een oude geschiedenis. In plaats van de term onder voorbehoud, staat in de laatste brief het woord mits", aldus CBV-adviseur Kibbelaar. Hij doelde daarbij op het eerdere voorstel van het Sehos om de cao 'onder voorbehoud' te ondertekenen onder de voorwaarde dat er een tariefsverhoging zou worden toegekend. Nu is de ondertekening van de cao wederom bespreekbaar voor het Sehos, 'mits' de overheid over de brug komt met een lening.

"De CBV heeft in de 27 jaar dat zij cao's heeft bewerkstelligd niet eenmaal geaccepteerd dat ondertekening zou afhangen van een derde partij, in dit geval de overheid. Wij willen nu ook geen brieven meer zien van het Sehos, maar alleen een datum voor de ondertekening", aldus Kibbelaar.

De brief van het Sehosbestuur aan de CBV werd aan de leden voorgelezen door Kibbelaar. De voorwaarden die daarin gesteld worden aan de ondertekening van een nieuwe cao, lijken echter nog meer onzekerheid te weerspiegeling dan de eerdere voorwaarde van het Sehos, aldus Kibbelaar. Volgens hem is de situatie door de brief verder verslechterd. Bij het sluiten van deze editie was niet bekend of de leden inderdaad de brief van het Sehos-bestuur hebben afgewezen. De algemene verwachting is dat dit wel het geval zal zijn, waardoor een beëindiging van de staking in het ziekenhuis vooralsnog niet in zicht is. Vandaag ging deze staking haar zesde dag in.

Patiëntenaantal Sehos gehalveerd tijdens staking

WILLEMSTAD — Het patiëntenaantal in het Sint Elisabeth Ziekenhuis is tijdens de staking gedaald van ruim 400 naar 250. Patiënten zijn, indien medisch toelaatbaar, naar huis gestuurd.

Dat verklaart Sehos-directeur Selim Berenos. Naar zijn zeggen worden de overgebleven zieken geholpen zoals het hoort. Met de vakbond CBV is overeengekomen dat de vitale zorg intact zal worden gelaten.

Eerder deze week dreigden stakers de intensive care afdeling eveneens tot stakingsgebied te verklaren. Door tussenkomst van CBV-voorzitter Daphne Kibbelaar werd dat voorkomen. De staking kende enkele kritieke dieptepunten. Zo probeerden stakers werkwilligers te bewegen deel te nemen aan de staking. Ook die actie liep met een sisser af na gesprekken van de ziekenhuisdirectie en het vakbondsbestuur.

In het Sehos worden sinds maandag alleen spoedgevallen geholpen. Het is op de eerste-hulpafdeling opvallend rustig. Een laconieke reactie van een van de werknemers: "Eigenlijk doen we nu waar we voor zijn: eerste hulp verlenen bij spoedgevallen." Het is bekend dat de EHBO door nogal wat mensen wordt beschouwd als een alternatief voor de spreekkamer van de huisarts.

Onbekenden stelen wapen van bewusteloze agent na botsing

WILLEMSTAD — Een bewusteloze majoor van politie is vermoedelijk zijn dienstpistool kwijtgeraakt door diefstal.

In Brievengat werd hij vrijdagavond aangereden toen hij niet goed uitkeek bij het vanuit de Bethencourtstraat de hoek omrijden. De auto uit de Vondelstraat die voorrang had moeten hebben, raakte zijn motor en de agent belandde zeer ongelukkig in de berm. Hij brak vermoedelijk beide schouders en een rib en er is een bekkenverschuiving geconstateerd. De agent van de verkeersdienst verloor het bewustzijn. In die toestand is vermoedelijk door onbekend gebleven personen zijn dienstwapen ontvreemd uit de holster. Het gaat om een Walther p-5 pistool. Ook de portofoon is verdwenen. De agent ligt op de intensive care, maar hij verkeert buiten levensgevaar.

De dienstmotor is beschadigd. Minstens zo vernield was de gehuurde auto. Achter het stuur zat een jongen zonder rijbewijs. De politie meldt hier verder niets over.

Huisartsen 24 uur bereikbaar

WILLEMSTAD — Patiënten die, vanwege de staking in het Sehos, niet geholpen kunnen worden, kunnen daarvoor terecht bij hun eigen huisarts. Dit maakt de Curaçaosche Huisartsen Vereniging bekend. De huisarts, waarnemer of dienstdoende arts is 24 uur per dag beschikbaar. Voor optimale zorg wordt aanbevolen om bij een bezoek recent gebruikte medicijnen en gegevens over de huidige aandoening mee te nemen.

■ *Een eerste-steenlegging met behulp van een helicopter ging niet door, maar gedeputeerde Abrahams 'troffelde' aardig wat cement weg bij het eerste blok beton voor Beau Rivage. Initiatiefnemer Cock Bronsgeest (links) en René Overdevest van Ballast Nedam waren later op het terras van Avila Beach de gastheren voor de bekende borrel.*

Bronsgeest: 'Hotel komt er zeker'

Abraham: "Beau Rivage teken van geloof in produkt Curaçao"

WILLEMSTAD — Medefinancier Cock Bronsgeest is erg blij dat de 20 miljoen kostende eerste fase van het Beau Rivage/Elysee-project eindelijk van start gaat. Aangezien de financiering voor het hotel volgens hem bijna rond is mag dit jaar nog de start van de tweede bouwfase van 98 kamers verwacht worden. Het eerste deel van het resort-complex, de veertig appartementen, worden nu reeds gebouwd. De stichting van monumentenvrienden Promo rookt de vredespijp, nu het meningsverschil over het sparen van een historisch pandje op het bouwterrein niet meer relevant is.

Gisteren werd de eerste steen gelegd van Beau Rivage. Een keur aan gefortuneerden hebben ingeschreven op de 23 inmiddels verkochte appartementen. Daaronder zijn minstens vier lokale geïnteresseerden, een aantal nieuwe Nederlandse penshonado's, enkele Amerikanen en opmerkelijkerswijs ook een paar Scandinaviërs. "Tja, dat begrijp ik ook niet helemaal, die kwamen gewoon het makelaarskantoor binnenlopen. Waren in de buurt", zegt Bronsgeest.

Hij is ex-directeur van de hotel-operators van de Nederlands Elyseegroep. Die toonde een aantal jaren geleden belangstelling voor Curaçao. In 1990 stapte Bronsgeest op, maar het project op Curaçao zette hij door. Indertijd werd in het projectdossier dat werd ingediend bij het bestuurscollege gesproken over de Beau Rivage-appartementen en het Elysee-hotel. De naam van het hotel blijft ongewijzigd. In de statuten komt de link met de oorspronkelijke Elysee-groep niet meer voor. Bronsgeest bevestigt berichten dat het met de hotelgroep financieel minder goed ging sinds zijn vertrek.

Het ontwerp van architect Anko van der Woude van Integrated management and Design omvat de restauratie van landhuis De Goede Hoop tot hotel-lobby. De investeerders nemen daarvoor de kosten op hun rekening. Zij zullen geen gebruik maken van subsidieregelingen, zegt Bronsgeest. Het jaren geleden reeds voorgelegde compromis met het BC was dat het landhuis op het terrein in de Penstraat behouden zou worden en dat een historisch relatief minder belangrijk monumentje wel tegen de vlakte ging. Jarenlang woonde de architect in het pandje dat speciaal voor latere projectontwikkeling met het omliggende terrein werd aangekocht.

Reeds vorig jaar had aannemer Ballast Nedam moeten beginnen, maar in de kuststrook rond Avila Beach Hotel waren er particuliere grondjes waar verwoed over onderhandeld moest worden. Het woord grondspeculatie viel in de afgelopen jaren af en toe te horen over het gebied langs de zuidkust.

Gedeputeerde Hendriks Abraham die waarnam voor de zieke Dito Mendes de Gouveia van toerismezaken, is positief over de investering van respectievelijk 20 en 25 miljoen gulden voor de twee fasen. Aan de appartementen zullen een jaar lang zeventig lokale bouwvakkers hun brood kunnen verdienen. Maar minstens zo belangrijk vindt Abrahams het dat 'mensen in het buitenland nog steeds geloven in het product Curaçao.

Deviezenvoorraad weer beter op peil

WILLEMSTAD — De maanden januari en februari van dit jaar laten voor het eerst in jaren een overschot op de deviezenvoorraad zien. Het overschot bedroeg in de maand januari 7,9 miljoen en in februari zelfs 35,1 miljoen gulden.

De inmiddels vertrokken interim-minister van Financïen, Faroe Metry, maakte bij zijn afscheid als minister bekend dat de deviezenvoorraad de waarde van drie maanden goederenimport oversteeg, maar zei daarbij niet met hoeveel. Volgens de Bank van de Nederlandse Antillen gaat het om 7,9 en 35,1 miljoen gulden. Cijfers over maart zijn nog niet beschikbaar. In december '93 bedroeg het tekort 39,4 miljoen, in november 147,2 miljoen en in oktober 104,9 miljoen gulden.

Of de maanden januari en februari elk jaar een overschot laten zien (zoals in november ook altijd de goederenimport fors stijgt), wordt niet duidelijk. Daardoor is het ook niet duidelijk of er sprake is van een opmerkelijk overschot of niet.

Zoals bekend streeft de Centrale Bank er naar dat er telkens een deviezenvoorraad wordt aangehouden die tenminste drie maal de waarde aan goederenimport vertegenwoordigt. Een kleine twee jaar geleden greep de Bank dan ook in, toen de deviezenvoorraad aanhoudend onder de drie maanden goederenimport terechtkwam.

"Het overschot op de betalingsbalans heeft er toe bijgedragen dat er een verbetering optrad," aldus de BNA desgevraagd, "en dat heeft de laatste twee jaar bijgedragen aan een belangrijke verbetering van onze deviezenpositie. Maar zolang er geen permanente oplossing is voor het begrotingstekort van de overheid, blijft er een druk bestaan op de deviezenvoorraad."

"Niet héle boel wordt opgeruimd"

McWilliam tevreden dat Pourier karwei afmaakt

WILLEMSTAD — Statenlid Rufus McWilliam (PNP) vindt het 'prachtig' dat het rapport Botting over de modernisering van de Staten niet ongebruikt in de lade terecht is gekomen na de regeringswisseling. "Klaarblijkelijk wordt niet de héle boel opgeruimd." De PNP had het Bottingadvies gefaseerd willen doorvoeren. McWilliam: "De nieuwe regering hoeft het wiel niet uit te vinden."

Premier Pourier zei over het beleid van zijn voorgangster Liberia-Peters dat hij goede beleidslijnen zou doortrekken. Zo verklaarde minister Atacho (Justitie) dat hij een aantal beleidsvoornemens van Suzy Römer zeker overneemt. Ook staatssecretaris Arends had lovende woorden voor de in gang gezette reorganisatie van het overheidsapparaat van zijn voorganger Arrendell.

Botting stelde twee jaar geleden voor de opening van het zittingsjaar van de Staten op te schuiven van de tweede dinsdag in mei naar september, opdat de opening (in Nederlandse terminologie 'Troonrede') samen kan vallen met de begrotingsbehandeling. "Het stond op ons verlanglijstje, omdat het nogal wat efficiënter is", aldus de voormalig Statenvoorzitter.

Op de Antillen zal dan evenals in Nederland van een 'prinsjesdag' (de plechtige opening van de Staten-Generaal in september) sprake zijn. In de Staatsregeling wordt de opening van het zittingsjaar van de Staten bepaald op de tweede dinsdag in mei. Over de begroting meldt de Staatsregeling dat zij uiterlijk op 1 augustus dient te worden aangeboden aan de Staten en in januari in werking treedt.

Het was volgens McWilliam de bedoeling de modernisering van de Staten gefaseerd in te voeren. Een ander voorstel was de Statenvoorzitter voor vier jaar te benoemen, en niet maar voor één zittingsjaar zoals nu het geval is.

Ook ligt er een ontwerp klaar om de vier colleges van Staat, de Staten, Raad van Advies, Algemene Rekenkamer en de Ombudsman samen onder te brengen in één begroting. De colleges vormen nu een onderdeel van de begrotingen van Algemene Zaken en Financiën. Botting rept in het algemeen over de begrotingsverzelfstandiging van de Staten. Ook een voorstel waar de PNP warm voor liep. Dat zou ook de personele kosten van Statenleden onder een begroting bijeen brengen.

Overigens meent McWilliam dat een lid van de Staten niet bar veel salaris ontvangt. Hoewel het bruto bedrag van 7.410 gulden heel wat lijkt, gaat er heel wat belasting af, zegt hij. "Ik hou amper 5.000 gulden per maand over. Als je deskundig wil regeren dan moet je daar wel geld voor uittrekken."

De verdiensten van bewindvoerders en regeerders zijn een terugkerend thema van discussie. Premier Pourier spreekt in dat kader over opofferingsgezindheid. De eerste minister had een riant inkomen als consultant en gaat met zijn politieke functie drastisch terug in inkomen. Tijdens de kabinetsformatie bleek ook dat kandidaten voor het ministerschap vielen over de lage salariëring.

"Eerst saneren ziekenhuis"

Bedrijfsleven roept op tot herziening Sehos-cao

WILLEMSTAD — De Vereniging Bedrijfsleven Curaçao (VBC) is van mening dat het Sehos en de vakbond CBV de voorgenomen cao moeten herzien. Maar eerst moet het ziekenhuis gesaneerd worden. Dat moeten zij op eigen kracht doen, zonder daarin de overheid te willen betrekken.

De VBC vindt het al mooi genoeg dat de overheid heeft ingestemd met een tariefsverhoging van 11,9 procent. Zij had dit met recht kunnen nalaten, vindt de VBC, omdat het ziekenhuis ondoelmatig werkt. "Daar draait de samenleving nu voor op". Het zou de bedrijfsvereniging niet verbaasd hebben als een wijziging in de tarieven gekoppeld was aan een sanering van het ziekenhuis. "Primair zal de organisatie doorgelicht moeten worden. Hierdoor zal wellicht ruimte ontstaan voor verbetering van de arbeidsvoorwaarden".

De VBC is van mening dat deze ruimte op eigen kracht gecreëerd moet worden. Gisteren werd echter duidelijk dat de overheid sterk betrokken blijft bij de realisering van de ziekenhuis-cao door mogelijk garant te staan voor een lening die het ziekenhuis in staat stelt de cao volledig na te komen.

De pogingen van de vakbond om werkwilligen de toegang tot hun werk te blokkeren, keurt de VBC ten sterkste af. De overheid moet derdelijke intimidatie-praktijken een halt toeroepen, omdat een vrije toegang tot het werk altijd gewaarborgd moet blijven, zo meent de vereniging. Minister Inderson heeft de vakbond er op aangesproken dat een bezetting van het hospitaal onaanvaardbaar is.

Bankwezen stelt hoge eisen aan leningen hospitaal

WILLEMSTAD — Het zesde concept voor een samenwerkingsovereenkomst tussen overheid en hospitaal ligt op tafel ter ondertekening. Met het convenant verwerft de overheid zich toegang tot de financiële handel en wandel van het ziekenhuis.

Het heeft tot op heden niet erg willen vlotten met het onderschrijven van de voorwaarden in de samenwerkingsovereenkomst. Een van de laatste concepten dateert van maart vorig jaar en bleef liggen omdat men het niet eens kon worden over een uitstaand bedrag, dat de overheid nog te goed had van het Sint Elisabeth Hospitaal (Sehos).

Het Bestuurscollege heeft inmiddels een samenhangend advies laten opstellen waarin zij hogere tarieven koppelt aan meer toezicht en samenwerking. Tot 1997 mag het Sehos met ingang van deze maand het verpleegtarief voor de derde klasse met 11 procent verhogen, wat een toename van 170 naar 217 gulden inhoudt. De ziekenhuisdirectie had om een verhoging van 36 procent gevraagd met het doel de indexering door te berekenen in de tarieven. Niet haalbaar en niet verantwoord, oordeelde de overheid. Met name gedeputeerde van Financiën Betrian wees op de ontoelaatbare kostenafwenteling op de samenleving. Inmiddels is een uitweg gevonden en wordt financiering gezocht op de kapitaalmarkt om de indexering alsnog te kunnen uitbetalen.

In haar advies stelt de overheid dat het hospitaal steeds grote moeite heeft gehad om de juiste financiering te vinden. "De leningen zijn gering van omvang en hebben een korte looptijd. Er wordt geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om projecten bij Nederland aan te vragen." Het bankwezen rekent hoge interesten en eist grote zekerheden alsof het hospitaal een onderneming is die grote financiële risico's loopt. Met andere woorden, vervolgen de samenstellers van het advies, 'het bankwezen kent niet de specifieke karaktertrekken van de sector Volksgezondheid'.

Het enigszins in overeenstemming brengen van de aflossingen met de afschrijvingen wordt daarmee bemoeilijkt. Daarom bestaat volgens de overheid bij het hospitaal de neiging om de investeringen uit te stellen, of toch maar niet te investeren. Wanneer er dan toch wordt geïnvesteerd en met vreemd vermogen wordt gefinancierd, dan worden de afschrijvingen afgestemd op de aflossingen, aldus de adviesnota.

HOUSE FOR RENT

We have a very nice & conveniently situated home for rent:
- 2 bedrooms - airconditioned
- 2 bathrooms
- living room - airconditioned and carpeted
- dining room - airconditioned and carpeted
- kitchen - airconditioned and carpeted
- front and back porch
- carport
- all appliances: washer/dryer, waterheater, dishwasher, stove, refrigerator
- beds
- all curtain rails
- telephone line available
- landscaped with drip irrigation system

For more information, please call: 32650/35640 or 31893 after office hours.

Betaling abonnementen

In verband met invoering van het nieuwe abonnementen systeem worden geen aanmaningen meer gestuurd.

U kunt Uw abonnementsgeld betalen:
- aan de incasseerster
- via Banco di Caribe rekening nr. 10.815.445
- op kantoor tijdens kantooruren.

Via telefoon 24333 / 4 / 5 kunt U vragen hoeveel Uw saldo bedraagt.

Dank voor Uw medewerking.

Directie AMIGOE Aruba

AIR ARUBA

roept sollicitanten op voor de funktie van

VLIEGTUIG-ONDERHOUD MONTEUR

Wij vragen:
- vooropleiding MTS werktuigbouwkunde
- ervaring in onderhoud van vliegtuig mechanische systemen
- voorkeur gaat uit naar personen met een BvB en/of DC-9/MD-80 ervaring (vliegtuig en motoren)
- uitstekende beheersing van en uitdrukkingsvaardigheid in de Engelse taal

ELEKTRISCH/ELEKTRONISCH MONTEUR

Wij vragen:
- vooropleiding MTS electronica
- ervaring in onderhoud van vliegtuig elektrisch/elektronische systemen
- voorkeur gaat uit naar personen met een BvB en/of DC-9/MD-80 ervaring (elektrisch/elektronisch)
- uitstekende beheersing van en uitdrukkingsvaardigheid in de Engelse taal

STOREROOM CLERKS

Wij vragen:
- vooropleiding LTS T-stroom
- ervaring in soortgelijke funktie
- uitstekende beheersing van en uitdrukkingsvaardigheid in de Engelse taal

Bij selectie zal voorrang worden gegeven aan Arubanen.

Belangstellenden die voldoen aan de hierboven gestelde eisen, verzoeken wij vóór 29 april 1994 schriftelijk te reageren. Hierbij dient men een curriculum vitae en een recente pasfoto te zenden aan:

Air Aruba N.V.
Afdeling Personeelszaken
Wayaca 31-A

GEVESTIGD
Drs Roald H. Michel

psycholoog

Privé-praktijk voor psychotherapie & counseling

Stress, Huwelijksproblemen, Crises, Communicatiemoeilijkheden, Depressies, Opvoedingsvraagstukken.

Voor afspraak telefoon: 27920

Ook 's avonds en in het weekend.

NOT EVERY DAY IS SUNDAY

Holiday Inn — Aruba Beach Resort & Casino

Tropical Fruits · Shrimp Salad · All you can drink Champagne · Smoked Salmon · Chicken Salad · Fabulous Desserts · French Toast · Live Entertainment · Assorted Cheeses · Omelets made to order · Mimosas · Swiss Salad · Smoked Eel · All you can eat Fajita Bar · Crabmeat Salad · Tuna Salad · Fresh Pastries · Beef Wellington

Afl. 5.00 OFF for each guest in your party by presenting this ad.

BRUNCH 9am - 2pm

Le Salon Restaurant

Call 63600 ext. 4 for more information

Coastal Aruba Refining Co. N.V.

Coastal — The Energy People

is now accepting applications for the position of

Technical Services Manager

Responsibilities for this position include managing the process and plant engineering divisions. Thorough knowledge of all major refinery processes, and extensive experience in the areas of process design, troubleshooting, process control, project development, execution, and administration is required. An extensive background in economics and planning is essential.

[illegible] responsibility for US$ 1.7 MM, and projects of up to US$ 5 MM each. The applicant must have 15 - 20 years of experience in the above mentioned fields.

The applicant must be a citizen of Aruba or the Netherlands Antilles, and fluent in English.

Coastal Offers:
- Attractive Salaries
- Competitive Benefits
- Excellent work atmosphere

Please submit your applications to:

Coastal Aruba Refining Co. N.V.
P.O. Box 2150
San Nicolas
Aruba
Attn.: Employee Relations

We are an equal opportunity employer

Hang- en sluitwerk
Builders hardware
Ferronnerie de bâtiment
Baubeschlag

[illegible] Aruba N.V. · Tel. 23194 · Dwarsstraat 8 · OOK GEOPEND OP ZATERDAG VAN 8.00 - 13.00 UUR

ARUBA YELLOW PAGES 94-95

IS BEING [illegible] MAKE SURE YOU [illegible]

NOW AVAILABLE THROUGH SETAR

FINAL DAYS!!!

CALL NOW

CARIBBEAN PUBLISHING CO. N.V.

ARUBA DAILY ENTERTAINMENT

Wie wil er een kauwgumpje?

MOONLIGHT GRILL

TALK OF THE TOWN — L.G. Smith Blvd. — 23380

Coastal Aruba Refining Co. N.V.

is now accepting applications for the position of

Senior Process Engineer

The position requires:

Thorough knowledge of process design, process troubleshooting [illegible] applicant must have a general knowledge of all major refinery processes. Knowledge of combustion engineering is highly recommended. The applicant must have [illegible] with all aspects of [illegible] development, field execution, and project administration.

[illegible] and management from proposal through execution [illegible] and combustion control.

The applicant must be a citizen of Aruba or the Netherlands Antilles [illegible] English.

[illegible] Salaries · Benefits · work atmosphere

Please submit your applications to:

Coastal Aruba Refining Co. N.V.
P.O. Box 2150
San Nicolas
Aruba
Attn.: Employee Relations

We are an equal opportunity employer.

ARUBA
AGENDA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333.
Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. **Pageboy 127-0379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

WACHTREGELING DOKTOREN (zaterdag+zondag van 09.00-10.00/17.00-18.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter V/d Linden via Dr. Horacio Oduber Hospitaal (tel.: 74300) of via Alarmcentrum (115).
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter B. Britt-Croes via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

BOTICA'S (nachtdienst)
Beneden de brug:
del Pueblo, Caya Betico Croes (Oranjestad). Tel.: 21253.
Boven de brug:
San Lucas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat z/n. Tel.: 45119.

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

CENTRO MEDICO CARABOBO (Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dr. Lili G. Beke-Martínez, tel.: 24696.

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU (Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. Bel 37687.

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

FADA/PRIDE (Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

FUNDACION RESPETA MI (Stichting tegen seksuele misbruik van minderjarigen)
Tel.: 24433.

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720. Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA (Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie tel.: 24953.

PARKE TIRAKOCHI (Kinderpark te Savaneta, achter kleuterschool Promé Paso)
Geopend van maandag t/m zaterdag van 16.00-18.30 uur en op zondag van 11.00-18.00 uur voor kinderen van 1-13 jaar.

NIEUW-APOSTOLISCHE KERK (Goletstraat 5-A, Oranjestad)
Aanvangstijden van de diensten: **woensdag en zaterdag** om 19.00 uur.

FUNDACION DIABETICO ARUBANO (J. Irausquinplein z/n, Oranjestad)
Voor informatie: tel. 21215.

Eman in brief aan gouverneur:
'Situatie op Aruba onhoudbaar geworden'

ORANJESTAD — In een brief doet AVP-leider mr. Henny Eman een beroep op gouverneur mr. Olindo Koolman om op te treden teneinde de rechtszekerheid en deugdelijkheid van bestuur op Aruba te garanderen. Volgens de oppositiepartij is de situatie op Aruba onhoudbaar geworden, nemen de spanningen binnen de samenleving gevaarlijke vormen aan en is er reeds maanden geen sprake meer van regeren.

De laatste hoop dat het parlement zou ingrijpen om een einde te maken aan de onhoudbare situatie, werd gisterochtend de bodem ingeslagen toen voorzitter Flanegien op stuitende wijze de openbare vergadering over het beleid inzake huisvesting, en in het bijzonder de FCCA, na enkele minuten schorste voor onbepaalde tijd. De reden van de schorsing zou zijn dat de affaire van het ontslag van FCCA-directeur drs. Franklin Hoevertsz voor de rechter aanhangig is. Flanegien achtte het niet correct dat de Staten zich zouden uitlaten over een aangelegenheid waar de rechter nog geen uitspraak over heeft gedaan.

Eman noemt deze argumentatie 'pure nonsens'. "De voorzitter liet de oproep voor de openbare vergadering uitgaan op dinsdag 12 april. Het kort geding inzake het ontslag van de FCCA-directeur werd de dag daarvoor in behandeling genomen en de voorzitter wist, op het moment dat hij de oproep voor de vergadering deed uitgaan, wel degelijk dat de rechter de uitspraak had bepaald op 20 april 1994. Om dan op 13 april de door de AVP-fractie aangevraagde vergadering te schorsen voor onbepaalde tijd, wijst dan ook op onaanvaardbaar manipuleren van de volksvertegenwoordiging".

Volgens de AVP moet niet vergeten worden dat de oprichting van de stichting FCCA destijds een expliciete Nederlandse eis was, teneinde aan de heersende politieke patronage en corruptie binnen de volkshuisvesting onder de toenmalige gedeputeerde Kelly een eind te maken. Inmiddels blijkt wel dat dezelfde persoon, onder meer door de benoeming van naaste familieleden en partijgenoten van de FCCA, in feite een familie- c.q. partijbedrijf heeft gemaakt, waar voor vele miljoenen aan gemeenschapsgelden omgaan.

Het feit dat als reden voor ontslag van Hoevertsz en de ontheffing van de waarnemend directeur wordt aangevoerd dat zij niet wilden meewerken aan een bevordering van een aanstaande schoonzoon van de heer Kelly, spreekt voor zich", aldus Eman. "Deze aanstaande schoonzoon blijkt overigens in de afgelopen 10 jaar reeds ten onrechte bevorderd te zijn van schaal 3 naar schaal 13. Wij zouden schromelijk tekort schieten in onze constitutionele verantwoordelijkheid als leden van het Arubaanse Parlement als wij door te zwijgen zouden instemmen met deze corruptieve gang van zaken", aldus meldt de brief aan gouverneur Koolman, waarvan een copie werd gestuurd aan koninkrijksminister mr. Ernst Hirsch Ballin, het Kabinet van de Gouverneur van Aruba en KabNa.

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.12 Movie: **Code Name Emerald**; 19.47 Elsa Klensch; 20.07 Nos cu Nos; 21.07 CNN News; 21.30 Movie: **Can You Feel Me Dancing**; 23.09 In Seach Of; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 12.00 Cartoons; 13.00 Ripiti y Gana; 13.30 Religious Program: **The Green Scapular**;13.55 Movie: **Alfred the Great**;16.00 Studio Sport; 17.30 Movie: **The Bunker**; 20.00 CNN News; 20.20 Movie: **Bay Cove; 22.00 Show-Time; 23.00 Week in Review; 23.40 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.**

MAANDAG: 15.00 Cartoons; 16.00 Flinstones; 16.46 Woody Wood Pecker; 17.09 Special: John Adams; 17.38 SpecialL **Museum Delta Expo**; 18.03 Sesame Street; 19.03 Square One; 19.32 Caribscope; 20.00 Telenoticias; 20.30 Government Program; 21.30 CNN News; 22.03 Religious Program: **Your Marriage** (Pt 2); 22.30 CNN World Report; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG
DIVERSEN
SPORT
BASEBALL **(ABBA):** 14.15 uur (AA-klasse) Polar vs Video - Elias Mansur Ballpark.

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 0f 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
SAN NICOLAS: 09.00 uur ds. G.J. Dekker.
PIEDRA PLAT: 17.30 uur ds. G.J. Dekker.

KAPEL MARINIERSKAZERNE
09.30 uur kerkdienst; voorganger ds. M. van der Hout.

Belastingbezoek uit Nederland

■ *ORANJESTAD — Premier Nelson Oduber kreeg deze week bezoek van de nieuwe directeur-generaal der belastingen in Nederland, mr.J.N.van Lunteren, en diens voorganger C.Boersma. Er werd gesproken over de bestaande samenwerking tussen Nederland en Aruba op het gebied van Douane, Belasting en Ontvanger. Premier Oduber maakte van de gelegenheid gebruik om zijn dank te betuigen aan de heer Boersma voor de snelle hulp die hij de Arubaanse regering altijd wist te bieden en voor de prettige relatie die bestaat tussen de Arubaanse regering en de Belastingdienst in Nederland.*

Projectgroep actief met activiteiten 'Aardedag'

ORANJESTAD — In de Biblioteca Nacional wordt op Aardedag, 22 april, de tentoonstelling 'Aruba su Naturalesa ta su Rikesa' geopend. Dit is een onderdeel van de diverse activiteiten rond die dag, gecoördineerd door de projectgroep Natuur- en Milieu Educatie (NME). Tevens zal bij de opening het eerste nummer van de kinderkrant 'Bon Dia Muchanan' ten doop worden gehouden, dat eveneens gewijd is aan Aardedag.

Dit jaar is er op Aruba voor het eerst een samenwerking tot stand gekomen tussen diverse groepen die te maken hebben met de natuur: alle padvindersgroepen, overheidsdiensten (Serlimar, LVV, VROM) en groepen zoals de Women's Club, Stimaruba en Accion Ambiental doe mee met de voorbereiding. De coördinatie is in handen van de projectgroep Natuur- en Milieu Educatie, waarin Directie Onderwijs en IPA samenwerken.

In het kader van 'Aardedag' doen alle padvinders mee met het 'adopteren' van een stuk natuur. Dit terrein wordt bestudeerd, schoongemaakt en beschermd. De padvindersgroepen worden hierbij geholpen door Serlimar en Stimaruba. Verder kunnen alle basisscholen meedoen met een 'kijkdooswedstrijd', waarbij een stuk Arubaanse natuur moet worden nagemaakt. De kijkdozen en de verslagen van het padvinderswerk worden tentoongesteld in de Biblioteca Nacional. Daarnaast zullen ook andere elementen van de Arubaanse natuur worden tentoongesteld, zoals gesteenten, planten en waterdiertjes.

De opening van 'Aardedag' wordt verricht door mevrouw Dora Koolman-Croes. De ceremonie zal starten om 16.00 uur voor de Biblioteca Nacional met het brengen van een groet aan de Aardevlag door de Arubaanse Padvinders en een presentatie van een Aardedag-lied. Daarna zal binnen het gebouw de kinderkrant worden gedoopt, waarna mevrouw Koolman de tentoonstelling zal openen. Op *TeleAruba* wordt de dansvoorstelling *Save the Earth* van Astrid Salazar uitgezonden. Dit wordt omgeven met een informatief programma.

Fikse uitbreiding Indian Rock Garden

ORANJESTAD — De Indian Rock Garden aan de voet van de Hooiberg opende gisteren een aantal nieuwe attracties, die zowel de bewoners van Aruba als bezoekers zullen aantrekken.

Eigenaar Adolfo Oduber met zijn kinderen heeft hiervoor de afgelopen maanden gezorgd door een groot aantal attractieve aanvullingen van dit project, waarbij de Arubaanse cultuur en geschiedenis een belangrijk rol vervullen. Oduber nam jaren geleden het initiatief voor het 'Isla di Oro project' dat hij daarna verkocht om zich aan het nieuwe project bij de Hooiberg te kunnen wijden. Jarenlang werd destijds aan het project Indian Rock Garden gewerkt, hetgeen uitgroeide tot een attractie in Arubaanse sfeer. Aangezien er steeds weer gehoord werd, dat er in feite zo weinig toeristische attracties zijn, werd besloten tot de uitbreiding.

Goswino Oduber gaf een uiteenzetting van die uitbreiding waardoor Indian Rock niet alleen een Indianen grottensfeer heeft, maar vooral ook een sfeervolle en kleurrijke tuin is geworden. Het geheel geeft een beeld van de geschiedenis van Aruba in het algemeen en van de Hooiberg in het bijzonder; een verrassing voor de bezoekers.

Men vindt er niet alleen vele planten en tropische dieren, maar kan ook zien hoe de Indianen met hun dieren omgingen. Er is ook een mini-museum van dieren en vogels, waarbij het geluid van vogels te horen valt. De exotische plantentuin geeft een beeld van lokale en internationale planten, waar een plantenliefhebber zich zeker thuis zal voelen. Ook is er een souvenierwinkel en gelegenheid om de dorst te lessen.

De gelegenheid om feesten in de Indian Rock garden te organiseren blijft bestaan, waarbij ook een speciaal gedeelte voor kinderfeesten. Om het nieuwe attractieve gedeelte te bezoeken wordt 5 florin entree gevraagd, hetgeen dient voor het onderhoud.

Presentatie 'Stap voor stap'

■ *ORANJESTAD — De cursisten Myrna Lioe-A-Tjam, Clifford Lampe en Gina Yarzagaray van de Middelbare Opleiding Voor Administratieve Ambtenaren (MOVAA), hebben een rapport 'Stap voor Stap, een eerste aanzet voor een gids' gemaakt voor de Federatie Arubaanse Jeugdwerk (ATHA). Het rapport vermeldt onder meer dat er 525 vrijwilligers en 23 beroepskrachten actief zijn op sociocultureel terrein en dat 23 van de 27 geïnterviewde ATHA-organisaties behoefte hebben aan meer vrijwilligers. Het rapport meldt verder dat ATHA meer bekendheid in de gemeenschap moet krijgen door middel van een promotie-campagne en het ontwikkelen van het contact en de samenwerking onder de ATHA-organisaties en met de verschillende instanties, zoals Directie Sociale Zaken, Directie Onderwijs en de culturele organisatie UNOCA. Bij de ATHA zijn 49 organisaties aangesloten. Op de foto, de aanbieding van het rapport.*

AVP stelt in dossier 914 begrotingsvragen

ORANJESTAD — De AVP-Statenfractie heeft bij de Statenvoorzitter een dossier ingediend met de titel 'Cambio na Horizonte' (verandering aan de horizon). Het goed verzorgde dossier, in de vorm van de originele begroting, bestaat uit 130 pagina's en bevat beleidsnota's en 914 vragen over de begroting.

In het dossier is te lezen dat de begrotingen van de afgelopen jaren een 'farce' zijn omdat zij geen realistische cijfers bevatten. Voorts dat de begrotingen een overtreding van de constitutie zijn en het feit dat de regering zich niet druk maakt over de Staten.

De AVP-fractie juicht het besluit toe dat vragen en commentaren in de toekomst schriftelijk moeten worden ingediend maar verwacht aan de andere kant dat de regering de ingediende nota en vragen serieus zal behandelen. Daarna dienen de Staten voldoende tijd te krijgen om de antwoorden te bestuderen. Dat alleen kan duidelijkheid brengen in de crisis van de regering.

Colombiaan smokkelt drie kilo cocaïne

ORANJESTAD — In de haven van Oranjestad is aan boord van de 'El Faraon' een Colombiaan aangehouden, waarbij Douane-ambtenaren 3 kilo cocaïne in zijn bezittingen vonden. Tot op heden vond maar 1 aanhouding plaats. De man was aan boord van de boot gegaan met de cocaïne, zonder dat de kapitein of bemanningsleden hiervan op de hoogte waren.

Geloofsovertuiging niet de oorzaak vertrek Roberts

ORANJESTAD — Naar aanleiding van enkele recente perspublicaties betreffende het detachement van tijdelijk Kapitein der Mariniers, James Roberts, naar Mariniers-kazerne Savaneta, laat het kabinet van de Gouverneur van Aruba weten dat de geloofsovertuiging van Roberts hier niet aan ten grondslag ligt.

Geloofsovertuiging heeft op zich geen rol gespeeld bij de totstandkoning van het detachement en de daarmee samenhangende beëindiging van Roberts als adjudant van gouverneur mr. Olindo Koolman. De gouverneur, alsook het kabinet van de gouverneur, respecteren en handelen in de geest van de in de Staatsregeling vastgelegde grondrechten, waaronder het recht op gelijke behandeling en het verbod op discriminatie wegens, onder meer, godsdienst. "Omtrent de redenen voor het detachement van Roberts, zal het kabinet van de gouverneur geen nadere berichten meer geven", aldus Arjen van Hemert, namens directeur mr. van Doornmalen van het kabinet.

ABN/AMRO Bank opent nieuwe kantoorruimte

ORANJESTAD — Op vrijdag 15 april, opende mr. D.Visserman, concern-directeur Zuid-Amerika van de ABN/AMRO Bank Amsterdam, de nieuwe kantoorruimte van de ABN/AMRO aan de Caya Betico Croes 89 in Oranjestad.

De 450 vierkante meter kantoorruimte in het Enniagebouw geeft ruimte aan de operationele afdelingen. Hierdoor kunnen de klantenservice afdelingen beter gehuisvest worden en de bank de cliënten nog beter van dienst zijn. De opening werd verricht in aanwezigheid van mr. R.Wessels, regionaal directeur, en mr. A.Harmsen, kantoor-directeur Aruba.

Het bankpersoneel werd in de gelegenheid gesteld om de nieuwe ruimte in benedenen bovenverdieping van het ENNIA-gebouw naast de bank in ogenschouw te nemen. Directeur Harmsen benadrukte dat door deze uitbreiding de bank haar cliënten een nog betere service kan geven.

Koffiemorgen Rosa College

ORANJESTAD — De commissie van ouders van het Rosa College houdt morgen, zondag 17 april, van 9.00 uur tot 15.00 uur een koffiemorgen en vlooienmarkt. Dit vindt plaats op het Rosa College. Opbrengst is voor de activiteiten van de oudercommissie.

Opstelwedstrijd voor kinderen

ORANJESTAD — Donderdag 21 april is de laatste dag dat kinderen uit het Caribisch gebied hun opstel kunnen inzenden voor de opstelwedstrijd van 'Conde Nast Traveller'.

Kinderen tot 12 jaar moeten een opstel schrijven van 250 tot 500 woorden, in het Nederlands, Spaans of Engels, over feiten die hun Caribische eiland uniek maken. Deze feiten kunnen te maken hebben met kunst, muziek, literatuur, taal, geschiedenis, festivals of andere tradities. De winnaar van elk eiland doet mee aan de grote finale die van 8 tot 11 september aanstaande te Ocho Rios, Jamaica, plaatsvindt. De winnaar van deze finale krijgt een bedrag van 1000 dollar en een speciale plaquette als prijs, terwijl de nummers 2 en 3 elk een bedrag van 500 dollar en een speciale plaquette ontvangen. Op Aruba moeten de opstellen ingediend worden bij het filiaal van Directie Onderwijs, te Brazil z/n, aan Miranda Bareño, of bij de PR-afdeling van Directie Toerisme, Arnold Schuttestraat 2 te Oranjestad, aan Myrna Jansen.

Minister deelt insignes uit

ORANJESTAD — Minister van Financiën Ella Tromp reikte deze week het insigne uit aan 25 douane-ambtenaren die bevorderd werden. De bevorderingen zijn voor kommiezen der belastingen tweede klasse, eerste klasse-A en verificateur der belastingen.

Schaaklessen voor de jeugd

ORANJESTAD — Schaakvereniging Aruba begint op zaterdag 16 april in samenwerking met Antraco Aruba n.v. met schaaklessen voor de jeugd. In totaal zullen er 10 lessen worden gegeven in de MAO-school aan de Dominicanessenstraat te Oranjestad, van 10 tot 12 uur. De inschrijving is op 16 april om 9.45 uur bij de MAO-school. Nadere informatie is tijdens kantooruren verkrijgbaar bij Emy Jonur-de Cuba, tel.34818.

Elf weken voor brillendiefstal

ORANJESTAD — Acht en zeventig dagen gevangenisstraf met aftrek van voorarrest van 7 september tot 24 november luidde het vonnis tegen E. de C. (44) die gestolen brillen in Venezuela had verkocht. Het vonnis was conform de eis van het Openbaar Ministerie.

Tijdens behandeling verklaarde verdachte C., die de gestolen brillen van G., werkzaam bij een brillenzaak had gekocht, dat hij van 1990 tot 1993 acht maal Venezuela had bezocht om de dure en wereldbekende brilmonturen te verkopen. Het Openbaar Ministerie stelde dat verdachte wist dat de brillen van een diefstal afkomstig waren bij Odnber & Kan. Zijn advocaat Flanders verklaarde dat zijn cliënt werd veroordeeld, alleen op de door hem afgelegde verklaringen.

Susan de Lange voorgedragen voor ACURIL

ORANJESTAD — Susan de Lange, documentaliste en chef van de afdeling Arubiana van de Nationale Bibliotheek, is voorgedragen voor een bestuursfunctie van de Association of Caribbean University, Research and Institutional Libraries (ACURIL). Over twee weken vindt in Radisson Aruba de jaarlijkse ACURIL-conferentie plaats waarop een nieuw bestuur wordt gekozen. In het ACURIL-bestuur hebben reeds zitting voor Aruba, Alice van Romondt en Des Croes, van de nationale bibliotheek.

Uitvoering SPA-protocol vertraagd

ORANJESTAD — Het voortgezette gesprek van politievakbond SPA met minister van Justitie Rudy Croes over het enige tijd geleden bereikte protocol, heeft nog geen resultaat opgeleverd. De vermoedens van de vakbond dat een en ander vertraagd wordt, werd bewaarheid.

Er werd geen overeenstemming bereikt. Partijen komen op 27 mei weer bijeen, doch dan moeten twee ontwerp verordeningen klaar zijn. Het bestuur van de SPA deelde dit aan haar leden mee.

Bij het gesprek van vrijdag waren eveneens aanwezig vertegenwoordigers van DPO en Financiën, het bestuur van de SPA (met uitzondering van voorzitter Victor Simon, die in het hospitaal ligt, alsmede de juridisch adviseur van SPA, mr. Arie Swaen.

Van overheidszijde werd erop gewezen dat de behandeling van de uitvoering van het protocol, dat de overheid met SPA sloot, langer duurde dan men gedacht had. Voornamelijk door het ontbreken van experts op DPO, welk departement ook doende is met projecten van andere diensten, waaronder de brandweer organisatie, die ook een rechtszaak hadden.

Het SPA-bestuur toonde na evaluatie begrip voor de situatie maar voegde daaraan toe niet gelukkig te zijn met de vertraging. Voorts wees SPA erop dat de uitspraak van rechter mr. H. van der Griendt dat de politie een speciale behandeling moet krijgen vanwege haar belangrijk werk in en voor de gemeenschap, nog steeds van kracht blijft. Van de zijde van DPO werd verklaard dat verwacht wordt dat nog ongeveer 6 weken nodig zijn om de werkzaamheden af te ronden. Op die uitspraak en voorstel van de regering heeft SPA besloten op 27 mei weer te vergaderen.

VROM reageert op kritiek milieubeleid

ORANJESTAD — Ir.C.Wilson, directeur van Directie Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM), reageerde gisteren op de kritiek van de laatste tijd op het milieubeleid van de regering.

Zolang er sprake is van opbouwende kritiek die VROM helpt de milieu-problemen te herkennen alsmede de prioriteiten van de gemeenschap voor oplossing van deze problemen onderscheidt, is kritiek volgens Wilson altijd welkom. Des te meer welkom is een constructieve steun van de kant van de critici voor concrete en uitvoerbare oplossing voor de problemen die zij aanwijzen.

"Maar laten we aannemen dat eenieder zijn werk doet en degenen die kritiek leveren doen dat omdat dat hun werk is". Volgens Wilson gaat VROM ervan uit dat de geleverde kritiek bonafide is en gebaseerd op onvervalste interesse en bezorgdheid voor de bescherming van het milieu, en niet met opzet gericht tegen een persoon of instantie.

Volgens de VROM-directeur onderscheidt het milieubeleid van de regering zich op twee niveaus: een niveau op korte termijn voor wat betreft urgente problemen als het project Parkietenbos en het creëren van een nationaal park voor de bestrijding van de vervuiling. Op lange termijn is het doel van het milieubeleid van de VROM, ondanks haar beperkte menselijke en materiële middelen, gericht op de realisatie van een duurzame ontwikkeling.

Echter, het concept van een duurzame ontwikkeling, die onder meer bescherming van de biodiversiteit inhoudt, is er toch één wat praktisch nergens in praktijk wordt toegepast. Investeerders zijn er nog niet aan gewend om 'milieu-onkosten' in hun investeringen te incorporeren; onkosten voor bescherming van het milieu zijn in vele gevallen niet inbegrepen in de economische projecties. Volgens ir.Wilson is vooral in het geval van Aruba dat zo afhankelijk is van het toerisme afhankelijk is, de realisatie van een langdurige ontwikkeling van uiterst belang. Hij laat tot slot horen dat Aruba ook degelijk betrokken was in de voorbereidingen van de *Barbados Global Conference on Sustainable Development of Small Island Developing States*. "Aruba zal behoorlijk vertegenwoordigd zijn en actief deelnemen aan de [illegible]."

Geruchten over gasflessen uit lucht gegrepen

ORANJESTAD — Uit een gesprek met de directie van Arugas blijkt dat het gerucht dat het bedrijf eist dat elk huisgezin op Aruba twee gasflessen in het bezit moet hebben, niet juist is. Dit wordt wel aanbevolen, aangezien het handig is voor de klant dat hij direct een volle reserve-fles ter beschikking heeft als de gebruikte fles leeg is. Dat het bedrijf gas met pompen gaat leveren is ook onjuist: het gas wordt vooralsnog gewoon in flessen geleverd.

Family Focus Conference

ORANJESTAD — De Evangelical Church of San Nicolas houdt het komende weekeinde een 'Family Focus Conference' in het kader van het internationale familiejaar. Dit is op 15, 16 en 17 april in het kerkgebouw, achter de Pieter Boerschool in San Nicolas. Gastspreker is prof.Calvin Varlack, uit Curaçao, die vrijdag 15 april om [illegible] familie zal spreken.

Zuidafrikaan goed voorbereid aan de startlijn

Willie Mtolo gaat voor de zege in marathon Rotterdam

ROTTERDAM — Willie Mtolo heeft geen goede ervaring in de Marathon van Rotterdam. Het vorig jaar keerde de atleet, gewond in zijn trots als Zulu, terug naar Zuid-Afrika. Zijn vierde plaats in Rotterdam was een bittere teleurstelling, nadat hij een half jaar eerder de wereldbekende Marathon van New York had gewonnen. "Vorig jaar ben ik in Rotterdam verslagen door het weer en het parkoers. Nu, anno 1994, ben ik gekomen om het parkoers te verslaan." Mtolo rilt nog letterlijk wanneer hij denkt aan de koude regen die Rotterdam toen teisterde. "Het was de eerste keer dat ik een marathon in de regen liep. De laatste kilometers waren een kwelling."

De Zuidafrikaan verliet zijn land vorige week bij een temperatuur ruim boven de dertig graden. De afgelopen dagen werkte hij zijn twee dagelijkse trainingen, 's morgens om zeven uur en laat in de middag, meestal af in een korte broek. "Ik moet wennen aan de lagere temperatuur."

Op de eerste november 1992 veranderde het leven van Mtolo, die op 5 mei zijn dertigste verjaardag viert, ingrijpend. De bescheiden Zulu uit Underberg in de provincie Natal, werd na de zege in New York ineens een volksheld in zijn geboorteland. Een Zuidafrikaanse verzekeringsmaatschappij gebruikte de foto van het moment dat hij zijn vriend en blanke manager Ray de Vries na de finish in Central Park in de armen viel, als tv-spot.

De geslaagde zakenman beschouwt de overwinning van Mtolo niet louter als een sportief succes. "Het was de geboorte van de zoon van de natie. Hij gaf het hardlopen op de weg, dat vele jaren een multi-raciale sport in ons land was, voor de buitenwereld ineens een gezicht." De Vries leest met trots resolutie 998 die het stadsbestuur van New York na Mtolo's overwinning aannam: "De overwinning van Willie Mtolo in de marathon van New York is waarschijnlijk de belangrijkste prestatie van een zwarte atleet uit Zuid-Afrika in de sportgeschiedenis van dat land."

REACTIES

De finish van de Amerikaanse marathon is honderden malen herhaald door Zuidafrikaanse televisiestations. De Vries ontving duizenden reacties. "Ik kreeg een telefoontje van een man die zei de zwarten altijd te hebben gehaat maar na het zien van de voor hem ontroerende beelden uit zijn zichzelf opgelegde gevangenschap te zijn verlost. Zoiets is veel belangrijker dan die overwinning."

Na de dood van zijn vader, in het voorjaar van 1992, werd Willie Mtolo hoofd van de familie. Hoewel hij niet altijd in Underberg is, voelt de atleet zich wel voortdurend verantwoordelijk voor zijn familieleden. Met het geld dat hij in eigen land verdiende voordat de internationale sportboycot van Zuid-Afrika in mei 1992 werd opgeheven, schafte hij landbouwwerktuigen en een tractor aan. "Nu kan mijn familie werken op eigen grond. Mijn moeder is trots op me en betreurt het elke dag dat mijn vader dit niet kan meemaken."

Het enorme stuk land zal niet alleen worden gebruikt voor landbouw. Mtolo heeft ook andere plannen. Het op bijna 2000 meter hoogte gelegen gebied is ideaal voor de inrichting van een trainingskamp waar hij jonge atleten wil opleiden. "Vrijwel niemand weet hoe groot het potentieel aan talenten is. Voor mijn zwarte landgenoten is het lange-afstandslopen vaak de enige vorm van sport die zij kunnen bekostigen. Het is ook vrijwel de enige kans om via prijzengeld iets te verdienen. Hen wil ik helpen op een hoger niveau te komen. Dat het mogelijk is heb ik zelf ervaren."

PARADIJS DICHT

Voor Willie Mtolo gingen met zijn vierde plaats in Rotterdam, zoals hij het zelf noemt, "de poorten van het paradijs dicht". Bij de strijd om de wereldtitel marathon in augustus in Stuttgart moest hij na 25 kilometer wegens kramp de strijd staken, op 5 december kon hij in Fukuoka zijn faam niet waarmaken. Met 2.21.50 eindigde hij in de oudste marathon van Japan als 34ste.

"Voor ons ging toen de alarmbel. Wij zijn om de tafel gaan zitten en hebben alles op een rij gezet. Omdat hij in Fukuoka weer last van krampen had, nam ik contact op met professor Tim Noakes, een grootheid op het gebied van hardlopen. Hij schreef het boek *'The law of running'*. Een van de artsen die door Noakes is opgeleid, heeft Mtolo uitvoerig onderzocht", vertelt De Vries.

"Er bleek van alles mis te zijn. Hij had een groot ijzertekort omdat hij niet in staat bleek die stof op te slaan in zijn lichaam. Bovendien had hij een groot tekort aan de mineralen potassium en magnesium. Het waren de oorzaken van zijn lusteloos- en slapeloosheid, de krampen en stijve spieren, waardoor zijn paslengte steeds korter werd."

Nu wordt Mtolo elke zeventien dagen gecontroleerd. De Vries kwam er ook achter dat zijn atleet een goede vaste trainingspartner miste. Hij vond die in Gert Thys, vorig jaar tweede in Fukuoka in 2.09.31 en met die tijd vierde op de wereldranglijst 1993. Met Thys, die maandag in de marathon van Boston start, bereidde Mtolo zich in Johannesburg, op 2000 meter hoogte, op Rotterdam voor.

Major League kortjes

♦ De Latijnsamerikaanse honkballers doen het goed in de Major league. Vooral **aan slag** domineerde een twintigtal van die Latijnsamerikaanse honkballers in de eerste twee weken van de competitie in de Major league.

♦ De Dominicaan Stan Javier staat bijvoorbeeld **gedeeld eerste** op de lijst van beste slagmannen in de American league. Hij sloot de tweede competitieweek af met een indrukwekkende slaggemiddelde van .447. Tot nu toe sloeg Javier zeventien honkslagen en scoorde veertien punten voor zijn team Oakland Athletics. Verder heeft de Dominicaanse *hitter* vier *stolen bases*.

♦ Roberto Alomar uit Puerto Rico begon het nieuwe honkbalseizoen in de VS ook *red hot*. Hij staat negende op de ranglijst van beste slagmannen met een gemiddelde van .381. De korte stop van Toronto Blue Jays sloeg **een honkslag minder** dan Stan Javier, namelijk zestien. Daarnaast scoorde hij tien keer voor de huidige honkbalkampioen.

♦ Debutant Carlos Delgado, land- en teamgenoot van Alomar, blijkt nu al de **schrik van de buurt** van menig werper. Hij heeft nu al zes homeruns geslagen in zijn eerste jaar als *bigleaguer*. De jonge achtervanger heeft verder twaalf binnengeloodste punten.

♦ Een andere **verrassing** in de American league is de Dominicaan Gerónimo Berroa van Oakland Athletics. Hij heeft achttien *runs batted in (rbi's)* achter zijn naam staan. Berroa speelde eerder voor Atlanta Braves, Cincinnati Reds en Florida Reds.

♦ In de competitie in de National league hebben Andújar Cedeño en José Vizcaíno het min of meer **voor het zeggen** aan slag. Cedeño die voor Houston Astros speelt staat derde op de ranglijst van beste *hitters* met een slaggemiddelde van .424. Hij sloeg tot nu toe vijftien honkslagen, waaronder maar liefst zes *doubles*. Vizcaíno (New York Mets) staat achtste op de ranglijst met een slaggemiddelde van .367.

♦ De Venezolaan Andrés Galarraga staat derde op de ranglijst van slagmannen **met het meeste aantal homeruns** in de National. In vier gevallen liet hij de toegeworpen ballen, met een harde tik, over de afrasteringen verdwijnen.

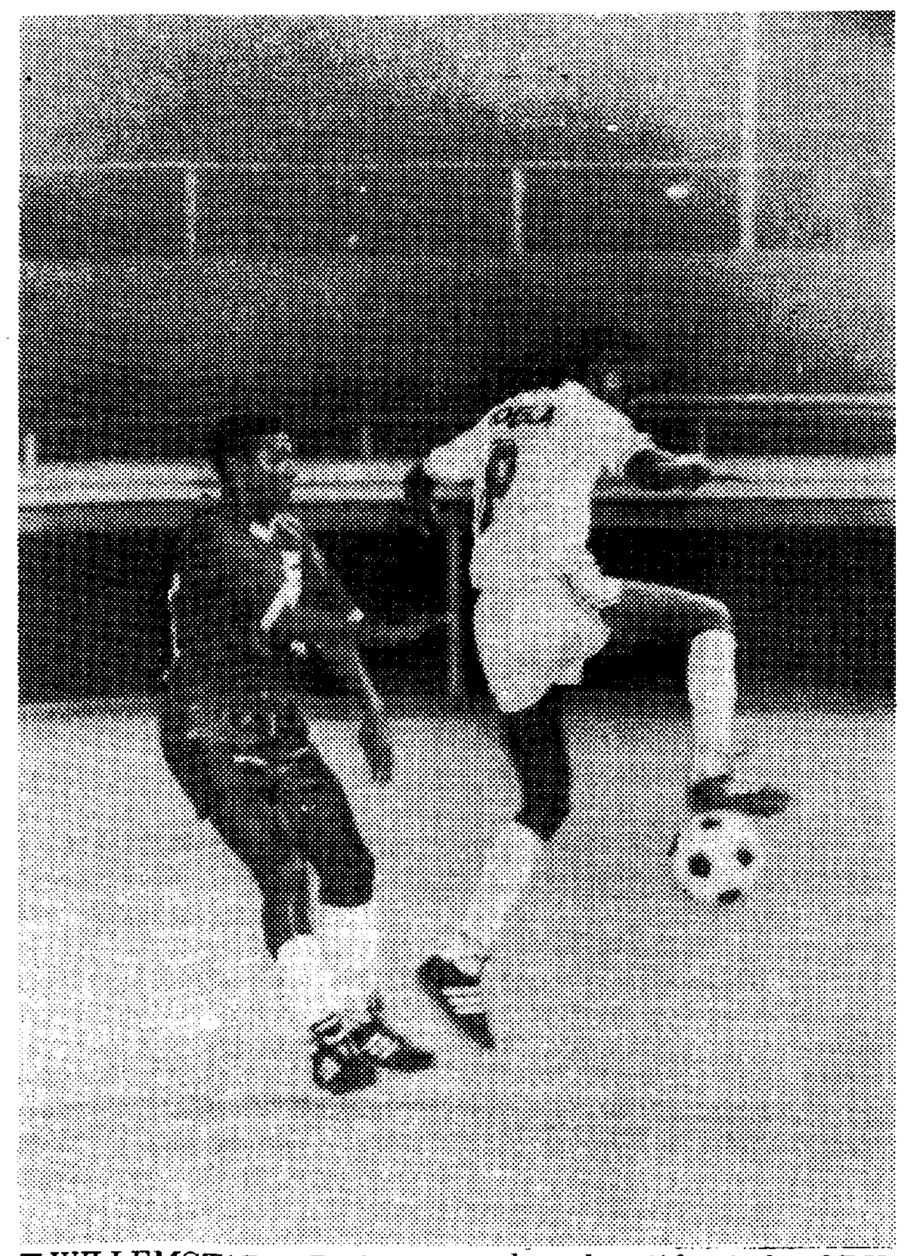
♦ De volgende **uitslagen** werden vrijdag geregistreerd: St. Louis Cardinals - San Diego Padres 10-6; New York Yankees - Detroit Tigers 7-5; Houston Astros - New York Mets 8-1; Pittsburgh Pirates - Los Angeles Dodgers 6-4; Philadelphia Phillies - Cincinnati Reds 3-1; Boston Red Sox - Chicago White Sox 5-3; Kansas City Royals - Cleveland Indians 2-1 en Atlanta Braves - Chicago Cubs 19-5.

UEFA spreekt Torino vrij

ZÜRICH — De Europese voetbalbond UEFA heeft Torino wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken van poging tot omkoping. De Italiaanse club werd ervan beschuldigd in het seizoen '91/'92 te hebben geprobeerd scheidsrechters aan zich te binden voor de Europa Cup-wedstrijden tegen Boavista (2-0) en AEK Athene (1-0).

De Italiaanse club in de serie A, Torino, zou de arbiters onder meer de diensten hebben aangeboden van een prostituee. Of Torino dankzij 'bevredigde' scheidsrechters de finale van het UEFA-bekertoernooi heeft bereikt, moet dus worden betwijfeld.

Feit is wel dat eventuele gratis vleselijke genoegens voor het arbitrale trio bij de eindstrijd niet hielpen. De club uit Turijn verloor immers kansloos van Ajax. De Amsterdamse club gaat momenteel comfortabel op kop in de Nederlandse eredivisie.

■ *WILLEMSTAD — De Curaçaos en Antilliaans voetbalkampioen Sithoc speelde 0-0 gelijk met Jong Holland. Dat gebeurde vrijdag in het SDK-stadion te Brievengat. Op de foto een actiemoment uit die ontmoeting.*

In debuut van nieuwe voetbalcompetitie

Sithoc en Jong Holland niet verder dan 0-0

WILLEMSTAD — In hun debuut in het nieuwe voetbalseizoen kwamen Sithoc en Jong Holland gisteravond niet tot scoren. Beide teams lieten echter een goede indruk achter bij het vijfhonderd-koppige publiek wat, de recente prestatie van Jong Colombia ook in aanmerking nemend, de hoop vestigt op een kwalitatief goed verloop van de nieuwe competitie.

Het duel ging gisteravond volkomen gelijk op met ook een gelijk aantal doelrijpe kansen. Aan beide kanten ontbrak echter het wedstrijdritme, dat nodig is om tot resultaten te komen. Dat de score onaangetast bleef, was voor een deel ook te danken aan het doortastende optreden van de doelverdedigers (Riley Windster van Jong Holland en Hensley Ignatius van Sithoc).

De Collegialen bedienden zich het meest van kort combinatiespel, terwijl de Tricoloren het meer zochten in de diepte met gebruik van de vleugelspelers. Geen van beide spelconcepten bleek gisteravond echter produktief.

In de eerste wedstrijd van de tweede divisie werden wel doelpunten gemaakt. Vesta en Centro Barber deelden namelijk de buit met 1-1 score. Gijsbertha schoot raak voor Vesta en Ortella voor het Barber-elftal.

Zondagmiddag komen van elke divisie vier ploegen in actie. In de eerste divisie zijn dat Centro Dominguito en Victory Boys (Stadion Antoine Maduro) en SUBT en Undeba (Sentro Deportivo Kòrsou). Undeba maakt hiermee zijn rentree in de hoogste afdeling na een jaar tweede divisie.

In de tweede divisie luidt het programma: Streanan Uní - Hubentut Westpunt en Porta Blanku - De Koning.

SPORT AGENDA

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
Zwembad:
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARRIO JANWE
Dammen:
elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar.
Schaakvereniging Janwé:
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

SKOL DI DAM STRATEGIA
elke donderdag van 19.30-23.00 uur in Sentro di Bario Janwé.
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur in IPK-gebouw (naast Martinus mavo, Plasa Brion.

RUST & BURGH
(Schaakvereniging Curaçao)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

ZATERDAG

KARATE
(CuKarBo)
17.00-21.00 uur Curaçaose kampioenschappen - sportzaal UNA (Jan Noorduynweg).

ZONDAG

BASEBALL
Little League
10.00 uur Curoil vs Kiwanis;
12.00 uur Setel n.v. vs Amalie
14.00 uur Malta Amstel vs Marchena Hardware
16.00 uur Kodak vs Botica '68 - Little League Ballpark (Suffisant).
Senior League
10.00 uur Maduro & Sons vs Libby's;
12.00 uur Island Finance vs Kodela;
14.00 uur ABN-AMRO vs Nederex - Don Nicho Hurtado Ballpark (naast Holiday Beach Hotel).

BILJARTEN
(Bola Ocho)
11.00 uur WongCo vs Crocodile Dundee;
15.00 uur The Biesheuvel Friends vs Chispazo Dragons - JPF-club (weg naar Welgelegen).

SOFTBAL
(Liga Amistad 1994
10.00 uur Happy Time vs Caterpillar;
12.00 uur Carpatula vs Exito;
14.00 uur Veteranos vs Logan;
16.00 uur Blue Marlins vs Nos ku Nos -Cirilo Chirino Ballpark (Groot Kwartier).

VOETBAL
(Federashon di Futbòl Kòrsou)
Stadion Antoine Maduro:
tweede divisie
16.00 uur Streanan Uní vs Hubentut Westpunt;
eerste divisie
16.00 uur Victory Boys vs Centro Dominguito.
Sentro Deportivo Kòrsou:
tweede divisie
18.00 Porta Blanku vs De Koning;
eerste divisie
18.00 uur SUBT vs Undeba.

WIELRENNEN
Curaçaosche Wielerbond)
08.00-12.00 uur fietswedstrijden - piste rond Sentro Deportivo Kòrsou (Brievengat).

Tijdens Europese competitie in Den Bosch

Britse badmintonner Anders Niels roept Jeroen van Dijk een halt toe

DEN BOSCH — Iedereen rond Jeroen van Dijk rekende zich al rijk, behalve de badmintonner zelf. De reeks afmeldingen van topspelers bij de Europese titelstrijd in Den Bosch bood de Rotterdammer een perfecte gelegenheid zijn eerste medaille op een internationaal titeltoernooi binnen te halen. Voor eigen publiek en ter glorie van de organiserende bond. Van Dijk volgt echter de weg van de geleidelijkheid, wil zijn loopbaan rustig opbouwen en maalde dus niet om de nederlaag tegen de Brit Anders Nielsen, die hem vrijdagavond in drie games uit de halve eindstrijd hield.

Vier dagen bleef het in de Maaspoort angstvallig stil, leek de Nederlandse Badminton Bond met het binnenhalen van het EK een perfecte uithoek te hebben uitgekozen voor de begrafenis van haar sport. Tot vrijdagavond kabbelde het evenement voort zonder opvallende gebeurtenissen, zonder spanning en zonder publiek. Het optreden van Jeroen van Dijk en Anders Nielsen bracht daar verandering in. Het duo zorgde voor sfeer, alleen was de afloop niet naar tevredenheid.

Van Dijk had zich een plaats bij de laatste acht ten doel gesteld. Toen de nummer één Stuer-Lauridsen en de nummer drie Darren Hall, beiden uit zijn speelschema verdwenen door blessures, lag de weg open naar een medaille. Dat vond iedereen om hem heen, behalve Anders Nielsen.

De Brit, geboren in Zuid-Afrika maar van Engelse vader en Deense moeder, kwam Van Dijk twee jaar geleden bij de Europese titelstrijd in Glasgow ook al tegen. Hij had toen geen kind aan de Rotterdammer. Vrijdag bleek Van Dijk vorderingen te hebben gemaakt. Vooral fysiek. In de eerste game kwam de Nederlander er niet aan te pas, de tweede won hij in de verlenging na een achterstand van 7-12. In de derde ging het echter in een vroeg stadium mis. Nielsen verhoogde het tempo, nam meer risico's en won afgetekend.

Van Dijk maakte zich er niet druk om. "Achteraf is dit misschien beter. Als ik de halve finale had gehaald, was iedereen gek geworden. Ik doe alles liever stapje voor stapje. In Den Bosch een plaats in de kwartfinale, over twee jaar in Denemarken de halve eindstrijd."

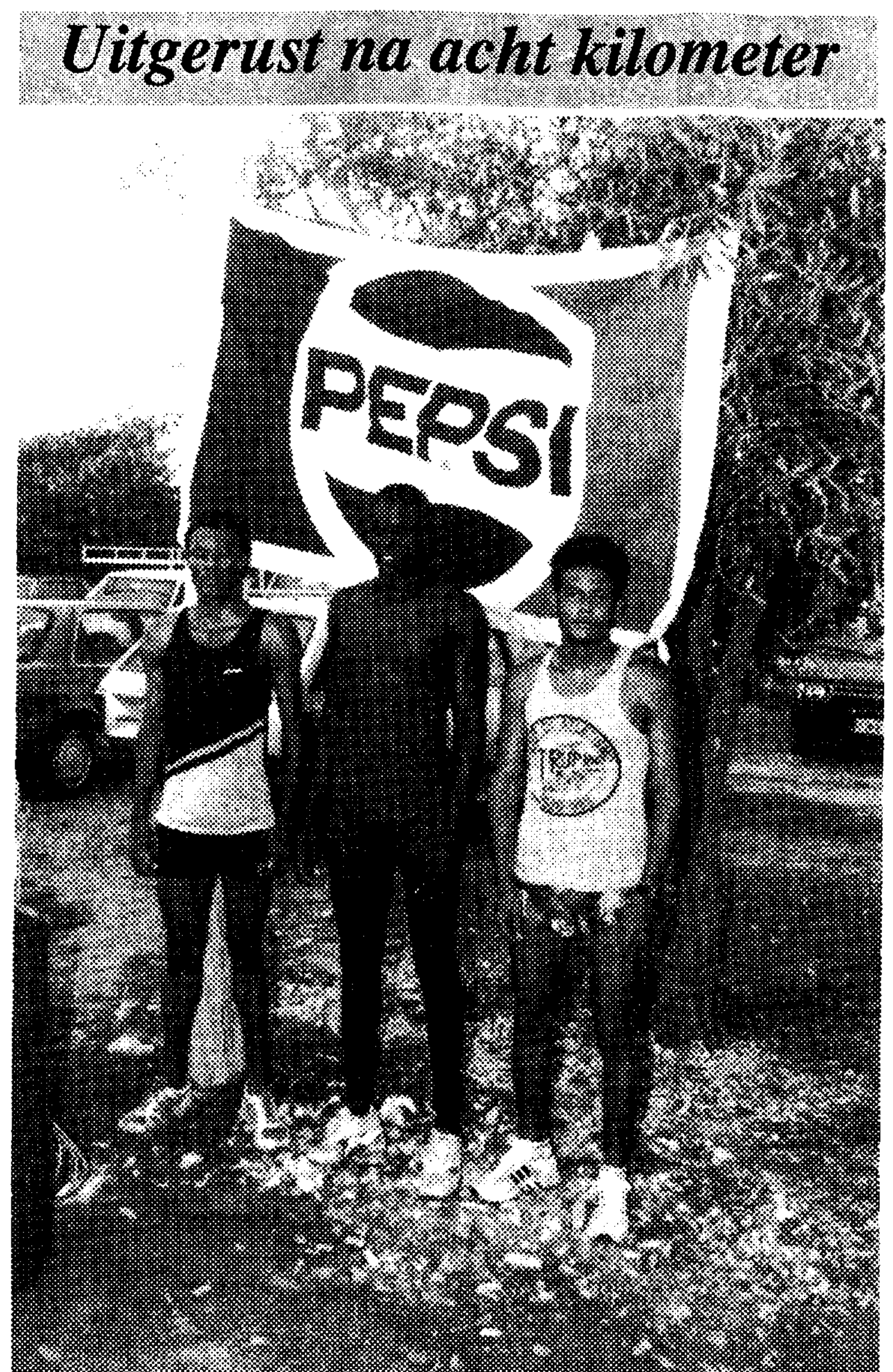
De 22-jarige Rotterdammer gaat de komende maanden op reis, trekt naar Azië voor de Grand-Prixtoernooien. Waarschijnlijk in zijn eentje, want de bond mist het geld om de belangrijkste selectiespelers naar het verre oosten uit te zenden. "Wil ik hogerop komen, dan moet ik daar spelen. Wedstrijden zoals tegen Nielsen afwerken. Van trainen in Utrecht word ik geen topper", verwees hij naar de centrale trainingen van bondscoach Huub Franssen.

Tussen de bondscoach en zijn belangrijkste speler botert het al geruime tijd niet. Binnenkort moet Van Dijk zich verantwoorden voor enkele minder positieve uitspraken over de keuzeheer. "Ik zie de zaak echter niet escaleren." Franssen zag zijn keurkorps vrijdag inmiddels flink inkrimpen. Evenals Van Dijk verdween ook Astrid van der Knaap in de kwartfinales uit het enkelspel. Ook de koppels Van Dalm/Van Hooren en Trouerbach/Van Hooren bleven bij de laatste acht steken.

Van der Knaap was absoluut niet opgewassen tegen de Zweedse Christine Magnusson, nummer 3 op de plaatsingslijst. Met 11-2 en 11-4 was het duel binnen een half uur in het voordeel van de in Oeganda geboren Scandinavische bekeken. "Aan de cijfers zou je het niet zeggen, maar ik vond het een lekkere wedstrijd." Een dag eerder had ze zich na het onverwachte succes — het bereiken van de laatste acht — nog afgevraagd wat haar mogelijkheden nog waren op internationaal niveau. Magnusson maakte het haar duidelijk.

De Nederlandse delegatie houdt in elk geval een medaille aan het EK over. De mix Ron Michels/Erica van den Heuvel bereikte na een spannende partij tegen het Oostenrijkse koppel Koch/Serova de halve eindstrijd. Voor Michels zijn tweede Europese succes op rij. Twee jaar geleden presteerde de Brabander hetzelfde aan de zijde van Sonja Mellink.

Uitgerust na acht kilometer

■ *WILLEMSTAD — De onlangs door Roadrunners Club Kòrsou (RRCK) gehouden Pepsi Cola Fun Run werd door Simon Inesia (mannen) en Paloma Beukenhorst (vrouwen) gewonnen.*

Inesia (in het midden) legde de acht kilometers af in een tijd van dertig minuten rond. Hij werd op de tweede plaats opgevolgd door Manchell Valentijn (links) die dertig minuten en 54 seconden klokte. Uzziel Suhaedji (rechts) volgde Valentijn op de hielen met een tijd van dertig minuten en 59 seconden.

Bij de vrouwen arriveerde Paloma Beukenhorst als eerste met een toptijd van 36 minuten en vijftien seconden. Subkampioene werd Vishnitra Benschop (38.32 minuten). Derde beste atlete werd Marijke Denissen. Ze legde de acht kilometerloop af in 40.43 minuten.

Engels elftal blijft spelen op Wembley

LONDEN — Het Engelse voetbalelftal blijft in elk geval tot het jaar 2002 zijn interlandwedstrijden in het Wembley-stadion in Londen spelen. Ook de finale van de strijd om de Engelse beker blijft op Wembley.

Vrijdag kwamen de eigenaren van Wembley en de Engelse voetbalbond (FA) tot overeenstemming. De FA had gedreigd de interlandwedstrijden en de finale van de beker te verplaatsen naar Manchester (Old Trafford) of Twickenham.

Er werd ook overeenstemming bereikt over reclame- en televisierechten, entreeprijzen, parkeermogelijkheden en een deel van de winst. Het Wembley-stadion leed het afgelopen jaar een verlies van ongeveer 192 miljoen gulden.

Plan voor onderzoek wordt herzien

Organisatoren WK deinzen terug na golf van kritiek

NEW YORK — De organisatoren van het WK-Voetbal in de Verenigde Staten zijn geschrokken van de golf van kritiek die hen ten deel is gevallen voor het onzalige plan het doopceel te lichten van onder anderen alle geaccrediteerde journalisten. Die kregen deze week een formulier toegestuurd, waarin ze moeten verklaren geen bezwaar te hebben tegen een antecedenten-onderzoek omwille van de veiligheid.

Ondertekening geeft de FBI of andere nationale en lokale Amerikaanse autoriteiten het recht na te gaan of de betrokken journalist een 'besmet verleden' heeft. Op die manier kan die journalist zonodig op grond daarvan de toegang tot de stadions (of het land, want ook de buitenlandse mediavertegenwoordigers kregen het papier toegezonden) te weigeren.

De uitgevers van veel Amerikaanse dagbladen en hun juristen spraken schande van deze maatregel, die 'godgeklaagd' werd genoemd en een "schrijnende inbreuk op de persoonlijke levenssfeer" is. Ze drukten hun verslaggevers op het hart het formulier niet te tekenen en bestookten de WK-organisatie met gepeperde commentaren.

Volgens WK-persvoorlichter John Griffin wordt de noodzaak van het gewroet in het verleden van journalisten, maar ook in dat van spelers en officials, opnieuw bezien. "De hele zaak wordt opnieuw bekeken door onze mensen in Los Angeles, maar in hoeverre er iets zal veranderen, dat weet ik niet", zei Griffin vrijdag.

De Britse krant Daily Mail berichtte vrijdag dat de Ierse voetbalploeg, woensdag in Tilburg tegenstander van Nederland, de regering gevraagd heeft te onderzoeken of een 'voorzorgsmaatregel die er zo inhakt' wel door de beugel kan. De spelers vinden het formulier ronduit belachelijk. Een woordvoerder van de Ierse voetbalbond zei: "We hebben via de fax ook zo'n ding gekregen en in alle eerlijkheid: We zijn er niet echt van onder de indruk." De KNVB heeft in deze kwestie nog niet gereageerd.

Magic Johnson keert niet terug als coach Lakers

LOS ANGELES — Earvin 'Magic' Johnson zal het volgende seizoen niet terugkeren als coach van Los Angeles Lakers. Dat deelde de leiding van de Amerikaanse basketbalclub vrijdag mee.

Magic Johnson nam in 1991 afscheid als basketballer. Hij was positief bevonden na een test op het HIV-virus dat Aids veroorzaakt. Zijn contract werd evenwel niet ontbonden. Zo verdient hij het volgende seizoen nog 15.5 miljoen dollar zonder een wedstrijd te spelen.

Tien wedstrijden geleden nam Johnson de plaats in van de ontslagen coach Pfund. Hij moest de Lakers naar de *playoffs* brengen. In die opzet is de beroemde *guard* niet geslaagd. Met nog zes wedstrijden te spelen zijn de Lakers kansloos.

TENNIS / NICE — Boris Becker zal niet kunnen deelnemen aan het toernooi van Monte Carlo, dat maandag begint. De Duitser, dertiende op de wereldranglijst, heeft hinder van een polsblessure waardoor hij tien dagen niet kan spelen.

* * * * *

ATLETIEK / LONDEN — De Engelse marathonloper Eamonn Martin heeft vrijdag een bijzondere sponsor gekregen. De 35-jarige atleet, vader van drie kinderen, tekende een contract ter waarde van 30.000 gulden met een Engelse fabrikant van condooms. Martin, die vorig jaar de Marathon van Londen op zijn naam bracht, is zondag opnieuw een van de favorieten in de Londense marathon.

Strafzaak tegen Diego Maradona komt te vervallen

BUENOS AIRES — De federale justitie van Argentinië heeft de 'zaak-Maradona' geseponeerd. De voormalige ster-voetballer was op 26 april 1991 aangehouden voor het bezit en gebruik van drugs.

'El pibe' Diego Armando Maradona heeft intussen onder toezicht van justitie een ontwenningskuur ondergaan. Hij zal komende zomer met Argentinië in het wereldkampioenschap in de Verenigde Staten spelen.

Maradona moet zich wel nog voor de rechtbank verantwoorden voor een andere misdaad. Hij schoot onlangs vanuit zijn huis met een luchtgeweer op journalisten.

Jan Wouters traint alweer

EINDHOVEN — Jan Wouters hervat maandag de training bij PSV. In eerste instantie nog individueel. Trainer Aad de Mos gaat er van uit dat Wouters de laatste twee wedstrijden van het seizoen (tegen NAC en Volendam) weer inzetbaar is.

Daaruit mag de conclusie worden getrokken dat deelneming van Jan Wouters aan de wereldtitelstrijd niet ter discussie staat. Nauwkeurig onderzoek in een ziekenhuis leerde dat de spierscheuring in de kuit van Wouters nagenoeg is genezen. Hij heeft sinds begin maart niet meer gespeeld.

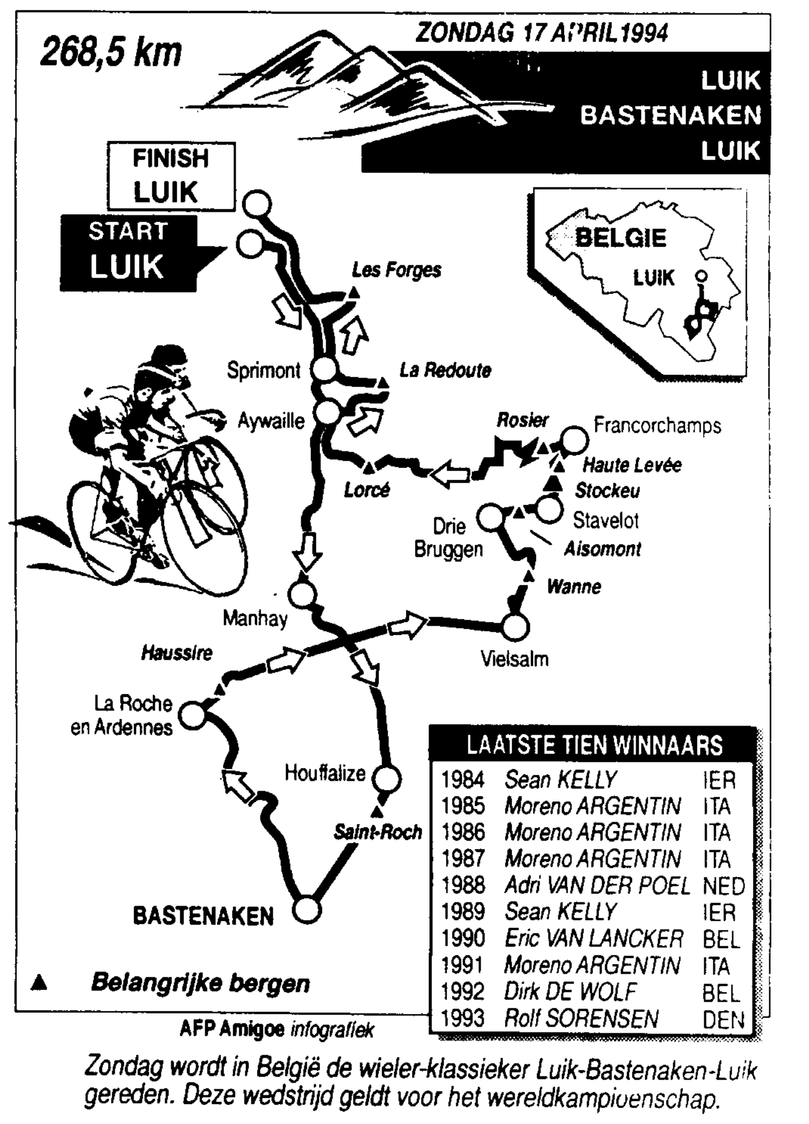
FC Twente zal voorlopig niet kunnen beschikken over Clemens Zwijnenberg. De verdediger liep in de wedstrijd tegen PSV, donderdagavond, een scheuring in de hamstring op.

Tornado oorzaak onderbreking van tennistoernooi

BIRMINGHAM — Een tornado heeft de kwartfinales van tennistoernooi in Birmingham, Alabama onderbroken. Jacco Eltingh verscheen voor zijn duel tegen de Australiër Stoltenberg niet op het Amerikaanse gravel.

De regen en de storm staken op tijdens de eerste twee wedstrijden. De Argentijn Markus verliet de baan met de voorsprong van 4-3 tegen zijn landgenoot Orsanic.

De Amerikaan Palmer had de eerste set tegen de Spanjaard Altur met 6-3 winnend afgesloten. Altur leidde in de tweede set met 1-0. De kwartfinales worden vandaag (zaterdag) voortgezet.

Zondag wordt in België de wieler-klassieker Luik-Bastenaken-Luik gereden. Deze wedstrijd geldt voor het wereldkampioenschap.

Verzekeraars nemen een duikje op Vaersenbaai

■ *WILLEMSTAD — Een vorm van sportbeoefening die op Curaçao ontzettend veel aan populariteit heeft gewonnen, is 'bedrijfssport'. Verschillende bedrijven organiseren namelijk sportdagen danwel sportavonden (het wordt ook weleens 'family days' genoemd) voor de eigen medewerkers en hun familieleden.*

De directie van Nelson Insurance nv en personeel begaven zich onlangs nog naar Vaersenbaai voor een duiksportdag. Weg van alle perikelen op de werkvloer en van een heersende conflictje op de arbeidsmarkt. Eric en Yolanda Wederfoort van Padi Duikschool, gevestigd in vissersdorp Boca' Samí, werden voor dit evenement ingehuurd. Het echtpaar zorgde samen met de duikinstructeurs van hun school voor de begeleiding van de verzekeraars onder het water.

Vooral in de laatste twee jaar valt er een stijgende lijn te zien in het aantal bedrijven dat het eigen personeel in de gelegenheid stelt om sport te beoefenen. Nelson Scoop Insurance nv is een van de ondernemingen die recentelijk een sportdag organiseerde voor de medewerkers. Op de foto de medewerkers van Nelson Scoop Insurance nv met directeur Nelson Scoop (uiterst links) en duikschoolhouder Eric Wederfoort (uiterst rechts).

Kunstzwemsters Arubaanse Barracuda's op bezoek

■ *WILLEMSTAD — De Sithoc Mermaids van Zwemvereniging Sithoc hield onlangs een synchro-clinic voor beginners en half gevorderden. De Arubaanse synchovereniging Barracuda's was ook van de partij.*

Maar liefst 27 kunstzwemmers namen deel aan de lessen en trainingen in het zwembad van Sentro Deportivo Kòrsou (SDK). Op de foto de deelneemsters aan de clinic met (rechts) de coaches Nicole Hoevertsz, Esther Croes, Stella Leslie, Ghislaine Pieters en Darcy Weber.

Amerikanen zien talent in Nederlandse bokser

Don Diego Poeder maakt zijn debuutin Rotterdam

ROTTERDAM — Don Diego Poeder kan niet meer terug. Maandag maakt de 21-jarige zwaargewicht zijn profdebuut tijdens het boksgala in Sportpaleis Ahoy'. De robuuste Rotterdammer komt in de tweede partij uit tegen Kenny Woods. De Amerikaan heeft zeven overwinningen in elf duels in zijn profboekje staan. "Voor mij is het gevoelsmatig heel belangrijk om juist in Rotterdam als prof te beginnen", liet Poeder weten. "Ik ben in die stad geboren en getogen. Een betere start kan ik me niet wensen."

neer het moest gebeuren. Het juiste moment is nu aangebroken en in New York kan ik het meeste leren. Alles wat ik moet weten en kunnen, wordt erin gestampt. De Olympische Spelen hebben me eigenlijk nooit zo geïnteresseerd. Het stond voor mij al heel lang vast, dat ik als prof op zoek zou gaan naar mijn top."

Evenals bij het eerste profgala omvat het boksprogramma maandag in Sportpaleis Ahoy' zes wedstrijden. Hoofdnummer van het schema is de partij tussen kampioen Zach Padilla en uitdager Harold Miller, met als inzet de wereldtitel in het lichtweltergewicht (WBO-versie). Beide boksers zijn afkomstig uit de Verenigde Staten. Met dit titelgevecht wil de Amerikaanse organisatie Top Rank van manager Bob Arum het Nederlandse publiek een voorproefje geven van een mogelijk WK-duel van Regilio Tuur op 24 augustus in Ahoy'.

De bokser Don Diego Poeder brak in september vorig jaar bij het Europees kamppioenschap voor amateurs in Turkije verrassend door. Met een aantal indrukwekkende overwinningen, waarvan twee op *knock-out*, groeide hij uit tot een van de smaakmakers van het toernooi. Pas in de finale vond hij in de Georgiër Kandelakis zijn meerdere.

Poeder leek daarna op weg naar de Olympische Spelen van Atlanta (1996) een sterke troef voor de Nederlands ploeg. In de afgelopen maanden lonkte hij echter voorzichtig naar een profcontract. Op uitnodiging van Regilio Tuur en Raymond Joval, die zich na het EK in Turkije ook als beroepsbokser in New York vestigde, bracht de jeugdige vuistvechter begin dit jaar een paar weken in Amerika door.

Tijdens de training in het befaamde sportcentrum Gleason's Gym trok hij de aandacht van de begeleidingsstaf van Tuur. De wederzijdse interesse mondde onlangs uit in een contract voor vier jaar, de gebruikelijke duur voor een beginnende prof. Kost en inwoning krijgt de voormalige pupil van trainer Frans van de Heerik (Boxing '82) voorlopig bij Joval, die zijn eerste vier beroepspartijen al winnend heeft afgesloten.

"Ik heb nooit getwijfeld of ik prof zou worden", stelde de goedlachse Poeder.

Arbiter John Blankenstein fluit Barcelona - AC Milan

EINDHOVEN — John Blankenstein fluit op 17 mei in Athene de finale van de Europese beker voor de landskampioenen. In Eindhoven, waar hij de leiding had bij PSV - FC Twente, sprak hij donderdagavond van een hoogtepunt. Vooruitblikkend zei hij: "Barcelona - AC Milan zou leuk zijn." Of de 'droomfinale' voor de 45-jarige arbiter uit Hillegom in het verschiet ligt, is nog onduidelijk.

Monaco en Porto zijn ook nog in de markt. "Maar wat maakt het uit", zei John Blankenstein. "Het gaat er om dat ik die wedstrijd heb. De andere clubs zijn me ook zeer welkom."

Blankenstein, die sinds 1966 scheidsrechter is en negen jaar geleden op de internationale lijst terechtkwam, is de derde Nederlander die een wedstrijd van dit kaliber mag leiden. De legendarische Leo Horn en Charles Corver gingen hem voor.

In Athene, op de mat waar Ajax in 1987 de Europese beker voor bekerwinnaars veroverde, zal Blankenstein worden geassisteerd door twee Nederlanders van de internationale grensrechterslijst. Wie is nog niet bekend. Van Boekel en Dolstra, woensdag met arbiter Van der Ende nog actief bij Parma - Benfica, lijken voor de hand liggende keuzes.

In Nederland geldt Blankenstein niet als nummer één. Dat is Hagenaar Mario van der Ende, onlangs aangewezen voor de wereldtitelstrijd in de Verenigde Staten. "Maar blijkbaar is de nummer twee ook goed genoeg", vond Blankenstein. "Bij de afweging van de UEFA speelt dat aspect echter geen rol. Ze denken niet in een, twee of drie. Het gaat om wat is gepresteerd, recentelijk, in internationaal verband. Die prestaties zijn bij mij waarschijnlijk wel goed genoeg geweest."

Blankenstein, die werkzaam is bij het Nederlands Olympisch Comité, sprak van het hoogste in het clubvoetbal te bereiken. Waar het gaat om de landenwedstrijden ging het de ervaren arbiter minder goed af. Vier jaar geleden zou hij naar de wereldtitelstrijd in Italië gaan, maar de FIFA besloot een Nederlander af te vaardigen. Dit jaar werd, met succes overigens, van der Ende genomineerd. Blankenstein heeft het verwerkt. "Ik wist al in oktober dat ik niet aanwezig zou zijn bij het WK in Amerika."

Begin dit jaar zou Blankenstein fluiten bij de wedstrijd voor de Super Cup tussen AC Milan en Parma. Wegens Nederlandse belangen werd hij op het laatste moment teruggefloten. Ajax moest korte tijd later tegen Parma spelen, waarvan op dat moment nogal wat spelers een gele kaart achter hun naam hadden. Door flink met kaarten te gaan zwaaien zou Blankenstein Ajax kunnen helpen.

De UEFA zei wel dat er een goedmakertje zou komen. "Van dat moment werd me ook duidelijk dat ik in de race was voor een grote wedstrijd. Dat het dit is geworden, is een zeer aangename verrassing. Maar een duel van dit niveau is natuurlijk niet te zien als een soort van goedmakertje. Ik neem aan dat ik aan de normen voldeed. Het standpunt van de UEFA is ongetwijfeld dat ik in Athene de juiste man op de juiste plaats ben."

Karate in UNA

WILLEMSTAD — Curaçao Karate Bond ofwel CuKarBo houdt vandaag het Curaçaos Karate Kampioenschap. De competitie wordt in de sporthal van de Universiteit van de Nederlandse Antillen afgewerkt.

Het programma ziet er als volgt uit: Om 17.00 uur officiële opening; 17.05 uur toespraak van CuKarBo-voorzitter Junior Millerson; 17.10 uur toespraken van minister van Onderwijs/Sport dr. Martha Dijkhoff en van Sedreko-voorzitter Philip Elhage; 17.15 uur aanvang voorrondes en kwalificatierondes en om 19.45 uur de finales.

AUTOSPORT / MARANELLO — De Italiaanse Formule 1-coureur Jean Alesi mist de grote prijs van San Marino op 1 mei in Imola, het thuiscircuit van zijn werkgever Ferrari. De Fransman liep bij een crash tijdens testritten in maart een rugblessure op. Zijn Parijse specialist heeft de 29-jarige Alesi nog wat langer rust voorgeschreven. Hij wordt waarschijnlijk vervangen door de Italiaan Nicola Larini.

Donatie van Salas Sport Shop

■ *WILLEMSTAD — De directie van sportzaak Salas Sport Shop promoveert de tennissport. Dat deed directielid Oscar Salas (in het midden) door aan de Stichting 'Nos Ke Nos Por' een schenking te doen. De sportstichting heeft als doelstelling de sportbeoefening in de Curaçaose wijken onder de jongeren te bevorderen.*

'Nos Ke Nos Por' wil voor met name de jeugdige tennistalenten een accommodatie bouwen in een van de wijken. Op de foto ontvangt Elton Eisden (penningmeester Nos Ke Nos Por) de donatie uit handen van Oscar Salas. Stichtingsvoorzitter Kurt Willems kijkt tevreden toe.

Valdano tekent bij Real Madrid

MADRID — Jorge Valdano keert bij Real Madrid, de club waar hij successen boekte als speler, terug als trainer. De 38-jarige Argentijn, momenteel nog actief als oefenmeester van Tenerife, zal volgende week bij de koninklijken een contract tekenen voor twee jaar.

Voorzitter Ramon Mendoza bevestigde donderdag de overeenkomst met Jorge Valdano. Diens komst is geheel volgens de al weken uitgesproken verwachtingen. De Argentijn maakte in 1986 deel uit van het WK-team dat in Mexico in de finale met 3-2 van Duitsland won. Hij speelde van 1984 tot 1988 bij Real.

De bekendste club uit Madrid maakte tevens de transfer bekend van Quique Sanchez Flores. De 29-jarige rechtervleugelverdediger werd overgenomen van Valencia, de oude club van Guus Hiddink.

orlette Tremus marine-miss ongedwongen verkiezing

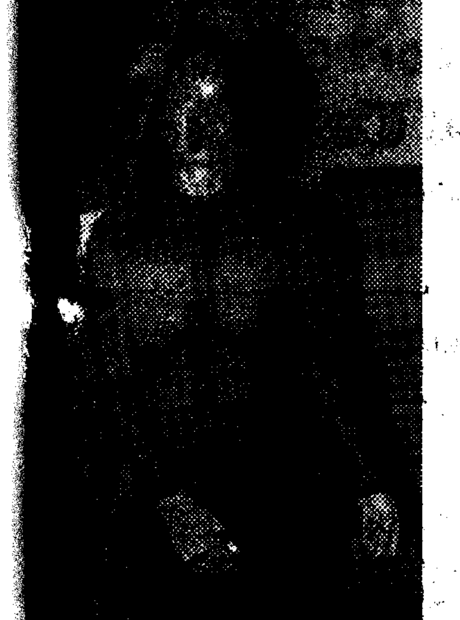
ILLEMSTAD — De illiaanse Diorlette ius is vannacht in de e uurtjes in het stamp- Rum Runners onder kandidaten uitge- en tot Miss Karel rman. De jury en de nning van het mari- tationsschip naar ke de schoonheidsver- ing is vernoemd, de 26-jarige bru- e Loraine Brouwn als de en vonden in de blonde Frederieke der Zee hun derde riet.

iss Diorlette Tremus.

t relatief shel georgani- e spektakel met veel k dat gepresenteerd door radio-maker Dekker en zangeres van der Plaats, is gelmatig terugkerend aan het worden rige keer nog op de nebasis zelf werd en.

os dit jaar st voor een miss-verkie- 'aan de wal' met als doel contacten tussen

s Loraine Brouwn.

bevolking en de jan- eens extra te verste- Die contactavond mag rlijke zin als geslaagd t worden. Rug aan nd men op het terras caféviser te staren kandidaten, variërend nd de zeventien tot in rtig. Het hutjemudje had tot gevolg dat deurwachters verdere g reeds onder aan de van Rum Runners n ontzeggen. st de vrijetijdskleding

ontbraken op het kleine podium ook niet de badmode en de avondkleding met veel zwart, glitter en bloot. Tot een wet-T-shirt-ronde wilde het maar niet komen omdat de bierdrinkers de hint niet snapten dat de flesjes geschudde alcohol als brandblussapparaten op het podium gericht mochten worden.

De open inschrijving via de kranten leverde meisjes van verschillende klasse en mannequin-ervaring. De drempel naar vrijblijvende verkiezingen als deze ligt aanmerkelijk lager dan die op de weg naar de in de afgelopen jaren zwaar bekritiseerde Miss Curaçao-verkiezing en levert spontanere en representieve durfers op. Met een beetje goede coaching vallen onder Doorman-missen en andere midjaarse-schoonheidskoninginnen best wat geschikte kandidaten voor het grotere werk (Miss World en Miss Universe) te recruteren.

Het stevig gesponsorde marine-evenement leverde voor verkoopster Diorlette tweeduizend gulden en een reisje Bonaire op. Zij deed

■ *Miss Frederieke van der Zee.*

vorig jaar reeds mee met de Miss Curaçao-verkiezing, maar goolde toen minder hoge ogen. De een week geleden op Curaçao gearriveerde assistent-to-the-projectmanager Loraine mag met duizend gulden een weekeindje in het Pearl of the Caribbean te Santa Catarina blijven. Vijfhonderd piek gaat naar secretaresse Frederieke. Een ere-diner aan boord van het schip volgt binnenkort.

Zondag begint de echte Miss Curaçao-verkiezing. Bij de Grotten van Hato zullen in de late middag de kandidaten van dit jaar zich voor het eerst presenteren.

JL

Disney-poezen in de bioscoop

WILLEMSTAD — Walt Disney's tekenfilm the Aristocats draait zaterdag en zondag nog in Paradise Movies in het ITC. Aanvang 17.00 uur. Kaarten kosten tien gulden per persoon en zijn vanaf 14.00 uur verkrijgbaar.

Het verhaal gaat over drie katten: de schilder Toulouse die graag een stoere straatkat wil zijn, de muzikale Berlioz die veel plezier beleeft aan het pesten van haar zusje en de deftige Marie.

Mevrouw Bonfamille laat in haar testament alles na aan de poes Duchess en de drie andere katten. De butler luistert het gesprek met de advocaat af en hoort dat de erfenis hem toekomt, mochten de katten overlijden. Hij verandert van een eerlijk in een hebzuchtig man.

■ *Op de foto familieleden van wijlen Michiel Martinus Römer in de vergaderzaal van de Raad van Ministers in het Fort Amsterdam op Curaçao tijdens de presentatie van de bijzondere postzegeluitgifte 'Personen 1994' door minister van Verkeer en Vervoer Leo Chance, in tegenwoordigheid van de directeur der Posterijen Ramon Galmeijer.*

Expositie Rinaldo Klas : mens, blad en toekan

= door Nel Casimiri =

'Tropisch regenwoud' is het thema van de schilderijen expositie van Rinaldo Klas uit Suriname die gisteravond in Gallery 86 geopend werd door Arman Zundert. Zundert wees erop dat de gezichten op de schilderijen niet vrolijk zijn. Ze staan bezorgd. Het gaat niet goed met het tropisch regenwoud. Er wordt veel gekapt en niet genoeg aangeplant. Maar de kleuren geven aan: 'Kijk uit, geef het niet op', zo waarschuwt hij.

Rinaldo Klas werd in 1954 geboren in Moengo, Suriname. Hij volgde zijn opleiding aan de Nieuwe School voor Beeldende Kunst, waar Nola Hatterman zijn belangrijkste lerares was. Na die tijd vervolgde hij zijn studie in Venezuela, waarna hij naar Suriname terugkeerde om les te gaan geven. Later volgde hij nog cursussen in Jamaica aan de Edna Manley School for the Visual Arts. Rinaldo Klas woont nu weer in Suriname waar hij zelf les geeft aan het Nola Hatterman Instituut. Hij heeft geëxposeerd in o.a. Suriname, Cuba, Trinidad, Curaçao, Aruba, Jamaica, Frans Guyana, Guyana en Nederland. Het belangrijkste thema in zijn werk is de sociaal-economische levensomstandigheden van de bevolking.

Rinaldo Klas is geen onbekende op Curacao. Deed hij in 1985 al eens mee met een groepsexpositie in het Cultureel Centrum, afgelopen zomer was zijn werk te zien in het ITC bij de grote Carib Art tentoonstelling. Daar hingen twee mono-prints van hem, ingekleurd met acrylverf. Die techniek is ook terug te vinden in de huidige expositie in Gallery 86. Daar hangen namelijk dertig ingekleurde monoprints, afgewisseld met zeven schilderijen van acryl op papier.

Op bijna al die schilderijen is de mens, man of vrouw, terug te vinden. Hoewel het thema van de expositie het tropisch regenwoud is, wordt dat woud slechts symbolisch weergegeven door een enkel boomblad en/of een toekan. De mens staat centraal. Of dat is als vernietiger of als redder is een tweede. Rinaldo Klas zelf zegt dat het om de mens in de natuur gaat, de mens als onderdeel van de natuur. Maar die mens is natuurlijk wel de oorzaak van de ondergang van diezelfde natuur. En daarmee de oorzaak van zijn eigen ondergang.

Bij de monoprints houdt Rinaldo klas zijn kleuren zacht, pastelachtig, zij het helder en fris. In zijn grotere acryl-schilderijen zijn de kleuren feller, laat de toekan zijn snavel felgeel glinsteren in de zon. Ook de zon schijnt daar feller, het woud is groener. Een essentieel onderdeel van het tropisch regenwoud is het water. Dat water keert regelmatig terug op de schilderijen. Een vrouw die baadt in een rivier vol vissen of een zeegezicht zorgen ervoor dat je de vochtigheid niet vergeet.

Rinaldo Klas weet met enkele lijnen en kleuren een beeld te schetsen dat aanspreekt. Dat beeld is minder somber dan inleider Zundert schetste. Er zit een enorme kracht in het tropisch regenwoud, alles groeit snel en overdadig. De mensen kijken misschien niet vrolijk, ze voelen zich goed in die groene en kleurrijke omgeving. Zolang er nog zoveel toekans om hem heen vliegen, zal de mens en met hem het woud, overleven. De felle, heldere kleuren en vooral de knappe techniek laten een positieve indruk achter bij de bezoekrs van deze expositie. Eenzelfde thema weet Rinaldo Klas steeds opnieuw uit te werken tot een nieuwe vlakverdeling, tot een nieuw kleurenschema, een nieuw beeld, een nieuw kunstwerk.

De tentoonstelling 'Tropisch regenwoud' is tot en met 29 april te bezichtigen in Gallery 86 te Punda.

Watermonopolie

ELKE BURGER heeft inmiddels een eindafrekening gehad van Kodela, waterrekening. De een zegt: "Het valt wéér mee". De ander krijgt zowat een beroerte van de te betalen rekening. Ondergetekende heeft z'n 'beroerte' gehad, naar aanleding van een rekening, die verhoudingsgewijs ten opzichte van 1992, van géén kanten klopt. In 1992 was mijn verbruik in vijf maanden 64 m³. In de eerste vier maanden van 1993 was mijn verbruik 120.8 m³.

Netjes een brief geschreven, nog een brief, antwoord gehad dat 'alle lekkage voor eigen rekening is'. Een lekkage die er niet was. Planten hadden we ook niet. Laatst kregen we een brief met heel wat onzin, maar niet het antwoord waar ik nu om gevraagd had. Hoe komt het dat het ene jaar in vijf maanden 64 m³ wordt verbruikt en in de eerste vier maanden van het volgende jaar 120 m³?

Hoe ik ook protesteer, hoeveel ik ook bel, wat ik doe, bij Kodela weten ze het gewoon niet. Conclusie: De klant betaalt altijd want afsluiten doen ze zo maar. Ik ben inmiddels verhuisd. Waar ik nu woon, gaat het perfect met het water en de rekening. Ik heb veel planten die om de twee dagen water krijgen en verbruik gemiddeld 17 m³ per maand. Dat water is van prima kwaliteit. De tijd van het bruine water is voorbij en toch krijg ik ook nog rekening toegestuurd van mijn vorig huis, waar wij regelmatig bruin water te drinken kregen.

Een verbruik van 120.8 m³? Het zwembad van iemand moet ook betaald worden, nietwaar? Ik heb zo'n zwembad niet, maar mag mee betalen. Inspraak heb je niet, je betaalt of je doucht lekker niet meer.

A. VAN OPSTAL
Curaçao

WILLEMSTAD - Je ziet ... elke zondag weer op ... een paar honderd ... die achter een muziek- ... over de wegen van ... trekken op een tour- ... afgelopen zondag ... er ... 300 ... samen ... een tocht ... iseerd door de jubile- ... sociaal-culturele com- ... te vieren, dat wel.

INGEZONDEN

Is Tele-Curaçao nog te redden ?

IK ERGER mij wel eens. Ik ben per slot van rekening maar een mens. Maar soms wordt het mij teveel. Omdat ik mij helaas TDS niet kan veroorloven, ben ik aangewezen op TeleCuraçao, Flamingo TV en wat Venezolaanse zenders. Behalve TeleCuraçao zijn het echt commerciële zenders, met veel reclameboodschappen tussen de programma-onderdelen door. Geen enkel commerciële zender echter, zelfs de Amerikaanse niet, gaat zover als TeleCuraçao in sommige programma's.

Zo was er afgelopen woensdag een programma over het carnaval in Miami, Calle Ocho. TeleCuraçao had er een ploeg op afgestuurd, met als presentator een goedbesnorde man, die zich vooral onderscheidt door zijn uitspraak van het 'karrrrrnavall'. Bijna twee uur duurde de uitzending. Ongeveer tweederde werd ingenomen door telkens terugkerende *spots* van de ALM, een accountantsbureau, een kledingzaak en nog wat middenstanders.

Was er weer een blok van zo'n vijf minuten voorbij, dan kregen we meneer Karrrrrnavall weer te zien die ons, in Miami, vervolgens eerst vertelde hoe fantastisch accountantsbureau Huppeldepup wel niet is en hoe geweldig de service van de ALM - terwijl we nog geen minuut daarvoor voor de zoveelste keer met de ALM de lucht in waren geweest. Was meneer Karrrrrnavall eindelijk weer door zijn persoonlijke reclameboodschap heen, dan kregen we twee of drie minuten wat beelden van hordes mensen, die langs kraampjes liepen en dan was het weer tijd voor de H.H. sponsors.

Van de bijna twee uur programmatijd was er misschien tien minuten enigszins interessant. Maar omdat er blijkbaar nogal wat geld in de hele onderneming was gaan zitten, moesten de sponsors uitgebreid in beeld komen en was het eigenlijke programma niet meer dan vulling. Schaamteloze tv is dat, getuigend van minachting voor de kijkers.

Eenmalig? Welnee. De verkiezing van Miss Kòrsou liep tot diep, diep in de nacht uit, omdat na elke scheet van een kandidate weer eindeloze *spots* met haarlak en andere troep moesten worden vertoond. De verkiezing van de *reina* en *rey* van het hospitaal, een uitzending van Valentijnsdag, de echt achterlijke uitzending van de zogenaamde *Christmas Collection* en zo kan ik wel even doorgaan.

Vaak staat meneer Karrrrrnavall dan voor de camera. Misschien heeft hij een speciale band met de sponsors? In *Cocktail Turístiko* wordt de gewone Curaçaoënaar de ogen uitgestoken met nieuw te bouwen ghetto's, die voor de rijke mensen verrijzen, inclusief muur en 24-uurs bewaking. Wie wordt daar beter van? De gewone inwoner kan zich nauwelijks een dak boven het hoofd veroorloven.

Verder is er bijna elke avond wel een programma dat steeds een andere naam draagt, maar op hetzelfde neerkomt: *Show di Job, Dimension Artístiko, Aktividat,* enzovoorts. Dezelfde wijn met verschillende etiketten.

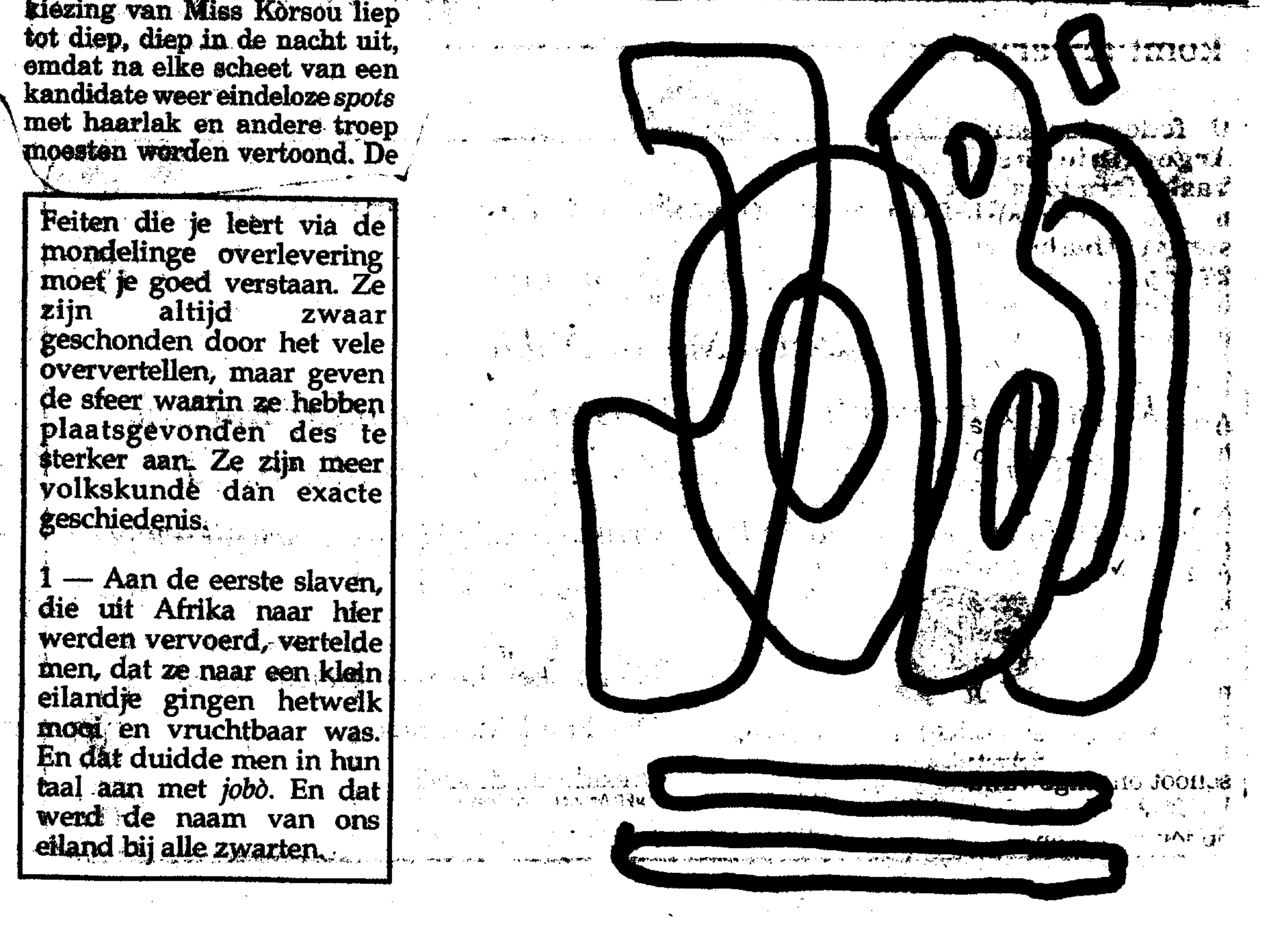
Nu, als klap op de vuurpijl heeft men bij TeleCuraçao de hand weten te leggen op wat programma's uit Nederland. Het was goed begonnen met *NOVA* en *Studio Sport*, maar nu heeft men een compleet programmapakket overgenomen van de grootste Nederlandse pulpzender Veronica. Met onder andere de *Staatsloterijshow* (kun je hier Nederlandse staatsloten krijgen?), *B.O.O.S.* met het zielige jongogende, maar oude kereltje Bart de Graaf, *All you need is love* (waarbij je van plaatsvervangende schaamte achter het bankstel gaat zitten) en nog wat zooi.

Alleen maar omdat Veronica wat geld van z'n budget over had - en dat moest worden besteed! Speciale aanbieding? Speciale aanfluiting zult u bedoelen! Is TeleCuraçao nog te redden? Ik vrees van niet. Het wordt toch tijd om maar eens diep in de buidel te grijpen en TDS aan te schaffen. Dat schijnt ook niet alles te zijn, maar een hogere bloeddruk als nu kan ik toch niet krijgen.

T. DEKKERS
Curaçao

Feiten die je leert via de mondelinge overlevering moet je goed verstaan. Ze zijn altijd zwaar geschonden door het vele oververtellen, maar geven de sfeer waarin ze hebben plaatsgevonden des te sterker aan. Ze zijn meer volkskunde dan exacte geschiedenis.

1 — Aan de eerste slaven, die uit Afrika naar hier werden vervoerd, vertelde men, dat ze naar een klein eilandje gingen hetwelk mooi en vruchtbaar was. En dat duidde men in hun taal aan met *jobò*. En dat werd de naam van ons eiland bij alle zwarten.

Posterijen eren met zegels verdienstelijke Antillianen

WILLEMSTAD — De dienst der Posterijen van de Nederlandse Antillen heeft onlangs een nieuwe serie bijzondere postzegels uitgegeven ter nagedachtenis van personen, die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor de Antilliaanse gemeenschap.

Deze speciale serie eert vier personen met een oplage van honderdduizend zegels. De waarde van de zegels varieert van 65 tot en met 175 cent. Deze speciale zegels werden door Antoine Ghering ontworpen. De presentatie van de zegel gewijd aan wijlen Joseph Husurell Lake vond plaats op Sint Maarten en werd verricht door minister van Verkeer en Vervoer Leo Chance. Op Curaçao vond de presentatie plaats bij de Raad van Ministers.

De familieleden van wijlen dr. Efraim Jonckheer, Michiel Martinus Römer en Carel Nicolaas Winkel konden elk een postzegelschilderij met de bijzondere eerste-dag-zegels in ontvangst nemen.

Bij de postkantoren zijn er gratis folders beschikbaar met een uitgebreide biografie van de geëerde personen. De dienst der Posterijen hoopt met de uitgifte van de bijzondere zegels een positieve bijdrage te kunnen leveren aan het bevorderen van een collectief bewustzijn voor het waarderen van eigen mensen en eigen kunnen, aldus een RVD-persbericht.

In 1986 werd per ministeriële beschikking een voordrachtscommissie opgericht, bestaande uit personen van alle eilanden van de Nederlandse Antillen, met als doel personen voor te dragen die zich op sociaal, cultureel en educatief gebied onderscheiden hebben.

Bob Harms wordt voorlichter

WILLEMSTAD — De afdeling voorlichting van de Raad van Ministers, beter bekend onder de naam RVD, zal worden verzelfstandigd. Daarnaast wordt journalist Bob Harms aangesteld als voorlichtingsman van de Raad van Ministers naar de media. Los van 'directe' informatie die de regering op actuele onderwerpen vanaf 1 mei via Harms gaat geven, blijft de RVD verantwoordelijk voor een pakket van voorlichting op andere terreinen. De details over het nieuwe voorlichtingsbeleid moeten nog nader worden uitgewerkt.

Al wel is besloten dat de regering maandelijks via de telefoon persconferenties zal houden met journalisten op Bonaire en Sint Maarten. Voor de Curaçaose pers is er wekelijks een persconferentie in het Fort.

Herinrichting van bussenterminal

WILLEMSTAD — De bus- en taxiterminal op de Motetwerf te Otrobanda wordt aangepast ten dienste van de cruisetoerist. De aanpassing betekent een herinrichting van parkeerplaatsen teneinde de verkeerssituatie overzichtelijker en gebruikersvriendelijker te maken.

Het verkeer op de kade zal tot een minimum worden beperkt. Verder moeten bankjes en groenvoorziening de omgeving gaan verfraaiien. De werkzaamheden vangen aan op maandag 18 april en moeten vóór de aanvang van het nieuwe hoogseizoen (december) zijn afgerond.

Curaçao Ports Authority wil met de wijzigingen de dienstverlening aan de cruisetoerist verbeteren. De cruise-industrie zal de komende jaren hogere eisen gaan stellen aan de havens, zo is de verwachting van C.P.A.

Trafassi treedt op

WILLEMSTAD — De Nederlandse dance & showband Trafassi geeft vanaf 28 april diverse concerten op Curaçao. De groep treedt op in Club Façade. Kaarten zijn verkrijgbaar bij Waves, Mensing's Caminada, Roadrunner en Club Façade.

…GENDA

…:	8000/
…N:	8222/
…ALE:	8845
…:	8900/
…:	7446/
…	14
…ITEHUIS:	8350

BIBLIOTHEEK … voor het publiek: 14.00-18.00 uur; dinsdag, donderdag van 08.00-12.00/ …uur; vrijdag van 08.00-12.00/ …uur. … 14.00-18.00 uur en vrijdag … uur.

…OOR … 8506): maandag t/m donderdag 07.30/12.00,13.30-17.00 uur; 07.30-12.00/13.30-16.00; zaterdag … maandag t/m vrijdag 12.00/13.00-16.00 uur; …

… Postspaarbank, Sigu… Betaalkaart) … Rincon: maandag t/m … 7.30-12.00/13.00-16.00 uur; …

…USS … H. van Bommel, tel.: … 12.00 uur - Restaurant …

…LVV … dag t/m vrijdag van 06.00- … vang van te … bij kourmeester …

…TS … 24-A, Antriol) … maandag, woensdag en … 30-14.30 uur; spreekuur te … donderdag van 17.00-17.30 … gelieve tel.: 4255 te …

… DIERENASIEL … 4000) … vrijdag t/m zaterdag van … 16.00-17.00 uur.

…TOLISCHE KERK …

…ORG(ING) … Abraham 15, …

…B DIAZA … komlamorgen - CasPatrio- …

… In de opslagruimte van … Roma 17 (Sabana).

… bij … brandstichting

…SDORF - Onbe… … in de … vrijdag op … in Duitsland een … Belgische mili… … hun familie in … … Troisdorf, … De schade … de … De brandstichters … in het … van het pand … dat vervolgens in … so melde … politie … In het … twaalf … De … voor de brandstich…

BC: om oude traditie in ere te herstellen
Zeilsport op rooster scholen van Bonaire

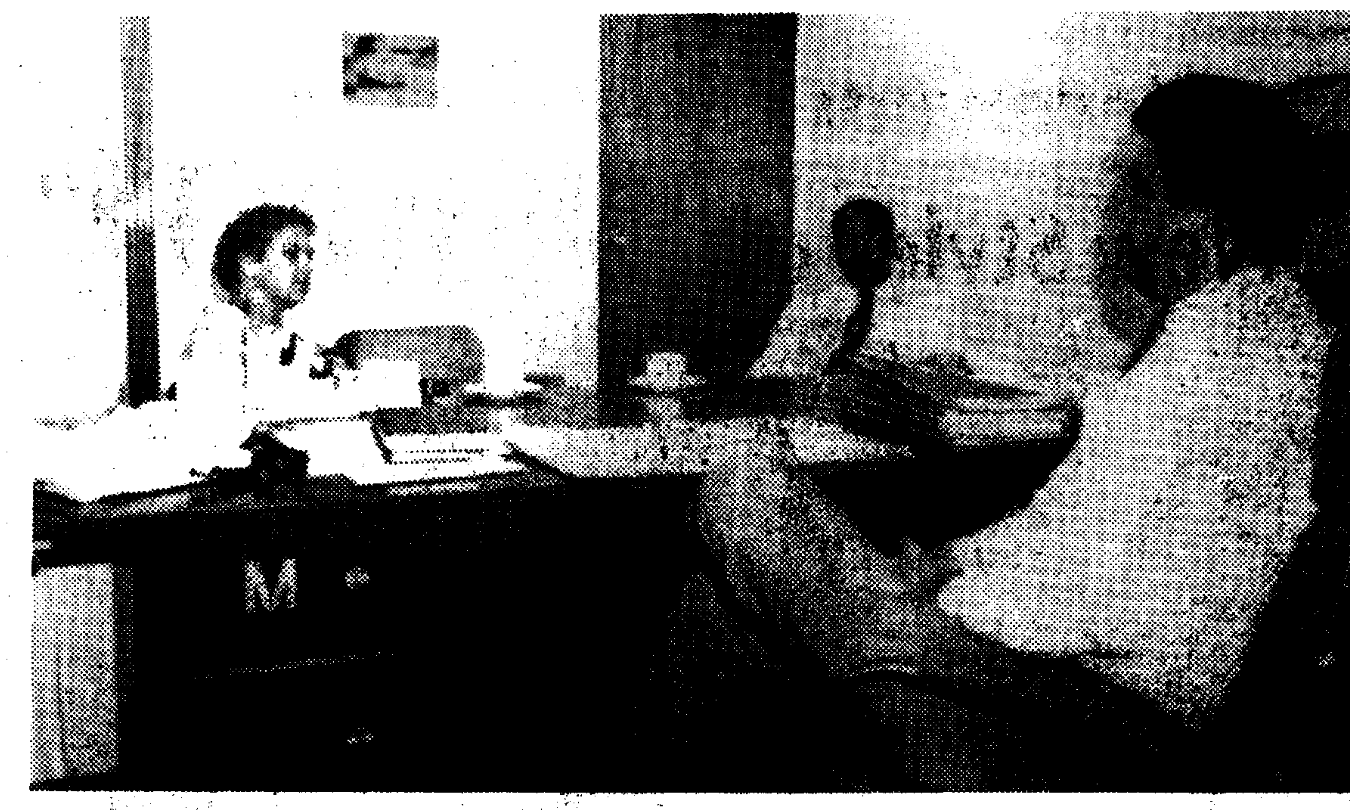
KRALENDIJK — De gedeputeerde van Financiën, Ramoncito Booi, vergaderde deze week met de directeur van het bedrijf Strago Electro Installatie Techniek b.v., welk bedrijf belast is met de aanleg van de verlichting op drie sportvelden. Dit project zal naar verwachting in augustus aanstaande gereed komen.

De desbetreffende installaties worden op 27 april in Nederland aan boord van een vrachtschip geladen, aldus directeur H. Kuijpers, en kunnen in de tweede helft van de maand mei op Bonaire verwacht worden en in enkele dagen geïnstalleerd worden. Kuijpers is momenteel op Bonaire in verband met de voorbereidingen voor het plaatsen van de installaties.

Het bedrijf Strago heeft heel veel ervaring in het plaatsen van dergelijke installaties in Nederland, terwijl een dergelijk project op Aruba ook in een vergevorderd stadium verkeert. Zelfs tot in Afrika heeft dit bedrijf dergelijke installaties geplaatst. Op donderdag werden verschillende terreinen bezocht samen met het hoofd van SEF, Pancho Cicilia, en van Indebon, Errol St. Jago. Hierna vonden de besprekingen plaats met gedeputeerde Ramoncito Booi.

De drie terreinen, die van verlichting zullen worden voorzien, zijn La Sonrisa te Tera Corra, het sportcomplex Rudy Boezem in Noord di Saliña en het sportveld bij de entree van Rincon. In de loop van de komende weken wordt gestart met de infrastructuur, zoals het graven van funderingen voor het storten van de blokken voor de lichtmasten en voor de toevoer van lichtkabels. Met deze werkzaamheden zal het DOW belast worden, die tevens toezicht zal houden op de voortgang van de werkzaamheden.

Op maandagavond 18 april zal er vergaderd worden met de verschillende sportorganisaties over de bediening van de verlichting op de sportvelden, waarmee voornamelijk Indebon belast zal worden. Indebon is, volgens gedeputeerde Booi, bijzonder geschikt voor dit werk. Kuijpers van Strago Electro b.v. zal bij deze vergadering ook aanwezig zijn.

Sportvelden krijgen in mei verlichting

KRALENDIJK — Het eilandsbestuur wil voor het komend schooljaar '94-'95 op de scholen het project zeilsportbeoefening op het lesrooster opvoeren. Dit houdt in dat de kinderen op school les krijgen in zeilsport. Het ligt in de bedoeling van het eilandsbestuur die school te vestigen op de plek waar momenteel het kantoor van de zeilregatta staat op Playa Pabao.

Er kan gerekend worden op hulp van de zeilschool van de gemeente Sloterplas in Amsterdam. In dit kader is momenteel Hilda Baks, leerkracht aan deze school voor lichamelijke opvoeding, op Bonaire. Het eilandsbestuur maakt zich zorgen over het gebrek aan belangstelling voor de zeilsport bij de Bonaireaanse jongeren. Dit is betreurenswaardig als men bedenkt dat Bonaire een brede en rijke traditie bezit op het gebied van de zeilbotenbouw en de grote vaart.

Deze traditie behoorde bijna tot het verleden, indien de regatta-activiteiten deze belangstelling niet had opgevijzeld. De Bonaire Regatta en in het bijzonder de groep vissers hebben deze belangrijke traditie in leven weten te houden en gepromoveerd. Het is daarom begrijpelijk dat de wedstrijden voor de vissersboten de meeste belangstelling trekken van de zijde van de Bonaireaanse bevolking.

Door de invoering van lessen voor de beoefening van de zeilsport zal de oude traditie weer in ere hersteld kunnen worden, zo verwacht het eilandsbestuur. Bovendien betreft het een gezonde vorm van recreatie. Het is welbekend dat op het moment dat de Bonaireaanse jongeren in de gelegenheid worden gesteld om deze sport te beoefenen, meteen de vaarkunst naar boven komt en opvallende resultaten worden bereikt tijdens wedstrijden. Voorbeelden hiervan zijn Patun Saragoza, Elvis Martinus en Alfred 'Yellowman' Martis.

Hilda Baks zal het eilandsbestuur en de stichting Regatta bijstaan in hun pogingen een zeilschool voor de jeugd op te richten. Samen met Roy Bottse en Elvis Martinus gaat zij de aspecten bestuderen, die verband houden met de op- en inrichting van een dergelijke school.

De overheid wil op basis van de adviezen zo spoedig mogelijk komen tot verwezenlijking van dit project. Gedeputeerde Ramoncito Booi, eveneens belast met Onderwijszaken en Toerisme, en Roy Bottse, een van de motoren achter de regatta, staan zeer positief ten opzichte van dit project. Volgens Booi vormt dit project een enorme toeristische attractie en krijgt het kantoor van de regatta tevens een definitieve en zinvolle bestemming.

Het zal aanvankelijk klein van opzet zijn met een beperkt aantal boten van de categorie *optimist sunfish* en misschien ook enkele *lasers*. Als dit project zichzelf waar kan maken, kunnen er meer boten worden aangeschaft en kunnen grotere groepen een cursus volgen. De overheid zal zelf de voornaamste onkosten voor haar rekening nemen.

Het Kabinet voor Antilliaanse en Arubaanse Zaken is inmiddels benaderd om de kosten van de eerste aanschaf voor de school te financieren. Tot slot, zo vermeldt het communiqué, is de overheid ervan overtuigd dat dit project de Bonaireaanse jeugd op positieve wijze zal beïnvloeden en daardoor de gemeenschap in zijn geheel ten goede zal komen.

■ *Op de foto Hilda Baks in gesprek met gedeputeerde Ramoncito Booi en Ronnie Pieters, directeur van de Tourism Corporation Bonaire.*

Na neerhalen eigen helikopters door VS:
Grote vraag: Hoe werkt vriend vijand-identificatiesysteem

PARIJS - De lezing die het Amerikaanse ministerie van Defensie vrijdag gaf van het neerschieten van twee eigen helikopters door Amerikaanse F15-jagers donderdag boven noord-Irak, heeft het verloop van de fatale ontmoeting niet duidelijker gemaakt.

De patrouillevluchten boven het gebied lagen vrijdag een dag stil in verband met een onderzoek naar de veiligheid ervan. Grote vraag is of de vriend/vijand-identificatiesystemen van de toestellen werkten. Een raadsel is hoe de foute identificatie tot stand kon komen. Dit is om verscheidene redenen onverklaarbaar. In de eerste plaats hadden zowel de helikopterpiloten als alle 35 Amerikaanse vliegtuigbemanningen de dag vóór het incident een briefing over de vluchten gehad. Ten tweede zijn Blackhawks groter dan Hinds en hebben zij geen uit de romp stekende geschutskoepels. En waarom werd niet gepoogd via de noodfrequentie contact met de helikopters op te nemen: Zo'n haast had het neerhalen van deze veel langzamere machines volgens deskundigen ook weer niet hoeven te hebben.

FOUTEN

De beslissende vraag bleef vrijdag echter of het elektronische vriend-vijand-identificatiesysteem IFF (identification friend/foe), waarmee alle Amerikaanse vliegtuigen en helikopters zijn uitgerust, werkte. IFF is een kleine zwarte doos die via van tevoren ingevoerde codes verraadt of er een eigen of vijandelijk toestel nadert. Het zijn zenders die vast in een toestel zitten en bij aftasting door een radarstraal een van tevoren strikt vastgelegd gecodeerd identificatiesignaal afgeven. Op de monitor in de cockpit van de aanvliegende machine of op die in een Awacs verschijnt al naar gelang de code een symbool dat verraadt of het de eigen code, dus een 'bevriend' toestel is, of dat het een 'vijandelijke' code betreft.

Burgervliegtuigen maken zich op radarschermen herkenbaar door hun 'transponder': Zij worden aan de hand van vastgelegde of door luchtverkeersleiders toegewezen cijfercodes geïdentificeerd. Fouten zijn ook bij dit systeem niet uit te sluiten. Zo schoot in 1988 de Amerikaanse kruiser Vincennes boven de Perzische Golf een Iraanse Airbus neer: De code van de Airbus werd door de boordcomputer van de Vincennes niet als 'bevriend' geaccepteerd.

Frisse wind binnen bestuur van Bonaireaanse voetbalbond

KRALENDIJK — De Federashon di Futbòl Boneriano (FFB) hield deze week een ontmoeting met de pers om verslag uit te brengen over de resultaten vanaf april 1993 toen het bestuur in functie is getreden. Voorzitter Elvis Mercera hield een korte inleiding, waarin hij allereerst naar voren bracht dat het bestuur in zijn totaliteit uitstekend werk had geleverd en dat er heel veel problemen, overgenomen van het oude bestuur, waren opgelost.

Mercera was zeer verheugd over de samenwerking tussen de leden van het huidige bestuur en prees het accurate werk van de penningmeester, die in een 27 pagina's tellend rapport een financieel verslag aan de pers aanbood, wat een unicum genoemd mag worden in het bestaan van de FFB. Daarna droeg hij het woord over aan vice-voorzitter Ramon Semeleer.

Vice-voorzitter Semeleer gaf een verslag over de nieuwe aanpak waardoor de belangstelling die de laatste drie jaren tanend was voor 'koning voetbal' weer naar het oude peil is teruggebracht. Verder zei Semeleer dat de ondankbare erfenis van het oude bestuur in de vorm van een schuld van ruim twaalfduizend gulden was omgezet in een batig saldo van ruim twaalfhonderd gulden binnen een jaar van het functioneren van een gezond en actief bestuur.

De vooruitzichten voor het komende jaar zijn nog veel belovender. Door velerlei omstandigheden was de belangstelling voor voetbal in het slop geraakt. Dit gebeurde onder andere door het niet op komen dagen van scheids- en grensrechters, waardoor wedstrijden moesten worden afgelast, maar al deze euvels waren nu verholpen. Dit mede door het verbeteren van de voorwaarden voor de scheids- en grensrechters, die nu een financiële vergoeding ontvangen.

Voor de wedstrijden van senioren wordt nu een gage van 25 gulden aan de scheidsrechter betaald en de grensrechters ontvangen twintig gulden. Voor de juniorenwedstrijden bedraagt dit nu twintig en vijftien gulden. Mede hierdoor is de situatie aanzienlijk verbeterd. Zo ook zijn de entreeprijzen voor het publiek gewijzigd van vier naar drie gulden voor volwassenen en van twee naar één gulden voor kinderen.

Ondanks dit alles is de oude schuld weggewerkt en kan het bestuur met optimisme de toekomst tegemoet zien. Ook vermeldde Ramon Semeleer, dat de Kopa ABC dit jaar op Curaçao wordt gespeeld. Tijdens dit kampioenschap wordt hulde gebracht aan Haime Francisco. Voor 1995 is Bonaire aangewezen om de Kopa ABC te organiseren. Een dergelijke organisatie brengt ongeveer 65.000 gulden aan onkosten met zich mee en zal dus degelijk met onder andere het werven van fondsen voorbereid moeten worden.

Ook kwam naar voren dat de verhouding met het bestuur van de stichting Staidon aanzienlijk was verbeterd. Alles bij elkaar heel andere geluiden dan de afgelopen drie jaar. Tevens werd de pers een overzicht aangeboden van de te spelen wedstrijden in de eerste, tweede ronde voor junioen/senioren, de playoffs en de finales, beginnend op zondag 17 april en doorlopend tot 16 september van dit jaar. De gehele presentatie getuigt van een gezond beleid van een bestuur, waarin de juiste man nu eindelijk op de juiste plaats zit.

Vaticaan houdt vast verplicht celibaat:
Afrika-synode bespreekt polygamie, proefhuwelijk

VATICAANSTAD - Het Vaticaan heeft vrijdag op de Afrika-synode met kracht de afschaffing van het celibaat van de hand gewezen. Ook polygamie, dat in Rooms-katholieke kringen in Afrika veelvuldig voorkomt, en een proefhuwelijk hebben niets van doen met inculturatie, de verworteling van het christelijk geloof in de plaatselijke cultuur.

Dit zei kardinaal Josef Tomko, prefect van de Vaticaanse congregatie voor de Evangelisatie der volkeren, vrijdag op de synode. Het celibaat is afgeleid uit het Evangelie, zo betoogde Tomko, en hangt niet samen met deze of gene cultuur.

'Celibatair leven is in elke cultuur mogelijk, hoewel dat niet makkelijk gaat,' aldus de Tsjechische curieprelaat. Dit "kostbare …" moet naar zijn mening … in de Afrikaanse cultuur worden verankerd.

Bisschop Gregory Kpiebaya uit Ghana pleitte vrijdag voor meer vrouwen op hoge posten in kerk en maatschappij. De plaats van de vrouw in de Afrikaanse samenleving laat nog veel te wensen over. Vaak worden vrouwen verantwoordelijk gesteld voor … Zij worden verdacht van hekserij of van het eten van zielen. Veel vrouwen in Afrika … aldus …

Veel … in Botswana kunnen wegens een "onwettig huwelijk" niet de Eucharistie ontvangen, zei bisschop Boniface Tshosa Setlalekgosi van de hoofdstad Gabarone. "In Botswana is uitsluiting van de Eucharistie tegelijkertijd uitsluiting uit het volk Gods, dus uit de gemeenschap."

Aan de orde kwam ook de dialoog met de Islam. In veel gevallen zoals in Algerije en Mauritanië wil dit niet lukken.

Paus wil in 2000 bidden op Sinai met joden, moslims

VATICAANSTAD - Paus Johannes Paulus II heeft christenen, joden en moslims uitgenodigd om in het jaar 2000 samen op de berg Sinai te bidden. Dit blijkt uit vergaderstukken voor de bijeenkomst van kardinalen op 9 en 10 mei in het Vaticaan.

De bijeenkomst in het jaar 2000 moet volgens de paus ook worden benut om tweeduizend jaar kerkgeschiedenis kritisch te bekijken. In dit verband noemt hij historische fouten zoals de inquisitie, godsdienstoorlogen en schending van de mensenrechten. In 1986 werd op uitnodiging van de paus de eerste gezamenlijke gebedsdienst voor de vrede in Assisi gehouden. De berg Sinaï in Egypte wordt door joden, christenen en moslims als een heilige plaats beschouwd. Op deze berg heeft volgens de bijbel Mozes de Tien geboden gekregen.

Dode bij arbeidsonlusten Sumatra

JAKARTA - Bij ernstige arbeidsonlusten in Sumatra heeft een woedende menigte vrijdag een 53-jarige zakenman afgeslacht.

Een staking van tienduizenden fabrieksarbeiders in Medan mondde voor de tweede achtereenvolgende dag uit in rellen. Circa 150 winkels zijn geplunderd. Tientallen auto's ging in vlammen op. Zaterdag leek de rust teruggekeerd in de stad. Aanleiding tot de staking is de dood vorige maand van een jonge Indonesiër, Rusli, die volgens zijn kameraden door de politie is vermoord.

HET WEER

VERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00

… half bewolkt en vandaag droog. In de komende … morgenochtend bestaat er kans op een enkele … bui.

… overdag af en toe vrij krachtige … wind (tussen vijf en 22 knopen).

OVERZICHT

… van een hoge-drukgebied boven de Atlantische … zal … de komende 24 uur het weer op de … eilanden overwegend droog houden.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

…morgen 06.00 L.T. — Afgelopen 24 uur

	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
…	half bewolkt	31	25	0.0
…	half bewolkt	31	26	0.0
…	licht bewolkt	32	29	0.0
…	half bewolkt	28	26	0.1
…	geheel bewolkt	24	16	46.0
…	geheel bewolkt	–	19	0.0
…	zwaar bewolkt	32	23	0.0
…	licht bewolkt	30	24	0.0
…	nevel	24	12	0.0
…pein	licht bewolkt	33	23	1.8

Akkoord over Zwarte Zee-vloot

■ *MOSKOU - Rusland en Oekraine hebben elkaar weer gevonden ten aanzien van de Zwarte Zeevloot. Verleden week deden zich enige incidenten voor waarbij op een gegeven ogenblik verschillende schepen van deze vloot door krijgspersoneel van Oekraine werden bezet. Bij de foto: de twee delegaties aan tafel in Moskou; links die van Rusland met vlnr premier Viktor Tsjernomyrdin, president Boris Jeltsin en minister van Buitenlandse zaken Andrej Kozyrev. Met tegenover zich de delegatie van Oekraine onder leiding van president Leonid Kravtsjoek (tweede van rechts).* (AFP-satellietfoto)

DEN HAAG - De campagne "Geef Zuid-Afrika een eerlijke kans" om voorlichting aan zwarte kiezers in dat land mogelijk te maken heeft ruim drie miljoen gulden opgebracht.
Dat heeft het Komité Zuidelijk Afrika vrijdag meegedeeld. De organisatie sluit de actie die in oktober van het vorig jaar begon, zaterdag af tijdens de Nieuwe wereld markt in Den Haag. Hoogtepunt van de campagne was de aanwezigheid van Nelson Mandela in een avondvullend programma bij de VARA op 17 februari. Het tv-progamma zorgde met bijna 2,5 miljoen gulden voor het merendeel van de opbrengst. De actie werd ook gesteund door de anti-apartheidsbeweging Nederland en de werkgroep Kairos.

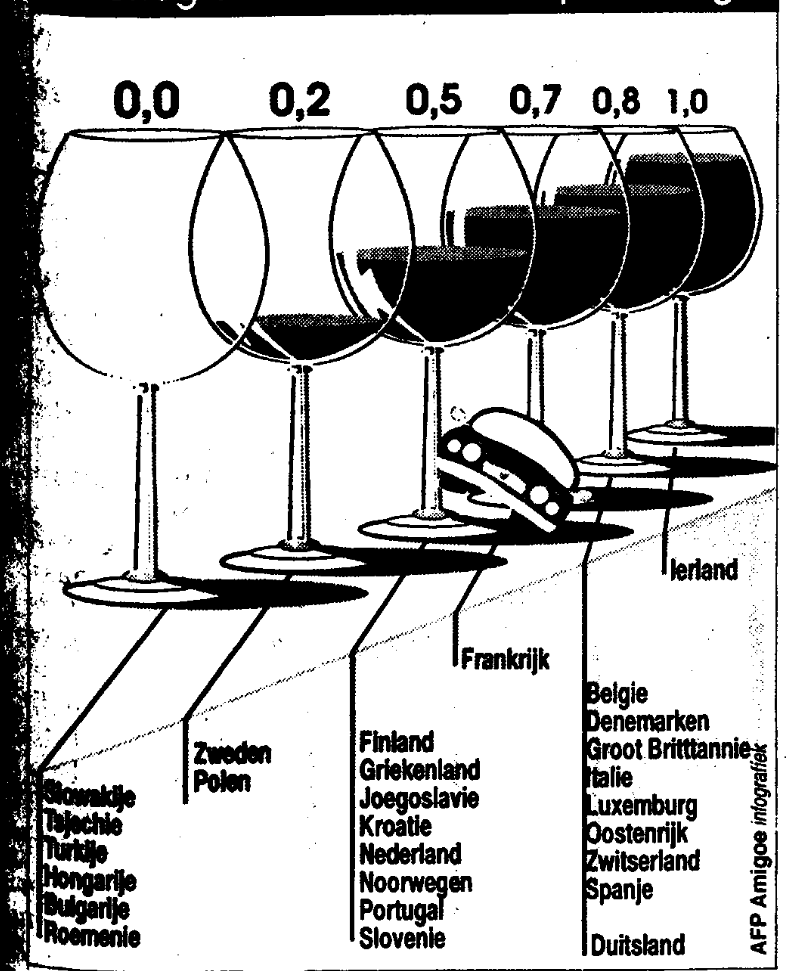
Politie: Aanslag op anti-mafia kr[...] getuige voorkom[...]

ROME - De politi[...] Rome heeft een bo[...] slag op een kroong[...] tegen de mafia ver[...] De politie deelde m[...] een boer donderdag[...] in een sloot langs ee[...] op het plattelan[...] noorden van de Itali[...] hoofdstad de bom[...] zeventig kilo ontde[...]
De bom werd door [...] listen van de Carab[...] onschadelijk gemaak[...] politie vermoedt dat d[...] was gericht tegen Sal[...] 'Totuccio' Contorno[...] vroeger lid van de ma[...] sinds 1982 met de Itali[...] justitie samenwerkt[...] denkt dat hij onder[...] bewaking woont in het[...] rige dorp Formello. [...] dankzij het getuigen[...] Contorno werden in[...] meer dan driehonderd [...] leden tijdens een [...] proces in de Siciliaanse[...] stad Palermo veroorde[...] mafia heeft tot twee k[...] getracht hem om het le[...] brengen. Meer dan [...] familieleden van hem[...] uit vergelding vermoo[...]

Protetsmarsen verboden van Inkatha

JOHANNESBURG [...] Zuidafrikaanse polit[...] geerde vrijdag onm[...] lijk met een verbod [...] aankondiging va[...] serie protestmarsen[...] de Inkatha-beweging[...] Zululeider Buthele[...]
Die boycot de ko[...] eerste democratische [...] zingen in Zuid-Afrika[...] deze maand, omd[...] vooraf grotere auto[...] voor zijn thuisland Kw[...] Natal wil zien vastgel[...] de nieuwe grondwet. [...] generaal Koos Calitz [...] het verbod dient om [...] ling te voorkomen van [...] tenissen zoals drie [...] geleden in Johann[...]

Oorlog aan alcoholisme op de weg

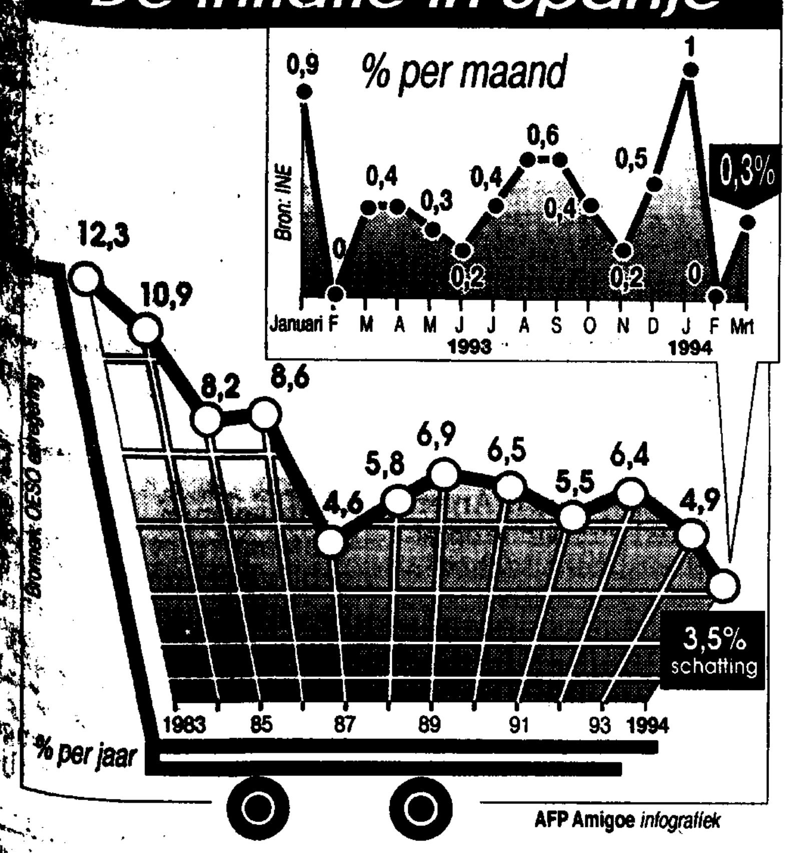

De Duitse bondfsdag bestudeert een wetsontwerp dat het mogelijk maakt sneller op te kunnen treden tegen dronken rijders. Daartoe wil men de promille-grens verleggen van 0,8 maar 0,5. Wordt men met een 0,5 promille hoeveelheid alcohol achter het stuur aangetroffen dan volgt onherroepelijk verwijdering van de weg en uiteindelijk bestraffing.

...make us love our country, our country ought to be lovely.
Burke

De inflatie in Spanje

In maart kwam de consumenten-index in Spanje uit op 0,3 procent. Als men dit rytme kan volhouden wordt het regeringsdoel bereikt om de inflatie terug te dringen tot 3,.5 procent. over 1994.

FINANCIEEL NIEUWS

Damrak prijshoudend

AMSTERDAM - De aandelenmarkt in Amsterdam sloot vrijdag met een kleine winst van 1,43 punten op 425,12. "Prijshoudend, wel een vreemde markt. Maar dat is altijd zo met Tripple Witching hour", zei een handelaar. Hij doelde op het aflopen (expiratie) van drie soorten optiecontracten voor april op de optiebeurs aan het nabijgelegen Rokin.

Veel beleggers dekten pas op het laatste moment hun aflopende termijncontacten, onder meer die op de index van top-5-aandelen en de AEX-index. Die bereikte rond 16.00 uur een hoogte van 428,42 om daarna - als gevolg van de techniek van de optiehandel - terug te zakken, in dit geval tot iets boven de 425. In totaal werd er voor Nf 1,12 miljard aan aandelen verhandeld.

De obligatiemarkt was flauw. De vastrente waarden deden gemiddeld ongeveer dertig cent minder. Kennelijk was de renteverlaging in heel West-Europa en ook in Nederland op donderdag al in de koersen ingecalculeerd. Er ging voor Nf 2,2 miljard om. De dollar deed vrijwel niets. Londen sloot echter wel flink hoger, 36,6 punten boven het slot van donderdag.

In Amsterdam zette Philips, een van de top vijf fondsen, een voor zijn doen opmerkelijke prestatie neer door een gulden in koers omhoog te gaan tot Nf 56,60. Het hoogste niveau van de dag was Nf 57,20. In de VS was donderdag al volop gehandeld in 'Flippen'. In Amsterdam noteerde Philips donderdagavond al Nf 56,20. Uiteindelijk gingen er op beursplein 5 vrijdag circa 5,9 miljoen aandelen om (dubbelgeteld).

Dat de afloop van de optiecontracten 'wild' was, liet de koersontwikkeling van Heineken zien. De bierbrouwer sloot op Nf 237, maar het koersenbord had ook noteringen van Nf 235,20 en Nf 243,50 laten zien. "De optiefondsen zijn zeer beweeglijk", klonk het op de vloer. Olies ging tot een hoogte van Nf 208,50, maar sloot op Nf 207,50, een winst van Nf 4,30. Unilever ging tot Nf 210,30, maar eindigde op Nf 208,70, een plus van veertig cent.

De financiële waarden gaven hoogte prijs bij flinke omzet. ABN AMRO liet zich tachtig cent ontglippen op Nf 65,50, ING een dubbeltje op Nf 84,50. AMEV gaf na publikatie van de winstcijfers (Fortis) van donderdag twee kwartjes prijs op Nf 77,50.

Biochemieconcern Gist-Brocades gleed met negentig cent omlaag tot Nf 51,80. "Er is volop gedraaid van aandelen naar converteerbare obligaties", zei een handelaar. Océ-van der Grinten, die donderdag een sterke winststijging over het eerste kwartaal meldde, verloor tachtig cent en streek neer op Nf 86,30.

Heineken vergroot aandeel in Zwitserse Caland brouwerij

AMSTERDAM - Bierbrouwer Heineken heeft zijn directe en indirecte belang in de Zwitserse branchegenoot Caland Haldengut vergroot tot 93 procent. De totale investering in de Zwitserse brouwerijgroep bedraagt nu circa Nf 125 miljoen.

In december kocht Heineken een pakket van 52,3 procent van de stemgerechtigde aandelen. De nu gemelde uitbreiding tot 93 procent van het belang vond plaats via een openbaar bod dat Heineken in februari uitbracht op de nog uitstaande stemen niet-stemgerechtigde aandelen van Brauerei Haldengut en Caland Brau. Voor de verworven aandelen betaalde Heineken 1.022 Zwitserse frank (Nf 1.359) per aandeel. De beursvennootschap Brauerei Haldengut is direct en indirect - via de eveneens aan de beurs genoteerde Calanda Brau - eigenaar van Calanda Haldengut, het produkt van een fusie enkele jaren geleden tussen de twee brouwerijen.

STOCKMARKET NEWS

NEW YORK	PREV	15-04	FRANKFURT	PREV.	15-04	AMSTERDAM	PREV	15-04
DOW JONES	3663	3665	DAX INDEX	2199	2200	EOE	423.69	425.10
AM.EXP.	29.90	30.13	BASF	324.50	319.50	ABN-AMRO	66.40	65.60
ATT	50.00	49.90	COMMERZBAN	360.00	360.50	AEGON	99.50	99.90
ALZA CORP	20.75	20.39	DAIMLER BE	874.00	872.50	AHOLD	48.80	48.30
ARCHER	24.00	23.90	DEUTSCHE B	795.40	782.80	AKZO	228.00	226.70
BORDEN	12.65	12.50	MAN	419.00	421.00	AMEV	78.00	77.50
CITICORP	39.00	39.25	PREUSSAG	475.00	468.50	DSM	131.40	130.00
COASTAL CO	31.65	31.90	SIEMENS	725.00	726.00	ELSEVIER	169.80	170.20
COCA COLA	39.39	39.39	VW	510.50	507.00	FOKKER	17.30	17.30
CORNING IN	31.90	31.25				GIST BROC.	52.70	51.80
DISNEY	41.39	40.90				HAGEMEYER	147.00	146.00
DUPONT	56.90	57.00				HEINEKEN	235.50	237.00
EAST.KODAK	42.50	42.50				HOOGOVENS	63.20	63.20
EXXON	62.65	63.13	LONDON			ING	84.60	84.50
FORD	58.50	58.25				KLM	50.20	50.70
GEN.ELECT.	97.50	96.90	FT-100 IND	CLOSED	CLOSED	KNF-BT	49.90	49.80
GEN.MOTORS	58.00	58.39				NEDLLOYD	73.80	74.90
HEINZ	33.50	33.90	ARGYLL	2.49	2.49	NUTRICIA	79.50	79.50
HOMESTAKE	19.75	18.90	BARCLAYS B	5.27	5.27	PHILIPS	55.60	56.60
IBM	53.90	53.00	BASS	5.36	5.36	POLYGRAM	78.10	79.80
KELLOGG	48.75	49.50	BRITISH ST	3.96	3.96	ROBECO	126.10	126.20
MC DONALDS	57.00	56.39	BRITISH TE	3.80	3.80	ROLINCO	125.20	125.20
MEAD	39.90	39.65	CADBURY	4.78	4.78	RORENTO	94.50	94.20
MERCK	29.00	28.25	CABLE & WI	4.51	4.51	RODAMCO	61.60	61.60
MINNES.MNG	49.50	48.75	GRAND MET	4.79	4.79	ROYAL DUTCH	203.20	207.50
MOBIL CORP	77.13	78.90	MARKS & SP	4.18	4.18	UNILEVER	208.30	208.70
PFIZER	54.75	54.00	REDLAND	5.50	5.50	VMF STORK	48.20	49.40
P.MORRIS	49.65	50.13	TATE & LYL	4.46	4.46	VNU	180.30	182.30
QUAKER	62.75	63.25						
SEARS	46.65	46.50						
UP JOHN	26.75	26.90	TOKYO			TORONTO		
US SURGIC.	17.00	16.90				TSE 300	4254	4240
VALERO	20.75	20.50	NIKKEI DOW	20052	20050			
						ALCAN	28.90	28.25
GOLD	378.20	379.00	BRIDGESTON	1530	1550	BELL	49.50	49.90
SILVER	5.32	5.24	CANON	1650	1660	BANK OF NS	27.50	27.65
CRUDE OIL	16.06	16.14	DAI ICHI K	1920	1940	CAN.PAC.	21.25	21.25
US$/YEN	104.23	103.45	DAIWA SEC.	1620	1680	IMASCO	36.50	36.39
US$/DMARK	1.71	1.71	HITACHI	972	977	LAIDLAW	8.00	8.13
GBP/US$	147.70	147.20	HONDA MOT.	1740	1750	MOORE	25.50	25.50
US$/NLG	1.92	1.92	JAPAN AIRL	669	668	NORANDA	24.75	24.50
ECU/US$	113.20	112.90	NOMURA SEC	2230	2300	PLACER DOME	30.75	29.75
CAN/US$	1.38	1.39	NIPPON STE	343	345	POWER CORP.	21.13	21.13
			MAZDA	518	528	ROYAL BANK	26.50	26.65
			SONY	5980	6050			

Uruguay-ronde beëindigd

■ *MAKKARESJ - De zogenaamde Uruguayronde is beklonken. In de Marokkaanse stad Makkaresj werden de handtekeningen gezet onder het vernieuwde Algemene akkoord inzake handel en tarieven (GATT). De directeur generaal van de GATT, Peter Sutherland (rechts) feliciteerde daarbij Uruguays GATT-directeur Sergio Enrique Abreu Bonilla (links) die de slotversie van het akkoord ondertekende. Daarbij keek toe de bekende Latijnsamerikaanse economist Enrique Iglesias, president van de Interamerikaanse ontwikkelingsbank BID en eveneens afkomstig uit Uruguay.*

(AFP-satellietfoto)

Dow Jones minimaal achteruit:

Dollar gestegen

NEW YORK - De effectenbeurs van New York heeft een vrij saaie week afgesloten met een miniem verlies. De dollar ging met ruim een kwart cent vooruit.

De Dow Jones-index van de dertig toonaangevende fondsen daalde vrijdag met 1,78 punt tot 3661,47 punten. De omzet kwam uit op 309 miljoen aandelen na 275 miljoen op donderdag. De beursindex stond vrijwel de hele dag op een beetje winst. Het verlies ontstond in het laatste halfuur van de handel. De gang van zaken op de beurs stond in het teken van het aflopen van enkele termijncontracten, dat eveneens de flinke omzet verooraakte. De technologiefondsen raakten evenals eerder deze week onder druk, ditmaal door tegenvallende kwartaalresultaten van het computerconcern digital.

De Bank J.P. Morgan deed het goed dankzij aardige kwartaalresultaten. De bekendmaking dat de orderontvangst in de Amerikaanse industrie in maart is gegroeid met 0,5 procent werd voor kennisgeving aangenomen. Dat gold ook voor de mededeling dat de benuttingsgraad van de industriële produktiecapaciteit het hoogste peil van de laatste vijf jaar heeft bereikt.

DOLLAR

De dollar ging in New York omhoog van Nf 1,9190 tot Nf 1,9225. Eerder op de dag in Amsterdam was er maar weinig verandering in de koers gekomen. Bij het slot van de handel op de wisselmarkt in Amsterdam werd Nf 1,9180 genoteerd, iets hoger dan de slotkoers van Nf 1,9170 op donderdag.

China stelt economische groei-prognose bij: 11,5 %

PEKING - De regering van China heeft haar voorspelling voor de groei van de economie naar boven bijgesteld. De totale waarde van alle geproduceerde goederen en diensten zal dit jaar toenemen met 11,5 procent, zo heeft het officiële persbureau Xinhua vrijdag gemeld.

In maart liet premier Li Peng nog weten uit te gaan van een groei van 9 procent. In een rapport dat is opgesteld door economen van het Chinese bureau voor de Statistiek en de Academie voor Sociale wetenschappen, zegt de regering dat de economie na twee jaar van buitengewoon snelle groei niet plotseling trager gaat draaien. Vorig jaar nam het Bruto binnenlands produkt met 13,4 procent toe, na een groei van 12,8 procent in 1992.

In het rapport wordt de groei van 11,5 procent "welkom" genoemd, omdat daarmee "pieken en dalen in de economie worden voorkomen en de stabiliteit op sociaal terrein wordt gehandhaafd". Andere economen vrezen daarentegen dat het vliegende tempo waarin de economie en de inflatie oplopen, de regering zal dwingen maatregelen te treffen om de groei af te remmen. Dat zal naar verwachting tot een "harde landing" leiden.

'Schoolvoorbeeld van geleide handel':

Nederland vecht EU-bananenakkoord Latijns Amerika aan

MARRAKESJ - Nederland gaat de bananenovereenkomst aanvechten die de Europese commissie vorige maand met Latijns-Amerika heeft gesloten, en die maakt de overeenkomst deel uit van het in Marrakesj ondertekende GATT-Wereldhandelsakkoord.

Volgens staatssecretaris Van Rooy (Economische Zaken) is Nederland niet gebonden aan de verklaring van de Europese commissie. De commissie ontstond vooral toen Frankrijk dreigde een ook in Marrakesj gesigneerde overeenkomst over het gedeeltelijk openstellen van de markt voor overheidsopdrachten te blokkeren, als het bananenakkoord niet zou doorgaan. Volgens dit akkoord moeten Costa Rica, Colombia, Nicaragua en Venezuela hun export naar de EU dit jaar beperken tot 2,1 miljoen ton en in 1995 tot 2,2 miljoen ton.

Nederland ziet niets in het akkoord, Frankrijk wel met het oog op de belangen bij de bananenimport uit de oud-koloniën en overzeese gebieden. Het Nederlandse verzet wordt versterkt doordat de Europese commissie de regeling in het nieuwe GATT-akkoord heeft geschoven en niet eerst aan de EU-ministerraad heeft voorgelegd. Nederland had een overeenkomst met Duitsland, België, Luxemburg, Denemarken en Ierland, die tegen die afspraak zijn, dan kunnen tegenhouden.

Van Rooy's bezwaar is vooral dat de Latijns-amerikaanse landen de verdeling van de exportvergunningen in eigen hand mogen houden. Zij vindt die regeling "een schoolvoorbeeld van geleide handel", die bovendien "fraude en gesjoemel" in de hand zal werken.

Nieuw wereldhandelsorgaan onderweg:

Na zeven jaar overleg Uruguayronde afgerond

MARRAKESJ - In de Marokkaanse stad Marrakesj is vrijdag een punt gezet achter ruim zeven jaar van bij tijd en wijle slopende wereldhandelsbesprekingen. Vertegenwoordigers van 125 landen zetten hun handtekening onder de slotakte van de Uruguayronde, zoals de besprekingen zijn gedoopt. Deze hebben ook een nieuw wereldhandelsorgaan opgeleverd.

Het was urenlang aanschuiven voor de ondertekenaars in de Salle Royale van het Congrespaleis in Marrakesj. Onder hen was staatssecretaris Yvonne van Rooy van Economische Zaken, die namens Nederland de pen ter hand kon nemen. Zij was nummer 87 op de lijst, na de vertegenwoordiger van Namibië en voor die van Nieuw-Zeeland. Tegen half zes, vier uur na het begin van de ceremonie, kwam Zimbabwe als laatste aan de beurt.

De wereld is een internationale organisatie rijker en armer. Rijker dank zij de oprichting van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in het Marokkaanse Marrakesj en een beetje armer omdat daarvoor de GATT - de Algemene overeenkomst inzake tarieven en handel - verdwijnt. De WTO moet in principe op 1 januari 1995 met zijn werk beginnen. Op die datum moet ook het nieuwe handelsakkoord in werking treden. Daarvoor dienen in de meeste landen de verdragen wel eerst door het parlement te worden goedgekeurd. Gezien de toezegging van menig spreker twijfelt Peter Sutherland, seretarisgeneraal van de GATT, er niet aan dat dat op tijd zal gebeuren.

VS vice-president Al Gore bij GATT-akkoord:

Wereldhandelsorgaan moet positie werkers bepraten

MARRAKESJ - De Verenigde Staten vinden dat binnen de nieuwe Wereldhandelsorganisatie (WTO) moet worden gepraat over de verbetering van de positie van werknemers. Maar de discussie mag geen dekmantel zijn voor protectionisme, zo zei de Amerikaanse vice-president Al Gore donderdag in het Marokkaanse Marrakesj.

Gore gooit daarmee de knuppel in het hoenderhok. Veel ontwikkelingslanden voelen niets voor zo'n discussie in de WTO, waar ook Frankrijk een sterk voorstander van is. Volgens hen wil het rijke Noorden op die manier de lage-lonenlanden, die op het gebied van rechten en arbeidsvoorwaarden van werknemers een achterstand hebben, de pas afsnijden.

Maar volgens Gore zal een wereldhandelsysteem dat niet tegen uitbuiting vecht, op den duur instorten omdat dat de steun van de mensen zal ontberen. Volgens hem zijn er landen die een "dynamische groei" doormaken en tegelijk een sociaal beleid ontwikkelen. "Zij begrijpen dat verbeterde arbeidsomstandigheden leiden tot een hogere levensstandaard en op den duur tot welvaart en stabiliteit".

De vice-president toonde anderzijds begrip voor de vrees onder ontwikkelingslanden dat langs deze omweg hun export gevaar loopt. Hij probeerde ze gerust te stellen door te zeggen dat de VS zich zullen verzetten tegen elk vorm van verkapt protectionisme.

Ook Nederland is er huiverig voor om de WTO op te zadelen met niet-handelspolitieke onderwerpen. Staatssecretaris Yvonne van Rooy van Economische Zaken waarschuwde daartegen donderdag in Marrakesj. Zij vindt dat er eerst maar moet worden gestudeerd op de vraag of de kwestie wel thuishoort bij de WTO. Nederland organiseert daarvoor dit najaar in Den Haag een internationale conferentie. Van Rooy zat in zoverre wel op Gore's lijn dat volgens haar Nederland "in geen geval verkapt protectionisme zal accepteren onder het mom van het bevorderen van sociale of arbeidsnormen in andere landen".

MENSEN

Gordon prefereert Curaçaose schonen

■ *De bekende Nederlandse zanger Gordon gaf tijdens de Miss Universe Nederland de voorkeur aan Curaçaose schonen. De zanger ging in het Noordwijkse Hotel Oranje op de foto met het team van het Curaçao toeristenbureau Europa uit Rotterdam.*

De Nederlandse miss Universe verkiezing wordt de laatste jaren ... de Nederlandse televisie opgenomen op Curaçsao. Het 'miss'- programma heeft in de Benelux sterk bijgedragen aan de bekendheid en populariteit van Curaçao als vakantiebestemming.

Van links naar rechts: Monique Rhuggenaath, Janine de Windt, ***Gordon****, Jasmina Meulens en Alexandra La Cruz.*

Sir John Gielgud viert 90e verjaardag

Sir John Gielgud, een van de grootste Britse acteurs van deze eeuw, prefereerde donderdag op zijn 90e verjaardag **uit de spotlights** te blijven.

De beroemde Shakespeare-vertolker bracht de dag door in zijn landhuis buiten Londen nadat hij plannen voor gala-vieringen had afgewezen. 'Er gebeurt niets en wat ons betreft zijn er geen feesten', verklaarde een woordvoerster.

De theaterwereld had maar al te graag in West End een uitbundig eerbetoon op het podium gebracht voor Gielgud. Maar sir John koos ervoor de dag door te brengen in zijn elegante, uit de 17e eeuw stammende landhuis in Buckinghamshire, ten noordwesten van Londen.

Vrienden zeiden dat de jubilaris 'geen gedoe' wilde en de dag rustig doorbrengt met zijn partner Martin Hensler.

Gielgud, die in 1921 zijn theaterdebuut maakte en in 1953 werd geridderd, zei te hopen nog lang te kunnen doorwerken. 'Ik werk liever en toon dat ik nog wat in me heb, dan te worden gelauwerd voor dingen uit het verleden', zei hij in een van de zeldzame interviews die hij heeft gegeven.

De bejaarde acteur wordt beschouwd als de beste vertolker van Shakespeare's werk die de geschiedenis van het theater kent.

Veel werk voor 'vetmeters'

Duizenden Nederlanders hebben in maart gereageerd tijdens de gevoerde *Let op vet-campagne*. Apothekers zijn overstelpt met vragen om de **vetconsumptiemeter**.

De gewilde meter is een formulier waarop mensen konden aangeven wat ze iedere dag eten.

Bij het landelijk Voedingscentrum zijn inmiddels al 30.000 ingevulde formulieren binnengekomen, zo meldt het blad Trefpunt van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

De gegevens worden nu geanalyseerd.

Wie is mijn papa?

Het recht van een meerderjarig kind om te weten door wie het is verwekt, staat hoger dan het recht van de moeder om de vader voor het kind verborgen te houden.

Dat zegt de Nederlandse Hoge Raad in een arrest in een zaak van een 59-jarige vrouw, die al sinds jaar en dag probeert de **identiteit van haar vader** te achterhalen. De vrouw werd in 1935 geboren in een inrichting voor ongehuwde moeders en hun kinderen in Breda.

De stichting Valkenhorst, vroeger Moederheil geheten, wil op verzoek van de moeder niet bekend maken wie de vader van de vrouw is. Die weigering baseert de stichting op een geheimhoudingsplicht. Dat geldt overigens alleen zolang de moeder nog in leven is.

In het arrest vermeldt de Hoge Raad wel uitdrukkelijk dat het hier niet gaat om het achterhalen van de identiteit van vaders die via kunstmatige donorinseminatie kinderen hebben verwekt.

■ *Gewapend met een ... brengt de dappere mu... een serenade aan een Bo... sche soldaat. Het Bosni... leger 'vierde' deze week d... al twee jaar in Sarajevo ...*

Nieuwe 'bieb' Sarajevo

De cultuurorganisatie van de Verenigde Naties heeft donderdag opgeroepen bijdragen te leveren voor de **herbouw** van de historische nationale en **universiteitsbibliotheek in Sarajevo**, die bij beschietingen in augustus 1992 is verwoest.

Federico Mayor, hoofd van de Unesco, zei dat Frankrijk als eerste land een donatie heeft gedaan van 330.000 gulden.

'Het intellectuele isolement dat Sarajevo al bijna twee jaar treft, is net zo gevaarlijk als het gebrek aan elektriciteit, water en medicamenten waaronder deze geplaagde stad lijdt', zei hij. 'Welk symbool kan beter de solidariteit tonen en het isolement doorbreken dan de oibliotheek?'

Tot de verwoesting was de uit de 19e eeuw stammende bibliotheek het hart van het culturele en intellectuele leven in Bosnië-Herzegowina, aldus de Unesco.

De organisatie begon vorige maand een soortgelijk project om de historische brug in Mostar te herbouwen.

Plan voor 'colosseum' in Amsterdamse Bijlmer

De stichting *Bijlmer Meer Kunst* is van plan een **colosseum** te bouwen waar cultuur, ambachten, sport, spel en economische bedrijvigheid elkaar kunnen ontmoeten.

In het colosseum moeten overdekte tribunes komen met plaats voor circa tweeduizend mensen, een open-lucht-podium en een speelveld. Tal van andere voorzieningen zoals repetitieruimte, ambachtelijke werkplaatsen, sauna en sportschool krijgen eveneens een onderkomen.

Het bouwsel vindt zijn fundamenten in de puinhopen van de gesloopte flats Geinwijk en Gerenstein. Bouwmateriaal voor de replica komt grotendeels uit de restanten van de afgebroken woonruimtes.

Opmerkelijke elementen zoals balustrades komen terug in het colosseum dat uiteindelijk vergelijkbaar moet zijn met het gelijknamige theater in Rome.

De plannenmakers hebben de eerste financiering al binnen. Een deskundige jury van de gemeente Amsterdam heeft onlangs diverse initiatieven van stadsgenoten onder de loupe genomen. Het 'colossale' plan sleepte een bedrag van vijfduizend gulden binnen als zogenaamd startgeld.

Of het colosseum in de Bijlmer een haalbare zaak is, blijft vooralsnog een raadsel. Het prestigieuze project kost maar liefst vier miljoen gulden. De lokatie is nog onbekend.

Het colosseum moet dienen als eerbetoon aan de hoogbouw in de Bijlmer. 'We komen vaak negatief in het nieuws, maar veel mensen wonen hier met plezier', aldus stichtingsvoorzitster Karin Moor.

Zilver bij Curinta

De heer **A.P. Jourdain** vierde vrijdag 8 april zijn zilveren jubileum bij het luchthavenbedrijf **Curinta**. Hij is ooit begonnen als verkeersleider. Later is hij naar Argentinië vertrokken voor de opleiding van assistent luchtverkeersleider. Sinds 1993 is de jubilaris coördinator/supervisor van de plaatselijke luchtvaartbeveiliging. Jourdain ontving van directeur mr. J. Biemond de gebruikelijke envelop met inhoud.

Kapelbrücke ... eer 'herstel...

De inwoners van de Z... serse stad **Luzern** heb... hun **wereldberoe...** **Kapelbrug** terug. De ou... houten oeververbinding ... Europa is met groot feest... toon donderdag weer ... gebruik genomen.

De brug is een ex... replica van de 14e-eeu... oeververbinding die v... jaar augustus ten prooi ... aan een vuurzee. ... maanden geleden dachten ... Zwitsers hun geliefde, op... rijke ansichtkaarten ... beelde voetgangersbrug ... altijd te moeten missen. M... het stadsbestuur besl... meteen tot wederopbouw ... de overdekte verbinding.

De Kapellbrücke is voo... bekend door de tiental... schilderijtjes met histori... thema's op driehoekige pan... tjes onder het dak. Van ... 111 kunstwerkjes uit 16... gingen er 78 verloren. ... vernielde paneeltjes wor... de komende jaren allem... nagemaakt.

De nieuwe delen van ... brug uit blank vure- en eik... hout vormen nog een gr... contrast met de gespa... gebleven resten die door w... en wind een donkerbru... kleur hebben gekregen. ... komende jaren moet dat v... schil verdwijnen.

Het herstel kostte omge... kend rond 3,5 miljo... gulden.

Tom Poes en de Gezichtenhandel

door **Marten Toonder**

4223 — Toen de nacht over de ruïne gevallen was, trad de bejaarde voorbijganger uit het woud te voorschijn om zich naar de vervallen deur te begeven.

Nadat hij zijn ransel naast zich op de grond had laten glijden, sloeg hij met zijn zware stok op het houtwerk, zodat het dreunde.

"Doe open!" riep hij. "Ik ben een arme, oude man, die een onderdak zoekt voor de nacht!"

In de bouwval naderden slepende passen; er werden grendels weggeschoven en toen werd de deur op een kier geopend.

"Ga weg!" prevelde een stem. "Ik kan niemand ontvangen. Het is hier niet pluis; ik ben een plamoen!"

"Des te beter", kraste de grijsaard. "Pluis is voor de braven, maar met niet pluis kan men zaken doen!"

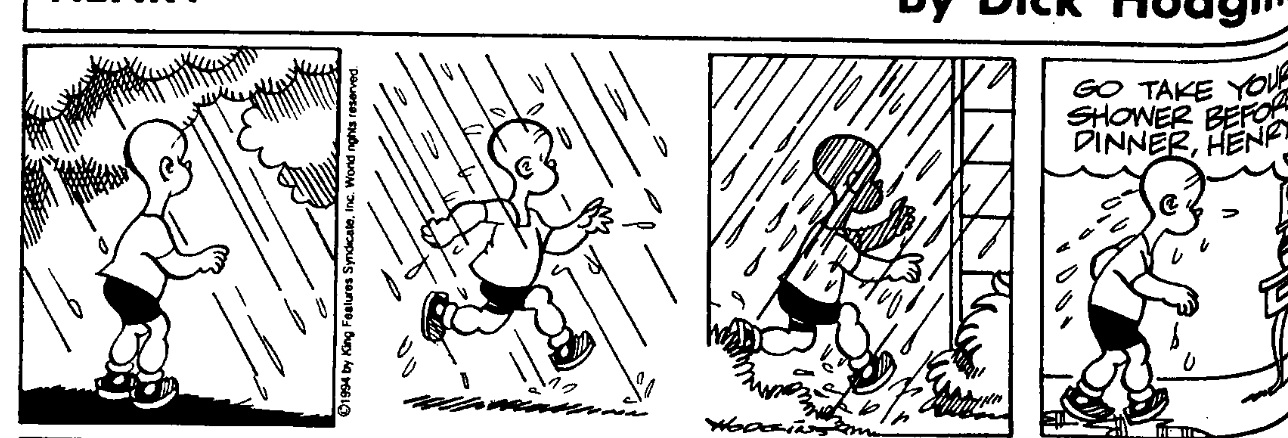
Met deze woorden duwde hij de deur verder open en trad binnen. Nu viel het licht van een lantaarn echter vol op de bewoner - en de oude bleef verblekend op de drempel staan. Doch al spoedig vermande hij zich.

"Drommels", hernam hij. "Ik heb nog nooit een plamoen gezien - en ik moet zeggen dat het niet meevalt. Maar het leven heeft mij gehard, hèhèhè! Komaan, ter zake. Ik kan je helpen!"

"Helpen?" herhaalde de ander met een hoopvolle klank in de stem. "Ach, was dat maar waar! Ik heb er alles voor over om te zijn als anderen!"

"Dat kan geregeld worden", kraste de grijsaard. "Maar tot een prijs! Hèhèhè! Ik ben handelaar in gezichten; in- en verkoop. We zullen het wel eens worden. Dit is het begin van een mooie zaak, vriend plamoen. Het begin van een leuke samenwerking. Ga zitten, dan zal ik je een voorstel doen."

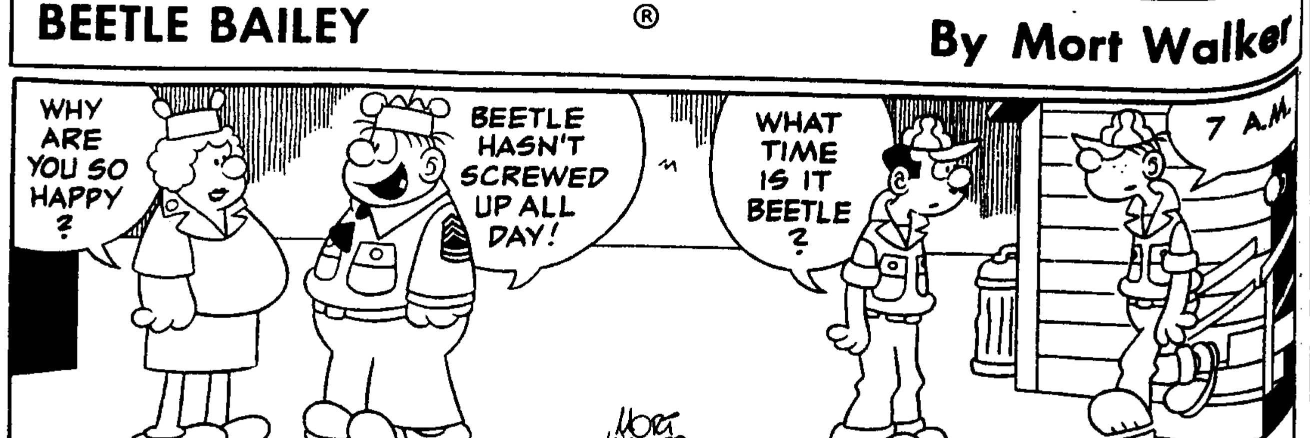
HENRY ® By Dick Hodgins

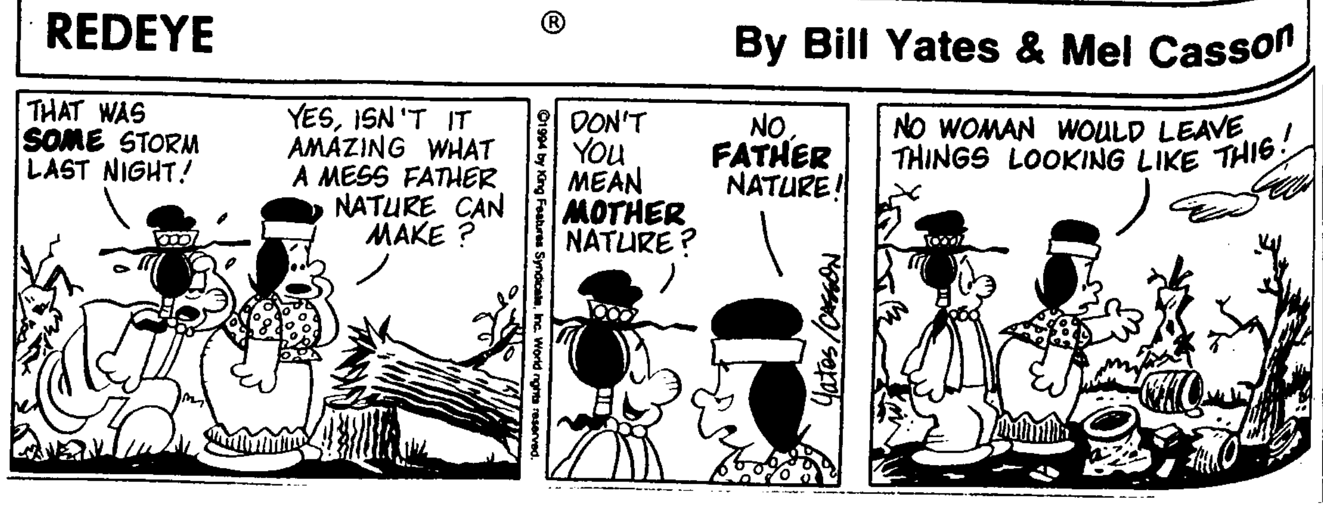

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

AGENDA

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

WIJKDIENST ARTSEN

… van de artsen van Bandabou … kunnen in spoedgevallen 641658 bellen en dan het … De … kunnen … van het … zal dan mededelen wie … arts is.

ER E.A. WINKLAAR

… 130. Tel.: 371418 … op zaterdag en zondag …

EN 2DE DISTRICT

EN 3DE DISTRICT

DISTRICT BAN-

WIJKVERPLEGING

Voor de **wachtzuster** gelieve **tel.: 603661** te bellen na 17.00 uur.

Tel. spreekuur in ieder wijkgebouw: dagelijks van **08.00-08.30/14.30-15.00 uur.**

- Huize Halman Otrobanda: tel.: 628288; spreekuur: woensdag van 09.00-11.00 uur.
- Sta. Maria 17: tel.: 682344; spreekuur: donderdag van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Bonam: tel.: 371865. spreekuur: dinsdag van 09.00-11.00 uur. **Sokudi: tel.: 367824.**
- Sentro Mediko Montagne Abao: tel.: 673711; spreekuur: woensdag van 09.00-11.00 uur.
- Kaya Fensu 9 (Koraal Specht); tel.: 618577; spreekuur: donderdag van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Suffisant: tel.: 687707; spreekuur: donderdag van 09.00-11.00 uur.
- Wijkgebouw Sta. Rosa: 671628; spreekuur: dinsdag van 09.00-11.00 uur.
- **Inloopspreekuur** voor zuigelingen- en kleuterzorg: vrijdag van 08.00-10.00 uur. Hoek Vondelstraat/Nilda Pintostraat. Tel.: 373584.

STICHTING NEUTRALE WIJKVERPLEGING

kantoor Gosieweg 15: P.O. Box 3619. Tel.: 692231/692232. Fax: 682709; geopend van 07.00-17.00 uur.
Kantoor Bandabou: Silberie Kavel 16; open van 08.00-16.00 uur. Tel.: 649422.
Voor de **wachtzuster** vanaf 15 april om 17.00 uur t/m 2 april om 07.00 uur gelieve **tel.: 675541 of page 669-0368** te bellen.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO

Schottegatweg Noord 43. P.O. Box 3609. Tel.: 691838/ 692516. Fax: 691683; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: iedere donderdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdagmiddag van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABOU

Fontein 35, tel.: 648077/648387; open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; na 17.00 uur bereikbaar: **zuster Pisas. Tel.: 690641 b.g.g. 691760.**
Consultatiebureau: iedere dinsdag van 08.00-11.00/18.00-20.00 uur.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST

ZATERDAG

Otrobanda:
Otrobanda, Winkelcentrum Colon. Tel.: 625636-64-86.
Punda:
Ar…, Kaya Flamboyan 1-A. Tel.: 379200/…

ZONDAG

Otrobanda:
… Maria, … Churchillweg 15/ Tel.: …
Punda:
Cerrito, Winkelcentrum Promenade. Tel.: 376155/376689.

BELANGRIJKE NUMMERS

(voor noodgevallen)

Ambulance:	112
Politie:	114
Brandweer:	114
Hospitaal:	624900
Aldalin:	128
Kodela:	135

VERLOF-BEGRAFENIS

(afgifte van 10.00-14.00 uur) zaterdag 16 april:
R. de Windt, Uiteweg 53.
…
E. Jonkis-Kleinmoedig, Angoloweg 76.

HEEFT U HULP NODIG?

… 23 TEL.: … 637014 (RCC) …

---

elke vrijdag via Radio Hoyer II van 19.05-19.30 uur.

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU

Voor informatie tel.: 672289, 375023 of 375642.

LUCHTPOSTSLUITING

POSTKANTOOR GROOT KWARTIER

Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM

(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor **spoedgevallen tel.: 685917.**

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO

(Tel.: 371707/Fax: 371713)
Het Dierenasiel Parera is open van maandag t/m vrijdag 08.00-12.00/13.00-17.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS

voor spoedgevallen gelieve te bellen: **614000 (Veterinaire Dienst)** voor de dienstdoende arts.

MAANDAG

TOERISTENSCHEPEN
07.30-21.00 uur *Aurora II.*
11.00-20.00 uur *Seawind Crown* (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Stijen Milagrosa): zat.: 18.30 uur, zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.; 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00 (Spaans), 17.00 en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
…
KORAAL SPECHT …: zat.: 19.00 uur zon.: 11.00 en … uur.
MONASTERIO … (…penheuvel 3): maan. t/m zat.: 08.00 uur; zon.: 10.30 uur.
MONTANA (H. Dominicus): zon.: 06.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, … (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. V…): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 …
…
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. …): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZEELANDIA/BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

Kinderen Van Windt maken met diepe droefenis het overlijden bekend van hun vader die, omringd door zijn kinderen en hun moeder, in alle rust en vrede in Nederland is overleden op 13 april 1994:

HERMAN ALBERT ANTONIUS VAN WINDT

Zijn kinderen en hun moeder in Nederland:
Willem van Windt en Joanna Koert en kind
Jeanette en Theo à Nyeholt-van Windt en kinderen
Albert van Windt en Sylvia Pietersma
Irene en Anton Lopes-van Windt en kinderen
Glenn van Windt
Marlene Plaate.

Overige familieleden op Curaçao, in Nederland en Suriname:
Van Windt, Plaate, Wimpel, Grünberg en Nel Kort.

De teraardebestelling zal plaatsvinden op maandag, 18 april 1994 in Harlingen, Friesland.

Condoléance adres:
T.H. de Vriesstraat 39
8861 GV HARLINGEN, Nederland.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Gosroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Bertheld kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

VERENIGDE PROTESTANTSE GEMEENTEN VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur Rev. P. v/d Waal.
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds. O.G. Haasnoot/
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds. D. Huurman.

NOACH-KAPEL

zaterdag om 10.00 uur kerkdienst. - Marinebasis Parera.

VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YUBIA BENDITA

zondag om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Suffisant z/n. (tel.: 881922).

NIEUW APOSTOLISCHE KERK

aanvangstijd van de dienst: zondag … Kaya G. Mahuma 439.

BAKHUIS MINISTRIES

zondag om 10.00 uur dienst - Landhuis Mount Pleasant.

21.00 Movie: Lionheart
23.00 News
23.35 Mama's Family
24.05 Golden Girls
24.35 Golden Girls
01.05 Paid Program
01.35 MotorWeek
02.05 Paid Program
02.35 NBC News Nightside
05.00 George Michael's Sports Machine
05.30 News

CINE (kanaal 83)

ZATERDAG

15.30 Movie: Days of Thunder
17.30 Movie: Child of Darkness, Child of Light
19.00 Movie: Talent for the Game
21.00 Movie: Two Jakes
23.30 Movie: Lisa
01.15 Movie: The Take
02.45 Movie: Snowkill
04.15 Movie: In the Heat of the Night

ZONDAG

15.15 Movie: You Only Live Twice
17.15 Movie: High Desert Kill
19.00 Movie: Lady Against the Odds
21.00 Movie: Criss Cross
22.45 Movie: North Dallas Forty
24.30 Movie: Plain Clothes
02.15 Movie: The Oregon Trail
03.45 Movie: Lisa

TELECURAÇAO (kanaal 6/8)

ZATERDAG

17.00 Telefiesta …
18.00 Mega Top 50
18.40 Ana Gabriel
19.00 Rescue 911
…
22.00 Estreno: Overkill
24.30 Sluiting

ZONDAG

09.00 Sala di Konsierto
10.00 Sena di Señor
10.45 Classical Master Pieces
11.15 48 Hours
12.00 Djadumingu Deportivo: Guia di Deporte (Rein Persaud), Studio Sport, Bista riba Mundial, Game of the Billions en finale NCAA Basketball
16.15 B.O.O.S.
16.45 Man Grandi di Dios
17.00 Muchi Ben
17.55 Wega di Number Korsou
18.00 Di Bishita Ku.....
18.30 Cocktail Special
19.00 Tele-Suerte
… Telenotisia
… Shete Dia
… Reportaje Universal
… Miniseries …
Jackie (Pt.2)
… Sluiting

NBC (kanaal …)

ZATERDAG

15.00 NBA Showtime
15.30 NBA Basketball
18.00 News
18.30 NBC Nightly News
19.00 Inside Edition
19.30 Sports Wk
20.00 Blossom
20.30 Mommies
21.00 Empty Nest
21.30 …
22.00 Winnetka Road
23.00 News
…
05.30 Life Choices

ZONDAG

15.00 NBA Basketball
17.30 NBA Basketball
20.00 Seaquest DSV

ENIGE EN ALGEMENE KENNISGEVING

Op de 12de april 1994 is overleden

HENDRIK J. ROEFSTRA
ADVOCAAT
geboren 30-03-1903

weduwnaar van
Mevrouw Wilhelmina Ernestina-De Gorter

Oud-President van de Algemene Rekenkamer van de Nederlandse Antillen
Oud-lid van de Raad van Advies van de Nederlandse Antillen
Oud-lid plv. van Het Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen
Oud-Consul van de Bondsrepubliek Oostenrijk (1938-1938)
Oud-Consul van de Bondsrepubliek Duitsland (1955-1970)
Officier in de Orde van Oranje Nassau
Commandeur in de Orde van Verdienste van de Bondsrepubliek Duitsland.

Correspondentie adres:
Mr. A.C.B. Kesting
Notaris
Herman Heijermansweg 2
1077 WL Amsterdam

De crematie heeft inmiddels in besloten kring plaatsgevonden.

Met diep leedwezen maakt het Openbaar Ministerie bekend dat op 13 april 1994 in Nederland plotseling is overleden de heer

Herman van Windt
Plv. Officier van Justitie
Standplaats Bonaire

In hem verliezen wij … integere en gewaardeerde …

Op 13 april 1994 overleed onverwacht in Nederland onze collega en vriend

Herman van Windt
Officier van Justitie te Bonaire

Zijn betekenis voor het Openbaar Ministerie te Bonaire is van onschatbare waarde geweest; het verlies van deze sympathieke, integere en energieke collega valt ons zeer zwaar.

Walter Cortie
David van Delft

EILANDGEBIED CURAÇAO

De Eilandsraad van het Eilandgebied Curaçao maakt met diep leedwezen het overlijden bekend van mevrouw

VICTORIA ELISABETH CAT…

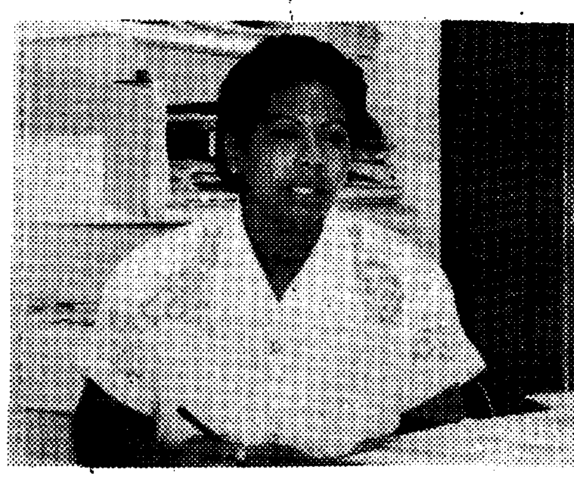
Moeder van het Eilandsraadslid de heer Ruben T. Cathalina

Zij ruste in vrede

De Eilandsraad voornoemd,

Drs. … *Voorzitter*   Mr. E.A. Vlieg, M.B.A. *Secretaris*

Bibliobus zoekt lezers op

Man-vrouw relaties in onze regio

Ben Statia, geboren te ...aire, 16 april 1950. ...haalde in 1975 HTS ...ktrotechniek te Den ...ag en zijn Master of ...nce aan de Universi... van Miami. Werkte ...st bij de OGEM op ...açao, later als General ...nager bij de GEBE te ... Maarten en is sinds ...90 General Manager ... Kodela.

Ben Statia:
Kodela wil zich meer op de klant gaan richten

door Rolf de Meijer =

Door de historie gegroeid heeft Curaçao een complexe structuur ...bedrijven die de water...ziening en de elektrici... aan de gemeenschap ...t. Dat heeft tot gevolg ...het voor de consument ...altijd duidelijk is waar ... wie ze moet zijn als er ...mis gaat. De situatie op ...moment is als volgt. De ...watervoorziening en een ... deel van de elektrici...voorziening wordt gele... door de KAE. Ze is ...stigd aan de Rector Zwijs...traat en staat bekend ...de 'waterfabriek'. Kodela ...distributeur van water ...lektriciteit koopt dit van ...KAE. Beiden zijn ze een ...heids-nv, dus eigendom ...het eilandgebied.

...odela beheert voor de ... een tweetal centrales ...produceert als zodanig ...energie. De lokaties van ... centrales zijn achter ... hoofdkantoor aan de ...r Eeuwensweg en op het ...-terrein. Daarnaast, als ... veel energie gevraagd ...t of bij calamiteiten, kan ... nog electriciteit ...ekken van de Plant van ...ala. Verder heeft Kodela ...e vlakte van Hato een ...denergie-park dat in een ... van de behoefte aan ...tra voorziet. Wij als con...ent nemen ons water en ...tra af van dat distribu...edrijf Kodela.

DIRECTIE

...Statia voert namens de ...-directie het beleid uit. ...oet dat samen met een ... waarin een distributie, ...financieel en een com...eel manager zitting ...en. Het beleid wordt uit...lijk mede bepaalt door ...MG, onder leiding van ...ario Evertsz. De EMG ...een overkoepelende ...tie over verschillende ...rijven. Daarnaast ...den de tarieven, die door ... consument betaald ...en voor water en elek...eit, vastgesteld door de ...ing Economische Zaken ...het Eilandgebied. Maar ...s Kodela die vooraan ... in het contact met de ...king en met de com...iële wereld. In de afge... jaren is Kodela vrij ...lmatig negatief in het ...ws geweest. Zo was er ...OM onderzoek naar de ...eende strafbare feiten ...door Kodela zouden zijn ...en. Ondanks dat dit door ...gerechterlijke uitspraak ...erlegt blijft zoiets een ...et imago van een orga...tie bezoedelen. Dan ...n er de acties tijdens de ...onderhandelingen. Ook ...'in-actieve' periode heeft ...imago van Kodela aange... Volgens Ben Statia gaat ...la stappen ondernemen ...dat imago te herstellen. ...We willen de klant een ...goede service verlenen. ...betalen ze voor en daar ...en ze recht op. Het is ...taak om een produkt te ...ren dat kwalitatief goed ...Dat produkt is in ons ...l water en elektriciteit. ...bij is het wel noodzake...als wij de productiekant ...) bekijken om de reali... onder ogen te zien. We ... een eiland dat een geheel selfsupporting elektriciteitsvoorziening heeft. Op het vaste land worden de elektriciteitscentrales aan elkaar gekoppeld met geavanceerde controle en regelapparatuur. Hier moeten we het zelf doen. Een centrale bestaat uit een complexiteit van machines en die kunnen uitvallen. Dat is overal ter wereld zo. Als het hier uitvalt moeten we het met de bescheiden middelen die er zijn, weten te redden. Na 1977 hebben we als bedrijf een heel moeilijke periode gehad. We hebben het distributiebedrijf overgenomen van de OGEM en zij hadden in hun laatste jaren minder geïnvesteerd omdat ze wisten dat ze zouden stoppen. Het bovengrondse hoogspanningsnet o.a. was sterk verouderd. Tussen '78 en '81 hebben we ontzettend veel storingen gehad. Maar we hebben als Kodela nog steeds de naam dat we het niet goed doen. Waarschijnlijk omdat we een overheids-nv zijn. Er werd wel eens gezegd dat, toen de OGEM hier nog zat, er minder stroomstoringen waren. Maar dat is niet waar. Ik heb ook voor de OGEM gewerkt. We hebben de inhaalmanoeuvre van oude naar nieuwe infrastructuur wel achter de rug. Maar we moeten wel ieder jaar voldoende winst maken om te kunnen blijven investeren want het is een continu proces".

ONDERSCHEID

Het bestaande onderscheid tussen het produktiebedrijf (KAE) en het distributiebedrijf (Kodela) maakt dat de consument in het geval dat het mis gaat niet weet waar het aan moet kloppen. Als er een stroomuitval is, kan het zowel bij KAE als bij Kodela zitten. De klant heeft er met name 'last' van, in het geval van een schade-claim ten gevolge van een blackout. Daarom zou men zich kunnen afvragen of de gemeenschap niet beter gediend zou zijn bij een samenvoeging van beide overheidsbedrijven. Daardoor zou men een slagvaardiger beleid kunnen voeren. Om de betere service aan het publiek richting te geven heeft de directie een zogenaamde *Mission* opgesteld. Deze *Mission* zegt: Kodela wil "een bijdrage leveren aan de sociaal-economische ontwikkeling van de Curaçaose gemeenschap ter ondersteuning van het energiebeleid van de overheid". Zij wil dit doen "door zorg te dragen voor levering van elektriciteit en water gericht op de huidige en toekomstige vraag". Dit alles heeft tot nu toe betrekking op beleid en distributie van water en electriciteit, maar het is voor Kodela van groot belang dat ze een goede relatie met haar cliënten heeft en dat ze haar imago verbetert. Daarom is het laatste statement van de *Mission* gericht naar de consument. Kodela wil "met een hoge graad van betrouwbaarheid, kwaliteit, efficiëntie en service-verleningbinnen maatschappelijk aanvaardbare

■*Ben Statia, midden, met rechts van hem EMG directeur Mario Evertsz en links technisch directeur Hubert Lopez.*

normen" veroorzaken dat de resultaten van dit aangescherpte beleid bij de mensen terecht komen. Kodela wil innoverend zijn op alle gebieden van het energiebeleid van de overheid. Ze ziet het als haar taak de ontwikkelingen op het gebied van alternatieve energievormen op de voet te volgen en investeringen te plegen om daadwerkelijk gebruik te maken van huidige ontwikkelingen op dit gebied.

INVESTERINGEN

Om een hoge graad van betrouwbaarheid te realiseren worden jaarlijks grote bedragen geïnvesteerd in het verbeteren van het waterleidingnet en het electriciteitskabelnet, het'beveiligen' van de continuïteit teneinde de effecten van calamiteiten te beperken. Ook wordt gewerkt aan de verbetering van de kwaliteit van het water. Sinds de overname van de waterdistributie, waarbij Kodela geconfronteerd werd met een zeer slecht transport- en distributie-systeem zijn vele verbeteringen merkbaar.

Zo zijn vele wijken van drukproblemen verlost. Daar is tot nu toe 65 miljoen in geïnvesteerd. Maar alle problemen zijn nog niet opgelost. Er zijn nog wijken die hiermee te kampen hebben. In het jaar 1994 wil Kodela meer en meer richting klant gaan werken. Ben Statia noemt een van de actiepunten: "We willen de wachttijd voor het aansluiten korter maken. Nu is dat vier weken of langer en wij willen daar twee weken van maken. Dat moet onder andere de coördinator aansluitingen doen. We zijn daar al mee begonnen. Maar het is een proces. Een andere service die we gaan verlenen is, dat als mensen niet betaald hebben en we moeten gaan afsluiten, dat we vóór die tijd een brief gaan rondsturen, met de waarschuwing dat de rekening betaald moet worden vóór een bepaalde datum. We sluiten niet af om de mensen te plagen, maar om ons geld binnen te krijgen. We sluiten daarom ook niet af op vrijdag, maar van maandag tot donderdag van 8 tot 1 uur. Dan krijgen de mensen de gelegenheid om dezelfde dag tot 4 uur 's middags te komen betalen. Dit geldt alleen voor de betalingen die aan het Hoofdkantoor worden verricht. Bij de bijkantoren kan men tot 3 uur 's middags terecht voor heraansluitingen. Ondanks dat het niet onze verantwoording is, heeft Kodela aan de Dienst Sociale Zaken computerapparaten en software ter beschikking gesteld om minder draagkrachtigen te kunnen helpen om hun electriciteit- en waterverbruik via een subsidie-regeling te laten betalen".

WINDENERGIE

"We nemen onze taak serieus op en kijken naar de toekomst. Dan kan het niet anders dat je ook alternatieve energievoorziening gaat gebruiken om de samenleving te dienen. Iedereen weet dat we een windmolenpark bestaande uit twaalf 250 Kw units hebben opgesteld op de vlakte van Hato. Het park van in totaal dertien units kan 3,3 Megawatt leveren. Uiteindelijk wil Kodela tegen het jaar 2000, totaal 20 Megawatt aan windmolen-units hebben opgesteld. Met grotere units heb je minder masten nodig. Ook die ontwikkeling staat niet stil".

"Op het eiland bedraagt de piek-belasting momenteel ongeveer 90 Megawatt. Dat kan helaas niet allemaal door windenergie geleverd worden. In het jaar 2000 is de totale vraag naar energie natuurlijk anders. Er is nu een groei te zien van ongeveer 7 procent per jaar. Dat is hoog, meer dan de gemiddelde groei van de laatste jaren. Dan heb je natuurlijk de zonne-energie, maar de technologie daarvan is nog niet zo ver ontwikkeld dat commerciële toepassing op grote schaal een haalbare kaart is, in ieder geval niet zoals we nu met de windmolens doen. Je hebt natuurlijk wel mensen met zonnecollectoren op hun dak, en die zelf warm water kunnen maken.

Je kunt er alleen maar overdag als de zon schijnt iets mee doen. Anders heb je accu's nodig om de electriciteit op te slaan. Dit is weer een nadeel, omdat hierdoor de installatie complexer wordt en daardoor meer storingsgevoeliger wordt. Voorlopig blijft het dus bij windenergie. We blijven de andere technologieën en hun ontwikkeling wel in de gaten houden. Zoals bij voorbeeld de opwekking van energie door temperatuurverschillen in het zeewater (OTEC) en de golfslag energie-opwekking, we blijven daar alert op. Maar het is allemaal nog niet zover dat ze kunnen worden toegepast. Je hebt ook solar ponds. Met name in Israël hebben ze daar leuke projecten van. Warmte wordt daarmee opgeslagen in meren met pekel, dat houdt de warmte voor lange tijd vast. Dat zijn technologieën, die op experimentele basis gebruikt worden; voor ons is dat ook weer niet direct bruikbaar. Het windmolenpark gebruikt geen brandstof en daardoor besparen wij uitstroom van deviezen. Wel kost de aanschaf, de installatie en het onderhoud veel geld. Toch willen we de opbrengst van het windmolenpark gebruiken om de tarieven te stabiliseren zodat ze niet zo snel aangepast hoeven te worden".

Voor de huishoudelijke verbruikers wordt per 1 juli 1994 de eerste energiewinkel geopend. Daar wil Kodela informatie geven over energiebesparing. Maar ook technische en veiligheidsinformatie zal er worden gegeven. Ben Statia, zelf een technicus, geeft aan hoe belangrijk het is om een aansluiting met een goede aarde te hebben. Dat wordt op het eiland nog wel eens vergeten. 'Ik denk dat door de installateurs aan deze aardekwestie meer aandacht geschonken moet worden. Het is weliswaar moeilijk om op het eiland een goede 'aarde' te realiseren, maar het is wel noodzakelijk. Denk maar aan het ongeluk een paar jaar terug waarbij iemand door aanraking van een niet geaarde wasmachine is komen te overlijden. Ook zal er informatie aan de consument worden verstrekt teneinde hun dure apparatuur, bij voorbeeld computers, te beschermen. Een *surge-suppressor* kapt de spanning af en beschermt de apparatuur. Maar daar is wel bij nodig dat de aardpen van de stekker van dat apparaat en die van de *surge-suppressor* echt aan goede'aarde' verbonden wordt, anders werkt het niet en gaat de boel toch nog kapot. Het principe vereist die aardaansluiting. Het is niet hetzelfde als een aardlekschakelaar. Afhankelijk van de installatie schakelt die de hele boel uit, als het apparaat onder stroom zou staan, zodat je geen schok

Vraag naar energie groeit jaarlijks met 7 %

kunt krijgen. Daar heb je ook een goede 'aarde' voor nodig".

Het is Kodela ernst om werken. Daarom heeft ze voortbouwend op de positieve resultaten van de twee servicekantoren te Barber en Sta. Rosa besloten dit jaar in Brievengat en Sta. Maria ook soortgelijke servicekantoren te openen. Het openen van deze kantoren heeft een betere serviceverlening voor het hoofdkantoor aan de Pater Eeuwensweg tot gevolg. Het huidige systeem, waarbij de verbruiker zich bij een bepaald loket moet vervoegen en waardoor soms lange wachttijden ontstaan, zal worden veranderd. Alle loketten van Kodela gaan een multifunctioneel karakter krijgen. In de pers zijn de meeste van deze plannen al genoemd. Een relatie kan niet van een kant verbeterd worden. Wij kunnen als afnemers dit nationale bedrijf steunen door het kritisch te blijven volgen en er trots op te zijn. Een bedrijf dat energie levert aan de gemeenschap is een van de levensaders van de gemeenschap. Wanneer wij met z'n allen trots zijn op die levensader dan zal dat haar helpen nog beter te functioneren.

■*Het windmolenpark aan de Noordkant produceert in totaal 3,3 Megawatt.*

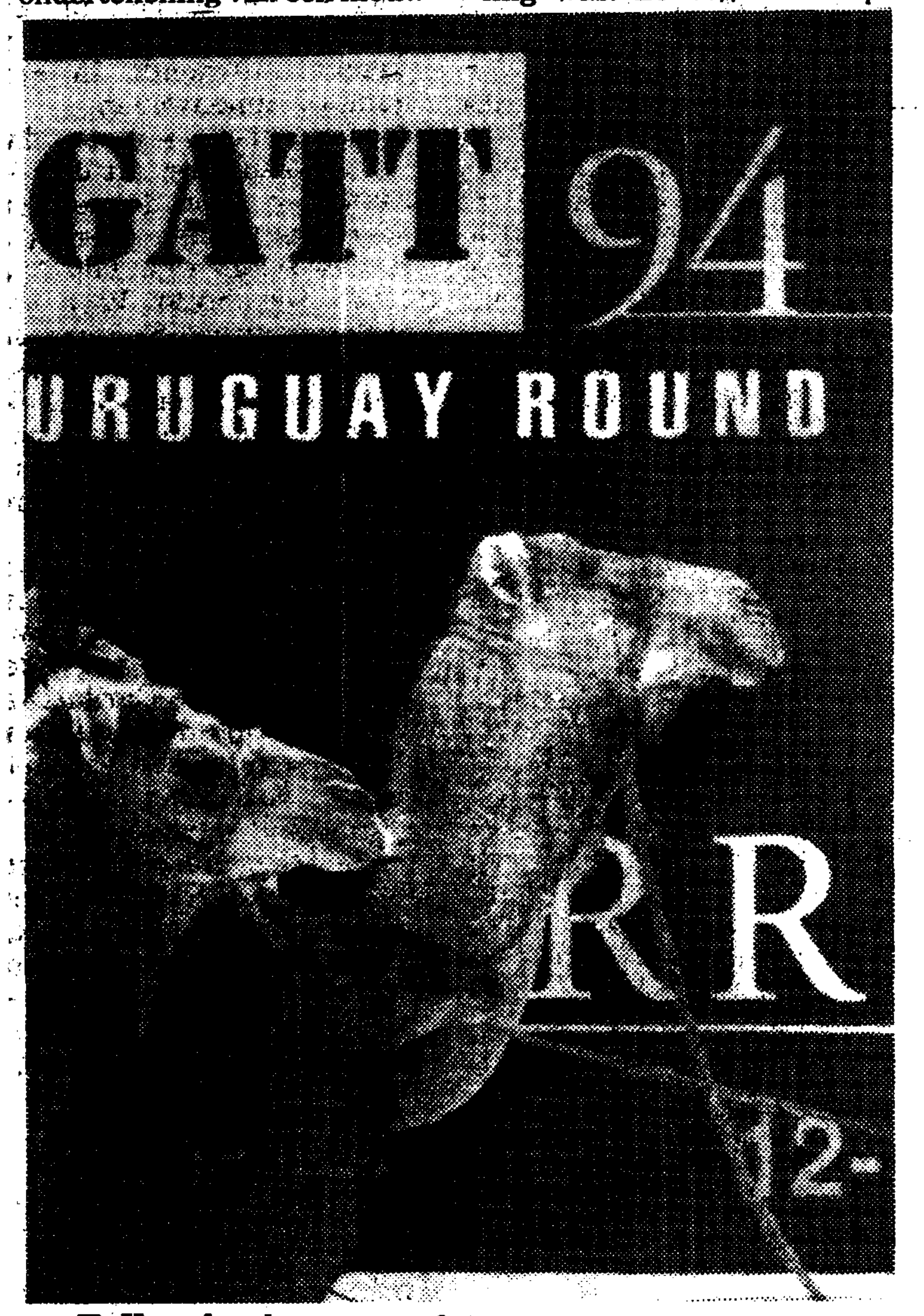
Akkoord van Marrakech historische mijlpaal

Uruguay-ronde na zeven jaar ploeteren eindelijk voltooid

= door Heleen Paalvast, ANP =

Marrakech /"Alle wegen leiden niet naar Rome maar naar Marrakech." Dat gold voor de tientallen ministers die in de afgelopen week naar de Marokkaanse stad waren gekomen voor de plechtige ondertekening van een nieuw GATT-wereldhandelsakkoord. Na meer dan zeven jaar ploeteren zit de Uruguay-ronde, zoals de besprekingen officieel heten, er dan echt op voor de onderhandelaars.

De Uruguay-ronde heeft uiteindelijk ruim drie jaar langer geduurd dan de bedoeling was. Ze begon in september 1986 in de Uruguayaanse badplaats Punta del Este, vandaar ook de naam. Daar was overigens al vier jaar gesteggel aan voorafgegaan over de agenda.

■ *Kamelen komen voorbij een bord waarop de GATT-vergadering in Marrakesh wordt aangekondigd.*

De finale was gepland voor eind 1990 in Brussel. In het naargeestige Heizel-beurscomplex vlogen de Verenigde Staten en de Europese Unie, toen nog Europese Gemeenschap, elkaar echter in de haren over de vrijmaking van de landbouwhandel.

GEEN AFSTEL

Van uitstel kwam echter geen afstel, maar er moest heel wat worden gepraat voordat de twee kemphanen elkaar uiteindelijk alsnog vonden. Daarvoor moest de EG eerst intern orde op zaken stellen met een nieuw landbouwbeleid dat de basis vormde voor een akkoord met Washington. De Fransen, gesteund door Den Haag, zoals premier Lubbers later toegaf, lagen nog wel dwars maar kregen genoegdoening.

Op 14 december vorig jaar kon het lastige landbouwdossier en enkele andere bilaterale kwesties worden afgehandeld. De (zoveelste) fatale datum van 15 december voor afsluiting van de onderhandelingen en de afronding van de ontwerp-slotakte werd gehaald. De andere deelnemers aan de Uruguay-ronde, die feitelijk een bijrol hadden gespeeld of ze nu Japan heten of niet, gingen in Genève op tijd akkoord.

Economisch moet de Uruguay-ronde meer handel, economische groei, investeringen en banen opleveren. Ze moet een impuls geven aan de vooral in Europa nog kwakkelende economie. De consument profiteert ervan omdat produkten en diensten vanwege de verwachte scherpere concurrentie goedkoper worden.

Verder levert de achtste GATT-handelsronde sinds 1948 een uitgebreid pakket aan nieuwe handelsverdragen op. De spelregels voor de handel in goederen worden aangescherpt en uitgebreid tot alle goederen, inclusief landbouw, textiel en kleding.

Voor de handel in diensten en bescherming van intellectueel eigendom (zoals patenten) gelden voortaan internationale afspraken. Verder is besloten tot een verdere verlaging van invoerrechten. Er komt een nieuwe regeling voor geschillenbeslechting.

Het meest in het oog springende is waarschijnlijk dat de afkorting GATT, die in gortdroog Nederlands staat voor algemene overeenkomst inzake tarieven en handel, verdwijnt. Ervoor in de plaats komt -maar pas in 1995 - de WTO of wereldhandelsorganisatie, met de oprichting waarvan in Marrakech moet worden ingestemd.

De WTO wordt een permanente internationale handelsorganisatie, zoals op financieel en monetair terrein al sinds jaar en dag de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) bestaan. Ze zal alle verdragen van de Uruguay-ronde gaan uitvoeren en beheren, en wordt het onderhandelingsforum voor kwestie zoals de relatie tussen handel en milieu. Een zaak die staatssecretaris Van Rooij en de Amerikaanse vice-president Al Gore na aan het hart ligt. Beiden komen naar Marrakech.

Op de valreep leken de Amerikanen en de Fransen, gesteund door Europees handelscommissaris Leon Brittan, de feeststemming te willen bederven. Zij drongen erop aan dat in de verklaring van Marrakech, bedoeld ter afronding van de Uruguay-ronde en vooruitlopend op de WTO-agenda, verwezen werd naar sociale rechten.

Van Rooij liep niet warm voor dat idee. Het veiligstellen van de resultaten van de Uruguay-ronde ging bij haar boven alles. De meeste ontwikkelingslanden zijn namelijk mordicus tegen internationale afspraken hierover in GATT-of WTO-verband.

De derde wereld beschouwt de manoeuvre van de ongewone Amerikaans-Franse coalitie als verkapt protectionisme tegen landen, waar de rechten en arbeidsvoorwaarden van werknemers nog niet op zo'n hoog peil staan. Afgesproken is nu dat het voorbereidend comité voor de WTO de problematiek zal bekijken, en daarbinnen moet met consensus worden beslist. Een land heeft daarmee een zeker vetorecht.

GATT-directeur-generaal Peter Sutherland, wiens aanblijven bij de WTO geen vanzelfsprekendheid is, gaf echter toe dat er procedureel gezien een oplossing is gevonden, maar dat de kwestie daarmee nog niet uit de wereld is.

■ *Franse parachutisten helpen bij de evacuatie van Europese burgers in Kigali. De Fr... hebben een luchtbrug ingesteld vanuit Ruanda om vluchtelingen in het door geweld ver... land te helpen ontkomen.*

Nederlanders in Kigali blij met komst Franse militaire...

Kigali - Afgelopen maandag ging er een spoedfax naar het Nederlandse consulaat in Kigali. Een Nederlandse familie in de Ruandese hoofdstad bevond zich even, zoals enkele andere buitenlanders, in een netelige situatie. De 48-jarige Utrechtse vrouw en haar 16-jarige zoon merkten dat op hun terrein Ruandese militairen op zoek waren naar de ongeveer tweehonderd Tutsi-vluchtelingen die zich even verderop bevonden.

"Wij hoorden de vluchtelingen wegrennen. Gelukkig had een witte pater de pas aangekomen Franse militairen gewaarschuwd. Die konden de gemoederen bedaren. Toch vreesde ik even voor onze veiligheid, vandaar die fax. Gelukkig beloofden de Fransen vanaf nu regelmatig langs ons huis te rijden dat in het centrum van de stad ligt. Nu ben ik wat geruster. Ik ben alleen bang als er dichtbij geschoten wordt, maar gelukkig wonen mijn vrienden dichtbij. Wanneer je even je hart kunt luchten bij bekenden, dan lukt het wel weer", aldus de Nederlandse vrouw, die liever anoniem wil blijven.

"Ik zal zeker evacueren, want ik moet binnenkort aan mijn hernia geopereerd worden. Mijn man, die in Europa was, is onderweg hier naar toe. Als ik hem een beetje ken, zal hij pas weggaan als de mensen waarmee hij hier samenwerkt daar ook toe besluiten. Wat onze zoon gaat doen, weet ik nog niet. Weet je, wij wonen hier al bijna twintig jaar. Als wij aan evacuatie denken, dan gaan mijn gedachten op het moment toch uit naar mijn vrienden in Burundi. Dat wil zeggen dat mijn zoon wellicht daarheen gaat om bij hen te wonen, totdat de situatie wellicht weer 'normaal' is in Ruanda."

BLIJ

De vrouw is blij met de komst van de Franse militairen. Zoals andere Nederlandse families heeft zij weinig te verwachten van de Verenigde Naties die waarnemers in het land hebben. De VN-militairen mogen zich alleen verdedigen en kunnen dus een buitenlander in nood niet met geweld ontzetten.

"Dat is toch schandelijk", roept een bezorgde 38-jarige moeder uit Aerdenhout. "Ik ben erg teleurgesteld in de VN-waarnemers. Nu de situatie moeilijk is, zien wij ze niet meer patrouilleren, voorheen waren zij echter niet van de straat weg te denken. De Verenigde Naties horen ons te beschermen en te begeleiden, maar wij mogen meer verwachten van de Fransen. Wij vragen ons echt af wat de 2500 blauwe baretten hier eigenlijk komen doen."

De vrouw is niet voor niets bezorgd: zij heeft de zorg voor acht kinderen tussen drie en dertien jaar. Ze voelt zich verantwoordelijk en vreest voor de veiligheid van de kleintjes. "Wij zitten in een bijzondere situatie", legt de Aerdenhoutse uit. "Mijn Belgische man en ik hebben deze week ee... gisch echtpaar met hu... kinderen op bezoek. ... vrienden vertrokken ... week naar het noord... de gorilla's te gaan be... en lieten hun kinder... ons kielzog achter. Nu ... zij daar vast. Gelukkig ... ben wij telefonisch ... met ze: beiden zijn in ... heid."

Het valt niet mee ... deze Nederlandse om d... monden te voeden. Er ... slechts brood voor een ... vlees en groenten voo... dagen. Toch is dat ni... grootste probleem v... familie, stelt de be... moeder vast. "Mijn vie... deren zijn wel wat ge... Wij verhuisden namelijk ... na het begin van de ... dese burgeroorlog ... Kigali. De vier belgisch... dertjes hebben duidelijk ... problemen met de sit... Zij hadden last van hun ... wanden en nu dit. De ... komen zo snel bij het ... van schoten. Wij houde... kinderen zoveel mo... bezig. Gelukkig hebbe... veel speelgoed in huis ... valt te hopen dat wij ... geëvacueerd worden. I... me zo verantwoord... vooral voor onze ga... deren."

EMOTIONEEL

De afgelopen dagen ... emotioneel zwaar ge... voor de buitenlande... Ruanda. Vele fa... hebben hun kinderen b... en maken zich ern... zorgen. Niet alleen voo... veiligheid, maar ook v... geestelijke welstand va... kroost. Een 46-jarige ... uit Borne is blij dat zij... kinderen, in de leeftijd ... acht tot twaalf jaar, ... hoefden waar te nemen ... hij ooggetuige van ... "Vanuit onze tuin hebbe... een goed uitzicht op de ... Kigondo. Dat is een ... wijk. De CND is een ... tieke extremistische ... Vandaag zag ik hoe ong... twintig lijken van een ... werden gehaald en in d... gelegd. Gisteren zag ... militairen de huizen bi... gingen en wij hoord... schoten."

"Vandaag was he... weer raak en de gevang... in hun herkenbare ... pakken, moesten de ... opruimen. Ik heb nie... gekeken. Het is vreselijk ... ziet dat de mensen ... wijk de doden voorbij ... zonder er een blik o... werpen. Zoiets heb ... nooit gezien en ik woo... al vanaf 1981 in Kiga... werk hier als projectlei... de gezondheidszorg en ... mijn werk voortzetten."

"Wij evacueren na... lijk, maar wij komen ... zodra het kan. Tot n... hebben de kinderen tro... weinig moeite me... situatie. Als ouders bl... wij voor hen ook heel ... en daarom zijn zij het ... Sterker nog, zij klimmen ... de muren om bij de bu... deren te gaan spelen. D... een eigenaardig beeld: o... achtergrond wordt h... geschoten, terwijl de kl... tjes lief in de zand... spelen."

Schandalen brengen regering in verlegenheid

Spook van corruptie waart rond in Spanje

= door Tjabel Daling, ANP =

Madrid - Zelfs de aartsbisschop van Valencia kon niet langer zwijgen. In zijn pastorale brief van afgelopen zondag sprak Augustin Garcia Gasco geharnaste taal: "De corruptie maakt sociale vrede onmogelijk. Iedereen heeft vandaag het recht, ja zelfs de plicht, om over corruptie te praten."

Het spook van de corruptie waart door Spanje. Elke week onthullen de media nieuwe schandalen en het einde ervan lijkt nog lang niet in zicht. Ook niet nu de regering van premier Felipe Gonzalez heeft aangekondigd krachtig stelling te nemen tegen de hausse van omkooppraktijken en financiële schandalen. Want diezelfde regering heeft jarenlang gezwegen, en zou Gonzalez nu ineens krachtig optreden? Veel Spanjaarden betwijfelen dat. Zelfs het regeringsgezinde dagblad El Pais bekritiseerde de premier zondag in een hoofdredactioneel commentaar. "Plannen om de corruptie te bestrijden zijn prachtig. Maar wat we nodig hebben, zijn geen woorden, maar daden."

Het thema corruptie was eind vorige week voor het eerst onderwerp van gesprek in de Spaanse ministerraad. Aanleiding waren de twee meest recente schandalen, die de socialistische regering danig in verlegenheid hebben gebracht en die volgens critici de Spaanse rechtsstaat in het geding brengen.

ZWART GELD

In het ene geval gaat het om de voormalige gouverneur van de Spaanse centrale bank, Mariano Rubio, die wordt verdacht van omvangrijke zwart-geld praktijken. Rubio kwam twee jaar geleden ook al in opspraak door beschuldigingen van beursmanipulaties en handelen met voorwetenschap. Pikant detail is dat Gonzalez hem rechtstreeks benoemde. De premier verklaarde maandag nog steeds vertrouwen in Rubio te hebben. Die opmerking kan hem wel eens flink gaan opbreken.

Het andere schandaal betreft Luis Roldan, een ex-directeur-generaal van de Guardia Civil. Hij en andere politie-ambtenaren zouden in ruil voor het uitdelen van gunsten via een geheim potje van het ministerie van Binnenlandse zaken een extra aanvulling op hun salaris hebben genoten. Voor beide affaires zijn parlementaire onderzoekscommissies ingesteld. De regering-Gonzalez wil dat beide schandalen tot op de bodem worden uitgezocht en zal zo nodig Roldan en Rubio zelf voor de rechter dagen als blijkt dat zij de Spaanse staat hebben benadeeld.

Of de regering inderdaad de strijd met de corruptie aanbindt, moet worden afgewacht. Want een dergelijke oorlog betekent dat ook in de regeringspartij PSOE koppen gaan rollen. De socialisten waren de afgelopen jaren bij veel financiële schandalen betrokken. Maar doordat zij in het parlement een absolute meerderheid hadden, konden ze elk onderzoek naar frauduleuze praktijken tegenhouden. En Gonzalez? Hij berustte in ongeloof en passiviteit, schreef El Pais zondag.

DRUK VAN MEDIA

De regering voelt echter dagelijkse de druk van de media en de publieke opinie. Deze eisen dat de fraudeurs worden aangepakt. En opiniepeilingen, recentelijk gepubliceerd in het Madrileense dagblad El Mundo, geven de conservatieven van de Partido Popular (PP) een voorsprong op de socialisten voor de Europese verkiezingen van juni. De PSOE is nimmer zo impopulair geweest.

Spanje wordt in de nationale en internationale pers steeds vaker geassocieerd met landen als Italië en Japan, waar politieke corruptie en financiële schandalen regeringen ten val brengen en de rechtsstaat bedreigen. Manuel Fraga, de aartsconservatieve premier van Galicië, zei deze week dat Gonzalez moet opstappen. De Japanse premier Hosokawa moest vorige week "om minder" ontslag nemen, suggereerde hij.

Maar heeft Fraga geen boter op zijn hoofd? Spaanse kranten schreven vorig jaar al dat de drugsmafia verkiezingscampagnes van politieke partijen in Galicië heeft gefinancierd.

Corruptie en financieel wanbeheer zijn een integraal onderdeel van de Spaanse maatschappij. Dat de PSOE zo vaak wordt genoemd in verband met schandalen, komt doordat zij het afgelopen decennium alle politieke macht (en geldmiddelen) in handen had. En macht corrumpeert. Op regionaal niveau zijn overigens ook de conservatieven niet te beroerd de staatskas te plunderen.

De zwarte lijst met affaires is lang. Een willekeurige greep uit de afgelopen jaren en maanden: illegale financiering van politieke partijen, betrokkenheid van de militaire inlichtingendienst CESID bij afluisterschandalen, het faillissement van Banesto, een van Spanje's grootste handelsbanken, illegale betalingen van deze bank aan de PSOE, mogelijke gevallen van omkoping van politici door de regering van Koeweit. Andere voorbeelden zijn het aftreden van vice-premier Alfonso Guerra, die zijn broer had laten profiteren van zijn goede contacten, en de chef van de Madrileense vreemdelingenpolitie die vrouwen uit Latijns-Amerika seksueel misbruikte in ruil voor verblijfsvergunningen.

Een van de meest tragische affaires is het faillissement van de woningbouwcooperatie PSV, nauw gelieerd aan de machtige socialistische vakbond UGT. Door financieel wanbeheer en mogelijke fraude raken duizenden kleine woningeigenaren hun bezit kwijt. De alom gerespecteerde vakbondsvoorzitter Nicolas Redondo, die maandag met pensioen ging, moet zich in juni in verband met deze kwestie voor de rechter verantwoorden.

ONTWETENDHEID

Wat voor Gonzalez geldt, is eveneens op Redondo van toepassing. Niemand twijfelt aan hun goede trouw, maar ze verzuimden in te grijpen. Onwetendheid en gebrek aan toezicht op hun partij respectievelijk vakbond speelden hun parten. Daarom zijn ze verantwoordelijk voor wanbeheer en corruptieschandalen, zeggen critici.

Een columnschrijver van El Mundo trok deze week een voor Gonzalez pijnlijke conclusie. Hij vergeleek Rubio met Gunter Guillaume, die zijn baas Willy Brandt voor schut zette door voor de DDR te spioneren. Brandt, het grote voorbeeld voor Gonzalez, legde zijn ambt neer. "Een regeringsleider hoort te weten wie voor hem werkt", schreef de columnist.

Bij gezinsportret werd uitgegaan van westers ideaal

Man-vrouw relaties in West Europa en in het Caribisch gebied

[illegible]TEL die bijgaand [illegible]eekreeg, dekt de [illegible]n zeverre niet dat [illegible] man-vrouw rela[illegible] bepaalde con[illegible] de orde zullen [illegible]gesteld. De bedoe[illegible] hier de relaties [illegible] man en vrouw in [illegible], die doorgaans [illegible] overigens vage [illegible]zin' wordt aange[illegible] behandelen.
[illegible]eek van een vage [illegible]ndat, naar hier[illegible] blijken, aan het [illegible]zin' geen eendui[illegible]oud kan worden [illegible] tenzij vanuit een [illegible]e boek.
[illegible] beschrijvend te [illegible] gaan, stuit op [illegible] van variaties, [illegible]a structuur als [illegible]. Deze varia[illegible]gebonden aan tijd [illegible] en bevinden zich [illegible] spanningsveld [illegible]continuïteit en ver[illegible]ng die men in [illegible] samenleving aan[illegible] tijd en plaats [illegible] van deze twee [illegible] de overhand. In [illegible] hedendaagse [illegible] samenleving over[illegible]duidelijk de veran[illegible]. Het behoeft geen [illegible] de dynamiek [illegible] samenleving in [illegible] (en in de Ver[illegible] Staten) gedurende [illegible] decennia heeft [illegible] ook de struc[illegible] het gezin, en [illegible] de inhoud van [illegible] niet onberoerd [illegible].

= René A. Römer =

[illegible] sociologische lite[illegible] over het gezin [illegible] tot voor kort uit[illegible] van een ideaal[illegible] het gezin in West[illegible] [illegible] [illegible] van het burger[illegible] gezin, zoals [illegible] 19e eeuw [illegible] gekregen. [illegible] het hoofd [illegible] in West-Europa [illegible] verschillende gezin[illegible] [illegible] (1) Men denke bij [illegible] aan het zoge[illegible]gezin, dat tot [illegible] 50 nog werd [illegible] in sommige plat[illegible]ken.
[illegible] hier in een later [illegible] terug komen, [illegible] hier reeds wel [illegible] dat kennelijk, [illegible] men zich er tot [illegible] terug reken[illegible] gegeven, de [illegible] onder [illegible] gestaan van [illegible] wetenschap[illegible]. Een voorbeeld [illegible] in de [illegible] visie van [illegible] wij nu nog [illegible] de laatste editie [illegible] van de Grote [illegible] Encyclopedie. [illegible] trefwoord 'gezin' [illegible] vermeld: "een [illegible] bestaande uit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] kin[illegible] [illegible] ook [illegible] ongehuwd [illegible] en [illegible] ont[illegible] [illegible] men [illegible] ten [illegible] gezins[illegible] heel taai. [illegible] gezin[illegible] aristo[illegible] bur[illegible] wij de [illegible] van de [illegible] bij [illegible] in de Grote [illegible] interes[illegible] gewijd [illegible] schilderijen [illegible] bij een [illegible] (4) zij hadden [illegible] [illegible] die uit deze [illegible] was: "Zo [illegible] uw kin[illegible] worden."(5) Wat [illegible] burgerlijk ide[illegible] werd als [illegible] beschou[illegible]. [illegible] b.v. de 19e [illegible]gezinnen, [illegible] aanleiding [illegible] tot de Kin[illegible] van 1901. In de

sociologie werd tot in de jaren vijftig nog naar deze gezinnen verwezen als "onmaatschappelijke gezinnen", in feite dus als staande buiten de burgermaatschappij.

Twee ontwikkelingen hebben het bovengeschetste ideaalbeeld danig aangetast: het hoge percentage huwelijken dat op een echtscheiding uitloopt en de toeneming van het ongehuwd samenwonen. Man-vrouwrelaties op basis van een burgerlijk (en kerkelijk) huwelijk bleken niet meer gekenmerkt te worden door continuïteit. Daarnaast bleek in toenemende mate dat man en vrouw gingen samenwonen en een gezin stichtten zonder een huwelijk naar burgerlijk recht te sluiten. Ik zal hier verder niet over uitweiden maar er slechts concluderend op wijzen dat kennelijk aan de beoordeling van gezinsvormen, die afweken van het ideaalbeeld tot voor kort heel duidelijk burgerlijke normen ten grondslag lagen.

Indien de conclusie waarmee ik de vorige paragraaf afsloot reeds ten aanzien van de beoordeling van gezinsvormen in de Westerse samenleving, die niet aan het ideaal beantwoordden heeft gegolden, des te meer zal dit het geval zijn geweest bij de beoordeling van de samenlevingsvormen van man en vrouw, die in het Caribisch gebied in de 17e en 18e eeuwse slavenmaatschappijen ontstonden.

Het burgerlijk vooroordeel, meegenomen uit de 16e eeuwse Europese samenlevingen, kreeg in het Caribisch gebied bovendien een raciale dimensie. Het voortplantingspatroon van de [illegible] Men vond dat het begrip gezin zelfs helemaal niet van toepassing kon zijn op wat werd beschouwd als een promiscu voortplantingsgedrag.

Ongeveer 50 jaar geleden begon men van wetenschappelijke zijde meer objectieve belangstelling te tonen voor dit van het West Europese ideaal afwijkende gedrag. In dit verband moeten in de eerste plaats de studies van Melville Herkovits, de grondlegger van de antropologische/sociologische bestudering van de Caribische samenlevingen, genoemd worden. (6) Verder verdienen vermelding Franklin Frazier (7), Raymond Smith (8), Micheal Smith (9), e.a.

Uit deze studies van Herkovits kwam een omschrijving van het gezin bij de negroïde volksklasse naar voren dat, beperkt tot zijn meest essentiële kenmerken, als volgt kan worden weergegeven: "een groep van samenwonende bloedverwanten samengesteld uit moeder en kinderen, met, al of niet aanwezig in die groep, een man die ten opzichte van deze kerngroep een marginale positie inneemt. De moeder is de centrale, dominerende, permanente figuur." De in de groep aanwezige man blijkt dikwijls niet met de moeder van de kinderen getrouwd te zijn en hoeft niet de biologische vader te zijn van al de kinderen die tot de groep behoren.

Het gezinspatroon wordt dus gekenmerkt door 1) de frequente afwezigheid van de natuurlijke vader; 2) de centrale, dominerende positie van de moeder; 3) onwettigheid van geboorte. Deze grondstructuur van moeder met kinderen vinden wij terug in het spel van het Curaçaose kind, dat geen 'Vadertje en moedertje' speelt, maar 'Mama ku Yu' (Moeder en kind).(10)

AFRIKAANS

Zoekende naar een verklaring voor dit patroon zocht Herkovits het voornamelijk in het Afrikaanse verleden van de negroïde bevolkingsgroep: de polygynische structuur van de West-Afrikaanse man-vrouw relaties.

De man die in West-Afrika een centrale rol vervulde temidden van zijn verschillende vrouwen, werd door de slavernij in het Caribisch gebied uit deze centrale positie gelicht.(11) Hij mocht immers niet trouwen noch zich blijvend verbinden met één vrouw. Dit zou een beperking inhouden van de vrijheid van handelen van de meester ten opzichte van zijn slaven. Een verbod tot het gescheiden verkopen van man en vrouw zou al te veel in de eigendomsverhoudingen ingrijpen.(12) De moeder bleef in deze situatie het stabiele punt, zoals zij dat ook in Afrika al was.

Eerder had Frazier er echter op gewezen dat aan de West-Afrikaanse oorsprong geen al te absolute waarde moest worden toegekend en dat de belangrijkste factor veel eerder gezocht moest worden in de slavernij in de nieuwe wereld. De voortplanting vond in die situatie plaats op basis van een wederzijdse genegenheid, waaraan geen eisen van enige duurzaamheid kon worden gesteld.(13)

De Memorie van Toelichting op het Wetsontwerp voor de afschaffing van de slavernij in de Nederlandse kolonie Suriname merkte in dit verband op, dat de negerslaven geen eigenlijk familieleven kennen en spreekt van "de onregelmatige en voorbijgaande verhouding, waarin veelal de beide seksen met elkaar leven..." (14)

Smith (Raymond) wees er anderzijds terecht op dat, indien deze structuur als een uitvloeisel moet worden beschouwd van de levensomstandigheden ten tijde van de slavernij, de vraag gesteld moet worden waarom zij, sedert de afschaffing van de slavernij, nu al meer dan een eeuw geleden, niet is verdwenen. Er is op dit punt sprake van continuïteit, ondanks verandering in de omstandigheden.

De verklaring, vond hij, zou kunnen liggen in het feit dat er eigenlijk hooguit wat betreft de macro-structuur van de samenleving van verandering gesproken kon worden, maar dat op het niveau van levensomstandigheden van de zwarte volksmassa slechts in geringe mate sprake was van verandering, de sociaal economische positie van de afstammelingen van de ex-slaven was in feite niet veranderd. Zij zijn een sociaal en economisch laag gewaardeerde positie blijven innemen.

Hooguit kan er gesproken worden van een overgang van een landbouwproletariaat naar een industrieel/stedelijk proletariaat. Het type arbeid dat nog steeds voor hen is weggelegd, is maar weinig prestige verlenend. De economische mogelijkheden van de man en de geringe status die hij in sociaal opzicht aan zijn werk kan ontlenen, maken zijn positie ten opzichte van zijn gezin marginaal en vormen geen stimulans tot een gezinsleven naar Westers patroon. Matrifocaliteit en marginaliteit van de man vinden hierin hun continue basis.(15)

De verklaring, vond hij, moet dus niet in het verleden, maar in de eigentijdse structuur van de samenleving gezocht worden. Tegenover de historische benadering stelde hij een functioneel-structurele benadering. Deze theorie roept de vraag op waarom bij de nazaten van de Brits-Indische contractarbeiders, die er sociaal en economisch dikwijls niet beter aan toe zijn, dit patroon niet wordt aangetroffen.(16) Zij zijn er kennelijk in geslaagd hun oorspronkelijke cultuur veel meer in geïntegreerde vorm te behouden.

Dit zou ervoor pleiten de historische factoren toch niet zonder meer af te wijzen, immers veel meer dan de contractarbeiders uit India zijn de negers letterlijk losgerukt uit hun cultureel milieu. In de Nieuwe Wereld moesten zij in een proces van geven en nemen, van acceptatie en verwerping van allerlei vreemde, zowel Afrikaanse als Westerse cultuurelementen, opnieuw vorm en inhoud geven aan hun bestaan. Wanneer hier gewag wordt gemaakt van 'vreemde Afrikaanse cultuurelementen' dan moet die opmerking geplaatst worden tegen de achtergrond dat de slaven weliswaar voornamelijk uit West-Afrika afkomstig waren, maar dat er grote etnische verschillen waren tussen de verschillende streken vanwaar zij afkomstig waren.

Een belangrijk element in de studie van het 'gezin' bij het negroïde volksdeel werd door Michael Smith ingebracht.(17) Op basis van onderzoeken in vijf verschillende samenlevingen op de Brits-Caribische eilanden, kwam hij tot de conclusie dat niet van één gezinsvorm bij deze bevolkingsgroep gesproken kan worden, maar van verschillende vormen, die elkaar soms, maar soms ook niet, opvolgen. Hij onderscheidde het extra-residentiële concubinaat, waarbij de man en vrouw gescheiden wonen en de kinderen uit een dergelijke verhouding geboren in het huishouden van de moeder zijn opgenomen.

Vervolgens kan deze vorm van samenleven zich voortzetten in een co-residentieel ongehuwd samenwonen, al of niet van langdurige aard, dat dan verder soms kan uitmonden in een huwelijk. Marks vond voor Curaçao een soortgelijk patroon, waarin echter het huwelijk duidelijk domineerde.(18) Terzijde merk ik op dat het frequenter voorkomen van het huwelijk bij de lagere sociale klassen op Curaçao in vergelijking tot de rest van het Caribisch gebied duidelijk wijst op de grote mate van 'verwestersing', die zich in de Curaçaose samenleving gedurende de laatste 50 jaar heeft afgespeeld.

Maar ook de theorie van Raymond Smith vindt hierin steun, immers er was niet alleen sprake van een grote mate van 'verwestersing', maar ook van een grote sprong voorwaarts in sociaal-economisch opzicht. De dynamiek van de moderne samenleving, die resulteerde in grote sociaal structurele veranderingen, o.a. in een grote mate van sociale mobiliteit, veroorzaakte ook culturele veranderingen. De modernisering was een proces, dat zich niet alleen manifesteerde in uiterlijk waarneembare infrastructurele voorzieningen als water- en electriciteitsvoorziening, wegenaanleg, telecommunicatie, etc., maar ook in het in toenemende mate overnemen van Westerse normen. Modernisering brengt altijd 'verwestersing' met zich mee.

Tot zover enkele theorieën over het z.g. Caribische gezinstype. Keren wij nu terug naar het West-Europese gezin.

De beschrijving van Michael Smith van de man-vrouw relaties op verschillende Caribische Eilanden, die hierboven werd aangehaald, roept onafwendbaar gelijkenissen op met de jongste ontwikkelingen die in West-Europa (en de Verenigde Staten) zijn waar te nemen. Naar huidige West-Europese termen zou men immers de verschillende gezinsvormen die hij heeft beschreven ook kunnen typeren met een l.a.t. (living apart together) relatie, die uitloopt in een ongehuwd samenwonen, danwel uitmondt in een gehuwd samenwonen.

Men moet toegeven dat het gezinsportret uit de 20e eeuw een door de eeuwen heen geschonden weergave is geworden van het 17e eeuw ideaalbeeld. Voor een picturale uitbeelding van de huidige stand der zaken zou men minstens een drieluik moeten schilderen. Naast continuïteit valt nogal wat verandering te constateren. Voor het onderwerp van dit artikel is het van belang op te merken dat de eerder als deviant beschouwde gezinsvormen van het negroïde volksdeel van de Caribische samenlevingen, minder blijken af te wijken van het patroon dat thans in West-Europa valt waar te nemen.

Bij de opening van 'Het Jaar van het Gezin' onlangs in Den Haag werd dan ook, terecht, een m.i. meer aan de hedendaagse realiteit aangepaste omschrijving van een gezin gegeven. Een gezin werd omschreven als een samenlevingseenheid waarin kinderen worden opgevangen, verzorgd en opgevoed. In deze omschrijving werd ruimte gelaten voor pluriformiteit en flexible overgangen tussen de verschillende levensvormen. Het normatieve aspect dat het 'Gezinsportret' uit de 16e eeuw uitstraalde en nog in het hierboven aangehaalde trefwoord van de Grote Winkler Prins werd genoemd, is op de achtergrond geraakt, zo niet geheel verdwenen.

Ook is het van belang op te merken dat de eerder als deviant beschouwde gezinsvormen van het negroïde volksdeel van de Caribische samenlevingen, steeds dichter de samenlevingsvormen tussen man en vrouw, die zich in West-Europa, met name in Nederland voordoen, naderen.

De normatieve waardering heeft daar plaatsgemaakt voor de realistische visie dat de man-vrouw relaties pluriform zijn en zich niet laten vastleggen in schabloneachtige structuren. Dit zal als logische consequentie een herwaardering van de Caribische samenlevingsvormen tussen man en vrouw tot gevolg moeten hebben.

De moeder is de centrale figuur, de vader is marginaal

Literatuur

1. Mok, A.L. en H. de Jager, Grondslagen der Sociologie, Leiden/Antwerpen, pag. 2[illegible].
2. Winkler Prins Encyclopedie, [illegible] druk, 1950, Deel 1[illegible], pag. [illegible].
3. Dekker, J.[illegible], Het Gezinsportret, Oratie R.U.G., [illegible].
4. Idem, pag. [illegible].
5. Idem, pag. 24.
6. Herkovits, M.J., Trinidad Village, New York, 1947.
7. Frazier, F., The Negro Family in the United States, Chicago, 1939.
8. Smith, R.T., The Negro Family in British Guyana, London, 1956.
9. Smith, M.G., West Indian Family Structure, Seattle, 1962.
10. Römer, R.A., Gezin en Opvoeding, in: Samenleven op een Caribisch Eiland, de [illegible] druk van Kersen, Curaçao, 1981, pag.86.
11. Herkovits, o.c.
12. Lier, R. van, Samenleving in een Grensgebied, 2e druk, Deventer, 1971, pag. 125.
13. Frazier, o.c.
14. Lier, van, o.c. pag. 126.
15. Smith, R.T., o.c.
16. Hoetink, H., Contemporary Research, The Caribbean Family and its Relation to the Concept of Mental Health, in: Fourth Caribbean Conference for Mental Health, Curaçao, 1963, pag.41. Zie ook Römer, o.c. pag.94.
17. Smith, M.G., o.c.
18. Marks, A.F., Male and Female and the Afro-Curaçaoan Household, Den Haag, 1976, pag. 150 e.v.

(Gewijzigde versie van 'Continuïteit en Verandering' verschenen in 'Kees is Kees', vriendenboek aangeboden aan Mr. F.C. Flick, bij zijn afscheid als President van de Arrondissementsrechtbank te Zwolle, 1992.)

= door Jeffrey Sybesma =

Praktijkervaringen in de Tienda di Lei

Scheiden doet lijden

Julie stapt opgewekt maandagochtend rond negen uur de 'Tienda di Lei' (wetswinkel) binnen om mensen te helpen op juridisch gebied. Als vrijwilligster is ze langzamerhand van deze wekelijkse gewoonte gaan houden. Waar ze vroeger als middelbare scholiere van droomde, namelijk het helpen van mensen met problemen, kan ze hier als studente aan de Juridische Faculteit van de Universiteit van de Nederlandse Antillen daadwerkelijk doen. Bovendien is het haar iedere keer weer duidelijk dat dit de reden is waarvoor ze rechten studeert. Niet het leren van droge boeken met allerlei theorieën als monisme en dualisme, formeel en materieel recht, procesrecht, strafrecht, privaatrecht, maar het daadwerkelijk toepassen van de theorie in de praktijk.

In de kleine werkruimte zitten andere vrijwilligers al ijverig te werken. Guillano zoekt aandachtig in zijn wetboek naar een bepaald artikel. In de hoek achter de computer tikt Richelo driftig een verzoekschrift in de computer. Het moet vandaag nog af en naar het Hof gebracht worden. Tynaisi maakt gebruik van de andere computer om een document uit te printen. In een andere hoek legt Amaryllis in rap Spaans een Dominicaanse uit wat haar rechten op Curaçao zijn. Buiten zitten gelaten enkele vrouwen met hun kinderen op de stoep te wachten tot ze aan de beurt zijn. Gelukkig zijn er enkele bomen die nog wat schaduw geven. Wegens ruimtegebrek verdwijnt Desi met een cliënt in de werkruimte van het UNA-blad *Brasia* waar in nood ook gebruik van mag worden gemaakt. Het is opvallend dat de meeste cliënten vrouwen zijn. Julie pakt een intake formulier en roept de volgende cliënt binnen.

TIENDA DI LEI

[illegible] Tienda bestaat uit een omgebouwde container die op het voorterrein staat van de UNA en verdeeld is in twee kamertjes waar alle zaken in afgehandeld worden. Wel knus, volgebouwd met filekasten, tafeltjes die bijna te klein zijn om computers plus allerlei voorbeeld-boeken te herbergen, is de ruimte eigenlijk veel te klein om iedere cliënt de privacy te geven waarop ze recht hebben. Er is geen wachtruimte en daarnaast moet in dezelfde ruimte gewerkt worden aan documenten. Maar Julie ziet dit allang niet meer. Ze is al lang blij dat dit onderkomen beschikbaar is om mensen met rechtsproblemen te helpen. En dat er mensen zijn die voor hulp komen is overduidelijk. Iedere maandag komen ze van heinde en ver naar de Tienda. Sommigen zijn al heel vroeg op pad gegaan om rechtshulp te vragen. Eerst met de bus naar Otrabanda om daar over te stappen op een andere bus richting UNA. De Tienda di Lei krijgt geen subsidie van de overheid. De UNA helpt grotendeels in natura door kosteloos gebruik te laten maken van de ruimte, electriciteit, telefoon, copieerapparatuur en kantoorbenodigdheden. Iedere cliënt die geholpen wordt dient eenmalig 10 gulden te betalen. Dat is alles en als dat geld er niet is wordt ook dit bedrag kwijtgescholden. In dit gebouwtje tracht de Tienda di Lei door middel van studenten haar verenigingsdoelstellingen te bereiken. De statuten zijn duidelijk: "het geven van juridisch advies en juridische bijstand, zodanig dat daardoor de lagere inkomensgroepen van de Antilliaanse samenleving maximaal worden geholpen".

De vraag die zich opwerpt is wat lagere inkomensgroepen zijn. Onder normale omstandigheden stapt iedere burger indien hij of zij juridische problemen heeft naar een advocaat. Deze persoon die een juridische opleiding heeft genoten aanvaardt uw zaak [illegible] blazen vervolgens de rekening die varieert tussen de 250 en 400 gulden per uur. Indien het tot een zaak komt is het mogelijk een gedeelte af te wentelen op de tegenpartij (als je wint), maar over het algemeen zul je voor je recht goed moeten dokken. Dit heeft enkele gevolgen. Iedere burger zal zich tweemaal bedenken voordat hij naar een advocaat stapt en een zaak begint omdat het veel geld zal kosten. Zeker als het gaat om een kleine zaak of om een klein bedrag want dat weegt niet op tegen de advocaatkosten. Maar als je helemaal geen geld hebt kun je zelfs niet voor een grote en belangrijke zaak bij een advocaat terecht want hij accepteert je zaak niet omdat je hem niet kunt betalen en hij geen filantropische instelling is. Hij (of zij) moet immers kunnen blijven rijden in de snelle Porsche en bovendien moeten de overheadkosten van het grote kantoor toch ergens vandaan komen, nietwaar?

RECHTSBIJSTAND

De overheid heeft dit probleem onderkent. Reeds in 1959 werd door middel van een landsbesluit houdende algemene maatregelen een regeling in het leven geroepen van kosteloze rechtskundige bijstand. Deze regeling voorziet in een overeenkomst tussen de overheid en enkele advocaten die kosteloze rechtshulp geven aan on- of minvermogenden. De overheid betaalt dan de advocaat voor zijn werk. Om in deze categorie te vallen moet [illegible] woonachtig zijn op de Nederlandse Antillen, geen vreemdeling zijn en minder verdienen dan 1250 gulden per maand ongehuwd of 1650 gulden per maand indien gehuwd. Deze personen moeten dit bewijzen op het departement Arbeid en Sociale Zaken en krijgen dan een kaart mee die recht op kosteloze rechtskundige bijstand geeft.

In theorie lijkt het alsof iedereen op deze manier van rechtskundige bijstand is verzekerd. Maar het tegendeel is waar. Allereerst blijkt in de praktijk dat de compensatie van pro deo advocaten zo laag is dat er nauwelijks animo bestaat om een overeenkomst aan te gaan met de overheid. Het bedrag is niet kostendekkend. Vervolgens zijn er enkele groepen die niet in aanmerking komen voor gratis rechtshulp en vaak ook geen financiële middelen hebben. Allereerst zijn dat vreemdelingen. Deze mensen, vooral Dominicanen, Colombianen en Haïtianen bevinden zich vaak illegaal op het eiland. Ze kunnen zonder pardon worden opgepakt door de vreemdelingenpolitie en het land worden uitgeknikkerd. Toch hebben deze mensen ook recht op rechtsbijstand. Denk maar aan mishandeling, uitbuiting, misbruik van omstandigheden en dergelijke. Een tweede grote groep is getrouwde vrouwen die niet werken en financieel totaal afhankelijk zijn van hun man. Deze laatste behandelt haar al jaren als oud vuil, heeft ettelijke buitenechtelijke relaties, geeft haar geen huishoudgeld en mishandelt haar ook nog regelmatig. Volgens de wet komt zij niet in aanmerking voor rechtshulp omdat haar echtgenoot teveel verdient. Ze kan nergens naartoe gaan. Het is vooral deze groep van mensen die echt tussen de wal en het schip valt die de Tienda di Lei over de vloer krijgt en met alle plezier helpt. Soms komen er zoveel dat nummers moeten worden uitgedeeld waarna de overblijvers weer naar huis moeten worden gestuurd.

INDRUKKEN

Alle vrijwilligers zijn studenten aan de Juridische Faculteit wat verplicht is volgens de statuten. Naast hun zware studie geven ze elke week enkele uren aan bijstand. Er zijn momenteel zo'n 15 aktievelingen die vanwege het ruimtegebrek in twee ploegen om de week werken. De studenten variëren van eerstejaars tot bijna afgestudeerd. Ze zijn allemaal bijzonder gemotiveerd. De intake-dag is maandagochtend. Vanaf 9 uur 's morgens wordt aandachtig geluisterd en gepraat en de problemen opgeschreven. 90 % heeft te maken met echtscheiding en alles wat daaromheen hangt zoals boedelscheiding en allimentatie, bezoekregelingen en dergelijke. Daarnaast zijn er nog zaken als huurproblemen, arbeidsgeschillen en problemen met overeenkomsten. Vooral de verhalen die leiden tot het verzoek tot echtscheiding raken de jonge vrijwilligers diep. In hun jonge geest wordt het huwelijk nog als iets moois gezien. Zij zetten net zelf voorzichtige stappen op het amoreuze vlak met als uiteindelijk doel iemand waarvan je zielsveel houdt om mee te trouwen. De Tienda toont de keiharde werkelijkheid waar romantiek is omgeslagen in verdriet, pijn en haat.

ECHTSCHEIDEN

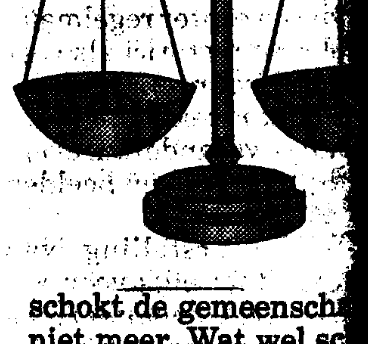
Julie luistert aandachtig naar de vrouw tegenover haar: "Juffrouw, ik ben ten einde raad. Na al die jaren luisteren naar zijn leugens ben ik het zat. Ik heb genoeg van de klappen die hij me geeft om me pijn te doen. Vaak zonder reden. Hij is sadistisch. Het constant bedelen om wat geld, wat hij vooral aan zichzelf en zijn by-sides uitgeeft. Ik heb er genoeg van. Ik wil van hem scheiden. Ik wil weg bij hem. Maar hoe? Ik heb geen geld. Hij verdient alles en houdt alles. Ik zorg voor de drie kinderen die hij bij mij opgewekt heeft. Hij kijkt niet eens naar ze om. Hij zegt dat als ik wil scheiden hij mij het huis uitschopt en de kinderen afpakt. Ik weet niet meer wat ik moet doen. Help me...".

En het is hier dat de geschokte aankomende juristen ontdekken dat de wet niet altijd iedereen helpt. Het vertoont grote gaten en is sterk verouderd. Echtscheiden is niet makkelijk op Curaçao.

Eigenlijk zijn slechts twee redenen voor de rechter wettelijk aanvaardbaar om te scheiden. Allereerst overspel. Maar dat ontkent de man voor de rechter glashard waarbij de bewijslast bij de vrouw ligt. De vrouw zal ook zelf de schuld niet op zich nemen want a) heeft zij het niet gedaan en b) verspeelt ze door toegeven haar allimentatie. De tweede reden voor echtscheiding is zware mishandeling. Een simpel pakslaag, hoe degenererend ook, is voor onze wetgever niet voldoende reden om te scheiden. De meeste bont en blauw geslagen vrouwen vallen [illegible] begrijpen niet dat ze echt eerst het ziekenhuis ingeslagen moeten zijn om de kwalificatie 'zware mishandeling' te halen om te kunnen scheiden. Allemaal uitermate frustrerend voor cliënt en vrijwilliger. Je wil helpen maar bent [illegible] staat dat te doen. [illegible] begrijpt er ook nie[illegible] Moeten slachtoffer[illegible] geholpen worden? [illegible] erkent de wetgever [illegible] gegeven dat we [illegible] periode leven waarbij [illegible] 3 huwelijken misloo[illegible] mensen uit elkaar [illegible] gaan om een nieuw [illegible] beginnen. Dat onze [illegible] lijke regelingen een [illegible] leven niet mogelijk [illegible] en vooral vrouwen d[illegible] onder de meest ba[illegible] omstandigheden afha[illegible] te blijven van die [illegible] vent. Zou onze wetgev[illegible] bewust de macho-[illegible] willen beschermen?

HEILIG HUIS[illegible]

Het huwelijk als [illegible] huisje gepredikt door [illegible] en overheid bestaat [illegible] niet meer. Samenwone[illegible] ouder gezinnen, van t[illegible] bed gescheiden mens[illegible]

schokt de gemeensch[illegible] niet meer. Wat wel sc[illegible] de hypocrisie. De [illegible] ophouden dat het ge[illegible] hoeksteen is van de[illegible] schappij. Deze hoekst[illegible] volledig gebarsten [illegible] brokkeld is. Erken d[illegible] hoeksteen steeds mee[illegible] achtergrond raakt en [illegible] het niet ten koste va[illegible] in stand te houden. [illegible] pure struisvogelpoliti[illegible] [illegible] waarmee de medew[illegible] van de Tienda di Lei [illegible] week weer te maken h[illegible] Julie heeft zich heilig[illegible] genomen voorlopig [illegible] trouwen. Misschien no[illegible] vrijwilligers worden al[illegible] heel wijs ...

Kweken van kikkers is geen oplossing billetjesprobleem

= door Marius Bremmer =

HET IS nacht in de tropen. Door de rijstvelden loopt een groepje arme mannen. Ze schijnen met een lantaarn voor zich uit en dragen een juten zak op hun rug. Plotseling [illegible] een van de mannen [illegible] naar de drassige grond. Luid kwakend verdwijnt al weer een kikker in de zak. Ze zijn er die nacht al heel wat kikkers gevangen. Wat gaat er met de gevangen diertjes gebeuren? Kan de [illegible] groene en glibberige vriend, wel gemist worden in het water van zijn rijstveld?

Z[illegible] maar een dorpje in Bangladesh, op de vroege ochtend. Eén voor één worden de kikkers uit de zak gehaald. Een meedogenloze mannenhand pakt ze bij het achterlijf en perst ze tegen een [illegible] en bot mes. Nog even zwelt het beestje op, dan doorsnijdt het mes de spanning van het huidje; bloed spat rond en de kikker is ontdaan van het beoogde achterlijfje. De teennageltjes worden afgeknipt, zodat daarna de achterpootjes in één ruk gevild kunnen worden. De voorste helft van de kikker probeert - uiteraard tevergeefs - in het gras te ontkomen...

Een van de mannen stopt de blote billetjes in een grote mand voor verder vervoer. Met de bus of met een fietstaxi gaat hij naar het regionale verzamelpunt. Daar [illegible] de inhoud van zijn mand [illegible]. Er zwermen vliegen rond de wagons. Als de zon [illegible] hoog aan de hemel staat, begint het weke kikkervlees al in een paar uur te ontbinden. Maar dan is het misschien nog wel een dag rijden naar de havenstad Chittagong. Daar slaan handelaren bij aankomst de inmiddels bedorven ruikende handel door een soort chloor, waarna de kikkerbilletjes snel worden ingevroren. Ze zijn klaar voor de export.

CONSUMPTIE

Kikkerbilletjes worden beschouwd als een lekkernij. Ze zien er uit als minikippepootjes en smaken eigenlijk ook een beetje zo. Vooral de Belgen, de Luxemburgers en de Fransen zijn er verzot op, maar ook in Nederland prijken ze nog op menig menukaart. In Azië zelf gaat men de lekkernij ook niet uit de weg. In Indonesië zijn kikkerbilletjes de trots van elk wat duurder restaurant en in China worden kikkers door Jan en alleman als hapje tijdens het boodschappen doen genuttigd. Niet alleen de pootjes, maar in z'n geheel, in blokjes gehakt en even aangebra-den. Zomaar op straat worden de brokken met stokjes naar binnen geschoven. De chinezen kauwen voorzichtig en laten daarna de resterende kikkerbotjes over hun kin op de grond vallen. Niet het trieste lot van de viervoeter, noch de onsmakelijke verwerking of consumptie vormen het grote probleem van de kikkerbilletjes. Maar eerst even wat feiten. Alleen al Indonesië exporteert tegenwoordig nog jaarlijks 6200 ton kikkerbilletjes naar de landen van de EG. In de tachtiger jaren waren Bangladesh en India samen goed voor een export van 5 miljoen kilo kikker-billetjes. De handel werd door de Derde Wereldlanden steeds lucratiever gevonden. Zelfs in Cuba is enkele jaren geleden de race op de kikker losgebarsten. De grootste afnemers zijn de Verenigde Staten, daarna komt de EG. Nederland kende jaren waarin meer dan 1 miljoen kilo werd ge-importeerd; het gros werd daarna met winst weer naar de VS en naar het bord van de Belgen doorgeschoven. Ook in Arubaanse en Antilliaanse hotels en restaurants komen de *frogs legs* voor op de menukaart.

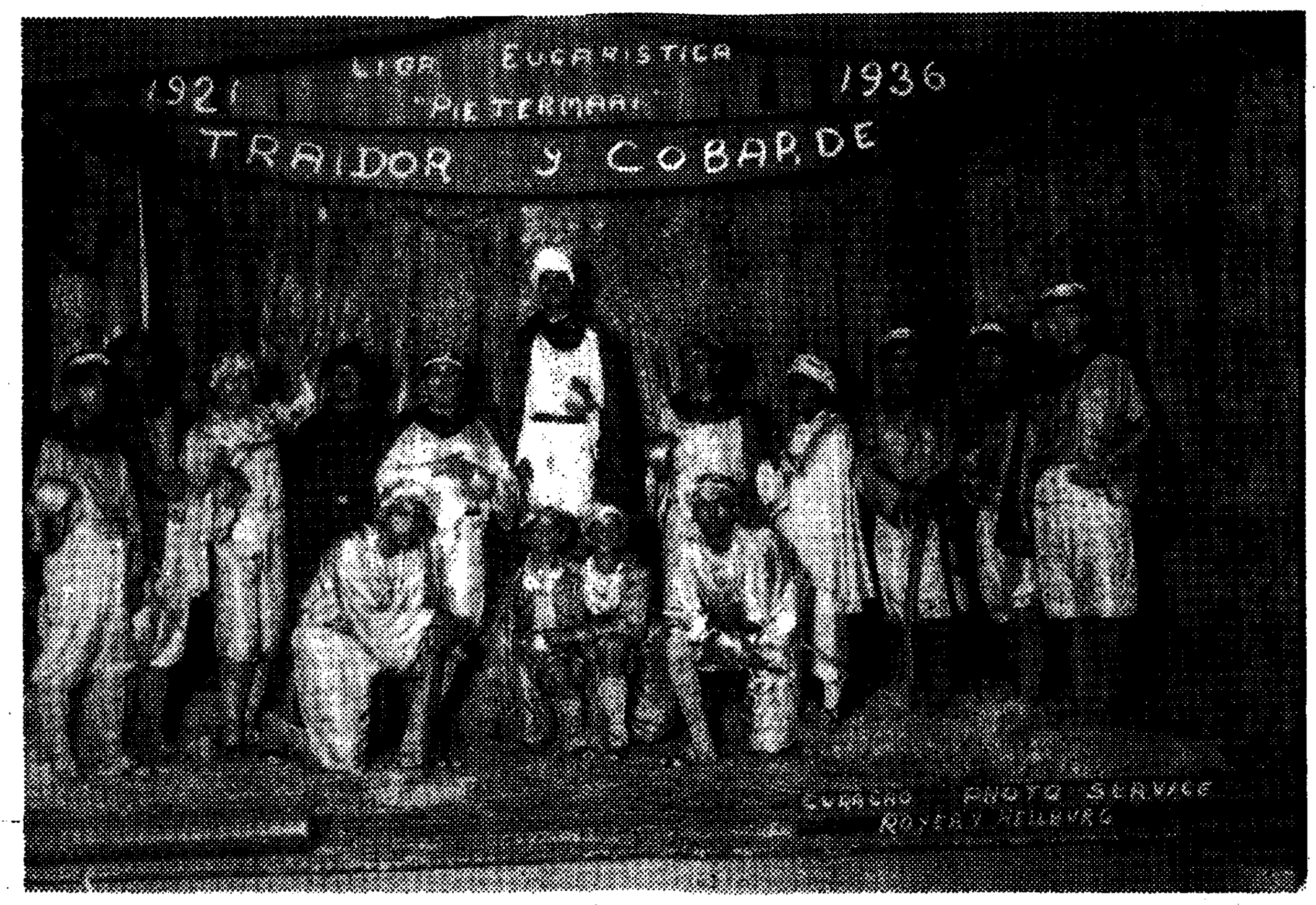

■ *Op de markt in China worden kikkers in bundeltjes ver-kocht. Als lekkernij om mee naar huis te nemen of om ter plekke als snack te worden gegeten...*
(foto Marius Bremmer)

MALARIA

De gevangen kikkers, soms per stuk wel een kilo zwaar, eten in hun natuurlijke omgeving dagelijks hun eigen gewicht aan insekten en ongedierte. Vliegjes, larven van o.a. de malariamug, zoetwaterkrabbetjes, wormpjes, maar ook muizen, ratten en andere voor de oogst schadelijke schepselen. Rijstvelden tellen in de tropen per hectare soms zo'n 10.000 kikkers: op elke vierkante meter een eter! In de vanwege de handel leeggevangen gebieden worden per hectare gemiddeld nog maar 23 koene kwakers aangetroffen. Zoetwa-terkrabben en ander ongedierte brengen na het verdwijnen van de kikker grote schade toe aan de rijstplantjes in de sawa's. Bovendien graven deze dieren doorbraakjes in de dammen tussen de rijstvelden; dit verstoort het ingenieuze systeem van bevloeiing. Boeren in deze landen moeten bestrijdingsmiddelen gaan kopen. Bangladesh moet 2.5 maal zo veel voor de bestrijdingsmiddelen betalen als er verdiend wordt aan de export van de kikkerbille-tjes. India heeft dit eerder ingezien en heeft de export van kikkervlees verboden; de opbrengst hiervan bleef ver achter bij de kosten van insektenbestrijding en malariapreventie. De bevolking van achtergebleven gebieden weet niet juist met de bestrijdingsmiddelen om te[illegible] Al wadend door de z[illegible] rijstvelden veroorza[illegible] chemicaliën schurftig[illegible] ziekten aan de ben[illegible] boeren. Overgebleve[illegible] kers ontsnapt aan de [illegible] lijke strooptochten [illegible] het door hun plaats[illegible] voedselketen alsnog [illegible] de insekticiden. Mal[illegible] door muggen overge[illegible] vormen van hersenv[illegible] steking nemen in kik[illegible] gebieden aantoonba[illegible] Onder invloed van [illegible] uit de landen in he[illegible] Westen worden in de [illegible] landen maatr[illegible] genomen om het kik[illegible] te verzachten: de k[illegible] worden voor verwerki[illegible] verdoofd in chloor en [illegible] lossingen. Hoe dat [illegible] huid aanvoelt la[illegible] echter raden. Sommi[illegible] kersoorten dreigen [illegible] te sterven. Het s[illegible] kweken van kikkers [illegible] consumptie der bille[illegible] lucratief. Voor de im[illegible] letjes hoeft nu m[illegible] gulden per kilo te[illegible] betaald. Voor die pri[illegible] in de Derde Wereld [illegible] hier al helemaal [illegible] veelvraten kweken, [illegible] dag tot twee pond [illegible] voedsel nuttigen. Di[illegible] (bewegend) voedsel [illegible] ook weer apart ge[illegible] moeten worden.

Onder de slagzin [illegible] van de kaart' heeft [illegible] groep Horeca van de[illegible] landse Dierenbesch[illegible] een paar jaar geled[illegible] gevoerd tegen het [illegible] kikkerbilletjes in [illegible] landse restaurants [illegible] oproep tot een inve[illegible] van kikkerbenen [illegible] landen en [illegible] verbanden [illegible] Aruba en de Antill[illegible] nog geen succes geh[illegible] is de enige manier [illegible] nog grotere milieu[illegible] de Derde Wereld t[illegible] komen.

Radertjes in het literaire bedrijf

Proeve van academische bekwaamheid

= door Aart G. Broek =

V ater kunnen we steeds weer, gegeven gelijke omstandig- bij honderd graden laten koken. Histori- ebeurtenissen kunnen niet in de oorspronke- orm hersteld of opge- worden: de omstan- en zijn nooit meer vol- ezelfde. Woorden kun- storische aangelegen- al helemaal niet terug- Het wordt, ten dele brek aan beter, wèl opnieuw geprobeerd. ci en literaire auteurs vele andere vorsers t verleden - vormen orden een hedendaags van mensen en hun en uit het verleden. In esenteren beiden een l' over een stukje uit leden. Beide groepen scheiden zich in prin- or de regels waaraan h houden, dan wel te houden voor hun l. In de praktijk komen igens nog al eens dicht kaar in de buurt: edkundige studies ich soms lezen als een terwijl historische s soms betrouw- r (lijken te) zijn dan edkundige studies. De ngen omtrent hoe het en in een verhaal en dient te worden, eren echter regelmatig voor historici als voor auteurs. Mede daar- maar zeker niet uit- d - veranderen even- e verhalen en beelden et verleden.

eze voorstelling van geldt feitelijk voor wil- g welk onderwerp de edschrijver ook maar wingen - dus ook voor hrijving van literaire e. Met die uitgangs- in het achterhoofd is twoord op de vraag of tuurgeschiedschrijving rikt wetenschappelijk woorde wijze eigenlijk ogelijk is: neen. Ik mijn antwoord mede n buitengewoon vlot even studie van een aar aan de Harvard sity, David Perkins. boek *Is Literary History Possible?* (1992) is het ord ook een onom- n 'neen'. Er doen zich ed we ons ook voorbe- of trachten te verant- en - onoverkomelijke righeden voor bij ucturereren en presen- van ons historisch ver- ver de literatuur. En, ede, de poging om de iek achter de ontwik- van de literatuur op of andere wijze te en is gedoemd te mis- Nooit zullen alle fac- die van invloed zijn even kunnen worden. amiek is steeds weer plex gebleken om er ngers echt achter te . Dat duizenden toch keer menen een bij- e moeten leveren aan hiedschrijving werpt ziens dan ook vooral g op: met welk doel e dat dan?

is geen aantrekke- dachte uiteindelijk schiedschrijving te resenteren, die zeker alle opzichten op ver- de wijze vastlegt, hoe en ander was, zich ontwikkeld en n dit is toe te n. Met deze gedachte ter best te leven en ging wordt er niet om - integendeel. Het naar een geschied- ng waar een zo groot aantal mensen zich en vinden - al is het oor een paar jaar - iet opgegeven te . Er zijn best een afspraken te maken, de geschiedschrijver consciëntieus moge- ht te houden. Derge- praken worden in de hap ook gemaakt, al et internationaal en ijk een wankele onder- Met die afspraken we de confrontatie et het verleden in het en en met het lite- erleden in het bij- maar bovenal ook ga-wetenschappers. verleden is bovenal . Natuurlijk is het verleden niet in alle en 'anders' dan ons maar overwegend is wel. De samenleving l mensen met elkaar

vormen verandert tenslotte voortdurend, en daarmee - uitgaande van de opvattingen van de socioloog Norbert Elias - ons denken en voelen, en daardoor ook de literaire teksten. Is het niet juist het gegeven, dat dat verleden afwijkt van ons heden, waardoor wij er meer van willen weten? '*A function of literary history is, then,*' volgens Perkins, '*to set the literature of the past at at a distance, to make its otherness felt.*' Dit 'anders zijn' moet zo goed mogelijk uit de verf komen en is voor Perkins van doorslaggevend belang. Ik kan mij wel vinden in deze relativerende taakstelling. De opvattingen van een collega 'in de letteren', i.c. Wim Rutgers, lijken mij echter een andere kant op te laveren.

Sinds de verdediging van zijn proefschrift op 24 januari van dit jaar mag Wim Rutgers de 's' van de titel voor zijn naam weghalen. Bij formele correspondentie behoort hij nu met 'Dr.', dan wel 'Weledelzeergeleerde Heer' te worden aangeschreven. Rutgers lijkt mij overigens iemand die nog steeds aanspreekbaar is op de wijze als voor zijn promotie en niet een persoon die zich laat voorstaan op de titel van 'Doctor' (dit in tegenstelling tot tal van plaatselijke artsen die niet gepromoveerd zijn, soms zelfs hun brevet voor huisarts nog niet op zak hebben, maar op hun uithangbord in kapitale letters DR. laten kalken). De omvangrijke proeve van wetenschappelijke bekwaamheid waarmee Rutgers de hoogste academische graad verwierf kreeg een pakkende titel en een weinig aangrijpende ondertitel mee: *Schrijven is zilver, spreken is goud. Oratuur, auratuur en literatuur van de Nederlandse Antillen en Aruba.* Het meer dan vijfhonderd pagina's tellende boek is een 'voorstel tot een beschrijving van de Antilliaanse [en Arubaanse] literatuur, maar moet tevens als naslagwerk voor verder onderzoek kunnen fungeren.' Aan het eind van zijn proefschrift, in het afsluitende en samenvattende hoofdstuk, spreekt Rutgers niet meer van een 'beschrijving' maar van een 'overzicht' van de geschreven literatuur en aanvankelijk mondeling overgeleverde teksten. Dit 'overzicht' lijkt mij meer de term die de lading dekt, ook al zijn we dan honderden bladzijden verder.

In die bladzijden gaat een indrukwekkende hoeveelheid aan gegevens aan de ogen van de lezer voorbij. Deze gegevens - waarvan de vroegste teruggaan tot rond 1800 - betreffen voornamelijk het 'literaire bedrijf'. Verhoudingsgewijs wordt slechts in zeer beperkte mate aan de analyse van literaire of mondeling overgeleverde teksten zelf aandacht besteed. Met behulp van honderden gegevens uit talrijke periodieken sloeg Rutgers aan het registreren van drukkers, uitgevers en boekhandelaren, van kranten, tijdschriften en pamfletten, van percentages gedichten in het Spaans, Engels, Nederlands of Papiamentu, van landskinderen en passanten als literair auteur, van prijzen, prijsvragen en prijswinnaars, van boekbesprekingen, toneelrecensies en juryrapporten, van literaire workshops, openbare presentaties en radioprogramma's, van toneelvoorstellingen, soirées literaires et musicales, festivals en voordrachten, van verenigingen, leesgezelschappen, bibliotheken en cultuurkringen, en nog veel meer aan radartjes in het literaire bedrijf.

GRAN FUNCION
DEN LOCAL DI
ORG. DI HUBENTUD - PIETERMAAI
DRAMA-LIRICO
DEN
UN PROLOGO Y 4 ACTOS
DEDICA NA SU
EXC. RD. MONSEÑOR VERRIET
y henter CLERO DI VICARIATO.
FUNCION DI GALA
cu motibo di celebracion di 3er LUSTRO DI LIGA EUCARISTICA DI PIETERMAAI.
1921 — 1936
DOS FUNCION ESPECIAL PA MIEMBRONAN DI LIGA DIA 5 y 8 di OCTOBER.
PA 8 'OR DI ANOCHI.
FUNCION PA PUBLICO lo ta dianan 11-15 y 18 di OCTOBER.
na Beneficio di TEMPLO di REINA di SSMO. ROSARIO.
TRAIDOR Y COBARDE
¡¡¡DRAMA lirico y Tragico!!!
den un Prologo y cuater Actos a tuma luga na INDIA den tempoe antiguo.

TIP "MERCANTIL" CURACAO.

LIJSTEN

Het registrerende karakter van Rutgers onderzoek wordt benadrukt door twee afsluitende lijsten. De eerste omvat afzonderlijk verschenen, meer of minder literaire teksten sinds 1872, deze wordt gevolgd door een lange lijst van toneelopvoeringen sinds 1821. (Hier wordt er met de afbeelding van een toneelprogramma en een foto van de spelers van het stuk nog een aan toegevoegd). Met die twee lijsten zijn we bijna vijftig pagina's verder. In de honderd pagina's aan noten komen we steeds weer van dergelijke, zij het kortere lijsten tegen, zoals van publikaties omtrent een bepaald onderwerp of van een bepaalde uitgever, en vooral van medewerkers en hun bijdragen aan een bepaald tijdschrift. Zelfs in de hoofdtekst komen we veelvuldig lemmata-achtige alinea's tegen, alsof we met een encyclopedie van doen hebben. Ieder hoofdstuk begint nog met een soort opsomming van markante gebeurtenissen in de jaren die in het betreffende hoofdstuk worden genoemd.

Met dit alles beoogt Rutgers ongetwijfeld te voldoen aan de zelf gestelde eis een naslagwerk te schrijven. Dit naslagwerk is door een vrij gedetailleerde inhoudsopgave en met een index op 'in de tekst besproken personen' en een op 'in de tekst besproken titels' redelijk goed toegankelijk. Een index op onderwerp zou echter niet hebben misstaan (die paar bladzijden hadden er nog [illegible] gekund), en de opgenomen indexen moeten mijns inziens in principe alle verwijzingen naar personen en titels opnemen. De bibliografie van teksten waarnaar wordt verwezen is helaas niet sluitend en verre van volledig, wat het 'naslaan' in dit opzicht eveneens bemoeilijkt. Maar monnikenwerk blijft mensenwerk, ook al staat een monnik tegenwoordig een computer ter beschikking.

Rutgers levert ons een databank met een immense hoeveelheid gegevens. Deze zijn nog niet zo toegankelijk als met een computerprogramma maar waarom zou dit niet het eerste proefschrift op een cd-rom kunnen worden? Hoe het ook zij, ik zal de eerste zijn om dankbaar gebruik te maken van Rutgers opgedoken gegevens, hierin ongetwijfeld op de hielen gezeten door enkele bibliothecarissen die de vele vondsten zullen willen verwerken in hun bestanden. Rutgers stond echter niet alleen een naslagwerk, c.q. databank voor ogen maar vooral ook een wetenschappelijk verantwoorde literatuurgeschiedschrijving.

Dat 'wetenschappelijke' wordt mijns inziens vooral ook bepaald door het scherp omlijnen van een probleemstelling en de mate waarin je je handelen als onderzoeker vervolgens expliciteert. Je tracht zo duidelijk mogelijk aan te geven aan welke 'afspraken' je wenst te houden, en waarom dan wel. Bij iedere afwijking of hindernis geef je weer expliciet aan hoe je daarmee omspringt en waarom zus of zo. Daar je niet de eerste bent die iets uitzoekt, kun je dikwijls volstaan met aan te geven welke andere onderzoeker je volgt, in welke mate en in het bijzonder waarom. Je hakt in stukjes en lijmt weer aan elkaar tot grotere gehelen - steeds nadat je hebt aangegeven hoe, wat en waarom je hakt, dan wel hoe, wat en waarom je tot grotere stukken lijmt. Dit levert inderdaad niet altijd een even aantrekkelijk leesbare studie op en het is onvermijdelijk dat je je toch niet altijd aan de eisen houdt.

Rutgers toont zich in zijn proefschrift slechts in beperkte mate geporteerd voor deze handelwijze. Met een minimum aan algemene verwijzingen naar literatuurtheoretische studies en een geringe neiging tot theoretische reflectie presenteert Rutgers een literatuurgeschiedenis waarin de nadruk ligt op het literaire bedrijf (of wat daar hier op de eilanden voor door zou kunnen gaan). De analyse van literaire teksten zelf is uitgebannen dan wel beperkt tot uitspraken

Databank met immense hoeveelheid gegevens

van derden (waaronder Rutgers zelf als criticus van de *Amigoe-Ñapa*). Rutgers toont zich verder niet of nauwelijks geïnteresseerd in de problematiek van een hierboven genoemde aangelegenheid: wat draagt of beweegt nu eigenlijk al die veranderingen die hij van de afgelopen tweehonderd jaar registreerde. Het 'anders zijn' van het literaire bedrijf in vroeger jaren wordt wel duidelijk, maar wat moet ik met het overwegend aanreiken van gegevens omtrent wat was en niet meer is, of is en niet eerder was. Het aanbrengen van samenhang in talrijke opgedoken gegevens en het aanwijzen van bepaalde dominante en marginale structuren is juist wat ik wil voorgeschoteld krijgen. Dat extra denkwerk is er niet voor de lezer om uit te voeren maar voor de wetenschapper. Dit zou ongetwijfeld de nodige 'persoonlijk gekleurde interpretaties' opleveren, wat waarschijnlijk voor niet-wetenschappelijk wordt gehouden door Rutgers. Dat kan wel zijn, maar dan wil ik geëxpliciteerd zien dat dit ongewenst is, waarom en of het feitelijk wel mogelijk is een bevredigende literatuurgeschiedenis te schrijven zonder die persoonlijk gekleurde interpretaties. Dat laatste is, zoals ik hierboven al aangaf, praktisch niet mogelijk. Een theorie omtrent literaire ontwikkelingen en de dynamiek achter ontwikkelingen vormt mijns inziens echter een alleszins te rechtvaardigen uitgangspunt voor tentatieve interpretaties met betrekking tot samenhang en ontwikkelingslijnen. Een volgende onderzoeker gaat vervolgens maar weer aan het werk om nuances aan te brengen of het gedachtengoed onderuit te halen. Maar om dit te kunnen doen moet het wel duidelijker zijn dan nu het geval is vanuit welk theoretisch kader en met welke vooronderstellingen wordt gewerkt.

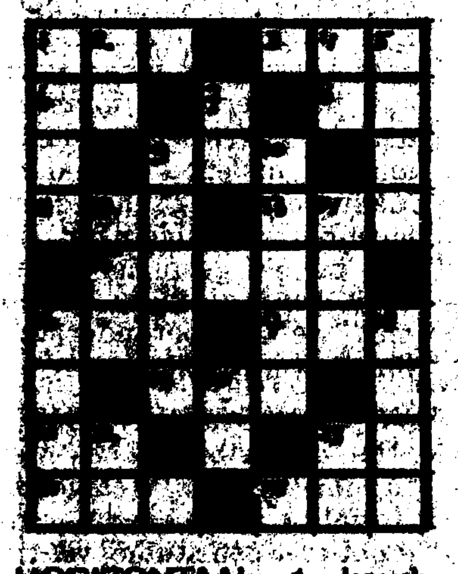
VERHOUDINGEN ZOEK

Het kan er bij mij ook niet in, dat er een bevredigende literatuurgeschiedenis ontstaat met een studie waarin zo weinig over de literaire teksten zelf wordt gezegd als in Rutgers proefschrift. Hoe bestaat het, dat in één alinea een roman van Edward de Jongh, twee romans en een verhalenbundel van Jules de Palm, twee romans en de verzameling columns van Boeli van Leeuwen 'ter sprake' worden gebracht (op blz. 285/6)? Hier gaat iets mis. De verhoudingen zijn zoek tussen het literaire bedrijf (waar zonder meer heel veel gegevens over worden aangedragen) en datgene wat ook deel uitmaakt van literaire communicatie: *de literaire teksten*. We krijgen zo een gedetailleerde beschrijving van de pedalen, de kettingkast en de velgen maar de rest van fiets wordt vergeten. Dit valt moeilijk te slikken, niet omdat ik zelf meen dat de betreffende teksten wel. wat meer regels waard zijn, maar omdat Rutgers niet expliciet heeft aannemelijk gemaakt waarom deze zeven in Nederland uitgegeven literaire teksten bij elkaar geveegd kunnen worden in één alinea. Dit is des te raadselachtiger daar de vroege romans van Van Leeuwen wel thematisch worden besproken (blz. 255 -258). Daar ter plekke wordt ons ook nog ter informatie voorgelegd, dat Boeli van Leeuwen is gehuwd met Dorothy Debrot. Dit laatste zal ongetwijfeld van belang zijn geweest voor het werk van Van Leeuwen. Maar ik wil wel lezen waarom ik deze informatie krijg waar het Van Leeuwen betreft en niet waar het Willem Kroon of Pierre Lauffer aangaat. (Voor die laatste twee auteurs was het huwelijk dat zij aangingen tenslotte van aanzienlijk belang voor hun literaire werk.) Algemener geformuleerd is de vraag wat de plaats van persoonlijke gegevens is of kan zijn in een literatuurgeschiedenis. Dan wel, hoe zit het nou met de fietser en zijn gedachtengoed. Dat blijft onbeantwoord, waarmee ik weer ben aangeland bij de beperkte theoretische diepgang van het proefschrift.

Met Rutgers dissertatie blijft er zodoende - gelukkig -nog genoeg te kibbelen over voor al dan niet gedoctoreerde lettergekken. De meeste lezers zal de theorie toch worst zijn! Die geïnteresseerden in de Antilliaanse letteren houden met *Schrijven is zilver, spreken is goud* gewoon een lekker dik boek in handen, dat buitengewoon rijk is aan gegevens en goed is voor zeer vele uren lezen en grasduinen.

G.W.(Wim) Rutgers, Schrijven is zilver, spreken is goud. Oratuur, auratuur en literatuur van de Nederlandse Antillen en Aruba. Dissertatie Rijksuniversiteit te Utrecht, 1994. 536 blz. ISBN 99904.921.0.7. Bij de Arubaanse uitgeverij Charuba verschijnt dit jaar een handelseditie van het proefschrift. Hier werd in de eerste alinea's nog verwezen naar David Perkins, Is Literary History Possible? Baltimore / Londen: The Johns Hopkins University Press, 1992. De bijgaande foto is afkomstig uit de collectie van de familie Davelaar.

Puzzel van de week

HORIZONTAAL: 1. koud; 3. [illegible]; 6. overblijfsel van vuur; 8. slee; 9. [illegible]; 11. zeepsop; 13. [illegible]; 15. dierenbenen; 16. geen vrouw; 17. ontkenning; 19. groente; 21. [illegible]; 23. voegwoord; 24. vochtig; 25. dat kun je van een club worden.

VERTICAAL: 1. broodbeleg; 2. vervoeging van zijn; 4. en anderen (afkorting); 5. getal; 7. deciliter (afkorting); 9. voorwerp om ramen te wassen; 10. strijdveld; 12. grootvader; 14. een [illegible]; 16. [illegible]; 18. watervogel; 20. bergruimte; 22. muzieknoot; 23. leggen alle vogels.

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de Kinderkrant over twee weken. Stuur je oplossing naar de Amigoe (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) en zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

Winnaar van de week is:

Terrence Wanga
Korporaalweg 24
Curaçao

Hij ontvangt f.15,- en kan langs komen om zijn prijs op te halen bij de *Amigoe* te Scherpenheuvel.

OPLOSSING vorige keer:

HORIZONTAAL: 1. vis; 3. wat; 5. [illegible]; 7. [illegible]; 9. st.; 10. [illegible]; 13. [illegible]; 14. nee; 15. [illegible]; 17. en; 18. [illegible]; 20. [illegible]; 22. [illegible]; 23. lam.

VERTICAAL: 1. vol; 2. st; 3. [illegible]

Verhalen

ER ZIJN weer een paar verhalen binnen gekomen. Fantastisch! Hieronder kunnen jullie ze lezen. En Franco en Wendy hebben nu de kans de winnaar te worden en f.50,-, te winnen.

Er was eens een jongen, die zoveel van baseball hield, maar hij kon niet vangen, slaan en gooien en niemand wilde met hem spelen dus nooit zal hij baseball leren spelen. Op een dag moest hij naar de eerste klas. Daar had hij meer vriendjes en die vrienden wilden wel met hem spelen. Op een dag hadden ze een terrein gekocht en toen zei zijn vader dat is voor jou om met je vriendjes baseball te spelen. Na een paar maanden kon hij heel goed spelen en hij sloeg alleen homeruns. Zo wist hij alles over baseball. Na een paar jaar had hij [illegible] en was ook [illegible] begon het spel en hij sloeg een homerun.

Frank da Costa Gomez
Ledaweg 54
Curaçao
(7 jaar)

Er was eens een jongen en hij heette Michel. Hij was tien jaar en had geen broertjes of zusjes. Vriendjes had hij in overvloed, maar zijn beste vriend was toch wel Carlos. Ze zaten al vanaf de 1e bij elkaar in de klas. Hij woonde in Amerika.

Op een avond zat Michel met zijn vader te kijken naar een hockeywedstrijd. Het was de wedstrijd tussen Amerika en Engeland. Toen het bijna rust was, was de stand 0-9 in het voordeel van Engeland. Michels vader mopperde:

"Wat is dat nou, kunnen jullie nou niet eens winnen van de Engelsen?" Het was of de Amerikanen het gehoord hadden, want ze begonnen opeens veel beter te spelen. En toen de [illegible] het rust was, stond de stand op 9-9. Michels vader zei: "Michel, vraag jij je ook niet af waarom de Amerikanen niet meteen zo goed speelden, als de laatste paar minuten? Michel wist het ook niet en ze zaten zich de hele pauze af te vragen waarom de Amerikanen pas zo laat in actie kwamen.

Na de rust gingen de Amerikanen in hetzelfde tempo door. Daardoor regende het doelpunten voor de Amerikanen. Michel zei: "Vader ik zou willen dat Engeland ook weer wat doelpunten maakt." Zijn vader bromde iets terug en Michel ging weer verder met kijken. Het wonder gebeurde, de Engelsen scoorden en scoorden maar. De eindstand was dan ook 20-39 in het voordeel van Engeland. Michel en zijn vader liepen terug naar huis en spraken onderweg nog wat na over deze wonderlijke wedstrijd.

Thuis zei Michel tegen zijn vader: "Pa, ik kon de bal gewoon sturen door te denken waar hij heen moest gaan." Zijn vader schreeuwde toen: "Dat kan niet, houd op met dat gelieg!" "Maar vader", probeerde Michel nog, maar zijn vader werd nog bozer. "Verdwijn naar je kamer. Ik wil je niet meer zien voor morgenochtend!" Michel [illegible] en sloeg de deur met een harde klap dicht. "Het is gelogen", mopperde Michel. "Poeh, het is de reinste waarheid." Hij kroop in bed en viel niet veel later in slaap. En hij droomde.....

[[Hij was weer in het stadion, maar nu met Carlos. Na afloop vertelde hij hetzelfde tegen Carlos als tegen zijn vader. Carlos werd niet boos, hij was blij. Hij zei tegen Michel: "Ik ben blij dat ik een vriend heb die zoiets kan.]]

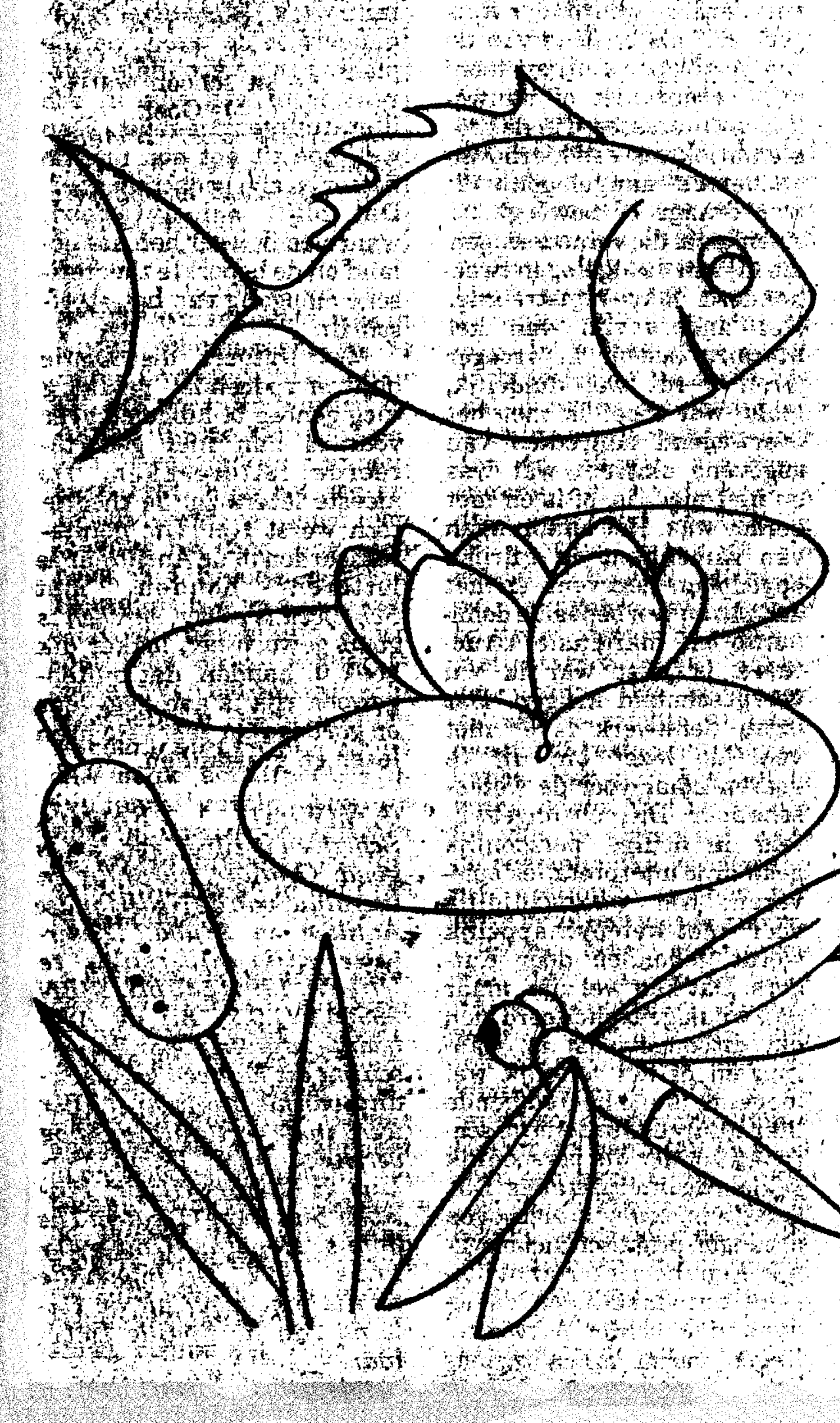
Plotseling schrok Michel wakker. Hij had iets gehoord. Hij keek en zag een fel licht in zijn kamer. Hij knipperde even met zijn ogen. Toen het licht weg was, zag hij een fee in zijn kamer staan. Die sprak: "Michel wat jij kunt, is bijzonder, maar er zijn mensen die iets beters kunnen. Zal ik met jou er heen gaan?" "Nee, nee!" schreeuwde Michel. "Ik heb al genoeg narigheid gehad."

"Dan niet", zei de fee. Michel vroeg toen of zij misschien wel iemand kende die hem van deze gave af kon helpen. De fee zei dat zij zo iemand kende, maar dat die heel ver weg woonde. "Dat doet er niet toe", zei Michel. [illegible]

[illegible]

Wendy Versteeg
Mampuritoweg 7
Curaçao
(13 jaar)

Om te kleuren

Poesieversje

Uitknippen en bewaren!

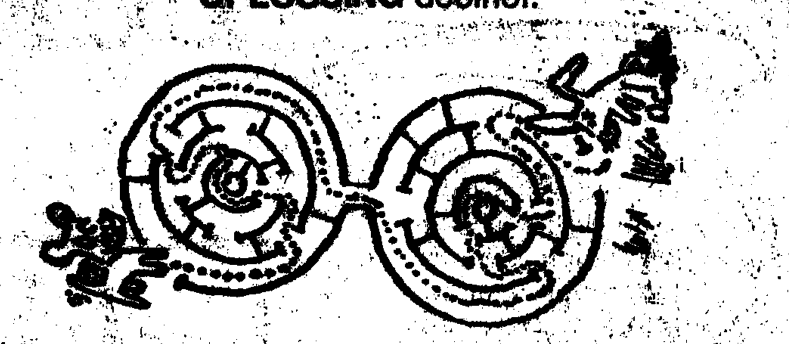
Lezend in je poesiealbum
dacht ik; ach mijn lieve tijd,
als jij doet, wat men je toewenst,
ben je ónecht, beste meid.
Altijd vrolijk, altijd stralend,
altijd helpend klaar gaan staan.
Nee, zo kan, dat weet ik zeker,
niemand door het leven gaan.
Daarom geef ik in mijn versje
alleen deze éne raad:
dat je bij wát je ook doen zult,
slechts je hartje spreken laat.

Om zelf te lezen

Waar is Does de hond?
Hij is niet in zijn mand.
Hij is niet in de tuin.
Hij is niet in het hok.
Hij is niet op straat.
Ik roep: Does Does!
Waf! zegt Does.
Hij ligt op de bank!
Dat mag niet, Does.
Ga er af.
Zijn staart gaat heen en weer.
Ik lig hier fijn, denkt Does.
Ik geef hem een duw.
De bank is vol haar.
Ik pak de veger.
Ik maak de bank schoon.
Naar buiten, Does.
Ga maar in je hok.
En ik ga op de bank.

OPLOSSING doolhof:

Doolhof

WELKE WEG moet de hond nemen om bij de [illegible] te komen?

Reefcare leert over zee

TOEN WE de laatste keer met een Reefcare-klas het water in gingen, zag een van de kinderen een vreemde vis in het water, en hij riep: "Kijk daar, wat is dat? Zo'n lang beest, hij heeft een lange kop, en hij drijft schuin in het water." Het kind wist niet dat dat een *Trompetvis* was. Het had ook nog nooit gesnorkeld!

De Reefcare-juffrouwen en meesters ontmoeten iedere keer kinderen die niet weten hoeveel prachtige vissen je kunt zien in de koraaltuinen die rondom Curaçao liggen. Ons leerlingetje leerde de *Trompetvis* kennen. Die ziet er inderdaad gek uit met zijn vreemde, lange snuit.

Zo zit de zee vol fantastische dieren: de *Djindja* is net een hondje. Hij heeft vriendelijke oogjes, en hij zwemt een beetje traag. Daarom kan een roofvis hem zo opeten. Maar pas op, *Barracuda* met je enorme bek. Want als je komt, blaast *Djindj*[illegible] op. Hij wordt zo gr[illegible] een voetbal, met al[illegible] vergiftige stekels. [illegible] enkele vijand kan hem [illegible] iets doen. Daarom w[illegible] ballonvis genoemd ([illegible] hem zien in het S[illegible] rium).

We zien ook p[illegible] gekleurde *Papegaai*[illegible] in het water. Ze zijn [illegible] Soms zijn ze heel gr[illegible] zijn slim, want als ie[illegible] een harpoengeweer [illegible] (dat mag helemaal [illegible] hoor) zwemmen ze [illegible] weg. Ze weten d[illegible] iemand hen kwaad wi[illegible]

Een van de m[illegible] vissen is de *Ang*[illegible] Soms is die net een [illegible] ginnetje, met een [illegible] kroontje op. Dan h[illegible] *Queen* (koningin) *An*[illegible] Er is ook nog een [illegible] *Angelfish*, die heeft [illegible] andere kleuren.

En die grote rov[illegible] haai? Die wordt bijna [illegible] gezien in onze riffen.

Oom R[illegible]

De taxi

= door Nel de Jong =

"Ik heb een neef in de stad", vertelde [illegible] Muis, "die in een taxi woont".

"In een taxi?" vroeg Pinkie, het kaboutermannetje, verbaasd.

"Ja", zei Moene Muis. "Een taxi is nog fijner om in te wonen dan een holletje in de mondi. Hij rijdt je de hele dag over het eiland. En de mensen laten allerlei dingen op de vloer vallen. Koekjes en broodkruimels en soms zelfs een stukje kaas of worst."

"Mmmmm", zei Pinkie. "Ik wou, dat ik ook in een taxi woonde. Ik ben dol op lekkere hapjes." En toen begonnen zijn oogjes te glinsteren. "Ik weet wat!" riep hij, "ik word ook taxichauffeur."

"Maar dan krijg je toch geen lekker dingen", zei [illegible] in taxi's wonen, krijgen die."

"Als iemand met mijn taxi mee wil rijden, moet hij iets betalen", legt Pinkie uit. "En omdat dieren geen centjes hebben, moeten ze iets anders geven. Een dadel of een stukje kaas of zo."

"Wat ben je toch slim", zei Moene vol bewondering en zijn oogjes glinsterden al net zo hard als die van Pinkie.

Even later liepen ze met Pinkies speelgoedkarretje door de mondi. Het karretje was de taxi en Pinkie en Moene waren op zoek naar dieren, die mee wilden rijden. Kijk, daar liep Mira Konijn.

"Dag Mira", riep Pinkie. "Waar ga je naar toe?"

"Ik ga naar Opa Konijn", vertelde Mira. "Maar alaiai, wat woont hij ver weg."

"Wil je soms met mijn taxi mee?" vroeg Pinkie. "Het kost maar één dadel."

Maar het kabouterkarretje was veel te klein voor Mira. Het konijntje moest toch lopen en Pinkie en Moene kregen géén dadel. Roetsj, daar schoot een hagedisje voorbij.

"Hé zeg, waar ga jij naar toe?" schreeuwde Pinkie. "Wil je soms met mijn taxi mee?"

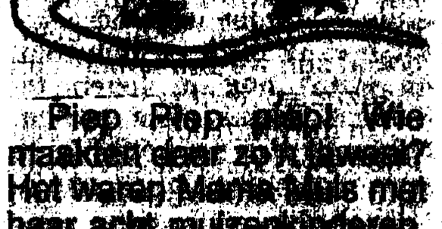
"Taxi! Wat is dat?" vroeg het hagedisje. Het had nog nooit van taxi's gehoord. "Is dat een gevaarlijk beest?"

"Nee hoor", lachte Pinkie. "Het is mijn karretje maar. Waar moet je naar toe? Voor één dadel breng ik je erheen."

[illegible] hagedisje blij. "Dat komt goed uit. Ik was net op weg naar de dadelboom in die ta... ta... hoe heet het ook al weer, kan ik een heleboel dadels mee nemen." Het klauterde in het karretje en liet zich prinsheerlijk door Pinkie en Moene naar de dadelboom brengen. En daarna met een kar vol dadels naar zijn holletje. "Dank je verschrikkelijk, hoor", zei het. "Ik vind het zo aardig van jullie. Hier hebben jullie ieder een dadel."

Vrolijk [illegible] Pinkie en Moene [illegible] verder. "Wat fijn om een taxi te hebben, hè?" zei Moene. "Zullen we hier even gaan zitten om de dadels op te eten?"

Maar daar wilde Pinkie niets van weten. "Wat is nou één dadel? Die heb ik zó op. Nee hoor, ik wil eerst nog een dadel verdienen."

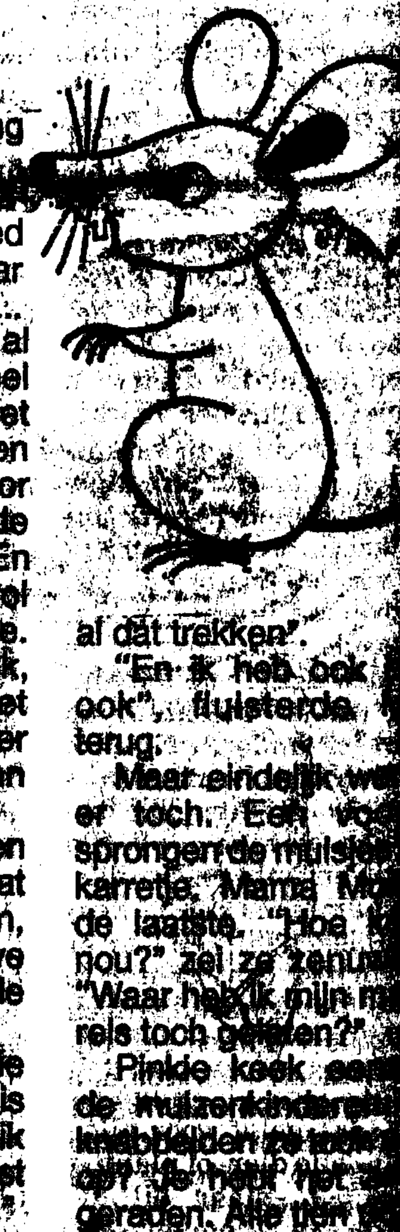

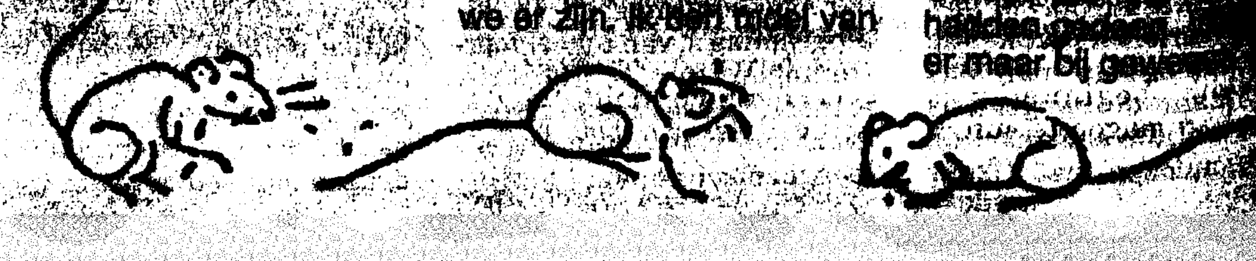
Piep Piep piep! Wie maakten daar zo'n lawaai? Het waren Mama Muis met haar acht muizenkinderen. "Alaiai", [illegible] Mama Muis tegen Pinkie en Moene. "[illegible] om acht kleine muizekinderen tegelijk in de gaten te houden, als je [illegible] naar toe moet."

"Zal ik u weg brengen in mijn karretje?" vroeg Pinkie gauw. "Het kost maar twee dadels."

"Oh, kijk eens aan!" piepte Mama Muis verrast. "Dat is lief van je, Pinkie. Ik zal je tien maïskorrels geven, want dadels heb ik niet."

En even later reden Pinkie en Moene door de mondi met negen piepende muisjes in hun taxi. "En en", fluisterde Pinkie tegen Moene, "[illegible] blij zijn als we er zijn. Ik [illegible] van [illegible]

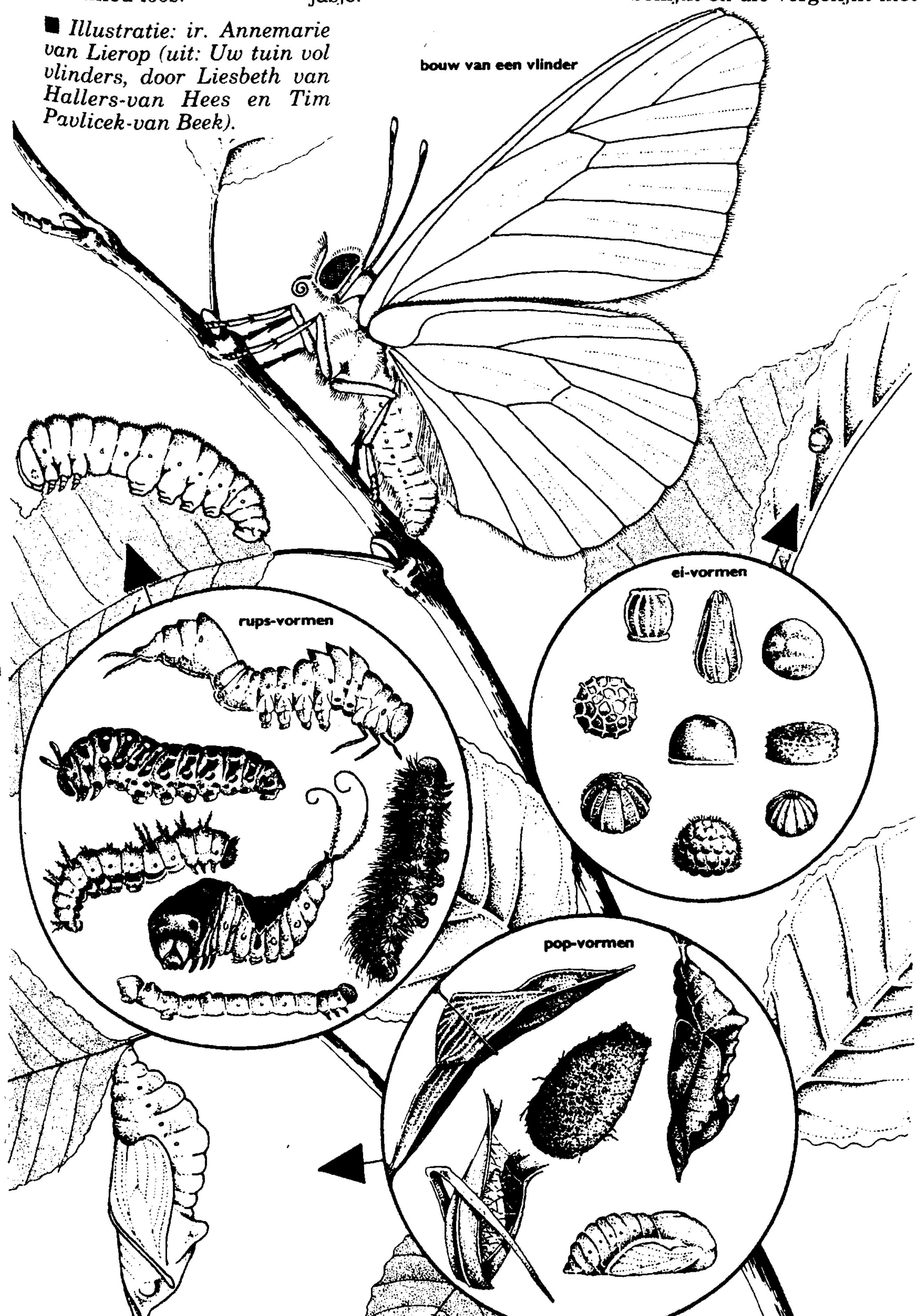

Aanwezigheid van dartele vlinders zegt iets over toestand van milieu

Insecten leven al 300 miljoen jaar op aarde; sinds de mens daar nog geen miljoen jaar geleden bij kwam, was hij vooral gefascineerd door de mooiste aller insecten: de vlinder. In de schitterendste kleurschakeringen fladdert zij van bloem naar bloem. Net als je denkt haar te kunnen pakken, vliegt zij weg, verder op zoek naar nectar of een rottend stukje fruit.

Hoewel de vlinder net als de bijen bloemen bezoekt, draagt zij vrijwel niet bij aan de bestuiving daarvan. Voor het milieu heeft zij een andere functie. De vlinder is een indicator, letterlijk een aanwijzer, voor de stand van het milieu; als er een vlinder verdwijnt, is er geheid iets met het milieu loos.

■ *Illustratie: ir. Annemarie van Lierop (uit: Uw tuin vol vlinders, door Liesbeth van Hallers-van Hees en Tim Pavlicek-van Beek).*

Nogal logisch zou je zeggen, dat geldt voor elke verdwijnende dier- of plantesoort. Klopt, maar bij de vlinder is het allemaal wat gecompliceerder. Het dier ondergaat een volledige gedaanteverwisseling van ei via rups en pop naar vlinder. Elk van de vier stadia stelt zo zijn eigen eisen aan de leefomgeving. Valt een zo'n schakel weg, dan is de vlinder tot uitsterven gedoemd.

En omdat de vlinders altijd zo tot de verbeelding van de mens hebben gesproken, is er erg veel over deze vliesvleugeligen bekend. Het is een goed onderzochte groep dieren, dus we weten al gauw wat er aan schort, als we plotseling een vlinder niet meer waarnemen. Dan is de stand van het grondwater bij voorbeeld verlaagd; of de nectarplanten zijn weggehaald, of de planten waar de rupsen van moeten groeien.

WAARDPLANT

Want als een vlinder bij voorbeeld dol is op de bloemen van de *Pentas*, dan betekent dat niet dat zij haar eitjes ook op die plant afzet. Dat gebeurt vaak op een andere soort en die plant heet de waardplant.

Zodra de eitjes uitkomen, dat kan na tien dagen zijn, maar ook pas na enkele maanden, beginnen de rupsen hun magen te vullen met het blad van deze waardplant. De rups is namelijk het eet- en groeistadium van de vlinder. Bioloog Dolfi Debrot (Carmabi) meent zelfs dat dit stadium vaak het mooiste stadium is. Hij noemt kleurrijke oranje rupsen met paarse stekels en gele, met zwarte banden. De felle kleur weerhoudt vogels vermoedelijk ervan deze te eten. De felle kleur zou op giftigheid wijzen. Omgekeerd bestaan er echter ook hele saaie rupsen, die door hun schutkleur nauwelijks van de omgeving te onderscheiden zijn.

Zodra de rups uit het ei is gekomen, doet het niets anders dan eten en groeien. Dat gaat zo drastisch, dat het dier enkele keren moet vervellen, omdat het een nieuwe huid nodig heeft. De rups knapt letterlijk uit z'n jasje.

Dat eten gaat razendsnel. In een dag kan zo'n klein beestje wel twee bananenbladeren door zijn lijf werken. De schade is natuurlijk zichtbaar, maar zelden zo erg, dat de waardplant doodgaat. Op de een of andere manier weet de rups tot hoever hij kan gaan om de plant nog in leven te houden. Maar mooi is het niet, zo'n hap uit het blad of een plotseling bijna kale struik.

Als de rups zich niet weet in te houden, heeft de waardplant zelf wel een trucje om een overvloed aan vraat tegen te gaan. Sommige tropische bomen bij voorbeeld hebben klieren op hun bladeren, die een zoete stof afgeven. Daarmee lokken ze agressieve mieren of parasietwespen, die op hun beurt wel raad weten met een teveel aan rupsen.

SCHUTKLEUR

Vaak worden de eieren in hoopjes op een blad afgezet; de rupsen die daaruit voortkomen leven meestal in groepjes bij elkaar. Andere rupsen zijn tot een eenzaam bestaan gedoemd: moeder vlinder legt de eieren in zo'n geval liever afzonderlijk. Dat kan op een blad zijn of aan de onderkant; maar ook op de stengel van een plant of zelfs in de bloemknop.

De termijn voor het rupsenstadium verschilt net als bij de eitjes per soort: van drie weken tot enkele maanden. Op de tekening is te zien dat zowel de eieren als de larven (rupsen) diverse vormen aan kunnen nemen, al naar gelang de vlindersoort.

Heeft de rups eenmaal zijn buikje volgevreten, dan is het tijd geworden om te verpoppen. Nog een laatste vervelling en de pop verschijnt, merkwaardig gevormde vlinders-in-wording. Niets duidt erop dat uit dat rare hangende ding (zie illustratie) straks een vlinder te voorschijn komt. Hoe dat precies gebeurt, is nog niet helemaal bekend, maar dat het gebeurt blijkt wel als na - alweer - dagen of maanden de vlinder uit de pop kruipt. Als een moderne parachute heeft ze haar vleugels opgevouwen. Wie de grootte van een pop bekijkt en die vergelijkt met de maat van de vlinder, kan haast niet geloven dat het dier uit een verhoudingsgewijs zo kleine pop is gekomen.

De meeste poppen hangen aan een klein spinseldraadje aan takken of bladeren. Maar sommige rupsen graven zich in de grond in om zich te verpoppen.

OPPOMPEN

Is de vlinder eenmaal te voorschijn gekomen, dan begint de belangrijkste fase, het opppompen van de vleugels. Met de nog natte en opgevouwen vleugels kan het dier immers niets beginnen. Die gaan zich pas strekken, als de vlinder de vleugeladers met bloedvloeistof heeft gevuld. Bij kleine vlinders is dat een kwestie van minuten, grote vlinders doen daar soms uren over.

Na deze inspannende gebeurtenis begint de hele cyclus weer opnieuw. De vrouwtjesvlinder wordt door een mannetje bevrucht, zet eitjes af enzovoorts.

Gedurende haar korte leventje (van enkele dagen tot een paar maanden) voedt de vlinder zich met nectar, maar het beest groeit niet meer, dat is al in het rupsenstadium gebeurd. De nectar wordt met de roltong, die als een rietje fungeert, uit de bloemen opgezogen (zie illustratie).

In het Caribisch gebied komen veel minder vlindersoorten (ca. 292) voor dan in Europa (ca. 390) of Midden-Amerika, dat er wel zeven keer zoveel heeft. De Caribische eilanden zijn immers vulkanisch van oorsprong en elk afzonderlijk ontstaan. De vlinders kwamen vermoedelijk vanaf Midden-Amerika 'overgewaaid' en de meest waarschijnlijke route daarbij is via Cuba, Hispaniola, Puerto Rico en zo zuidwaarts naar de kleine Antillen.

De Benedenwinden hebben bedroevend weinig vlindersoorten. Debrot schat hun aantal inclusief de nachtvlinders op enkele tientallen. Vermoedelijk zijn het er zo weinig omdat vlinders niet van wind houden en graag wat schaduw hebben; en nectar natuurlijk. En op een eiland met weinig vegetatie kun je niet al te veel van dat spul verwachten.

In het verleden waren de benedenwindse eilanden heel wat groener dan nu. In feite hebben we met een gedegradeerd landschap te maken, zegt Tim Pavlicek, een van de schrijfsters van het Nederlandse boekje *Uw tuin vol vlinders*. De mens, de vervuiling, de overbegrazing door geiten, het heeft allemaal bijgedragen aan de degradatie. Zij denkt dat in gebieden met veel vegetatie nog resten van de oorspronkelijke vlinderpopulatie te vinden zijn.

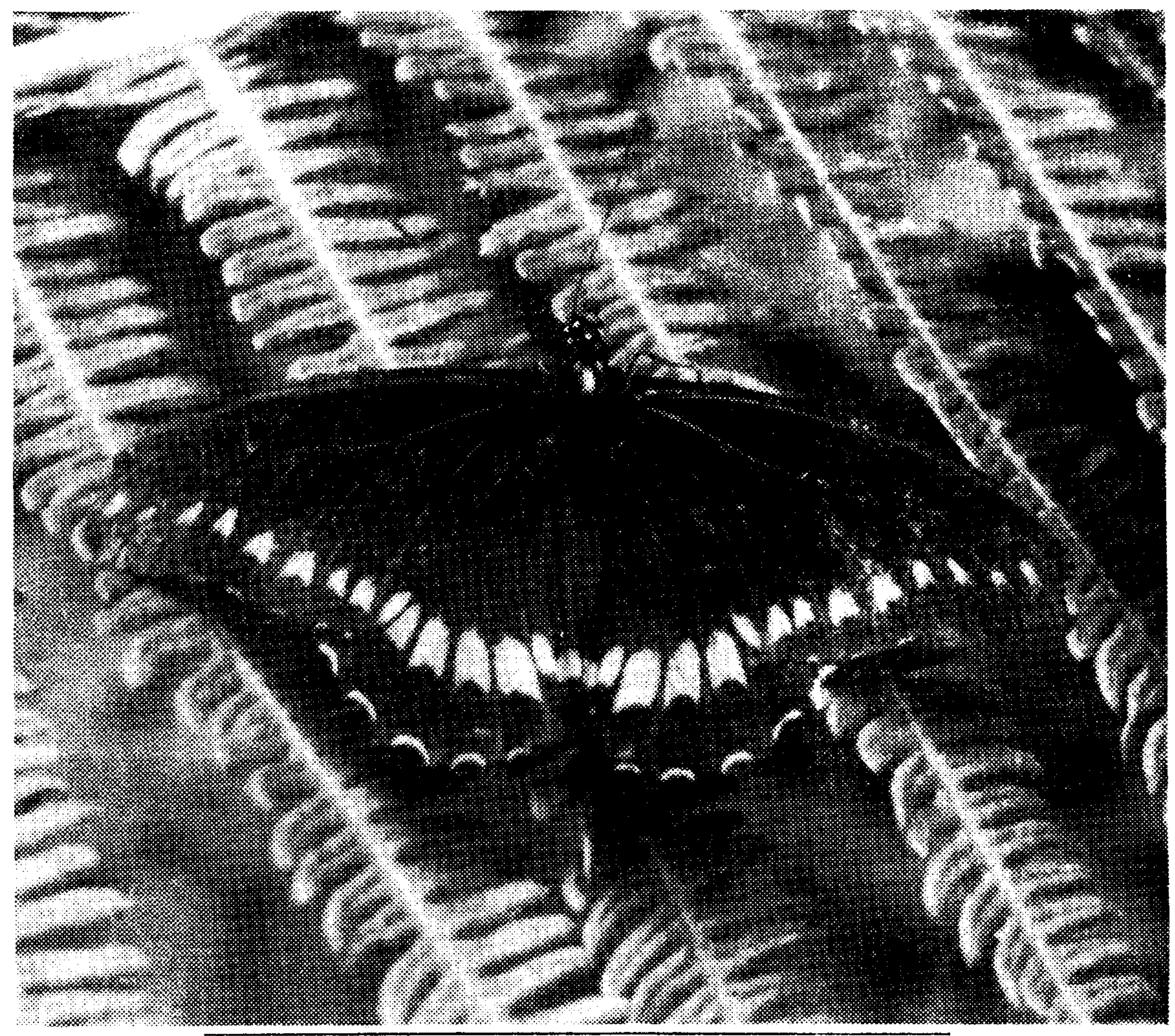
HYPOLIMNUS

Debrot vertelt dat er zowel in het Christoffelpark (Curaçao) als in het Washington-Slagbaaipark (Bonaire) een vlinder voorkomt, die nergens anders op deze eilanden te vinden is. Deze *Hypolimnus misippus*, een schitterende zwarte vlinder met witte vlekken, geniet kennelijk van de oorspronkelijke vegetatie die in de parken nog te vinden is.

Pavlicek vindt het jammer dat er zo weinig bekend is over de benedenwindse vlinders. "Over talloze diersoorten op Curaçao is in het verleden gepubliceerd, maar over vlinders is helemaal niets te vinden. Een gemiste kans", zegt zij, "want vanwege die indicatorfunctie zou onderzoek naar vlinders heel zinvol zijn".

Helemaal vlinderloos zijn we echter niet. Wie in de windarme tijd goed kijkt, ziet ze wel, de hele kleine blauwtjes of de wat grotere oranje Monarch. En als dat niet lukt, kunnen enkele mooie geconserveerde exemplaren in het kantoortje van het Christoffelpark bewonderd worden.

Planten waar vlinders dol op zijn, zijn de *Lantana*, oftewel de *flor di sanger*, en de *Pentas*. Beide planten komen hier voor en zijn dus de moeite waard om als vlinderlokker in de tuin te planten.

= Tekst verzorgd door Elisabeth de Mountsouris =

Milieukeur voor Seagull-blocnote

Vuist en stempel garanderen de minste milieubelasting

Wie er zeker van wil zijn dat een produkt de leefomgeving zo min mogelijk belast, moet in de toekomst op het Milieukeur letten. Een vuist en een stempel garanderen dat het produkt aan hoge milieueisen voldoet.

De onafhankelijke Nederlandse Stichting Milieukeur bepaalt of een produkt rijp is voor dit keurmerk, zo meldt de eveneens in Nederland gevestigde Stichting Natuur & Milieu.

Al jarenlang worden de consumenten van Nederlandse produkten gebombardeerd met logo's, keurmerken en 'groene' termen. Die moeten de indruk wekken dat het betreffende produkt het milieu nauwelijks kwaad doet. Maar meestal is het alleen de fabrikant die dat beweert. Enige controle op de juistheid daarvan bestaat niet. De Nederlandse Milieukeur, een onafhankelijk en objectief keurmerk, moet aan de onzekerheid een eind maken.

De stichting controleert na toekenning van de Milieukeur regelmatig of het produkt nog aan de eisen voldoet. Die milieukeureisen zijn behoorlijk hoog en worden gemiddeld om de drie jaar aan nieuwe technische ontwikkelingen aangepast, stelt Natuur & Milieu, dat zelf ook in de Stichting Milieukeur zitting heeft.

Een blocnote gemaakt van 100 procent oud papier en door de manier van inbinden dubbelzijdig te gebruiken, kreeg kort geleden als eerste de Milieukeur. *Seagull* heet het blocnote, dat deel uitmaakt van een hele reeks papierwaren die het milieu minder belasten.

J. de Goei van Seagull-producent Scaldia Plus vertelt dat de merknaam *Seagull* is gekozen vanwege de zeemeeuw, die symbool staat voor de reinheid van water en lucht. Zowel de mens als deze zeevogel is voor 100 procent afhankelijk van schone lucht en schoon water, verduidelijkt De Goei.

Het merk werd in 1988 geïntroduceerd voor kopieerpapier. Al snel volgde een hele lijn van produkten voor printers en kopieermachines: gereconditioneerde cartridges, Seagull kettingformulieren, Seagull kopieerpapieren, offsetpapieren, enveloppen en natuurlijk de gekeurmerkte Seagull schrijfblokken.

Voor al deze produkten geldt dat ze niet duurder mogen zijn dan het conventionele papier; dat er geen chloor mag worden gebruikt voor de bleking van de pulp; dat er geen optische witmakers in mogen zitten en natuurlijk veel minder hout per ton geproduceerd papier.

Wie bang is voor het bekende grijze, alternatieve papier, kan gerust zijn: Seagull-papier oogt mooi crème en ziet er zelfs chique uit.

De Goei van Scaldia hoopt op meer keurmerken voor de andere Seagull-produkten, zodra de stichting de eisen voor een Milieukeur voor bij voorbeeld kopieerpapier heeft geformuleerd.

Voor douchekoppen, (spaar)lampen, koffiezetapparaten en verf zijn de keurmerkeisen inmiddels gepubliceerd. Binnen niet al te lange tijd liggen die produkten met Milieukeur dus in de (Antilliaanse?) winkels.

Katoen zonder rotzooi begint aan opmars

Voor de kritische milieuklant is er in Europa en de Verenigde Staten ecologisch verantwoorde katoenen kleding te koop. Want katoen mag als natuurlijke grondstof hoog scoren bij de milieubewuste koper, nadere bestudering leert dat deze stof stijf staat van de chemicaliën. Tel daar de enorme waterverspilling bij op die met de produktie gepaard gaat, en katoen staat plotseling in een kwaad daglicht.

Het milieuvriendelijke textiel is voorlopig nog vaak aan de kleur te herkennen: de vezels zijn niet gebleekt, zodat de t-shirts, broeken en andere kledingstukken een ecru-kleurig uiterlijk hebben. Met het verven van de ongebleekte katoen wordt nog geëxperimenteerd.

De firma Koala is al een stapje verder. Zij brengt gekleurde, milieuvriendelijke katoen op de markt. Onder het motto *Green Cotton by Koala* liggen er in diverse Nederlandse warenhuizen katoenen slips, shorts, body's en dameshemden te wachten op milieubewuste vrouwen. Het verven van deze ondermode gebeurt in gesloten verfmachines. De gebruikte kleurstoffen zijn in water oplosbaar. Tevoren is de katoen niet met het vermaledijde chloor, maar met waterstofperoxide gebleekt.

De Koala-katoen is handgeplukt en er zijn in elk geval geen bestrijdingsmiddelen gebruikt.

Of het merk in aanmerking komt voor het EKO-keurmerk van de Nederlandse controle-organisatie voor biologische produktiemethoden (SKAL), is onbekend. Deze organisatie is nog bezig met de eisen, waaraan katoenen of wollen produkten moeten voldoen, voor zij het strenge EKO-keurmerk mogen dragen. Een duidelijke voorwaarde is in elk geval dat er tijdens de groei geen bestrijdingsmiddelen of kunstmest gebruikt mogen worden.

Het voldoen aan die eis vormt een flinke bijdrage aan een schoner milieu. Dr K. Eveleens van de Landbouwuniversiteit Wageningen schat dat een derde tot een vierde deel van alle insekticiden die boeren wereldwijd gebruiken, op de katoenvelden terechtkomt. En dan te bedenken dat maar twee tot vijf procent van het landbouwareaal beplant is met katoen.

Verder is er veel water nodig voor de verbouw van katoen. In de buurt van het Aralmeer, dat de grens vormt tussen Kazachstan en Oezbekistan, onttrekt men al jaren water aan dit meer voor de bevloeiing van honderden vierkante kilometers katoenaanplant. Het meer is daardoor flink ingekrompen: de kustlijn is intussen zo'n tachtig kilometer opgeschoven. Bovendien is de omgeving van het meer door overmatig insektiticidengebruik zwaar vervuild.

Wat ging er mis in de vrouwenbeweging?

De feministe is dood, leve de macha

Hoe dood is het feministe? De vurige strijdster van weleer is, zo bleek ook onlangs weer tijdens de viering van de Internationale Vrouwendag, een vermoeide dame in een verschoten T-shirt, verguisd door dat wat jong en bijdetijds wil zijn.

= door Agaath Garschagen =

Ze heeft afgehaakt, toen ze haar moeder tegen een vriendin hoorde zeggen, dat er flinke bressen waren geslagen in het 'fallologocentrische' denken. 'Fallowat? Fallus, penis', dacht ze, 'waar hebben ze het over?' Maar hoewel ze van het feminisme niets wil weten, heeft ze wel meegedaan aan de manifestaties op 8 maart, de Internationale Vrouwendag, vanwege 'leuk meiden onder elkaar'.

Ik ontmoet haar in Paradiso in Amsterdam als op het podium wordt gediscussieerd over verkrachtingen, incest en besnijdenis. Voorin de zaal zitten grijze kortgeknipte hoofden ernstig te knikken, achterin staat de jongere generatie, mooi, opgemaakt, zelfbewust en overwegend lesbisch.

Inge is 20 jaar, studeert fysische geografie, en hoort nauwelijks wat er wordt gezegd. "Joh, ik ken die teksten wel. Altijd worden vrouwen afgeschilderd als slachtoffer. Maar ik voel me helemaal geen slachtoffer", zegt ze. "Ik ben een macha. Hetero hoor, maar macha."

Inge zoent vrolijk vriendinnen die ook weinig belangstelling hebben voor hetgeen er op het podium gebeurt. Er wordt gekletst en gelachen. "Kunnen jullie wat stiller zijn", roept een dame voorin, "nog even serieus."

Dan verschijnt er een Thaise zangeres op het toneel. Gloria Gaynor's 'I wil survive' schalt door de zaal. Het nummer doet het nog goed. [illegible] laat de gesprekken voor wat ze zijn en gaat swingen, [illegible] staat aan de kant te kijken.

Ik vraag aan Inge of ze weet [illegible] Internationale Vrouwendag [illegible] komt? "Hé, ho's even. Ik kom hier voor een te gekke avond." Dat op 8 maart 1907 in New York straatarme naaisters demonstreerden tegen de twaalfurige werkdag zal haar een zorg zijn.

ONAFHANKELIJK

Inge neemt me mee naar haar moeder die op de eerste etage achter de stand met tweedehands vrouwenboeken staat. "Mijn moeder heeft in al die praatgroepen gezeten. Je weet wel: waar wordt gezegd dat mannen zo slecht zijn. Mijn generatie is onafhankelijk, die vecht het probleem van een dubbele belasting, werk en huishouden zelf wel uit. Ik hoef me niet te emanciperen, ik ben al geëmancipeerd. Ik weet best dat iedere meid op de toekomst moet zijn voorbereid."

Een beetje slordig uitziend type in [illegible] T-shirt met daarop het vrouwenteken schudt mede hand. Carla, 46 jaar, moeder van vier kinderen onder wie Inge. "Ga jij meer dansen", zegt Carla tegen haar dochter. Tegen mij, teleurgesteld: "Ze hebben geen historisch besef, die jonge meiden." Terwijl Inge lachend verdwijnt, 'niet te somber, ma', gaat Carla er eens goed voor zitten. "Vrouwen van nu zijn verblind door de carrières die voor hen beschikbaar zijn. Carrières waarvoor wij ouderen jarenlang hebben gedemonstreerd, gelobbyd en gevochten. Ze zijn verblind en realiseren zich niet dat die carrière, als ze op hun 35e nog een baby nemen, geen toekomst meer heeft, omdat manlief het vertikt de luiers te verschonen, er onvoldoende crèches zijn en [illegible] thuis nog maar weinig is veranderd inzake de arbeidsverhouding."

DEMONSTRATIES

Carla heeft ooit op de barricaden gestaan. Als Dolle Mina heeft ze de hoogtijdagen van de Tweede Feministische Golf in de jaren zeventig meegemaakt, de tijd van demonstraties bij de pissoirs, het symbool van mannelijke bevoordeling. "We floten mannen na en knepen ze in de billen. God, wat voelden we zich gepakt", zegt ze nu lachend.

Ook was ze bij de corsetverbranding bij het standbeeld van Wilhelmina Drucker, belangrijk feministe uit de Eerste Feministische Golf en een keer heeft ze op de Dam haar buik ontbloot waarop stond geschreven: 'Baas in eigen buik'.

Ze is de vrouwenbeweging altijd trouw gebleven, zegt Carla dan opeens serieus. Ze is veranderd, dat wel, zal niet meer zo snel op de barricades klimmen, praat met mannen, maar ze discussieert nog steeds graag over het belang van het feminisme en de positie van de vrouw: "Het is tenslotte nog steeds beroerd gesteld met ons."

VIES

Onder wie of wat 'feminisme' tot een vies woord heeft gemaakt, lopen de meningen uiteen. Het lijkt alweer zo lang geleden dat het op de middelbare school reuze hip werd gevonden met vrouwentekentjes in je oren te lopen en een vrouwenagenda uit je tas te trekken.

'De schaamte voorbij', schreef Anja Meulenbelt. Welke dertigplusser heeft het boek [illegible] relatie met andere vrouwen niet gelezen? Inge en haar vriendinnen kennen de voorvrouw van de Tweede Feministische Golf wel van naam, maar dat is dan ook alles. 'Veel te radicaal', 'agressief', 'mannenhaatsters' en 'gefrustreerd', typeerden jongeren onlangs de oudere feministes in het vrouwenblad 'Savante'.

Succesvolle carrièrevrouwen willen zich vaak ook voor geen goud met het feminisme associëren. De carrière hebben ze immers helemaal aan zichzelf te danken. Natuurlijk hebben ze recht op gelijk loon, gelijke kansen en moet manlief helpen in het huishouden, maar feminisme, bah.

Zelfs vrouwen die zich anno 1994 druk maken over de gelijkheid tussen man en vrouw, hebben kritiek op de beweging. Journaliste Bernadette de Wit verwijt de vrouwenbeweging 'slachtofferige zeurpraat' en Opzij-columniste en schrijfster Renate Dorrestein liet zich niet lang geleden ontvallen niets te moeten hebben van 'die androgyne lieden'. En dit zijn nog slechts de toppen van de ijsberg van leeglopende vrouwenhuizen en wegkwijnende actiegroepen. Dood is de beweging misschien nog niet helemaal, maar de vurige activiste van vroeger is, lees ik in HP/De Tijd, een vermoeide dame in verschoten T-shirt, overeind gehouden door vergrijzende fans uit haar jeugd, verguisd door dat wat jong en bijdetijds wil zijn.

FOUT

Waar ging het fout met de beweging? Ach, zeggen ingewijden, feminisme is niet alleen nu het woord niet, het is nooit het woord geweest.

[illegible]

... buik niet was veroorzaakt door drank of vreetzucht, maar door een zwangerschap. De gesprekspartner riep vervolgens met een mengeling van medelijden en minachting uit: "Laat jij je dan nog penetreren?"

Ik zelf heb nooit ook maar een aanvaring gehad met de activistes van weleer. Ik had in 1982 net Maarten 't Hart [illegible]

[illegible]

... voor het vrouwencafé, maar dan zou ik alle [illegible] moeten afzweren, of voor het leven als del. Ik was negentien en zeer onder de indruk van deze [illegible] dames, maar nam [illegible] de beslissing nooit meer een biertje met ze te drinken.

Schrijfster Camille Paglia, gehaat, gevreesd en [illegible] door het feministisch establishment, zei een paar jaar geleden in een interview met HP/De Tijd: "Ik ben altijd honderd procent feministe geweest en gebleven. Ik was zelf lesbisch. Maar ik werd niet geaccepteerd, omdat ik [illegible] bijvoorbeeld [illegible] Stones goed te vinden. In hun optiek kon dat niet: de groep was seksistisch dus de muziek slecht."

Dit soort voorvallen deed de reputatie van het feminisme uiteraard geen goed. Maar ook anno 1994 denken traditionele feministes nog steeds erg zwart-wit. Het laatste boek van Marilyn French, toch het stereotype van een 'Tweede Golfvrouwe', gaat over het vrouwelijk lijden in alle denkbare varianten. Van verkrachting tot incest, van vrouwenbesnijdenis tot economische onderdrukking, driehonderd pagina's verontwaardiging.

Zoals het Amerikaanse maandblad Forbes reageerde, is: "Het is diep beledigend voor miljoenen begaafde vrouwen om in dit soort boeken beschreven te worden als hersenloze, pasieve, door mannen heen en weer gemanoeuvreerde slachtoffers". Het Grote Collectieve Slachtoffergevoel en de Grote Gemeenschappelijke Vijand Man wekten in de jaren zeventig maar bij een hele kleine groep vrouwen, nu eigenlijk bij helemaal niemand meer.

SUCCES

Toch is het te simpel om het traditioneel feminisme af te doen als iets lachwekkends.

Je hoeft alleen maar een Margriet of een Viva open te slaan om te zien hoe succesvol veel aspecten van het feministische gedachtengoed zijn doorgesijpeld naar brede lagen van de maatschappij.

Jaren geleden stond er in de adviesrubriek van de Margriet een werkende vrouw met een echtgenoot in de huishouding: "Toon, [illegible] wakker. U moet uw man de leiding geven. Hij moet de kostwinner zijn. Barst eens in snikken uit en zeg dat u het allemaal niet meer aan kan. Zo niet, dan bent u binnenkort een rasechte Kenau en uw man een zielig en mislukt figuur." Nu adviseert de rubriek vrouwen voor zichzelf op te komen en [illegible] cijferen.

Bovendien is de kern van de beweging altijd geweest dat de vrouw in maatschappelijk, financieel, [illegible], persoonlijk en sociaal opzicht net zulke rechten en plichten heeft als de man. [illegible] het resultaat: in 1960 bestond slechts twintig procent van de beroepsbevolking uit vrouwen, in 1992 was dat [illegible] procent, ook de achterstand in opleidingsniveau is [illegible], een niet gering aantal feministes heeft het vel geschopt, de pil zit in het ziekenfondspakket en abortus is gelegaliseerd.

Zich 'modern feministes' noemende vrouwen plaatsen kanttekeningen bij het succes. Ze zien dat de groei van het aantal [illegible] op de arbeidsmarkt [illegible] traditionele [illegible] roepen en in deeltijdwerk, dat vrouwen slechts [illegible] procent van alle hoge en leidinggevende functies bekleden, dat ze ondanks de wet Gelijk loon [illegible] [illegible] dan mannen, dat het [illegible] [illegible] [illegible] dat 75 procent van de Nederlandse vrouwen zich terugtrekt van de arbeidsmarkt als er een kind wordt geboren [illegible]

... spraakmakende [illegible] meente een onaantast[baar] ideaal, nu verschijnen opeens verdacht veel [arti]kelen waarin beweerde [car]rièrevrouwen bekennen autotelefoon graag [te] hebben ingeruild voor [...] taarten bakken met de [kin]deren.

Een ander geliefd th[ema] is het burnt out-sy[n]dr[oom] [...] veel vrouwen zouden achter komen dat het [door] het feminisme gepropage[erde] 'having it all' vooral [neer]komt op 'doing it all'. [Het] enige dat we hebben [ver]worven, is het recht op [...] uitputting', is een veel [geh]oorde kreet.

MIDDENKLASSE

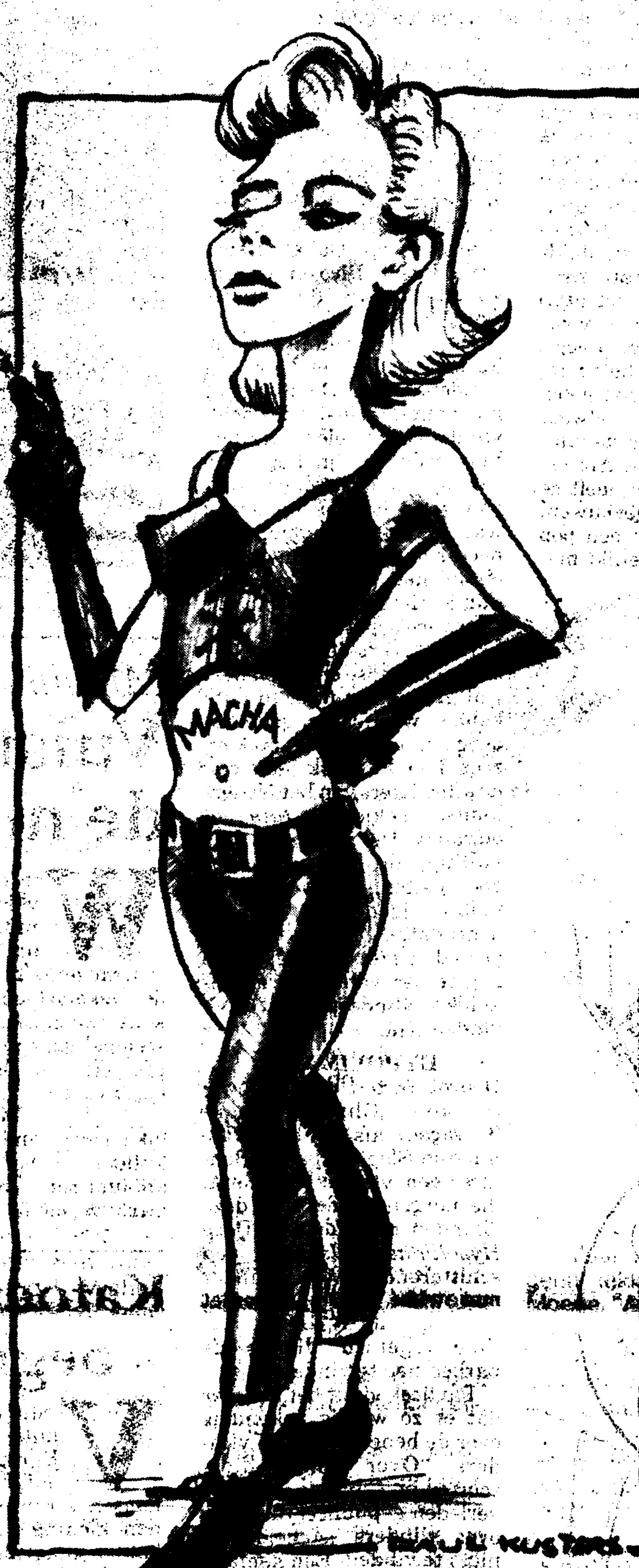
Dorien Pessers, verbo[nden] aan het Clara Wich[mann] Instituut, het landelijk [...] punt van de overheid [voor] het emancipatiebeleid [op] terrein van het recht, [vindt] dat de traditioneel-femin[istes] goed werk hebben ver[richt,] maar wil nu eindelijk een andere kant op.

"De emancipatievoor[hoede] wordt gevormd [door] vrouwen uit de blanke [mid]denklasse", zei ze vorig [jaar] in onze krant. "Deze dres[sed-]for-success-dames hebben emancipatie naar zich getrokken. Zij hanteren [een] rigide gelijkheidsbegr[ip:] alle vrouwen de arb[eids]markt op en een vol[ledige] aanpassing van vrouwen [aan] de mannelijke domin[ante] orde. Juridisch en econo[misch] is dit heel aantrekke[lijk,] maar menselijk en cultu[reel] is het een schrikbeeld en [een] verloren slag voor de [vrou]wenbeweging. Vrou[wen] hebben altijd een eigen [iden]titeit gehad. Die moeten [ze niet] opgeven."

De Emancipatieraad [...] [illegible] gelegd op betaalde arb[eid]. Het opvoeden van kind[eren] telt niet mee als werk. [...] wijl juist meer waardig[...] zou moeten worden [...] het werk [...] vrouwen traditioneel [...] De vrouwenbeweging [heeft] zich ook altijd verzet te[gen] een 'fokpremie', zeg [...] een financiële regeling [om] vrouwen in de gelegen[heid] te stellen een paar ja[ar] betaald verlof te gaan[...] het argument dat da[t] vrouwen alleen maar bestendigen in hun kla[ssieke] verfoeilijke rol als mo[eder.] Nonsens natuurlijk, vinden ook de 'mo[derne] feministes'.

Vandaar de stagnati[e] de emancipatie en terugval. Er is nog [...] minste een kwart eeuw [nodig] om de revolutie te [...] [illegible]

Aurea Lodowica-Rosario:

"Komen ze niet naar de bieb dan gaat de bieb naar hun toe"

= door Nel Casimiri =

In het management team van de Openbare Bibliotheek verzorgt Aurea Lodowica-[illegible]o de buitendienst. [illegible] die Buitendienst res-[illegible]en het filiaal te [illegible], de schoolmediatheek-[illegible] en de bibliobus. De [illegible]dienst zorgt er dus [illegible]t het bibliotheekwerk [illegible]et eiland verspreid [illegible]n niet alleen beperkt [illegible]t dat ene gebouw op [illegible]oo. Veel mensen [illegible] problemen met ver-[illegible]ij nemen niet vlug [illegible]slachtige bus naar [illegible] om een keer een [illegible]enen. Maar naar een [illegible]eek vlak in de buurt [illegible]e wel. Daarom gaat [illegible]otheek naar hen toe. [illegible]ichten ons met de [illegible]enst doelbewust op [illegible]pen uit de bevolking [illegible]ng of geen gebruik [illegible]an de Centrale Biblio-[illegible]o Scharloo. Met name [illegible]een die door een [illegible]pleiding en of ongun-[illegible]aterële omstandig-[illegible]n een achterstandsi-[illegible]erkeren. Als iemand [illegible]kelijke kennis of [illegible] vaardigheden mist, [illegible]t zo'n persoon in een [illegible] positie. Zij hebben [illegible]kansen in onze demo-[illegible]n onze samenleving".

[illegible]IJ VERKEER

[illegible]belstellingen van de [illegible]eek wordt gesproken [illegible]ij verkeer van infor-[illegible] Wat wordt daarmee [illegible]

[illegible]l zeggen dat zoveel [illegible] mensen daaraan [illegible] kunnen deelnemen. [illegible]eringen in het vrije [illegible]tieverkeer moeten [illegible] opgeruimd. Mensen [illegible]en maatschappelijk [illegible]re positie verkeren [illegible]nden de meeste belem-[illegible]en".

[illegible]n de manieren om [illegible]atie te krijgen is lezen.

[illegible]staat een grote achter-[illegible] in het lezen van [illegible] bij zowel jeugdigen [illegible] volwassenen in de [illegible]. Bij een achter-[illegible]n lezen moet u daarbij [illegible]lleen aan boeken [illegible] [illegible]middelen en aan tijd [illegible]. Onze collectie [illegible]mengesteld om aan [illegible]efte te voldoen: niet [illegible]llijke informatieve [illegible] eenvoudige Neder-[illegible]lige, Papiamentsta-[illegible] Spaanstalige [illegible]

[illegible]er veel gebruik [illegible] van die diensten?

[illegible] maken jong-volwas-[illegible] volwassenen veel [illegible] gebruik van onze [illegible]eningen. Misschien [illegible] wijten aan het feit [illegible] lezen nog als iets [illegible] zien en niet als [illegible]nd en informatief. [illegible] andere kant is het [illegible] wij niet voldoende [illegible] in het Papiamentu [illegible]. En ook is het moei-[illegible]ndige Spaanstalige [illegible] krijgen. Ik vind [illegible] jammer dat we niet [illegible] boeken in het Papia-[illegible] hebben. Wil je de [illegible] bereiken, moet je [illegible] materiaal hebben [illegible]gen taal. Sommige [illegible]worden ook niet meer [illegible]. Het was ooit de [illegible]g meer klassieke [illegible] het Papiamentu te [illegible] om die [illegible] op te [illegible] we kinderen goede [illegible] willen geven, moeten [illegible] boeken vertaald [illegible] Ze zijn er niet. Ze [illegible] altijd te koop, soms [illegible] ze uitverkocht. Ook [illegible]er vaak allerbelab-[illegible], maar ze moeten [illegible]latie blijven omdat [illegible] vervangingsexem-[illegible] hebben. Vooral [illegible] mensen lezen graag [illegible]ke Spaanse boeken. [illegible] gingen wij wel op [illegible]s naar Venezuela en [illegible]a om boeken te [illegible] Als je in die landen [illegible] bestelt, duurt het [illegible]or ze komen. Maar [illegible]bleem voor ons is [illegible] cashgeld".

[illegible] bij de balie liggen [illegible]ren waarin gevraagd [illegible]an de leden om hun [illegible]ening te zetten voor [illegible]vordering voor het [illegible]ntu. Is dat niet in [illegible]aak met lijst u net [illegible] kunnen we ze meer [illegible]entu te lezen geven [illegible] bibliotheek bijna geen [illegible] in het Papiamentu heeft, en ze toch niet kan aanschaffen?

"Die lijsten zijn niet van de bibliotheek, maar van de Sede di Papiamentu waarin ze vragen een handtekening te zetten om het Papiamentu te erkennen als officiële taal. Dat heeft niets te maken met het feit dat er niet voldoende boeken in het Papiamentu zijn".

Wat doet u om volwassenen toch naar de bibliotheek te lokken?

"We organiseren verschillende leesbevorderingsaktiviteiten. Zoals ik al zei is er een ernstige leesachterstand bij een groot deel van onze bevolking. Toch is het lezen van groot belang voor de algemene ontwikkeling van het individu en uiteindelijk ook voor de geestelijke, culturele en sociaaleconomische ontwikkeling van onze bevolking. Leesbevordering moet in de eerste plaats in het gezin gebeuren. Willen wij het kind bereiken, moeten wij de ouders ervan overtuigen dat zij hun kind moeten stimuleren om te lezen. Hoe eerder je een kind met een boek in aanraking brengt hoe beter".

JONG BEGINNEN

Aan welke leeftijd denkt u dan?

"Vaak hoor je ouders zeggen dat een kind van drie of vier jaar nog niet kan lezen. Daarom zien zij er de noodzaak er niet van in een kind [illegible] geven of het lid te laten worden van de bibliotheek. Die instelling is helemaal verkeerd. Nogmaals, je moet je kind zo jong mogelijk met boeken in aanraking brengen. Er zijn speciale boeken voor peuters, boeken gemaakt van plastic, van karton of van stof, zodat die kleintjes ze niet kapot kunnen maken. Langzamerhand kan men er dan toe overgaan echte prentenboeken te geven".

Het is belangrijk dat kinderen zelf hun boeken uitzoeken, zodat zij een boek nemen wat ze kunnen begrijpen en vooral wat hen interesseert. Ook kan een ouder een kind stimuleren door te vertellen en door voor te lezen.

"Ik ga uit van mezelf. We zijn bijna allemaal werkende ouders en we hebben niet zo veel vrije tijd. Daarom is het belangrijk elke avond, al is het maar twintig minuten, vrij te maken om een kind voor te lezen of om een kind een verhaaltje te vertellen. Dat versterkt ook de band met het kind, het contact onderling. Er wordt vaak gezegd dat onze kinderen zich niet goed kunnen uitdrukken. Als ouder kun je een kind stimuleren door het het verhaal in eigen woorden na te laten vertellen. Dan kun je meteen nagaan of het de essentie van het verhaal heeft begrepen. Persoonlijk vind ik dat de scholen meer aandacht aan dit aspect van de taal zouden moeten besteden".

De Buitendienst van de bibliotheek zal ook deelnemen aan het Nieuw-Beleid-project 'Wijkbeheer en Wijkvernieuwing'.

Aurea: "Wij willen graag een bijdrage leveren aan grotere ontplooiingskansen van de bewoners in de volkswijken, wat de bedoeling is van dat project".

FILIAAL

Het Filiaal van de Openbare Bibliotheek van Barber bestaat al zeventien jaar. Met de dagelijkse leiding is Merelyn Juliana belast. Het gebouw waarin het filiaal is gehuisvest is een oude barak van de St.Jansschool. Zeventien jaar geleden kreeg de bibliotheek die in bruikleen om een bibliotheek voorziening in Barber op te zetten. Maar na die zeventien jaar zitten ze nog steeds in die oude barak. Het gebouwtje is overvol, ligt niet centraal en voldoet helemaal niet.

Aurea: "We hebben verschillende keren gewezen op de noodzaak van een adequate voorziening te Banda Bou, waar de bewoners rustig kunnen studeren, waar ze de krant kunnen lezen, etc. Ook voor het personeel is er geen goede werkruimte. Elke keer opnieuw stuiten we op het probleem dat er geen geld beschikbaar is voor een nieuw gebouw. In de omgeving zijn ook geen bestaande gebouwen beschikbaar die voldoen aan onze eisen. Wij hebben een keer voorgesteld gebruik te maken van een gedeelte van het Landhuis naast het gouvernementsgebouw te Dokterstuin, maar het bleek dat daar al een andere instantie in gehuisvest zou worden. Het staat overigens nog steeds leeg! Volgens mij is niemand zich ervan bewust dat er op Banda Bou veel dropouts wonen, dat er op Banda Bou veel sociale wantoestanden zijn en dat dat verbeterd moet worden".

Er zijn wel eens plannen gemaakt.

"Er waren plannen om een multifunctioneel gebouw neer te zetten op Barber, waarin de bibliotheek ook een onderkomen zou kunnen krijgen, maar dat is slechts bij plannen gebleven".

Dus is het roeien met de riemen die er zijn?

"Wij proberen zo goed als het kan de bevolking van Banda Bou toch van materiaal en informatie te voorzien. Ook hebben wij geprobeerd een geïntegreerde opstelling door te voeren. Boeken voor volwassenen en voor jeugdigen staan door elkaar om de drempel voor de volwassene te verlagen, vooral voor degene die liever een jeugdroman of een eenvoudig informatief boek wil lenen".

SCHOOLMEDIATHEEK

Het doel van de schoolmediatheek, een afdeling van de buitendienst die onder leiding staat van Joyce Plaate, is boeken en andere informatiedragers aan scholen en andere sociaaleducatieve instellingen ter beschikking te stellen. Hiermee hoopt men het onderwijsproces in het algemeen te bevorderen en het lezen in het bijzonder. Alle scholen kunnen kosteloos lid worden van de schoolmediatheek en gebruik maken van alle materialen die de schoolmediatheek in haar collectie heeft.

Aurea: "Er wordt wel voorrang gegeven aan de scholen die deze dienstverlening het hardst nodig hebben".

Tot de collectie behoren boeken, informatieve video's, dia's, casettes, projectcollecties en materiaal voor lespromotie. Projectcollecties bevatten informatie in verschillende vorm over één specifiek onderwerp en kunnen gebruikt worden ter ondersteuning bij bepaalde lessen.

"Helaas wordt er niet voldoende gebruik gemaakt van onze schoolmediatheek door de scholen. De redenen daarvoor verschillen, variërend van practische problemen, zoals het vandalisme op school, tot een gebrek aan betrokkenheid van bepaalde leerkrachten. Wel is het zo dat ook van de kant van de bibliotheek uit vaker moet worden gewezen op onze mogelijkheden. Er zijn nog steeds onderwijzers en leraren die niet op de hoogte zijn van wat de schoolmediatheek te bieden heeft. Aan de andere kant zijn er onderwijzers die het te inspannend vinden om hier naar toe te komen en te zoeken".

Door verschillende soorten informatie aan te bieden aan de leerkrachten en via de leerkrachten aan de kinderen, kan de schoolmediatheek bijdragen aan verbreding van kennis en daarmee aan de ontplooiingskansen van de kinderen.

Aurea: "Via de scholen kunnen ook kinderen bereikt worden die nooit de bibliotheek bezoeken, die niet zijn opgegroeid in een traditie van bibliotheekbezoek".

Er is een groot verschil tussen de schoolmediatheek in Nederland en de schoolmediatheek op Curaçao.

"In Nederland levert de schoolmediatheek alleen aanvullend materiaal. Zij gaan er van uit dat elke school haar eigen basiscollectie heeft. Wij moeten alles leveren. Er zijn maar heel weinig scholen op Curaçao die een eigen schoolbibliotheekje hebben".

En hoe zit het met de aanschaf van materiaal. Is daar voldoende geld voor?

"Vroeger kreeg de schoolmediatheek boeken van de STICUSA en later van de OKSNA. Ook schonk de OKSNA soms collecties boeken aan de scholen. Omdat de OKSNA niet op volle toeren draait hebben we al een paar jaar geen materiaal meer gekregen. Het is ons ideaal om een tweede, goed geoutilleerde bibliobus te krijgen, waarmee we de scholen kunnen bezoeken. Op die manier kunnen we het gebruik van de schoolmediatheek promoten".

BIBLIOBUS

De afdeling Bibliobus staat onder leiding van Delia Welhous-Rojas. De bibliobus voorziet personen, voor wie de afstand naar de centrale bibliotheek te Scharloo of het filiaal te Barber te groot is, of voor wie die afstand op de een of ander manier een barrière vormt, van boeken.

Aurea: "Komen zij niet naar de bibliotheek, dan komt de bibliotheek naar hun toe".

De wijken die de bibliobus bezoekt zijn Buena Vista, Wishi, Montagne, Koraal Specht, Bonam en Santa Maria. Ook komt de bibliobus bij 17 scholen, bij Huize Broeder Pius en bij het Zeelandia-complex (een wooncentrum voor 55-plussers).

"Jammer genoeg is de bus al meer dan anderhalf jaar defect. Eerst heeft hij maandenlang bij DOW gestaan. Daar gebeurde niets aan de bus, zodat wij hem ten einde raad maar naar de dokmaatschappij hebben gebracht. Maar daar staat hij nu ook al een half jaar. De bibliobus is in de zes jaar dat hij rijdt verschillende keren uit de roulatie geweest wegens technische problemen. Op deze manier is er geen continuïteit in de dienstverlening".

Hoeveel bibliobussen zijn er?

"Drie. De eerste is afgeschreven, de tweede ook waarschijnlijk en de derde staat nu al bijna twee jaar stil. Het waren schenkingen van de STICUSA. De nieuwste is ongeveer tien jaar oud, waarvan hij maar 6,5 jaar heeft gereden. Vanaf het begin zijn er problemen met de airco geweest. Bij de vorige bussen hadden we ook aldoor problemen met de airco. Daarom hebben we bij deze nieuwste gevraagd de bus zonder airco te leveren en toen hebben we hier op het eiland pas de airco in laten bouwen. Maar dat is ook misgegaan. Het heeft zeker drie jaar geduurd voor de bibliobus op weg kon gaan".

"Zonder airco is het niet uit te houden. Wij gaan 's middags de wijken in en het is erg warm in de bus. Je kunt het personeel niet dwingen in die hitte te werken. Het is een kleine benauwde ruimte, met veel mensen om je heen. De ventilatie is niet zo goed. Ook voor de boeken is die warmte en vocht in een gesloten ruimte niet goed".

Als de bibliobus niet komt, brengen de mensen hun geleende boeken dan naar Scharloo terug?

"Het is voor het personeel heel frustrerend zo te moeten werken. We zijn heel veel boeken kwijtgeraakt. Toch willen zij de leden niet zonder boeken laten, dus zij gaan met dozen boeken elke week naar de desbetreffende buurtcentra om daar boeken uit te lenen. Dat is verre van ideaal en de opkomst van de leden is niet zo groot. De bibliobus zelf vormde een trekpleister. Uit een enquête is gebleken dat veel kinderen niet naar Scharloo komen als de bus weer eens uit de roulatie is. De afstand is een barrière en juist deze kinderen hebben onze dienstverlening het hardst nodig".

NIEUWE BUS

Is er kans op een nieuwe bus?

"We hebben wel een aanvraag gedaan voor een nieuwe bus of liever gezegd voor een boekentrailer. Het voordeel van een trailer is dat er meer flexibiliteit is. Als de trekker voor onderhoud naar de garage moet, kun je een andere trekker huren. Wel moet de trailer uitgerust zijn met een airconditioning, die zowel op een aggregaat als op het lichtnet kan worden aangesloten. Ook moet de boekentrailer geautomatiseerd zijn".

Het gebrek aan continuïteit wreekt zich door het boekenverlies vooral op de scholen.

Aurea: "Op die scholen die jarenlang door de bibliobus bezocht zijn, is het leesniveau van de leerlingen duidelijk vooruitgegaan.

Aurea Lodowica-Rosario volgde de MMS-opleiding aan het Peter Stuyvesant College. Na haar schooltijd ging zij naar Nederland, waar zij in Tilburg eerst haar assistent-bibliothecaris diploma behaalde waarna zij in Amsterdam verder studeerde voor jeugdbibliothecaris. Na een jaartje werkzaam te zijn geweest in de Katholieke Bibliotheek in Den Haag, kwam zij terug naar Curaçao, waar zij in 1975 begon te werken in de Openbare Bibliotheek van Curaçao. Daar werd zij eerst hoofd van de jeugdbibliotheek. Daarop volgde haar aanstelling als hoofd van de buitendienst en zij is nu lid van het management team van de bibliotheek. In het begin van haar taak als hoofd van de buitendienst was zij de enige bibliothecaris in die afdeling. Voor haar is de spreiding van het bibliotheekwerk en de leespromotie in de volkswijken de grootste drijfveer. Zij wil de achterstand in het lezen zo goed mogelijk wegwerken en heeft daarbij hulp nodig. "Wij hebben een enorme behoefte aan vakkrachten", luidt haar noodkreet.

Waarom bent u bibliothecaresse geworden?

"Ik wou altijd een steentje bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de bevolking van Curaçao. Een van de manieren daartoe was motiveren om meer te lezen, ook bij kinderen. Ik wilde geen onderwijzeres worden, maar wel meehelpen volkskinderen betere kansen te geven om het in het leven verder te schoppen. Je ziet dat deze kinderen hiet voldoende tot hun recht komen. Daarom vecht ik ook voor een spreiding van de bibliotheek, moet de bibliotheek naar de mensen toekomen".

Heeft uw vader, de schrijver Guillermo Rosario, invloed op uw beroepskeus gehad?

"Nee, we zijn altijd vrijgelaten in onze keuzes. Wel heeft hij ons gestimuleerd verder te studeren. Hijzelf heeft niet de kans gehad om te kunnen studeren. Hij heeft ons wel die kans gegeven. We lazen wel veel vroeger thuis. Ik hou veel van lezen. Dat is een van de redenen geweest om voor bibliothecaresse te gaan studeren. Vaak denken de mensen dat je in dit vak de hele dag zit te lezen, maar daar komt helaas ontzaglijk weinig van terecht".

Reclame[illegible]

Wie wel houdt van televisiekijken, maar niet van irritante, storende en ronduit hinderlijke reclame die te pas en te onpas televisieprogramma's onderbreekt, kan nu opgelucht adem halen.

Een inwoner van Dordrecht heeft namelijk een apparaatje ontwikkeld dat het tv-scherm op zwart zet als er reclameboodschappen worden uitgezonden. Als de reclame voorbij is, wordt het programma weer gewoon hervat. 'Mijn interesse ligt niet zo zeer bij luierbroekjes en inlegkruisjes', aldus de Dortenaar.

De uitvinder introduceert dit zelfgemaakte apparaat in een nieuw Nederlands televisieprogramma, *Het idee*. De serie wordt uitgebracht in samenwerking met de Nationale Ideeënlijn en het Instituut voor Maatschappelijke Innovatie. In iedere aflevering kunnen kijkers hun ideeën spuien en oplossingen voor problemen presenteren.

Sinds de oprichting - twee jaar geleden - zijn er bij de Ideeënlijn zo'n 3500 tips binnengekomen. Ongeveer een procent daarvan kan als 'redelijk briljant' worden getypeerd volgens deskundigen.

Het idee lanceert echter ook minder handige ideeën. Om te besparen vatte knutselaar Jan Zonneveld de gedachte op het water van de wasmachine te benutten om het toilet door te spoelen. Omdat water in Nederland betrekkelijk goedkoop is en de investering behoorlijk duur, was dit idee niet nuttig.

Niettemin voerde Zonneveld zijn plan uit. Helaas kwam hij water te kort, zodat hij ook nog regen moest gaan opvangen. En dat soort water hebben ze in Nederland 'gelukkig' meestal wel genoeg.

Ziek & Gezond

Depressiviteit

Depressiviteit meten. Het lijkt een flauwe grap. Toch kan het. Dat hebben een zenuwarts en een psycholoog in eendrachtige samenwerking bewezen. Hun methode is even eenvoudig als opzienbarend. Een meetlat langs de ziel.

-door André Leblane-

Op depressiviteit rust nog steeds een taboe. Depressief zijn mag niet. Het staat gelijk aan falen. Dat is helaas nog steeds het beeld. Toch is depressie een 'gewone' ziekte. Iedereen kan het krijgen, al is de een er wel wat bevattelijker voor dan de ander. Iedereen kan er in principe ook van genezen. Daarbij is het echter van wezenlijk belang dat het ziekteverloop en de reactie van de patiënt op behandeling gemeten kunnen worden. Maar hoe meet je zoiets ongrijpbaars als depressiviteit?

Welnu, daar hebben de zenuwarts dr J. van Hoof van het Instituut voor psychiatrische Zorg (IPZ) in Rosmalen en de psycholoog dr W. Hulstijn van het Nijmeegse Instituut voor Cognitie en Informatie (NICI) iets op gevonden.

Van Hoof: "Psychiatrie is een vrij ontoegankelijk gebied voor controleerbaar en objectiveerbaar onderzoek, omdat het vooral klachten betreft van de menselijke geest. Zenuwartsen en psychiaters pogen al jarenlang om daar verandering in te brengen en ziektebeelden inzichtelijk te maken, zé te kunnen meten, zoals je de bloeddruk meet."

Maar hoe kun je nu een psychische aandoening meten?

Van Hoof: "Depressie is en ziektebeeld waarbij de patiënt zich somber voelt en de interesse voor de omgeving heeft verloren. Maar dat is niet alles. Vertraging is een van de belangrijkste kenmerken van depressie. Het denken gaat ook stik trager. Het muntje wil niet meer vallen. Taaiheid, stroperigheid in het denken is troef. En dan hebben we een kenmerk te pakken dat zich veel gemakkelijker laat objectiveren. Want die vertraging uit zich ook in de motoriek.

En die motoriek kun je wel meten."

Dan komt de tweede onderzoeker in beeld. Dr. Hulstijn is namelijk specialist op het gebied van de bewegingsleer. Hij heeft de menselijke motoriek, en de afwijkingen daarin, jarenlang bestudeerd en methoden ontwikkeld om bewegingsstoornissen vast te leggen. Het NICI, het onderzoeksinstituut aan de universiteit van Nijmegen waar Hulstijn werkzaam is, is zelfs internationaal vermaard op dit gebied.

VERSMELTING

Van Hoof is op een bepaald moment in contact gekomen met Hulstijn, en samen hebben ze in een soort versmelting van medische disciplines de techniek ontwikkeld om bewegingsstoornissen van depressieve patiënten vast te leggen. Ze doen dit door patiënten bepaalde eenvoudige figuren of letters (na) te laten tekenen op een zogenaamd XY-tablet, een soort electronische schrijftafel. De patiënt krijgt daarbij de instructie de figuur, die hij of zij op een beeldscherm te zien krijgt, zo snel mogelijk na te tekenen. Het XY-tablet registreert de bewegingen tot op de tiende millimeter en de snelheid tot op de duizendste seconde. Reactiesnelheid, snelheid van uitvoering van de taak en de bewegingen – ook de bewegingen die de patiënt maakt boven het papier, dus zonder daadwerkelijk te tekenen – worden via een ingenieus computer-programma geprojecteerd op een beeldscherm. Aan de hand van de gegevens die dit oplevert, kunnen de onderzoekers vaststellen hoe depressief een bepaalde patiënt is. Of beter geformuleerd, hoe geremd een bepaalde patiënt is ten gevolge van zijn depressie. Door de test regelmatig te herhalen kan vastgesteld worden hoe de ziekte zich ontwikkelt, dat wil zeggen hoe een patiënt reageert op de behandeling. Hulstijn: "Wat we in feite vastleggen, is het symptoom psychomotore retardatie (vertraging in de bewegingen die door de werking van de geest worden veroorzaakt, AL), Dat symptoom is overigens niet typerend voor depressie. Je ziet het ook bij schizofrenie en bij de ziekte van Parkinson. Maar waarschijnlijk niet op dezelfde manier. En dat zijn we momenteel aan het onderzoeken. In Nijmegen en Rosmalen loopt een door het ministerie van WVC en het IPZ gesponserd onderzoek om de bewegingsstoornissen van schizofrenen vast te leggen en te analyseren.

REVOLUTIONAIR

De simpele en tegelijkertijd revolutionaire meetmethode van Van Hoof en Hulstijn staat derhalve pas aan het begin van een veelbelovende carrière. Toepassing bij andere psychische aandoeningen ligt voor de hand. De mogelijkheden zijn legio.

In het onderzoek van de beide onderzoekers, dat binnenkort zal worden gepubliceerd in de 'Journal of affective disorders', is een groep van twintig depressieven aan de methode onderworpen en vergeleken met een controlegroep van twintig gezonde personen van dezelfde leeftijd en hetzelfde opleidingsniveau.

De verschillen waren aanzienlijk. Niet alleen hebben depressieven een tragere reactie (1,2 seconde, terwijl 0,5 tot 0,75 seconde normaal is), ook de snelheid waarmee de totale taak werd uitgevoerd, lag beduidend lager. Opvallend waren ook de relatief lange pauzes tussen twee pennestreken.

Van Hoof: "Dat komt omdat de planning trager verloopt. Daarvoor zijn twee verklaringen. De eerste is dat depressieven meer twijfelen. Ze vragen zich op een bepaald moment af of ze rechtsom of linksom moeten als ze iets moeten tekenen. De tweede verklaring bestaat er uit dat een gezond persoon een bepaald figuur in zijn totaliteit opneemt, terwijl de depressieve mens afzonderlijke lijnen waarneemt. Hij kiest voor wat wij noemen de sequentiële benadering. Hij voert zo'n taak stap voor stap uit."

Maar waarom is deze vinding nu zo belangrijk?

Van Hoof: "Het is een bekend fenomeen dat iemand die lijdt aan depressies, zijn eigen situatie al te negatief en dus vertekend beoordeelt. Ook als hij al zo goed als genezen is, zal hij toch aangeven dat het nog steeds slecht gaat. Deze methode helpt ons dus de patiënt en zijn ziektebeeld objectiever te observeren. We krijgen een veel beter inzicht in het succes of het falen van een bepaalde therapie. Dat is momenteel trouwens het onderwerp van een grootschalig promotie-onderzoek door drs Sabbe."

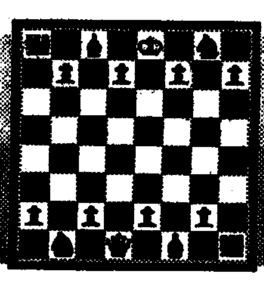
Maar het belang van deze methode gaat verder. Depressie is niet alleen een maatschappelijk taboe, het schijnt ook in de psychiatrie een verwaarloosd gebied te zijn. Van. Hoof: "Helaas moeten we maar al te vaak vaststellen dat patiënten een effectieve behandeling wordt onthouden. Er wordt ook te weinig onderzoek naar gedaan. Zeker in verhouding tot andere terreinen in de gezondheidszorg. Psychiatrische ziekenhuizen krijgen helemaal geen geld voor onderzoek, terwijl dit toch broodnodig is. Dus betalen ze het onderzoek zelf. Daarom hebben we medewerkers ook snel het gevoel dat onderzoek ten koste gaat van directe patiëntenzorg. En dan hebben we het nog steeds over volksziekte nr. 3 of 4. Weet u dat veertig procent van de wao'ers in die wao terecht is gekomen door psychische stoornissen?

En ik schat in dat een groot gedeelte daarvan te genezen is."

Maar wat gaat er dan nu fout?

Van Hoof· "Ik durf rustig te zeggen dat ik in d[...] lijkse praktijk slec[...] topje van de ijsberg zi[...] essie is vaak het ge[...] een traumatische er[...] een langdurige st[...] stand. Voorbeeld: e[...] raakt verlamd door [...] keersongeval of sta[...] nominatie om ontsl[...] worden, en kan [...] emotie en de stress n[...] slapen. Iedereen v[...] een normale reacti[...] die mensen vervolge[...] lang lijden aan de[...] Huwelijken gaan [...] kapot. Carrières [...] bliksem. Terwijl ze [...] cipe te genezen zijn[...]

Schaken

Karpov vernedert Kasparov

In het doorgaans oersaaie Spaanse industriestadje Linares heeft zich in maart een sensatie van de allereerste orde voorgedaan. In wat zonder enige overdrijving het sterkst bezette toernooi aller tijden genoemd mag worden, vernederde FIDE-wereldkampioen Anatoli Karpov zijn aartsrivaal en PCA-wereldkampioen Gary Kasparov. Met het werkelijk magistrale totaal van elf punten uit dertien partijen bleef Karpov zijn landgenoot maar liefst tweeëneenhalve punt voor en stelde hij diens toernooirecord met een vol punt scherper. De overwinning in dit FIDE-categorie XVIII-evenement vormt het absolute hoogtepunt in de toch al briljante loopbaan van Karpov, die in de afgelopen twintig jaar meer dan honderd toptoernooien op zijn naam schreef.

Het toernooi van Linares 1994 was het eerste toernooi na de afscheiding van de PCA, waaraan zowel Karpov als Kasparov deelnam. In die periode heeft Kasparov zich bij herhaling uiterst denigrerend over Karpov uitgelaten, maar na zijn onthutsende ervaring in Linares zal zelfs Karparov moeten erkennen dat de zaken toch iets genuanceerder liggen. Karpov stond slechts vier remises toe (zie tabel) en won maar liefst negen partijen zonder er ook maar één te verliezen; een werkelijk historische zege. Kasparov kwam zes keer tot winst, moest vijf keer in remise berusten en verloor twee keer. Bovendien moest hij de Let Alexej Shirov op de tweede plaats naast zich dulden.

Het was sinds 1981 niet meer voorgekomen dat Kasparov Karpov in een toernooi voor moest laten gaan. Sinds 1991 heeft Kasparov geen toernooipartij verloren — toen verloor hij, ook in Linares, van de latere toernooiwinnaar Vassily Ivanchuk (Oek), die 9½ uit dertien scoorde — en slechts één matchpartij in zijn tweekamp tegen Nigel Short om de wereldtitel van de PCA, Londen 1993; de zeventiende om precies te zijn. In Linares werd hij verslagen door zijn landgenoot Vladimir Kramnik, pas achttien jaar oud, maar door Kasparov zelf al genoemd als zijn opvolger, en door de twintigjarige Fransman Joël Lautier. Lautier versloeg Kasparov in de laatste ronde, waarin Karpov gehakt maakte van Kasparovs eerste secondant, de Oekraïner Alexander Beljavski. Daardoor werd de kloof tussen de twee K's maar liefst 2½ punt. Dramatischer had het haast niet gekund.

Vanzelfsprekend gaan er in de schaakwereld nu weer stemmen op die vragen om een zesde match tussen Kasparov (PCA) en Karpov (FIDE), waarin de absolute wereldtitel op het spel moet staan. De kans dat zo'n tweekamp er komt, is niet ondenkbeeldig, want het resultaat van het toernooi in Linares is publicitair aantrekkelijk voor eventuele sponsors. De belangstelling van beiden voor harde dollars is bekend.

Met enig management doet een (tweede) 'Match van de Eeuw' tot de mogelijkheden behoren. En met een Karpov in de vorm van Linares 1994 zou ik niet weten op wie ik mijn geld zou moeten zetten.

Het toernooi in Linares, een duf provinciestadje op drieëneenhalf uur treinen (zuidwaarts) van Madrid met als enige vermeldenswaardigheid dat de beroemde flamenco-gitarist Segovia er vandaan kwam, was er een waarin met het mes op tafel gestreden werd. Vlotte remises kwamen bijna niet voor. Sterker nog, slechts 33 van de in totaal 91 partijen eindigden in een puntendeling en dat is op dit niveau ongehoord.

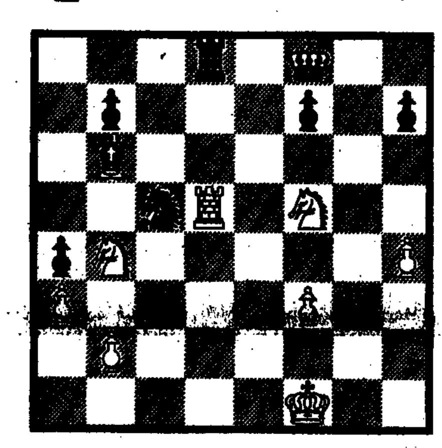
De Let Alexej Shirov speelde zich met exact dezelfde score-opbouw als Kasparov nadrukkelijk in de kijker: zesmaal winst, vijfmaal remise en tweemaal verlies. De rest van het veld moest daar een vol punt of meer op toegeven.

Voor het eerst was er in Linares ook een vrouw van de partij, de Hongaarse Judit Polgár, zeventien jaar oud. Het was haar vuurdoop in een deelnemersveld van dit gehalte en met een eindscore van vier punten deed zij wat op grond van haar *rating* verwacht mocht worden. De locale *matador* Miguel Illescas (27) eindigde als twaalfde met een half puntje meer en voldeed daarmee ruimschoots aan de verwachtingen. Hij had veruit de laagste *rating* en verwacht mocht worden dat hij als kanonnenvoer zou dienen, maar hij hield zich voortreffelijk en versloeg vier wereldtoppers. De rol van Kop van Jut was niet voor hem weggelegd, maar voor de zeer ervaren topgrootmeester Alexander Beljavski uit Lvov in de Oekraïne.

Hij was de enige speler, die geen enkele partij wist te winnen en met veel moeite slechts vier remises bijeen wist te sprokkelen. *Big Al*, zoals Beljavski niet geheel ten onrechte door zijn collega's wordt genoemd, kreeg klap op klap. Maar liefst negen keer moest de veertigjarige Beljavski zijn koning omleggen. Een soortgelijk lot leek Vassily Ivanchuk (24) beschoren. Zijn start was desastreus, maar hij wist zich terug te vechten naar een plaats in de middenmoot.

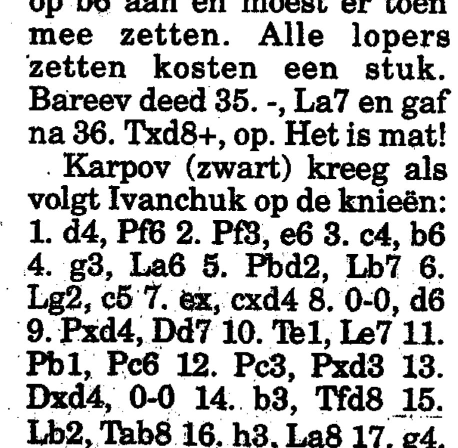
Karpov bleef ongeslagen, maar alle andere deelnemers kregen twee of meer nederlagen te slikken in dit historische evenement, waarin de jeugd zich nadrukkelijk aandiende. Karpov, wereldkampioen van 1975 tot 1985, was met zijn 43 jaar de oudste deelnemer, maar zijn zeer overtuigende zege bewijst dat hij nog niet afgeschreven kan worden, ook al zou Kasparov niets liever willen.

Karpov had één keer geluk en wel in zijn partij tegen de Rus Evgeny Bareev. Daarin gebeurde dit (Karpov had wit): 1. e4, e6 2. d4, d5 3. Pd2, c5 4. exd5, exd5 5. Pgf3, Pf6 6. Lb5+, Ld7 7. Lxd7+, Pbxd7 8. 0-0, Le7 9. dxc5, Pxc5 10. Pd4, Dd7 11. Pdf3, 0-0 12. Lf4, Tfe8 13. Te1, Lf8 14. Pe5, Da4 15. c3, Da6 16. De2, Dxe2 17. Txe2, Ld6 18. Pd7, Lxf4 19. Txe8+, Txe8 20. Pxc5, Lc7 21. Pd3, Lb6 22. Pd3, Kf8 23. Pd1, a5 24. Kf1, Tc8 25. Pd2, a4 26. a3, g5 27. Pf3, g4 28. Ph4, d4 29. cxd4, Lxd4 30. Pf5, Lb6 31. Pb4, Pe4 32. f3, gxf3 33. gxf3, Pc5 34. h4, Td8 35. Td5, -.

Objectief gezien is deze stelling remise na bij voorbeeld 35. -, Txd5 36. Pxd5, Ld8, maar Bareev raakte de loper op b6 aan en moest er toen mee zetten. Alle lopers zetten kosten een stuk. Bareev deed 35. -, La7 en gaf na 36. Txd8+, op. Het is mat!

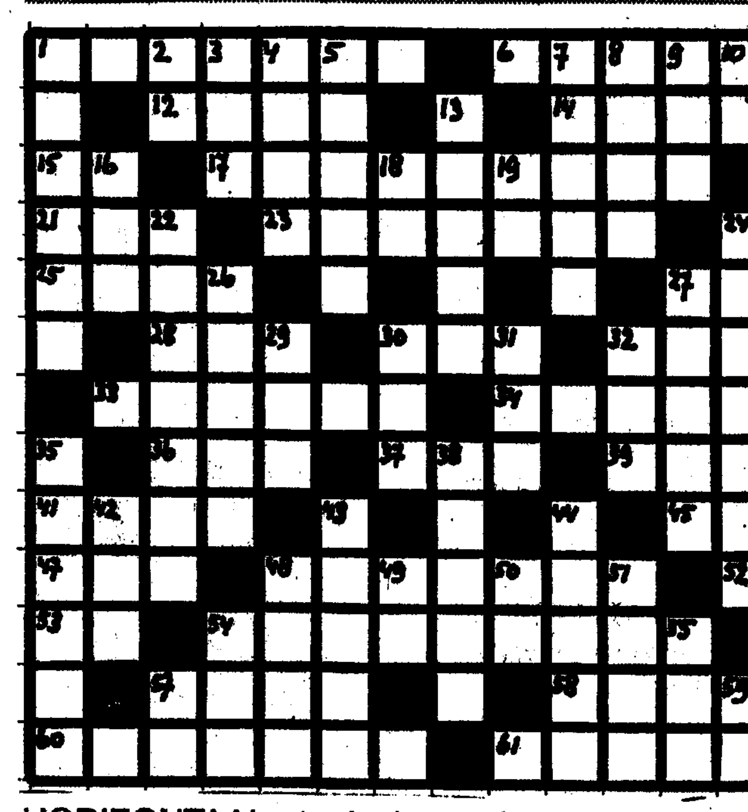
Karpov (zwart) kreeg als volgt Ivanchuk op de knieën: 1. d4, Pf6 2. Pf3, e6 3. c4, b6 4. g3, La6 5. Pbd2, Lb7 6. Lg2, c5 7. ex, cxd4 8. 0-0, d6 9. Pxd4, Dd7 10. Te1, Le7 11. Pb1, Pc6 12. Pc3, Pxd3 13. Dxd4, 0-0 14. b3, Tfd8 15. Lb2, Tab8 16. h3, La8 17. g4, h6 18. a4, a6 19. La3, Dc8 20. Lb2, Cd5 21. Dd2, Pfd7 22. Ted1, Pe5 23. Pe2, Lg5 24. Dc3, Lf6 25. La3, Dc7 26. Dd2, Pg6 27. Tac1, Le7 28. De3, -.

De damzet van d2 naar e3 verknoeit alles, want nu komt een oude dreiging weer in de stelling: 28. -, Lg5 29. f4, Pxf4 30. Pxf4, e5 en hier gaf Ivanchuk op, redelijk vroeg, want het vergt nog wel enige techniek om de zwarte stelling tot winst te voeren, maar dat vertrouwde de Oekraïner Karpov wel toe.

Vanzelfsprekend kom ik nog op dit supertoernooi terug.

Kruiswoordpuzz[...]

HORIZONTAAL: 1. deel van de week; 6. afmeti[...] eindpunt van een reis; 14. draaikolk; 15. boo[...] overeenkomst; 20. muzieknoot; 21. boom; 23. ber[...] 24. knaagdier; 25. voedsel; 27. denkvermogen; 28[...] 30. vordering; 32. wijnsoort; 33. vals; 34. menin[...] veerkracht; 37. deel van een boom; 39. voorzets[...] vrouwelijk dier; 45. geluidsband; 47. insect; 48. vro[...] dier; 52. regel; 54. edelgesteente; 56. rivier in Ita[...] handeling; 58. loods; 60. had men vroeger in pla[...] een deurbel; 61. rapport.

VERTICAAL: 1. familielid; 2. ten bedrage van; [...] woord; 4. bakmengsel; 5. laan; 7. slordig; 8. zu[...] wapen; 10. slee; 11. feestartikel; 13. herkauw[...] sportterm; 18. van geringe dichtheid; 19. filmfigu[...] wiel; 22. ootmoedig; 24. solo-uitvoering; 26. [...] België; 27. soort appel; 29. water doorlatend; 30. l[...] kledingstuk; 32. snoer van een hengel; 35. imita[...] edelgas; 40. voldoende; 42. vaas; 43. rangtelwo[...] plant; 46. rookgerei; 48. knol; 49. getijde; 50. voeg[...] 51. zwak; 54. deel van een auto; 55. onderric[...] muzieknoot; 59. verlichting.

Winnaar vorige wee[...]

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de A[...] Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelu[...] winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrok[...]

Adriaan J. Arendsz
Papilon 80
Aruba

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie [...] op het kantoor van de Amigoe, Curaçao - Scherpenh[...] z/n. tot drie uur [...], Aruba - Kaya [...] 110 tijdens kantooruren.

Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao [...] donderdagmorgen tien uur en op Aruba [...] middag vijf uur.

Gelieve duidelijk op de envelop[...] te vermelden[...]

AMIGOE PUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croe[s...] Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 [...] Linkels.

Oplossing vorige wee[...]

HORIZONTAAL: 1. melisse; 6. patroon; 12. p[...] moot; 15. st.; 17. neuroloog; 20. be; 21. sok; 23. [...] 24. dom; 25. elan; 27. hede; 28. rok; 30. mol; 32. [...] karate; 34. omelet; 36. mes; 37. tel; 39. pel; 41. te[...] rijst; 47. rel; 48. kaaiman; 52. kor; 53. in; 54. kap[...] 56. me; 57. mode; 58. teef; 60. meikers; 61. ver[...]

VERTICAAL: 1. mossel; 2. lp; 3. ion; 4. soes; 5. [...] amoer; 8. Toon; 9. rog; 10. O.T.; 11. noemer; 3[...] tol; 18. re; 19. il.; 20. bod; 22. karamel; 24. dege[...] Noren; 27. heler; 29. kas; 31. lol; 32. nep; 35. st[...] Erica; 40. streek; 42. een; 43. kaper; 44. tante; 4[...] 48. kade; 49. au; 50. mij; 51. neer; 54. kok; 55. [...] mi; 59. fa.